

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W LATACH 2007-2011

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

**WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI
W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM
W LATACH 2007 – 2011**

Analizy statystyczne

Kraków 2012

Opracowanie publikacji

**Urząd Statystyczny w Krakowie
Oddział w Tarnowie**

Autorzy opracowania:

Lucyna Cuber, Anna Gubernat, Sebastian Hebda
Danuta Kalista, Danuta Krystek, Elżbieta Niemiec,
Jolanta Piątek, Antonina Setlak, Anna Seweryn,
Anna Siadek, Mateusz Słomski, Małgorzata Szopa,
Jadwiga Szponder, Helena Tulik

pod kierunkiem

Krzysztofa Pawlaczka

**Skład komputerowy,
wykresy i mapy**

Elżbieta Niemiec, Urszula Nieboga

Projekt okładki

Elżbieta Niemiec

Autor zdjęć

Anna Siadek

Tłumaczenie

Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych

ISSN 2084-8978

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła

**Urząd Statystyczny w Krakowie
31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
tel. 12 415 60 11 fax: 12 361 01 92
e-mail: krakow@stat.gov.pl
<http://www.stat.gov.pl/krak>**

Publikacja dostępna w Internecie <http://www.stat.gov.pl/krak> oraz na płycie CD.

PRZEDMOWA

Przekazujemy Państwu drugą edycję analitycznej publikacji charakteryzującej regionalne i lokalne zróżnicowanie warunków życia mieszkańców woj. małopolskiego. Wydanie jest opracowane wyłącznie w wersji elektronicznej i dostępne na stronie Internetowej Urzędu oraz na płycie CD.

Zaprezentowane dane dla lat 2007-2011 w przekrojach terytorialnych pozwalają prześledzić dynamikę i kierunki zmian warunków życia ludności w wybranych dziedzinach tematycznych takich jak: zasoby ludzkie, aktywność gospodarcza, zamożność mieszkańców, dostępność usług społecznych. Do opisu każdej dziedziny wykorzystano zestaw wskaźników określających natężenie omawianych zjawisk, a także ich przestrzenne zróżnicowanie. Ze względu na złożoność zagadnienia, do opracowania syntetycznej oceny poziomu życia w przekrojach terytorialnych zastosowano analizę wielowymiarową.

Zasadniczą część opracowania stanowi analiza składająca się z trzech rozdziałów. W pierwszym przedstawiono warunki życia ludności woj. małopolskiego na tle kraju i innych województw. W drugim szczegółowo omówiono warunki życia ludności w powiatach województwa. W trzecim rozdziale zawarto opis zróżnicowań poziomu życia w gminach identyfikując przy tym obszary najlepiej i najgłębiej prosperujące. Analiza prowadzona jest analogicznie we wszystkich trzech rozdziałach, z uwzględnieniem wspomnianego wcześniej zakresu tematycznego. Badane zjawiska i uzyskane wyniki zaprezentowano na wykresach i mapach.

Uzupełnieniem opracowania jest część tabelaryczna, która zawiera wskaźniki dla woj. małopolskiego ogółem oraz wybrane wskaźniki w podziale na miasta i wieś, a także w układzie podregionów, powiatów i gmin. Zestawione dane zamieszczono w plikach Excela, co pozwala prowadzić pogłębione własne analizy. Całość opracowania poprzedzona została uwagami metodycznymi, w których przedstawiono pojęcia i definicje stosowane w publikacji.

Mam nadzieję, że opracowanie to będzie interesującym źródłem wiedzy o poziomie życia ludności województwa, a także okaże się pomocne dla władz samorządowych oraz osób i instytucji zajmujących się rozwojem regionu.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Krakowie

dr Krzysztof Jakóbiak

Kraków, grudzień 2012 r.

PREFACE

We present you the second edition of the analytical publication which characterises regional and local diversity of the living standards of inhabitants in the Małopolskie voivodship. The publication was prepared exclusively in electronic version and is available on the Office's website and on CD.

Data for the years 2007-2011 presented in territorial breakdown allow to trace the dynamics and directions of changes of the living standards of the population in several thematic domains such as: human resources, economic activity, inhabitants' wealth and availability of social services. Due to complexity of the issue, multidimensional analysis was applied for synthetic evaluation of living standards in territorial breakdown.

The main part of the elaboration is an analysis consisting of three chapters. The first one presents the living standards of inhabitants in the Małopolskie voivodship against a background of the country and other voivodships. The living standards of inhabitants of the voivodship's powiats were described in detail in the second one. The third chapter contains a description of diversity of living standards in gminas and identification of the best and the worst prospering areas. The analysis is carried out similarly in all three chapters, taking into account the aforementioned thematic scope. Phenomena surveyed and results obtained were presented in graphs and maps.

The tabular part constitutes a supplement of the elaboration. It contains indices for the Małopolskie voivodship as well as selected indices in division into urban and rural areas and also by subregions, powiats and gminas. Combined data are presented also in Excel for the purpose of making own analyses. The study is preceded by methodological notes presenting basic terms and definition used in the publication.

I hope that this elaboration will be an interesting source of knowledge about living standards of the population in the voivodship and it will be useful for self-government authorities as well as for people and institutions interested in the development of the region.

*Director
of the Statistical Office in Kraków*

Krzysztof Jakóbiak, Ph.D.

SPIS TREŚCI

		Str.
PRZEDMOWA		3
UWAGI OGÓLNE		21
UWAGI METODYCZNE		25
WPROWADZENIE		40
ROZDZIAŁ I. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W WOJ. MAŁOPOLSKIM NA TLE KRAJU I INNYCH WOJEWÓDZTW W LATACH 2007 - 2011		43
Podstawowe tendencje zmian		43
Zasoby ludzkie		51
Aktywność gospodarcza		70
Zamożność mieszkańców		81
Dostępność usług społecznych		100
ROZDZIAŁ II. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W LATACH 2007 – 2011		128
Podstawowe tendencje zmian		128
Zasoby ludzkie		139
Aktywność gospodarcza		157
Zamożność mieszkańców		166
Dostępność usług społecznych		183
ROZDZIAŁ III. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W GMINACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W LATACH 2007 I 2011 R.		207
WYKRESY W ROZDZIALE I	Nr	Str.
Zróźnicowanie mierników warunków życia ludności	1	44
Zróźnicowanie mierników dziedzin tematycznych w 2011 r.	2	45
Zróźnicowanie mierników dziedzin tematycznych w woj. małopolskim	3	45
Znormalizowane wskaźniki warunków życia w 2011 r.	4	46
Ludność woj. małopolskiego	5	51
Ludność miast i wsi woj. małopolskiego	6	51
Migracje stałe w woj. małopolskim	7	52
Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w woj. małopolskim	8	52
Ludność według ekonomicznych grup wieku w woj. małopolskim	9	53
Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego prawnego według NSP 2011 w woj. małopolskim	10	54
Struktura wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej w 2002 i 2011 r.	11	55
Struktura ludności w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w woj. małopolskim w 2011 r.	12	56
Struktura ludności w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w woj. małopolskim w 2011 r.	13	56
Współczynnik skolaryzacji netto	14	57
Struktura wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej kontynuującej naukę według trybu kształcenia w woj. małopolskim w 2011 r.	15	57
Przeciętne trwanie życia w woj. małopolskim	16	58
Struktura zgonów według przyczyn w woj. małopolskim	17	59
Przeciętna liczba rencistów (spoza KRUS-u) przypadająca na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym	18	60

WYKRESY W ROZDZIALE I (cd.)	Nr	Str.
Struktura osób niepełnosprawnych według miejsca zamieszkania w woj. małopolskim w 2011 r.	19	61
Struktura osób niepełnosprawnych według płci w woj. małopolskim w 2011 r.	20	61
Struktura osób niepełnosprawnych według rodzaju niepełnosprawności i płci w woj. małopolskim w 2011 r.	21	62
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według płci w woj. małopolskim w 2011 r.	22	64
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według miejsca zamieszkania w woj. małopolskim w 2011 r.	23	64
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według wieku w woj. małopolskim w 2011 r.	24	65
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w woj. małopolskim w 2011 r.	25	65
Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w woj. małopolskim w 2011 r. i poza rolnictwem indywidualnym w 2007 r.	26	66
Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w woj. małopolskim	27	68
Bezrobotni zarejestrowani według grup wieku w woj. małopolskim	28	69
Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w woj. małopolskim	29	69
Podmioty gospodarki narodowej w woj. małopolskim	30	71
Podmioty gospodarki narodowej według form prawnych w woj. małopolskim	31	72
Podmioty gospodarki narodowej według liczby pracujących w woj. małopolskim w 2011 r.	32	72
Struktura podmiotów gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności.	33	73
Podmioty gospodarki narodowej według wieku w 2011 r. w porównaniu z 2007 r. w woj. małopolskim	34	74
Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w woj. małopolskim.	35	79
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych i źródła jego uzyskania w woj. małopolskim	36	81
Ludność według głównego źródła utrzymania	37	82
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz świadczenie emerytalno-rentowe	38	83
Udział przeciętnych miesięcznych wydatków w dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. małopolskim	39	86
Struktura wydatków gospodarstw domowych w woj. małopolskim	40	87
Struktura mieszkań w 2010 r.	41	90
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	42	90
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	43	90
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	44	90
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę oraz przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2010 r.	45	91
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz liczba izb w 1 mieszkaniu w 2010 r.	46	92
Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje w % ogółu mieszkań	47	93
Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa w 2011 r.	48	94
Dynamika mieszkań oddanych do użytkowania w 2011 r.	49	95
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2011 r.	50	95
Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludność	51	96
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	52	97
Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności	53	97

WYKRESY W ROZDZIALE I (dok.)	Nr	Str.
Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludność	54	98
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę i na 1 mieszkańca w 2011 r.	55	99
Lekarze na 10 tys. ludności	56	100
Miejsca w żłobkach na 1 tys. dzieci w wieku 0 - 2 lat	57	101
Miejsca w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3 - 6 lat	58	102
Uczniowie na 1 komputer z dostępem do Internetu według typów szkół	59	103
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 tys. ludności	60	105
Widzowie w kinach na 1 tys. ludności	61	106
Zwiedzający muzea na 1 tys. ludności	62	107
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 tys. ludności	63	108
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według wybranych rodzajów obiektów	64	108
Dynamika dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego	65	109
Struktura wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2011 r.	66	112
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w woj. małopolskim	67	115
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w woj. małopolskim	68	116
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie mieszkańców	69	117
Emisja głównych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w woj. małopolskim	70	118
Odpady wytworzone w woj. małopolskim	71	119
Samochody osobowe zarejestrowane na 1 tys. ludności	72	120
Dynamika przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych	73	121
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych ogółem	74	122
Wypadki drogowe i ofiary wypadków drogowych w woj. małopolskim	75	123
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem w woj. małopolskim	76	124
Fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne na 10 tys. ludności	77	125
Frekwencja wyborcza w wyborach	78	127
WYKRESY W ROZDZIALE II		
Zróżnicowanie mierników warunków życia ludności	79	129
Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy I w 2011 r.	80	131
Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy II w 2011 r.	81	132
Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy III w 2011 r.	82	135
Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy IV w 2011 r.	83	137
Zmiany miernika warunków życia ludności w 2011 r. w stosunku do 2007 r.	84	137
Saldo migracji stałej i przyrost naturalny w latach 2007 - 2011	85	140
Mediana wieku 2007 i 2011 r.	86	141
Udział osób z wykształceniem ponadpodstawowym w ludności w wieku 13 lat i więcej w 2011 r.	87	143
Współczynnik umieralności	88	144
Wskaźnik zatrudnienia i stopa bezrobocia w 2011 r.	89	147
Pracujący poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym ...	90	148
Pracujący w rolnictwie indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym	91	148
Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w 2011 r.	92	149

WYKRESY W ROZDZIALE II (dok.)	Nr	Str.
Znormalizowane wskaźniki zasobów ludzkich w wybranych powiatach w 2011 r.	93	154
Zróżnicowanie mierników zasobów ludzkich	94	155
Zmiany miernika zasobów ludzkich w 2011 r. w stosunku do 2007 r.	95	156
Udział podregionów w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto w % ogółu województwa w 2010 r.	96	157
Udział spółek handlowych w liczbie podmiotów ogółem	97	159
Udział spółek handlowych z kapitałem zagranicznym w liczbie podmiotów ogółem	98	159
Struktura wybranych podmiotów gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności w 2011 r.	99	160
Podmioty powstałe w 2007 r. i działające nadal w 2011 r.	100	161
Znormalizowane wskaźniki aktywności gospodarczej w wybranych powiatach w 2011 r.	101	163
Zróżnicowanie mierników aktywności gospodarczej	102	164
Zmiany miernika aktywności gospodarczej w 2011 r. w stosunku do 2007 r.	103	165
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie i na 1 izbę w 2010 r.	104	171
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i przeciętna liczba izb w mieszkaniu w 2010 r.	105	173
Mieszkania wyposażone w podstawowe instalacje w % ogółu mieszkań w 2010 r.	106	174
Mieszkania oddane do użytkowania i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2011 r.	107	175
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w 2011 r.	108	177
Zużycie gazu z sieci i zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w 2011 r.	109	178
Zróżnicowanie mierników zamożności mieszkańców	110	180
Znormalizowane wskaźniki zamożności mieszkańców w wybranych powiatach w 2011 r.	111	181
Zmiany miernika zamożności mieszkańców w 2011 r. w stosunku do 2007 r.	112	182
Lekarze na 10 tys. ludności	113	183
Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną	114	184
Dzieci i młodzież na 1 placówkę wychowania przedszkolnego i szkołę (bez specjalnych) w roku szkolnym 2011/12	115	186
Ucniowie na 1 komputer z dostępem do Internetu	116	187
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	117	188
Dynamika dochodów i wydatków gmin i miast na prawach powiatu woj. małopolskiego	118	191
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin i miast na prawach powiatu	119	191
Struktura wydatków gmin i miast na prawach powiatu według działów	120	194
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych ogółem w 2011 r.	121	197
Wypadki drogowe i ofiary wypadków w 2011 r.	122	199
Fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne na 10 tys. ludności	123	200
Frekwencja w wyborach do Sejmu RP	124	201
Zróżnicowanie mierników usług społecznych	125	203
Znormalizowane wskaźniki usług społecznych w wybranych powiatach w 2011 r.	126	204
Zmiany miernika usług społecznych w 2011 r. w stosunku do 2007 r.	127	205

	Nr	Str.
WYKRESY W ROZDZIALE III		
Zróżnicowanie mierników warunków życia ludności	128	207
Zróżnicowanie współczynnika młodości	129	213
Zróżnicowanie salda migracji stałej na 1 tys. ludności	130	214
Zróżnicowanie udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	131	215
Zróżnicowanie liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności	132	216
Zróżnicowanie udziału podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	133	217
Zróżnicowanie mediany przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń	134	218
Zróżnicowanie udziału beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem w 2011 r.	135	219
Zróżnicowanie przeciętnej liczby osób na 1 izbę	136	220
Zróżnicowanie dochodów własnych na 1 mieszkańca	137	221
Zróżnicowanie wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca	138	222
MAPY W ROZDZIALE I		
Mierniki globalne warunków życia ludności i mierniki syntetyczne dziedzin tematycznych w 2011 r.	1	44
Współczynnik aktywności zawodowej oraz struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w 2011 r.	2	63
Stopa bezrobocia rejestrowanego oraz struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w 2011 r.	3	67
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2010 r. oraz podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2011 r.	4	70
Średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego i udział gospodarstw powyżej 20 ha użytków rolnych – dane PSR 2010 r.	5	75
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń i współczynnik zróżnicowania decylowego w 2010 r.	6	85
Udział korzystających z pomocy społecznej oraz dzieci w wieku do 17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci ogółem w tym wieku w 2011 r.	7	88
Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. ludności w 2011 r.	8	94
Środki unijne w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego i na 1 mieszkańca w 2011 r.	9	110
Wydatki ogółem i inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca w 2011 r.	10	111
Wskaźnik zagrożenia przestępczością na 10 tys. ludności oraz rodzaje przestępstw stwierdzonych w 2011 r.	11	122
Kwoty 1% podatku przekazanego na rzecz organizacji pożytku publicznego w 2010 r.	12	126
MAPY W ROZDZIALE II		
Mierniki globalne warunków życia ludności i mierniki syntetyczne dziedzin tematycznych w 2011 r.	13	129
Udział ludności powiatu do ludności ogółem województwa w 2011 r. i przyrost rzeczywisty w latach 2007 - 2011	14	139
Wskaźnik urbanizacji i struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2011 r.	15	142
Zgony osób w wieku 15 - 59 lat na 10 tys. ludności w 2011r. oraz zgony według przyczyn w 2010 r.	16	145
Współczynnik aktywności zawodowej oraz struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w 2011 r.	17	146
Stopa bezrobocia rejestrowanego oraz struktura bezrobotnych według wieku w 2011 r.	18	150

MAPY W ROZDZIALE II (dok.)	Nr	Str.
Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w 2011 r.	19	151
Miernik zasobów ludzkich w 2011 r.	20	155
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2011 r. oraz przyrost podmiotów w latach 2007 - 2011	21	158
Miernik aktywności gospodarczej w 2011 r.	22	164
Średnia płaca i struktura zatrudnienia w 2011 r.	23	166
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń i współczynnik zróżnicowania decylogowego w 2010 r.	24	167
Udział korzystających z pomocy społecznej w populacji ogółem oraz dzieci w wieku do 17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci ogółem w tym wieku w 2011 r.	25	169
Powiaty według udziału mieszkań w zasobach mieszkaniowych województwa w 2010 r.	26	170
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2010 r.	27	172
Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. ludności w 2011 r.	28	176
Miernik zamożności mieszkańców w 2011 r.	29	180
Ludność na 1 miejsce w kinach stałych w 2011 r.	30	189
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 tys. ludności w 2011 r.	31	190
Dochody ogółem i własne gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2011 r.	32	192
Wydatki ogółem i wydatki inwestycyjne gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2011 r.	33	193
Struktura wydatków gmin i miast na prawach powiatu według wybranych działów w 2011 r.	34	195
Wskaźnik zagrożenia przestępczością na 10 tys. ludności oraz rodzaje przestępstw stwierdzonych w 2011 r.	35	198
Mierniki usług społecznych w 2011 r.	36	203
MAPY W ROZDZIALE III		
Mierniki syntetyczne warunków życia w 2011 r.	37	208
Zmiana miernika warunków życia ludności w 2011 r. w stosunku do 2007 r.	38	211
Współczynnik młodości w 2011 r.	39	213
Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności w 2011 r.	40	214
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2011 r.	41	215
Podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności w 2011 r.	42	216
Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2010 r.	43	217
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń w 2010 r.	44	218
Udział beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem w 2011 r.	45	219
Przeciętna liczba osób na 1 izbę w 2010 r.	46	220
Dochody własne na 1 mieszkańca w 2011 r.	47	221
Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2011 r.	48	222
TABLICE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW WOJ. MAŁOPOLSKIEGO W LATACH 2007 - 2011		Tabl. w Excel
Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności		1
Mediana wieku ludności		2
Wskaźnik obciążenia demograficznego		3

**TABLICE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW WOJ. MAŁOPOLSKIEGO
W LATACH 2007 – 2011 (cd.)**

Tabl. w Excel

Poziom wykształcenia w 2011 r.	4
Zgony osób w wieku 15 - 59 lat na 10 tys. ludności	5
Pracujący poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym ...	6
Stopa bezrobocia rejestrowanego	7
Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	8
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności	9
Udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów	10
Udział spółek handlowych z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie podmiotów.....	11
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności	12
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	13
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń	14
Mediana przychodów rocznych z tytułu rent i emerytur	15
Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	16
Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu rent i emerytur w liczbie ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym	17
Udział ludności w gospodarstwach domowych korzystającej z pomocy społecznej w ludności ogółem	18
Udział dzieci w wieku od 0 - 17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie osób w tym wieku	19
Wartość świadczeń pomocy społecznej przypadająca na 1 osobę korzystającą ze świadczenia	20
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	21
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	22
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	23
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	24
Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności	25
Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności	26
Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności	27
Miejsca w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3 - 6 lat	28
Uczniowie w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży na 1 komputer.....	29
Uczniowie w gimnazjach dla dzieci i młodzieży na 1 komputer	30
Uczniowie na 1 oddział w liceach ogólnokształcących dla młodzieży	31
Uczniowie na 1 oddział w technikach dla młodzieży.....	32
Lekarze na 10 tys. ludności	33
Porady udzielone w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca.....	34
Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną	35
Muzea i oddziały muzealne	36
Zwiedzający muzea	37
Korzystający z noclegów na 1 tys. ludności	38
Mieszkańcy placówek pomocy społecznej na 10 tys. ludności	39
Wydatki inwestycyjne gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca	40
Wydatki inwestycyjne powiatów na 1 mieszkańca	41
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na transport i łączność na 1 mieszkańca.....	42
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca ...	43
Wydatki powiatów na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca	44

**TABLICE WEDŁUG PODREGIONÓW I POWIATÓW WOJ. MAŁOPOLSKIEGO
W LATACH 2007 - 2011 (dok.)**

Tabl. w Excel

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej na 1 mieszkańca	45
Wydatki powiatów na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej na 1 mieszkańca	46
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na 1 mieszkańca	47
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną i sport na 1 mieszkańca	48
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – udział w ogólnej liczbie ludności	49
Odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych w ciągu roku na 1 mieszkańca	50
Obszary prawnie chronione – udział w ogólnej powierzchni	51
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tys. ludności	52
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych ogółem	53
WYBRANE WSKAŹNIKI W GMINACH WOJ. MAŁOPOLSKIEGO W 2007 I 2011 R.	
Wskaźnik młodości w gminach woj. małopolskiego	1(54)
Saldo migracji na 1 tys. ludności	2(55)
Pracujący poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym ...	3(56)
Udział bezrobotnych w wieku produkcyjnym	4(57)
Liczba zgonów na 1 tys. ludności	5(58)
Liczba podmiotów na 10 tys. ludności	6(59)
Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7(60)
Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu rent i emerytur w liczbie ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym	8(61)
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń	9(62)
Mediana przychodów rocznych z tytułu rent i emerytur	10(63)
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	11(64)
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	12(65)
Liczba uczniów w gimnazjach dla dzieci i młodzieży na 1 komputer	13(66)
Dochody własne na 1 mieszkańca	14(67)
Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca	15(68)
Wydatki na transport i łączność na 1 mieszkańca	16(69)
Wydatki na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca	17(70)
Wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej na 1 mieszkańca	18(71)
	Strona
Załącznik 1. Wykaz cech diagnostycznych dla województw	223
Załącznik 2. Wykaz cech diagnostycznych dla powiatów woj. małopolskiego	225
Załącznik 3. Wykaz cech diagnostycznych dla gmin woj. małopolskiego	227

W wersji angielskiej: przedmowa, spis treści, tablice.

CONTENTS

	<i>Page</i>
PREFACE	4
GENERAL NOTES	21
METHODOLOGICAL NOTES	25
INTRODUCTION	40
CHAPTER I. LIVING CONDITIONS OF THE POPULATION IN THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP AGAINST A BACKGROUND OF POLAND AND OTHER VOIVODSHIPS, 2007-2011	43
<i>Essentials tendencies for changes</i>	43
<i>Human resources</i>	51
<i>Economic activity</i>	70
<i>Inhabitants' wealth</i>	81
<i>Availability of social services</i>	100
CHAPTER II. LIVING CONDITIONS OF THE POPULATION IN POWIATS OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP, 2007-2011	128
<i>Essentials tendencies for changes</i>	128
<i>Human resources</i>	139
<i>Economic activity</i>	157
<i>Inhabitants' wealth</i>	166
<i>Availability of social services</i>	183
CHAPTER III. LIVING CONDITIONS OF THE POPULATION IN GMINAS OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2007 AND 2011	207
GRAPHS IN CHAPTER I	No Page
<i>Diversity of conditions and living standards measures</i>	1 44
<i>Diversity of thematic domain measures in 2011</i>	2 45
<i>Diversity of thematic domain measures in the Małopolskie voivodship</i>	3 45
<i>Normalized rates of conditions and living standards in 2011</i>	4 46
<i>Population of the Małopolskie voivodship</i>	5 51
<i>Population of towns and villages of the Małopolskie voivodship</i>	6 51
<i>Permanent migration in the Małopolskie voivodship</i>	7 52
<i>Births, deaths and natural increase in the Małopolskie voivodship</i>	8 52
<i>Population by economic age groups in the Małopolskie voivodship</i>	9 53
<i>Structure of the population aged 15 years and over by legal marital status by NSP 2011 in the Małopolskie voivodship</i>	10 54
<i>Structure of education of the population aged 13 years and over in 2002 and 2011</i>	11 55
<i>Structure of the population aged 13 years and over by level of education and sex in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	12 56
<i>Structure of the population aged 13 years and over by level of education and place of residence in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	13 56
<i>Net enrollment rate</i>	14 57
<i>Structure of the population aged 13 years and over continuing education by mode of education in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	15 57
<i>Life expectancy in the Małopolskie voivodship</i>	16 58
<i>Structure of deaths by causes in the Małopolskie voivodship</i>	17 59
<i>Average number of pensioners (non-KRUS) per 1000 working age population</i>	18 60

Contents

GRAPHS IN CHAPTER I	No	Page
<i>Structure of disabled persons by place of residence in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	19	61
<i>Structure of persons with disabilities by sex in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	20	61
<i>Structure of disabled persons by type of disability and sex in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	21	62
<i>Economic activity of the population aged 15 years and over by sex in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	22	64
<i>Economic activity of the population aged 15 years and over by place of residence in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	23	64
<i>Economic activity of the population aged 15 years and over by age in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	24	65
<i>Economic activity of the population aged 15 years and over by level of education in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	25	65
<i>Structure of employed persons by economic sectors and outside private farming in the Małopolskie voivodship in 2011 and 2007</i>	26	66
<i>Structure of unemployed persons by duration of unemployment in the Małopolskie voivodship</i>	27	68
<i>Unemployed persons by age groups in the Małopolskie voivodship</i>	28	69
<i>Structure of unemployment by level of education in the Małopolskie voivodship</i>	29	69
<i>Entities of the national economy in the Małopolskie voivodship</i>	30	71
<i>Entities of the national economy by legal status in the Małopolskie voivodship</i>	31	72
<i>Entities of the national economy by number of employed persons in the Małopolskie voivodship in 2011</i>	32	72
<i>Structure of entities of the national economy by type of activities</i>	33	73
<i>Entities of the national economy by age of enterprise in 2011 compared with 2007 in the Małopolskie voivodship</i>	34	74
<i>Structure of farms by area groups of agricultural land in the Małopolskie voivodship</i>	35	79
<i>Monthly available income for one person in the household and the source of income in Małopolskie voivodship</i>	36	81
<i>Population by main source of income</i>	37	82
<i>Average monthly wages and salaries as well as retirement pay and pension benefits ...</i>	38	83
<i>Share of the average monthly expenditure in disposable income per 1 person in the household in the Małopolskie voivodship</i>	39	86
<i>Structure of household expenditure in Małopolskie voivodship</i>	40	87
<i>Structure of dwellings in 2010</i>	41	90
<i>Average number of persons per 1 dwelling</i>	42	90
<i>Average number of persons per 1 room</i>	43	90
<i>Average usable floor area per 1 person</i>	44	90
<i>Average usable floor area per 1 person and average number of persons per 1 dwelling in 2010</i>	45	91
<i>Average usable floor area per 1 dwelling and number of rooms in dwelling in 2010</i>	46	92
<i>Housing facilities in major installations in% of total dwellings</i>	47	93
<i>Structure of dwellings completed according to the type of construction in 2011</i>	48	94
<i>Dynamics of dwellings completed in 2011</i>	49	95
<i>Average usable floor area of dwellings completed in 2011</i>	50	95
<i>Users of water-line in % of total population</i>	51	96
<i>Consumption of water in households per capita</i>	52	97
<i>Users of sewage system in % of total population</i>	53	97

GRAPHS IN CHAPTER I	No	Page
<i>Users of gas-line system in % of total population</i>	54	98
<i>Electricity consumption per 1 consumer and per capita in 2011</i>	55	99
<i>Doctors per 10 thousand population</i>	56	100
<i>Places in nurseries per 1000 children up to age 2</i>	57	101
<i>Places in nursery schools per 1000 children aged 3 to 6</i>	58	102
<i>Students per 1 computer with Internet by type of school</i>	59	103
<i>Audience in theatres and music institutions per 1000 population</i>	60	105
<i>Audience in cinemas per 1000 population</i>	61	106
<i>Visitors of museums per 1000 population</i>	62	107
<i>Number of bed places in collective tourist accommodation establishment per 1000 population</i>	63	108
<i>Utilisation of bed places by selected type of facilities</i>	64	108
<i>Dynamics of revenue and expenditure of self-government entities</i>	65	109
<i>Structure of expenditure of local self-government entities by selected divisions in 2011</i>	66	112
<i>Water consumption for needs of national economy and population in the Małopolskie voivodship</i>	67	115
<i>Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into water or into ground in the Małopolskie voivodship</i>	68	116
<i>Share of population using wastewater treatment plants in total number of population</i>	69	117
<i>Emission of main air pollutants by plants generating substantial air pollution in the Małopolskie voivodship</i>	70	118
<i>Waste generated in Małopolskie voivodship</i>	71	119
<i>Registered cars per 1000 population</i>	72	120
<i>Dynamics of crimes in completed preparatory proceedings</i>	73	121
<i>Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes</i>	74	122
<i>Road traffic accidents, injured and road traffic casualties</i>	75	123
<i>Ascertained crimes in completed preparatory proceedings and rate of detectability of delinquents in ascertained crimes in Małopolskie voivodship</i>	76	124
<i>Foundations, associations and other social organizations per 10 thousand population</i>	77	125
<i>Electoral attendance in elections</i>	78	127
GRAPHS IN CHAPTER II		
<i>Diversity of conditions and living standards measures</i>	79	129
<i>Normalized rates of conditions and living standards in powiats of the first group in 2011</i>	80	131
<i>Normalized rates of conditions and living standards in powiats of the second group in 2011</i>	81	132
<i>Normalized rates of conditions and living standards in powiats of the third group in 2011</i>	82	135
<i>Normalized rates of conditions and living standards in powiats of the fourth group in 2011</i>	83	137
<i>Changes of conditions and living standards measure in 2011 in relation to 2007</i>	84	137
<i>Net migration for permanent residence and natural increase</i>	85	140
<i>Median age in 2007 and 2011</i>	86	141
<i>Share of people with upper primary education in population of persons aged 13 and over in 2011</i>	87	143
<i>Death rate</i>	88	144
<i>Employment rate and registered unemployment rate in 2011</i>	89	147
<i>Employed persons beyond private agriculture per 1000 working age population</i>	90	148
<i>Employed persons in private agriculture per 1000 working age population</i>	91	148
<i>Structure of employed persons by activity sectors in 2011</i>	92	149

Contents

GRAPHS IN CHAPTER II	No	Page
Normalized rates of human resources in selected powiats in 2011	93	154
Diversity of measures of human resources	94	155
Changes of measure of human resources in 2011 in relation to 2007	95	156
Share of subregions in creation of Gross Domestic Product in % of total voivodship in 2010	96	157
Share of commercial companies in total number of entities	97	159
Share of commercial companies with foreign capital participation in total number of entities	98	159
Structure of selected entities of the national economy by type of conducted activity in 2011	99	160
Entities created in 2007 and still conducting activity in 2011	100	161
Normalized economic activity rates in selected powiats in 2011	101	163
Diversity of economic activity measures	102	164
Changes of conditions economic activity measures in 2011 in relation to 2007	103	165
Average number of persons per 1 dwelling and 1 room in 2010	104	171
Average usable floor area per 1 dwelling and average number of rooms in dwelling in 2010	105	173
Dwellings with major installations in % of total dwellings in 2010	106	174
Dwellings completed and average usable floor area of 1 dwelling completed in 2011	107	175
Users of installations in % of total population in 2011	108	177
Gas consumption from gas-line system and use of water from the water supply per capita in 2011	109	178
Diversity of inhabitants' wealth measures	110	180
Normalized inhabitants' wealth rates in selected powiats in 2011	111	181
Changes of inhabitants' wealth measure in 2011 in relation to 2007	112	182
Doctors per 10 thousand population	113	183
Population per 1 public pharmacy	114	184
Children and youth per 1 pre-primary education establishment and school (excluding special) in 2011/12 school year	115	186
Pupils per 1 computer with the Internet access	116	187
Population per 1 library post	117	188
Dynamics of revenue and expenditure of gminas and cities with powiat status	118	191
Share of own revenue in total revenue of gminas and cities with powiat status	119	191
Structure of expenditure of gminas and cities with powiat status by selected divisions	120	194
Ascertained crimes in completed preparatory proceedings and rate of detectability of delinquents in ascertained crimes in 2011	121	197
Road traffic accidents, injured and road traffic casualties	122	199
Foundations, associations and other social organizations per 10 thousand population	123	200
Electoral attendance in elections to the Polish Sejm	124	201
Diversity of social services measures	125	203
Normalized social services rates in selected powiats in 2011	126	204
Changes of social services measure in 2011 in relation to 2007	127	205

GRAPHS IN CHAPTER III	No	Page
<i>Diversity of conditions and living standards measures</i>	128	207
<i>Diversity of youth rate</i>	129	213
<i>Diversity of net migration for permanent residence per 1000 population</i>	130	214
<i>Diversity of share of unemployed persons in the number of working age population</i>	131	215
<i>Diversity of number of economic entities per 10 thousand population</i>	132	216
<i>Diversity of share of taxpayers gaining revenue from wages and salaries in the number of working age population</i>	133	217
<i>Diversity of median of annual revenue from wages and salaries</i>	134	218
<i>Diversity of share of beneficiaries of social welfare in total population in 2011</i>	135	219
<i>Diversity of average number of persons per 1 room</i>	136	220
<i>Diversity of own revenue per capita</i>	137	221
<i>Diversity of investment expenditure per capita</i>	138	222
MAPS IN CHAPTER I		
<i>Global measures of conditions and living standards of the population and synthetic measures of thematic domains in 2011</i>	1	44
<i>Activity rate and structure of working population age 15 years and over by labour market status</i>	2	63
<i>Registered unemployment rate and structure of unemployed persons by duration of unemployment in 2011</i>	3	67
<i>Gross domestic product per capita in 2010 and entities of the national economy per 10 thousand population in 2011</i>	4	70
<i>Average agricultural land area of a farm and share of farms exceeding 20 ha of agricultural land – data of the Agricultural Census 2010</i>	5	75
<i>Median of annual revenue from wages and salaries and decile diversity rate in 2010</i>	6	85
<i>Share of beneficiaries of social assistance and children under the age of 17 years which families receive child benefit in the number of total children in this age group in 2011</i>	7	88
<i>Dwellings completed per 1000 population in 2011</i>	8	94
<i>EU funds in total revenues of local government units and per capita in 2011</i>	9	110
<i>Total expenditure and investment expenditure of local government units per capita in 2011</i>	10	111
<i>Rate risk of crime for 10 thousand population and the types of crimes recorded in 2011</i>	11	122
<i>1% tax amounts donated to charitable organizations in 2010</i>	12	126
MAPS IN CHAPTER II		
<i>Global measures of conditions and living standards of the population and synthetic measures of thematic domains in 2011</i>	13	129
<i>Share of powiat population to the total population of voivodship in 2011 and real increase in 2007-2011</i>	14	139
<i>Urbanization rate and structure of population by economic age groups in 2011</i>	15	142
<i>Deaths of persons aged 15 to 59 per 10 thousand population in 2011 and deaths by cause in 2010</i>	16	145
<i>Activity rate and structure of working population age 15 years and over by labour market status in 2011</i>	17	146
<i>Registered unemployment rate and structure of unemployed persons by age in 2011</i> ...	18	150
<i>Structure of unemployed persons by level of education in 2011</i>	19	151

Contents

MAPS IN CHAPTER II (cont.)	No	Page
Measure of human resources in 2011	20	155
Entities of the national economy per 10 thousand population in 2011 and increase of entities in 2007-2011	21	158
Measure of economic activity 2011	22	164
Average salary and structure of paid employment in 2011	23	166
Median of annual revenue from wages and salaries and decile diversity rate in 2010....	24	167
Share of beneficiaries of social assistance to the total population and family benefits recipients under the age of 17 years which families receive child benefit in the number of children in this age group in 2011	25	169
Powiats by share of dwelling stocks in dwelling stocks of the Małopolskie voivodship in 2010	26	170
Average usable floor area per 1 person in 2010.....	27	172
Dwellings completed per 1000 population in 2011.....	28	176
Measure of inhabitants' wealth in 2011	29	180
Population per 1 place in fixed cinemas in 2011	30	189
Number of beds in collective tourist accommodation establishments per 1000 population in 2011.....	31	190
Total revenue and own revenue of gminas and cities with powiat status per capita in 2011	32	192
Total expenditure and investment expenditure of gminas and cities with powiat status per capita in 2011	33	193
Structure of expenditure of gminas and cities with powiat status by selected divisions in 2011	34	195
Risk rate of crime for 10 thousand population and the types of crimes recorded in 2011	35	198
Social services measures in 2011	36	203
MAPS IN CHAPTER III		
Synthetic measures of conditions and living standards in 2011	37	208
Change of measure of conditions and living standards in 2011 in relation to 2007	38	211
Youth rate in 2011.....	39	213
Net migration for permanent residence per 1000 population in 2011	40	214
Share of unemployed persons in the number of working age population in 2011	41	215
Entities per 10 thousand population in 2011	42	216
Share of taxpayers receiving revenue from wages and salaries in the number of working age population in 2010.....	43	217
Median of annual revenue from wages and salaries in 2010	44	218
Share of beneficiaries of social welfare in total population in 2011	45	219
Average number of persons per 1 room in 2011	46	220
Own revenue per capita in 2011	47	221
Investment expenditure per capita in 2011	48	222
TABLES BY SUBREGIONS AND POWIATS OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2007-2011		
Table in Excel		
Net migration for permanent residence per 1000 population		1
Median of age of the population		2
Demographics load rate		3
Level of education in 2011		4
Deaths of people aged 15 to 59 per 10 thousand population		5
Employed persons beyond private agriculture per 1000 working age population		6

**TABLES BY SUBREGIONS AND POWIATS OF THE MAŁOPOLSKIE
VOIVODSHIP IN 2007-2011**

Table in Excel

Registered unemployment rate	7
Registered unemployed persons left without work over 12 months	8
Entities of the national economy per 10 thousand population	9
Share of commercial companies in total number of entities	10
Share of commercial companies with foreign capital participation in total number of entities	11
Newly registered entities per 10 thousand population	12
Average monthly gross wages and salaries	13
Median of annual revenue from wages and salaries	14
Median of annual revenue from rent income and pension	15
Share of taxpayers receiving revenue from wages and salaries in the number of working age population	16
Share of taxpayers obtaining rent income and pensions in the number of working age and post-working population.....	17
Share of population in households receipt of social assistance in total population	18
Share of children aged 0-17 in which families receive grant in the number of people in this age	19
Social value of benefits for 1 person using a benefit	20
Average number of persons per 1 dwelling	21
Average number of persons per 1 room	22
Average usable floor area per 1 dwelling	23
Average usable floor area per 1 person	24
Users of water-line system in % of total population	25
Users of sewerage system in % of total population	26
Users of gas-line system in % of total population	27
Places in nursery schools per 1000 children aged 3 to 6	28
Pupils in primary schools for children and youth per 1 computer	29
Pupils in lower secondary schools for children and youth per 1 computer	30
Students per 1 section in general secondary schools for youth	31
Students per 1 section in technical secondary schools for youth	32
Doctors per 10 thousand population	33
Consultations provided in the ambulatory health care per capita	34
Population per 1 public pharmacy	35
Museums and museum branches	36
Museum visitors	37
Tourists accommodated per 1000 population	38
Inhabitants of social welfare facilities per 10 thousand population	39
Investment expenditure of gminas and cities with powiat status per capita	40
Investment expenditure of powiats per capita	41
Expenditure of gminas and cities with powiat status for transport and communications per capita	42
Expenditure of gminas and cities with powiat status for education per capita	43
Expenditure of powiats for education per capita	44
Expenditure of gminas and cities with powiat status for health care, social assistance and other tasks in sphere of social policy per capita	45
Expenditure of powiats for health care, social assistance and other tasks in sphere of social policy per capita	46

TABLES BY SUBREGIONS AND POWIATS OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2007-2011

Table in Excel

<i>Expenditure of gminas and cities with powiat status for municipal economy and environmental protection per capita</i>	47
<i>Expenditure of gminas and cities with powiat status for culture and national heritage as well as physical education and sport per capita</i>	48
<i>Share of population using wastewater treatment plants in total population</i>	49
<i>Municipal waste collected from households during a year per capita</i>	50
<i>Share of legally protected areas in total area</i>	51
<i>Ascertained crimes in completed preparatory proceedings per 10 thousand population</i>	52
<i>Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes</i>	53

SELECTED INDICES IN GMINAS OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2007 AND 2011

<i>Youth rate in gminas of Małopolskie voivodship</i>	1(54)
<i>Net migration for permanent residence per 1000 population</i>	2(55)
<i>Employed persons beyond private agriculture per 1000 working age population</i>	3(56)
<i>Share of unemployed persons in the number of working age population</i>	4(57)
<i>Number of deaths per 1000 population</i>	5(58)
<i>Number of entities per 10 thousand population</i>	6(59)
<i>Share of taxpayers receiving revenue from wages and salaries in the number of working age population</i>	7(60)
<i>Share of taxpayers obtaining rent income and pensions in the number of working age and post-working population</i>	8(61)
<i>Median of annual revenue from wages and salaries.....</i>	9(62)
<i>Median of annual revenue from rent income and pension</i>	10(63)
<i>Average number of persons per 1 room</i>	11(64)
<i>Average usable floor area per 1 dwelling in m²</i>	12(65)
<i>Number of pupils in lower secondary schools for children and youths per 1 computer ...</i>	13(66)
<i>Own revenue per capita</i>	14(67)
<i>Investment expenditure per capita</i>	15(68)
<i>Expenditure for transport and communications per capita</i>	16(69)
<i>Expenditure for education per capita</i>	17(70)
<i>Expenditure for health care, social assistance and other tasks in sphere of social policy per capita</i>	18(71)

Page

<i>Annex 1. Specification of diagnostic features for voivodships</i>	223
<i>Annex 2. Specification of diagnostic features for powiats of the Małopolskie voivodship</i>	225
<i>Annex 3. Specification of diagnostic features for gminas of the Małopolskie voivodship</i>	227

In English: preface, contents, tables.

UWAGI OGÓLNE

1. Dane według województw, podregionów, powiatów i gmin przedstawiono w podziale administracyjnym według stanu na dzień 31 XII 2011 r. Przez „miasta” rozumie się obszar położony w granicach administracyjnych tych jednostek, a przez wieś – pozostałe terytorium kraju.
2. Zmiany w podziale administracyjnym w latach 2007 - 2011:
 - Wojnicz, powiat tarnowski zmiana statusu gminy wiejskiej na gminę miejsko-wiejską (2007 r.),
 - Szczawnica, powiat nowotarski zmiana statusu gminy miejskiej na gminę miejsko-wiejską (2008 r.),
 - Szczucin, powiat dąbrowski zmiana statusu gminy wiejskiej na gminę miejsko-wiejską (2009 r.),
 - Bobowa, powiat gorlicki zmiana statusu gminy wiejskiej na gminę miejsko-wiejską (2009 r.),
 - Radłów, powiat tarnowski zmiana statusu gminy wiejskiej na gminę miejsko-wiejską (2010 r.),
 - Nowe Brzesko, powiat proszowicki zmiana statusu gminy wiejskiej na gminę miejsko-wiejską (2011 r.).Zmiany granic miast i gmin w latach 2007 - 2011:
 - powiat brzeski, miasto Brzesko przyrost 4 ha i 20 osób (2008 r.) ,
 - powiat chrzanowski, miasto Trzebinia przyrost 70 ha i 1492 osoby (2008 r.),
 - powiat krakowski gm. Czernichów ubytek 88 ha (2009 r.),
 - powiat wadowicki, gm. Brzeźnica przyrost 88 ha (2009 r.),
 - powiat krakowski, miasto Krzeszowice przyrost 5 ha i 6 osób (2010 r.),
 - powiat nowotarski, gm. Raba Wyżna ubytek 0,3 ha i 1 osoba (2010 r.),
 - powiat nowotarski, gm. Spytkowice przyrost 0,3 ha i 1 osoba (2010 r.).
3. Podział województwa małopolskiego na powiaty i gminy przedstawiono na mapie str. 24.
4. Dane prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności - PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. 2007 Nr 251, poz. 1885), w miejsce stosowanej dotychczas klasyfikacji PKD 2004.
5. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
6. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (na 1 tys. ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku - według stanu w dniu 30 VI.
7. Współczynniki demograficzne oraz inne wskaźniki bazujące na ludności, dla lat 2007-2009 zostały opracowane w odniesieniu do ludności zbilansowanej na bazie wyników NSP 2002 a wskaźniki dla lat 2010 - 2011 zostały obliczone zgodnie z bilansem ludności na bazie wyników NSP 2011.
8. Dane dotyczące 2010 r. – liczba ludności, wskaźniki demograficzne oraz wskaźniki bazujące na ludności zostały zmienione do danych wcześniej publikowanych – ponownie opracowane przy uwzględnieniu ludności NSP 2011.

9. W publikacji zastosowano przyporządkowania sekcji do sektorów ekonomicznych:

Oznaczenie literowe	Nazwa sekcji
	I SEKTOR EKONOMICZNY
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
	II SEKTOR EKONOMICZNY
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
	III SEKTOR EKONOMICZNY
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
	IV SEKTOR EKONOMICZNY
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
	V SEKTOR EKONOMICZNY
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa

10. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.
11. W legendach map cyfry w nawiasach oznaczają liczbę województw, powiatów, gmin.
12. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.
13. W opisie analitycznym uwzględniono cechy spoza wykazu cech diagnostycznych jako dodatkowe informacje o jednostkach terytorialnych ograniczone do lat, dla których te dane były dostępne.
14. Wskaźniki określające warunki życia wyliczono dla każdego roku, a ich dynamikę dla roku 2011 w stosunku do 2007 r. ze względu na porównywalność danych dla tych dwóch lat.
15. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych; zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – (PKD 2007)

Skrót	pełna nazwa
	sekcje
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska /-/ – zjawisko nie wystąpiło

Kropka (·) – zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych

Zero (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5

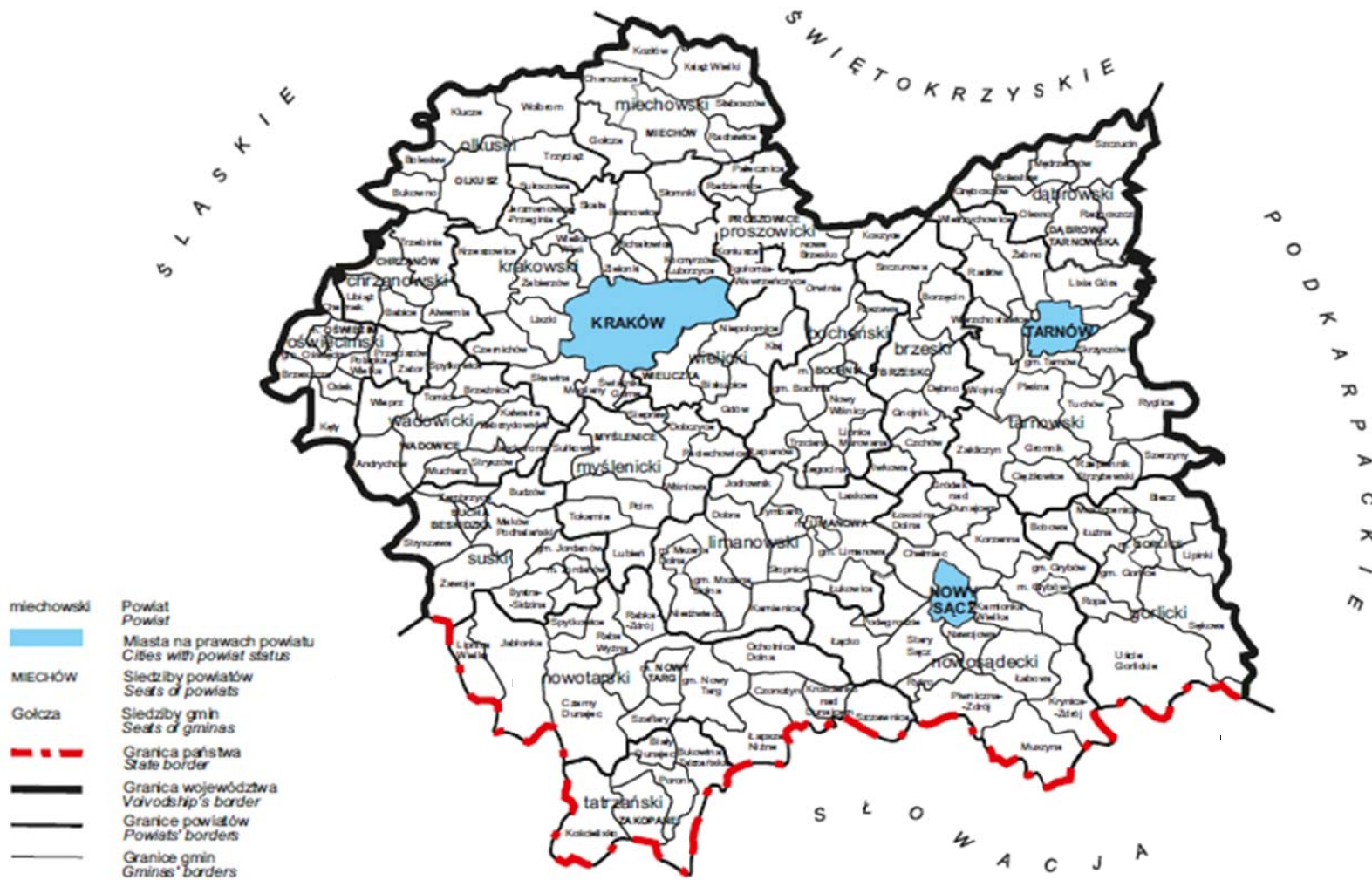
(0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05

Znak x – wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy jest niemożliwe lub niecelowe

Znak Δ – oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji

„w tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ADMINISTRATIVE DIVISION OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP
 Stan w dniu 31 XII 2011 r. As of 31 XII 2011

UWAGI METODYCZNE

I. ZASOBY LUDZKIE

Informacje o stanie ludności zostały opracowane przez GUS metodą bilansową:

- dla lat 2007 - 2009 – na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 20 V 2002 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej,
- dla lat 2010 - 2011 – na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 III 2011 r. oraz danych sprawozdawczości bieżącej.

Przy opracowaniach stanu ludności wykorzystano dane o:

- urodzeniach i zgonach, które pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego,
- migracjach na pobyt stały pochodzących z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- migracjach na pobyt czasowy pochodzących z ewidencji gmin, które przekazują dane raz w roku – według stanu w dniu 31 XII.

Dane te dotyczą ludności faktycznie zamieszkałej, do której zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały oraz ludność przebywającą czasowo – od 2006 r. ponad 3 miesiące; do 2005 r. – ponad 2 miesiące lub deklarującą pobyt stały bez zameldowania. Do ludności faktycznie zamieszkałej nie są zaliczani cudzoziemcy przebywający w Polsce czasowo, natomiast stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności) zaliczani są do ludności faktycznej.

Dla lat 2007 - 2009 podstawą dla wyliczeń współczynników demograficznych (np. na 1000 ludności) była kategoria ludności zameldowanej na pobyt stały. Począwszy od danych za 2010 r. podstawą opracowania współczynników jest średnia liczba ludności faktycznie zamieszkała w danej jednostce administracyjnej. Tym samym, wszystkie wskaźniki dla 2010 r. przeliczono ponownie i zmieniono do wcześniej publikowanych.

Ekonomiczne grupy wieku oznaczają ludność w wieku:

- **przedprodukcyjnym** – do 17 lat
- **produkcyjnym** – mężczyzn w wieku 18 – 64 lat i kobiety w wieku 18 – 59 lat
- **poprodukcyjnym** – mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Roczny przyrost rzeczywisty ludności stanowi sumę przyrostu naturalnego, salda migracji stałej i różnicy (rok bieżący do poprzedniego) w saldzie migracji czasowej.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Saldo migracji stanowi różnicę między napływem i odpływem ludności. Napływ i odpływ migracyjny (wędrownikowy) jest to ogół osób przybywających lub wyjeżdżających na stałe w badanym okresie na określonym terenie.

Użyte określenia „**napływ**” i „**odpływ**” należy rozumieć odpowiednio jako nowe zameldowania na pobyt stały i wymeldowania z pobytu stałego.

Współczynnik urbanizacji to udział ludności mieszkającej w miastach w ludności ogółem.

Współczynnik młodości jest to liczba dzieci w wieku 0 – 14 lat przypadająca na 100 osób w wieku 65 lat i więcej.

Współczynnik obciążenia demograficznego jest to liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Współczynnik feminizacji to liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

Płodność kobiet to liczba urodzeń żywych na 1 tys. kobiet w wieku 15 - 49 lat.

Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15 - 49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Dziecko niepełnosprawne, to dziecko w wieku do ukończenia 16 roku życia, które posiada orzeczenie o niepełnosprawności określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Źródłem danych o dzieciach niepełnosprawnych w 2008 r. jest sprawozdanie rzeczowo-finansowe z zakresu świadczeń rodzinnych realizowanych ze środków budżetu państwa oraz budżetów gmin Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Dane obejmują dzieci do lat 16, na które rodzice otrzymywali zasiłek pielęgnacyjny. Warunkiem uzyskania takiego zasiłku na dziecko jest zaświadczenie o niepełnosprawności. Jest to świadczenie niezależne od dochodu rodziny, stąd przyjęto założenie, że liczbę dzieci uprawnionych do tego świadczenia można przyjąć za równoznaczną z liczbą dzieci niepełnosprawnych.

Osoba niepełnosprawna to osoba, która posiadała odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa).

Zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na 2 podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadały odpowiednie aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej - posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla dzieci poniżej 16 roku życia - tj. urodzonych po 20 maja 1986 r. uprawnienie do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej, społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, dla osób w wieku 16 lat i więcej ustalono 3 stopnie niepełnosprawności:

- znaczny,
- umiarkowany,
- lekki

orzekane przez powiatowy, wojewódzki lub były krajowy zespół orzekający o stopniu niepełnosprawności. W myśl ustawy inne orzeczenia wydane przez organy do tego upoważnione przed wejściem w życie ustawy (tj. przed 01.01.1998 r.) traktowane były na równi z orzeczeniami stopnia niepełnosprawności.

Poziom wykształcenia według metodologii GUS określa najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie i formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Poziom wykształcenia dla ogółu ludności określa się tylko w spisach powszechnych. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły. W NSP 2011 poziom wykształcenia ustalano dla osób w wieku 13 lat i więcej. Zastosowano następującą klasyfikację poziomu wykształcenia: wyższe, policealne, średnie (zawodowe i ogólnokształcące); zasadnicze zawodowe, gimnazjalne, podstawowe ukończone, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego.

Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Wynik podaje się w ujęciu procentowym.

Aktywność zawodowa

Informacje o aktywności zawodowej opracowano na podstawie uogólnionych na poziom województw wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011, **którym objęte były osoby w wieku 15 lat i więcej**. Przedmiotem badania była sytuacja tych osób w zakresie aktywności ekonomicznej, tzn. fakt wykonywania pracy, pozostawania bezrobotnym lub biernym zawodowo w badanym tygodniu tj. od 25.03 do 31.03.2011 r.

Aktywni zawodowo to osoby pracujące oraz bezrobotne.

Pracujący to osoby, które w badanym tygodniu wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, albo pomagali (bez wynagrodzenia) w pracy w rodzinnym gospodarstwie rolnym lub innej rodzinnej działalności gospodarczej. Bezrobotni to osoby, które nie pracowały i nie miały pracy, ale jej poszukiwały i były gotowe ją podjąć w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym.

Pozostałe osoby, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, to ludność **zawodowo bierna**.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej.

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej.

Rynek pracy

Pracujący w gospodarce narodowej to osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów oraz członków spółdzielni produkcji rolniczej.

Dane o pracujących w gospodarce narodowej są opracowywane według stanu w dniu 31 XII, na podstawie corocznego pełnego badania zatrudnienia w podmiotach dużych i średnich, uogólnionych wyników corocznego reprezentacyjnego badania podmiotów małych, oraz szacunków m.in. pracujących w rolnictwie indywidualnym przyjmując za bazę wyniki powszechnych spisów rolnych.

Do **pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych** zaliczono osoby pracujące w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą, przy czym: w latach 2002 - 2009 nie zaliczono osób pracujących w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha produkujących wyłącznie na własne potrzeby w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych do 0,1 ha (łącznie z indywidualnymi właścicielami zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych) produkujących wyłącznie lub głównie na własne potrzeby; w 2010 r. ujęto wszystkich pracujących w tych gospodarstwach niezależnie od powierzchni użytków rolnych oraz przeznaczenia produkcji rolniczej (razem z produkującymi wyłącznie lub głównie na własne potrzeby).

Roczna jednostka pracy (AWU) – oznacza ekwiwalent pełnego etatu. Oblicza się ją przez podzielenie liczby godzin przepracowanych w ciągu roku przez roczną liczbę godzin odpowiadającą pełnemu etatowi. W Polsce jako ekwiwalent pełnego etatu przyjęto 2120 godzin pracy w roku, tzn. 265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie. Przy wyliczaniu nakładów pracy wyrażonych w AWU (zgodnie z metodologią Eurostatu) zachowano warunek, że na 1 osobę nie może przypadać więcej niż 1 AWU, nawet jeżeli w rzeczywistości osoba pracuje dłużej.

Bezrobotni zarejestrowani to osoby niezatrudnione i nie wykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli są to osoby niepełnosprawne - zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczące się w szkole z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie wieczorowym albo zaocznym, zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujące zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

- ukończyły 18 lat,
- nie ukończyły: kobiety - 60 lat, mężczyźni - 65 lat,
- nie nabyły prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, nie pobierają świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego lub macierzyńskiego,
- nie są właścicielami lub posiadaczami (samoistnymi lub zależnymi) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, nie podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,

- nie podjęły pozarolniczej działalności lub nie podlegają - na podstawie odrębnych przepisów - obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- nie uzyskują miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych.

Wszystkie dane o bezrobotnych zarejestrowanych dotyczą stanu w dniu 31 XII każdego roku.

Długotrwale bezrobotni zarejestrowani - osoby bezrobotne pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat, z wyłączeniem (od listopada 2005 r.) okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych, prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Wykluczenie społeczne to brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania, korzystania osób lub grup ludności z podstawowych praw, instytucji publicznych, usług, rynków, które powinny być dostępne dla każdego. *Definicja przyjęta w 2004 r. w Narodowej Strategii Integracji Społecznej.*

II. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

Produkt krajowy brutto (PKB) - obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Obliczanie wartości rocznego PKB polega na oszacowaniu trzech równych co do wartości kategorii makroekonomicznych określających PKB poprzez:

- 1) rozmiary działalności produkcyjnej; PKB równa się sumie wartości dodanej wszystkich sektorów instytucjonalnych lub wszystkich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) krajowych jednostek produkcyjnych powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów,
- 2) końcowy rezultat działalności produkcyjnej; PKB obliczany jest jako suma popytu krajowego, tj. spożycia i akumulacji oraz salda wymiany produktów z zagranicą,
- 3) suma rozchodów na rachunku tworzenia dochodów gospodarki ogółem (koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i importem pomniejszone o dotacje, nadwyżka operacyjna brutto oraz dochód mieszany gospodarki ogółem).

Podmioty gospodarki narodowej

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej opracowano na podstawie Krajowego Rejestru Urzędowego Podmiotów Gospodarki Narodowej. Rejestr REGON jest aktualizowany przez podmioty, które mają obowiązek dokonywania wpisów oraz zgłaszania zmian do rejestru w ciągu 14 dni od ich zaistnienia. Jakość rejestru (kompletność, aktualność) uzależniona jest od terminowego zgłaszania zmian przez podmioty.

Podmioty gospodarki narodowej to osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - w rejestrze REGON jest to osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i inna osoba fizyczna prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne.

Sektor własnościowy – pojęcie stosowane w metodologii rejestru REGON pozwalające grupować podmioty gospodarki narodowej z punktu widzenia prawa własności. Wyróżnia się:

- **sektor publiczny** – mienie zaliczanych do niego podmiotów w całości lub w przeważającej części należy do Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych lub jednostek samorządu terytorialnego,
- **sektor prywatny** – mienie zaliczanych do niego podmiotów w całości lub w przeważającej części należy do prywatnych właścicieli – osób fizycznych lub prawnych, krajowych lub zagranicznych.

Spółka handlowa – spółka, której utworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział, przekształcenie reguluje Kodeks spółek handlowych. Spółki handlowe dzielą się na osobowe (jawne, partnerskie, komandytowe, komandytowo-akcyjne) i kapitałowe (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością). Mają one obowiązek uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Spółka cywilna - stosunek zobowiązaniowy łączący strony (wspólników), przez który wspólnicy zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów. Wkłady wspólników mogą przybrać różne formy, ale muszą mieć wartość majątkową. Spółka ta jest jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa nie przyznała zdolności prawnej, a zatem nie jest podmiotem prawa. Przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej są wspólnicy spółki cywilnej. Spółka cywilna podlega wpisowi do rejestru REGON.

Podmioty według liczby pracujących:

jednostki małe – w których liczba pracujących wynosi mniej niż 10 osób,

jednostki średnie – w których liczba pracujących wynosi od 10 do 49 osób,

jednostki duże – w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób.

Rolnictwo

Dane z zakresu rolnictwa opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 (PSR 2010) przeprowadzonego w dniach 1 IX do 31 X 2010 r. według stanu na dzień 30 czerwca 2010 r., badań reprezentacyjnych prowadzonych w 2007 r. oraz informacji Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Gospodarstwo rolne oznacza grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami, urządzeniami i inwentarzem, jeśli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Za **użytkownika gospodarstwa rolnego** uważa się osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie użytkującą gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Do **użytków rolnych** zalicza się: zasiewy, grunty ugorowane, sady, łąki i pastwiska trwałe oraz ogrody przydomowe w dobrej kulturze rolnej – utrzymywane zgodnie z normami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2007 r. w sprawie minimalnych

norm z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2010 Nr 39, poz. 211) oraz użytki rolne pozostałe (użytki rolne nie użytkowane i nie utrzymywane w dobrej kulturze rolnej). Dane nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Do **działalności rolniczej** zaliczamy działalność związaną z uprawą roślin oraz chowem i hodowlą zwierząt oraz działalność polegającą na utrzymaniu gruntów rolnych już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska (zgodnie z normami).

III. ZAMOŻNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Dochody ludności

Informacje o dochodzie rozporządzalnym, jego strukturze według źródeł uzyskania oraz wydatkach, spożyciu i wyposażeniu gospodarstw w przedmioty trwałego użytkowania zostały opracowane na podstawie uogólnionych na poziom województw wyników reprezentacyjnego **Badania Budżetów Gospodarstw Domowych**.

Dochód rozporządzalny obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek – rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek, jak również bez składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę, również przy użyciu karty płatniczej lub kredytowej i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego. Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, artykuły farmaceutyczne), półtrwałego użytkowania (np. odzież, książki, zabawki) i trwałego użytkowania (np. samochody, pralki, lodówki, telewizory).

Wynagrodzenia

Dane o przeciętnym wynagrodzeniu opracowano na podstawie corocznego badania wynagrodzeń w gospodarce narodowej.

Źródłem informacji o poziomie emerytur i rent są dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasy Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych. Przeciętne wynagrodzenie, emeryturę i rentę podaje się w ujęciu brutto, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto - stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

Pomoc społeczna i świadczenia rodzinne

Dane o świadczeniach pomocy społecznej opracowano na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Beneficjenci pomocy społecznej – to zbiorowość wszystkich członków gospodarstw domowych, które w danym roku otrzymały jakąkolwiek pomoc materialną lub rzeczową za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej, bez względu na to kto i jakie świadczenie otrzymał. Uzasadnieniem dla takiego ujęcia jest przeświadczenie, że każda forma pomocy wywiera choćby niewielki wpływ na sytuację bytową wszystkich osób pozostających we wspólnym gospodarstwie.

Zasiłek stały - wypłacany jest z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności.

Zasiłek okresowy – przysługuje osobie lub rodzinie ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Zasiłek celowy – przyznawany jest w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb bytowych, pokrycia części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne, zakupu żywności, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, wykonywania drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, pokrycia kosztów pogrzebu. Może być przyznany osobie lub rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Beneficjenci świadczeń rodzinnych to: po pierwsze – biorcy tych świadczeń, czyli rodziny pobierające świadczenia na dzieci pozostające na utrzymaniu oraz osoby pełnoletnie uprawnione do świadczeń na siebie; po drugie – zbiorowość dzieci, na które były wypłacone zasiłki rodzinne.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje: rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie uczącej się na samą siebie. Zasiłek przysługuje na dziecko do ukończenia 18 lat. Jeżeli dziecko nie kontynuuje nauki, to z dniem osiągnięcia 18 lat, rodzic traci prawo do zasiłku rodzinnego na to dziecko.

Dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują z następujących tytułów:

- urodzenia dziecka - świadczenie jednorazowe,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

Świadczenie opiekuńcze - zasiłek pielęgnacyjny przysługuje niezależnie od dochodu rodziny i osoby, dlatego przyznawany jest nie na okres zasiłkowy, lecz na okres ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. Ten zasiłek przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci i niepełnosprawnych osób dorosłych oraz dla osób, które ukończyły 75 lat. Do zasiłku pielęgnacyjnego nie mają prawa osoby, które nabyły uprawnienie do dodatku pielęgnacyjnego wypłacanego przy emeryturze lub rencie z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Świadczenie opiekuńcze - świadczenie pielęgnacyjne przeznaczone jest dla rodzica dziecka niepełnosprawnego, który rezygnuje z pracy zawodowej, by opiekować się dzieckiem niepełnosprawnym wymagającym szczególnej opieki.

Zapomogi związane z urodzeniem się dziecka – jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka tzw. „becikowe” przysługująca niezależnie od dochodów rodziny i finansowana ze środków budżetu państwa, a także jednorazowa zapomoga uchwalana i wypłacana przez gminę ze środków własnych gminy. W przypadku tego świadczenia gmina sama decyduje, czy będzie dodatkowo realizować tego rodzaju świadczenie, ustala kryteria nabycia prawa do świadczenia oraz jego wysokość.

Warunki mieszkaniowe

Informacje o zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań, a także izb i powierzchni użytkowej w tych mieszkaniach, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Nie obejmują lokali zbiorowego zakwaterowania (internatów, domów studenckich, hoteli pracowniczych, domów pomocy społecznej, domów małego dziecka, klasztorów itp.) oraz zamieszkałych czasowo pomieszczeń prowizorycznych i obiektów ruchomych (pomieszczeń inwentarskich, barakowozów, statków itp.).

Mieszkanie jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany dla celów mieszkalnych, konstrukcyjnie wydzielony (trwałymi ścianami) w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.

Izba jest to pomieszczenie w mieszkaniu oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami sięgającymi od podłogi do sufitu, z bezpośrednim oświetleniem dziennym i o powierzchni nie mniejszej niż 4 m². Za izbę uważa się zarówno pokoje jak i kuchnie spełniające powyższe kryteria.

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to suma powierzchni wszystkich pomieszczeń znajdujących się w obrębie mieszkania, a w szczególności: pokoi, kuchni (z oknem i bez okna), łazienek.

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne obejmuje mieszkania, w których występuje co najmniej jedno z urządzeń sanitarno – technicznych: wodociąg, ustęp splukiwany, łazienka, centralne ogrzewanie lub gaz z sieci.

Transport i łączność

Ogólne dane o **długości dróg publicznych** obejmują dane o drogach o nawierzchni twardej i gruntowej w granicach administracyjnych miast i poza granicami administracyjnymi miast. Do **dróg o nawierzchni twardej** zalicza się drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamienno-betonowych, bitumu) oraz o nawierzchni nieulepszonej (tłuczniowej i brukowej).

Placówki pocztowe obejmują placówki pocztowe, agencje pośrednictwa, oddziały i kioski (obsługiwane przez pracowników operatora publicznego).

Telefoniczne łącza główne obejmują standardowe łącza główne oraz łącza w dostęпах ISDN, tj. telefoniczną sieć cyfrową z integracją usług umożliwiającą wykorzystanie tej samej sieci dla transmisji głosu, obrazu, faksów, danych.

IV. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

Ochrona zdrowia

Dane o **lekarzach** podano według podstawowego miejsca pracy. Osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy liczone są jeden raz, według podstawowego miejsca zatrudnienia. Dane nie obejmują osób pracujących w MON i MSWiA.

Od 2005 r. dane obejmują osoby pracujące bezpośrednio z pacjentem tj. bez osób, dla których głównym miejscem pracy jest Narodowy Fundusz Zdrowia, uczelnia lub administracja państwowa.

Porady udzielane przez lekarzy obejmują porady ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, udzielane przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej (łącznie z poradami lekarzy dentyistów) oraz lekarzy specjalistów, łącznie z poradami realizowanymi w ramach badań profilaktycznych (bez porad udzielonych w szpitalnych izbach przyjęć).

Podstawowym źródłem prezentowanych informacji są wyniki badań statystycznych prowadzonych zgodnie z Programem Badań Statystycznych Statystyki Publicznej zarówno przez GUS jak i w ramach statystyki resortowej (Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Sprawiedliwości).

Prezentowane dane w zakresie ochrony zdrowia nie obejmują jednostek resortu obrony narodowej, resortu spraw wewnętrznych i administracji, a także ochrony zdrowia w zakładach karnych.

Liczba łóżek w szpitalach ogólnych obejmuje łóżka umieszczone na stałe w salach chorych z pełnym wyposażeniem, zajęte przez pacjentów lub przygotowane na ich przyjęcie. Dane o łóżkach w szpitalach ogólnych od 2008 r. podano łącznie z miejscami (łóżka i inkubatory) dla noworodków.

Dane o aptekach ogólnodostępnych nie obejmują aptek w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (np. w szpitalach, w sanatoriach).

Miejsce w żłobku - miejsce stałe, niezależnie od rodzaju sprzętu (łóżko, leżak), w pełni przygotowane na przyjęcie dziecka.

Edukacja

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki opiekuńczo-wychowawcze przeznaczone dla dzieci w wieku od 3 lat do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono:

- przedszkola,
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych,
- od roku szkolnego 2008/09 zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 stycznia 2008 r. (Dz. U. Nr 7, poz. 38)

Szkoła to jednostka organizacyjna powołana – na podstawie aktu założycielskiego lub wpisu do ewidencji – przez organ administracji rządowej, jednostkę samorządu terytorialnego, osobę prawną lub osobę fizyczną na podstawie przepisów o systemie oświaty. Szkoła prowadzi kształcenie określonego rodzaju i na określonym poziomie, posiada statut nadany przez organ lub osobę prowadzącą szkołę, określający m.in. jej nazwę, typ, organ prowadzący oraz organizację wewnętrzną.

Wśród **szkół** objętych systemem oświaty funkcjonują:

- od roku szkolnego 1999/2000 6-letnie szkoły podstawowe oraz 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa, powstałe w miejsce 8-letnich szkół podstawowych,
- od roku szkolnego 2002/03 szkoły ponadgimnazjalne, tj. 2-3 letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące i 3-letnie licea profilowane, 4-letnie technika oraz od roku szkolnego 2004/05 szkoły dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (tj. 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające) i 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy; do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się również szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne.

Ponadto w szkołach ponadgimnazjalnych ujmuje się działające do zakończenia cyklu kształcenia szkoły ponadpodstawowe (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej) i ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych, tj. 4-letnie średnie szkoły ogólnokształcące i 4-5-letnie średnie szkoły zawodowe (technika, licea zawodowe, licea techniczne).

Komputery – dane dotyczą komputerów przeznaczonych do użytku uczniów, z dostępem do Internetu.

Biblioteki

Dział zawiera informacje o bibliotekach publicznych.

Biblioteka jest to jednostka posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i zbiorów specjalnych. Zbiór ten zawiera przynajmniej 300 jednostek inwentarzowych i jest udostępniany czytelnikom w sposób kontrolowany.

Filie biblioteczne są to placówki podporządkowane organizacyjnie bibliotece macierzystej, obsługujące część terenu objętego działalnością tej biblioteki oraz posiadające stały księgozbiór (często podwójnie rejestrowany – w księdze inwentarzowej biblioteki macierzystej i w księdze inwentarzowej filii).

Punkty biblioteczne są to (prowadzone najczęściej społecznie) placówki, których księgozbiory są wypożyczane na czas nieokreślony z jednostki macierzystej (biblioteki lub filii) i pozostające w ewidencji tej jednostki. Punkty biblioteczne działają w miejscowościach, w których nie ma innych placówek bibliotecznych.

Placówki biblioteczne to biblioteki, filie i punkty biblioteczne.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Podstawę prawną określającą procesy związane z gromadzeniem i rozdysponowaniem środków publicznych w budżetach jednostek samorządu terytorialnego (gmin, miast na prawach powiatu, powiatów, województw) stanowiły ustawy o finansach publicznych: z dnia 30 czerwca 2005 r. (Dz. U. 2005 r. Nr 249, poz. 2104) z późniejszymi zmianami i z dnia 27 sierpnia 2009 r. (Dz. U. 2009 r. Nr 157, poz. 1240) z późniejszymi zmianami.

Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego grupuje się na podstawie klasyfikacji budżetowej, którą ustala Minister Finansów w drodze rozporządzenia. Prezentowane dane w podziale według działów opracowano zgodnie z klasyfikacją dochodów i wydatków budżetowych, obowiązującą na mocy rozporządzenia Ministra Finansów: dla lat 2007-2009 – Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 14 czerwca 2006 r. (Dz. U. 2006 r. Nr 107, poz. 726) z późniejszymi zmianami, dla lat

2010-2011 – Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. (Dz. U. 2010 r. Nr 38, poz. 207) z późniejszymi zmianami.

Stan i ochrona środowiska

Formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Zakres danych prezentowanych odpowiada regulacji prawnej wynikającej z ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz.1220 z późniejszymi zmianami).

Ścieki przemysłowe to ścieki nie będące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością gospodarczą, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Ścieki komunalne to ścieki bytowe lub mieszanina ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych.

Oczyszczalnie ścieków komunalnych obejmują wszystkie oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej. Nie są objęte badaniami statystycznymi oczyszczalnie przydomowe (przysagrodowe) lub oczyszczające ścieki wyłącznie dowożone.

Dane o ludności miast i wsi korzystającej z oczyszczalni ścieków podano w oparciu o szacunek liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej.

Dane o **emisji z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza** pochodzą z corocznej sprawozdawczości GUS i dotyczą zanieczyszczeń wprowadzonych w sposób zorganizowany (tzn. z wszelkiego rodzaju urządzeń technologicznych i ogrzewczych za pośrednictwem emitorów – kominów, wyrzutni wentylacyjnych) oraz w sposób niezorganizowany (z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hał produkcyjnych itp.)

Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza obejmują wszystkie jednostki organizacyjne ustalone w 1986 r. przez ówczesnego Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze. Ustalona w ten sposób zbiorowość zakładów utrzymywana jest corocznie, co m.in. zapewnia zachowanie ciągłości i porównywalności wyników badania. Należy podkreślić, że wyniki tego badania nie charakteryzują całkowitej emisji zanieczyszczeń powietrza, lecz dotyczą sektora energetyczno-przemysłowego decydującego o skali i strukturze emisji (60-70%).

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii, określonych w załączniku nr 1 do ustawy o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (tekst jednolity: Dz. U. 2007, Nr 39, poz.251), których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do ich pozbycia się jest zobowiązany.

Odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Bezpieczeństwo publiczne

Informacje o przestępstwach stwierdzonych i wskaźnikach wykrywalności sprawców przestępstw opracowano na podstawie statystyki policyjnej.

Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw (w %) jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

V. METODY STATYSTYCZNE

Metoda taksonomiczna

Analiza poziomu życia wymaga posługiwania się dużą ilością cech, które pozwalają na uporządkowanie obiektów ze względu na każdą z nich z osobna. Oceny globalnej można dokonać stosując wielowymiarową analizę porównawczą poprzez uporządkowanie obiektów przy równoczesnym uwzględnieniu wielu różnorodnych cech oraz poprzez tworzenie grup obiektów podobnych do siebie. W tym opracowaniu obiektami są jednostki terytorialne: województwa, powiaty, gminy. Metodę zastosowano oddzielnie dla każdego rodzaju jednostki terytorialnej. Natomiast jako cechy przyjęto wskaźniki (hybrydowe, strukturalne, udziału) umożliwiające porównanie obiektów.

Kolejne etapy badania:

1. Ustalenie dziedzin tematycznych i dobór cech statystycznych.
Wybór cech, które stanowią dobrą reprezentację analizowanego zjawiska. Podstawowym kryterium jest ich merytoryczna ważność oraz dostępność danych statystycznych. Cechy te często grupowane są tematycznie w obszary badawcze zwane też dziedzinami.
2. Ustalenie zbioru cech diagnostycznych poprzez eliminację cech statystycznych:
 - o małej zmienności,
 - wysoko ze sobą skorelowanych.

Wykaz cech diagnostycznych w podziale na dziedziny tematyczne umieszczono dla województw w Załączniku 1, dla powiatów w Załączniku 2, dla gmin w Załączniku 3 na CD-ROM.

3. Podział cech diagnostycznych na stymulanty i destymulanty.
 - Stymulanty – to zmienne, których wyższe wartości świadczą o wyższym poziomie badanego zjawiska w obiekcie np. Wskaźnik zatrudnienia.
 - Destymulanty – to zmienne, których niższe wartości (np. stopa bezrobocia) wskazują na wyższy poziom badanego zjawiska w obiekcie (w tym przypadku zasoby ludzkie).

4. Normalizacja cech diagnostycznych.

Normalizacja ma na celu doprowadzenie do porównywalności cech (o różnych jednostkach pomiarowych i innych przedziałach zmienności) w taki sposób, aby między innymi zachować współzależność między cechami dla badanych obiektów. Cechy znormalizowane są liczbami niemianowanymi. W niniejszym opracowaniu wykorzystano procedurę normalizacji przez unitaryzację wg wzorów:

- dla stymulant

$$z_{ij}^k = \frac{x_{ij}^k}{\max_i \{x_{ij}^k\}}, \max_i \{x_{ij}^k\} \neq 0$$

- dla destymulant

$$z_{ij}^k = \frac{\min_i \{x_{ij}^k\}}{x_{ij}^k}, x_{ij}^k \neq 0$$

gdzie: x_{ij}^k – to wartość j-tej cechy w i-tym obiekcie w k-tej dziedzinie

z_{ij}^k – to znormalizowana wartość j-tej cechy w i-tym obiekcie w k-tej dziedzinie

- Obliczenie dla obiektów cząstkowych syntetycznych mierników w poszczególnych dziedzinach. Dla każdej z przyjętych do badania dziedzin tematycznych, dla każdej jednostki terytorialnej w poszczególnych latach dokonano agregacji zmiennej syntetycznej. Polegało to na zastąpieniu wartości wielu normalizowanych zmiennych diagnostycznych, charakteryzujących dany obiekt, określoną wartością agregatową, w tym wypadku przyjęto miarę syntetyczną opartą na średniej arytmetycznej.
- Wyznaczenie globalnego taksonomicznego miernika dla poszczególnych obiektów. Oprócz cząstkowych mierników dla każdej dziedziny w analogiczny sposób wyznaczono miernik globalny dla każdej jednostki, jako średnia arytmetyczna mierników każdej z dziedzin.
- Podział jednostek terytorialnych na grupy. Na podstawie taksonomicznych mierników rozwoju dokonano podziału jednostek terytorialnych (województw, powiatów, gmin) na 4 grupy obejmujące obiekty o wartościach zmiennej syntetycznej z następujących przedziałów:

- Grupa I: $m_i \geq \bar{m} + s_m$
- Grupa II: $\bar{m} + s_m > m_i \geq \bar{m}$
- Grupa III: $\bar{m} > m_i \geq \bar{m} - s_m$
- Grupa IV: $m_i < \bar{m} - s_m$

gdzie: m_i – miernik syntetyczny dla i-tego obiektu

\bar{m} – średnia arytmetyczna mierników syntetycznych obiektów

s_m – odchylenie standardowe mierników syntetycznych obiektów

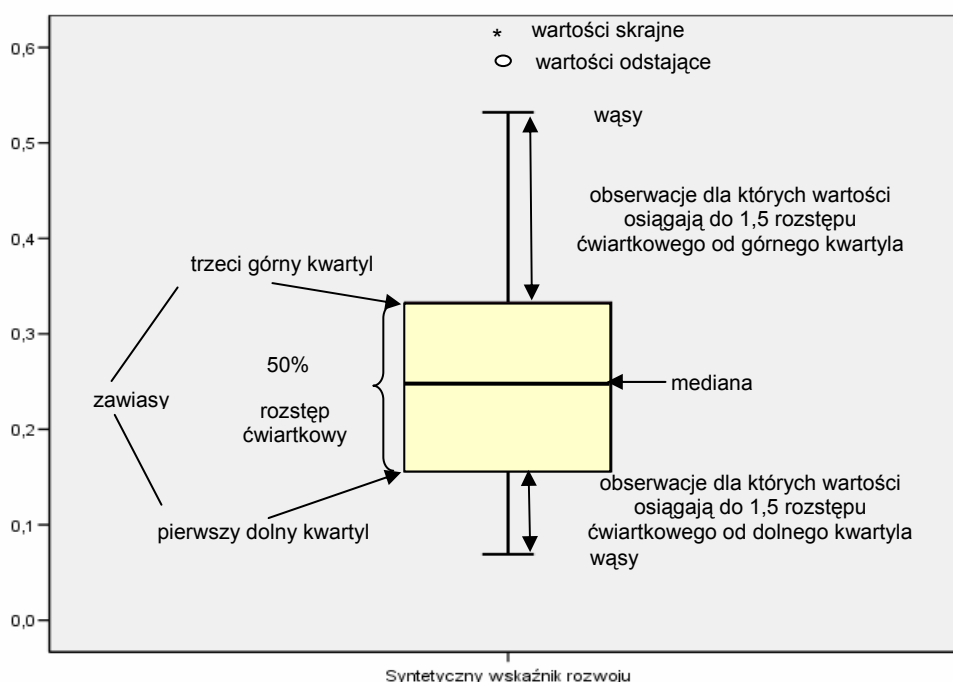
Ustalenie mierników pozwoliło na sprowadzenie stopnia zróżnicowania warunków i poziomu życia mieszkańców poszczególnych jednostek terytorialnych do jednego wymiaru stanowiącego syntezę wszystkich cech wyjściowych. Uzyskanie jednorodnych i rozłącznych grup najbardziej podobnych do siebie obiektów ułatwiło analizę merytoryczną.

Wykres skrzynkowy

Wyjaśnienie pojęć prezentowanych na wykresie:

- pierwszym dolnym kwartylem nazywamy tę wartość zmiennej, poniżej której leży 25% obserwacji w uporządkowanym szeregu,
- trzecim górnym kwartylem nazywamy tę wartość zmiennej, poniżej której leży 75% obserwacji,

- pomiędzy pierwszym i trzecim kwartylem (pomiędzy zawiasami skrzynki) leży 50% środkowych obserwacji,
- rozstęp ćwiartkowy – rozrzut środkowych 50% obserwacji – liczony jako różnica pomiędzy trzecim górnym kwartylem i pierwszym dolnym kwartylem,
- wąsy reprezentują rozstęp wartości tych obserwacji, które mieszczą się w zakresie 1,5 rozstępu ćwiartkowego od zawiasu; obserwacje, które mają wartości poza tym zakresem traktowane są jako obserwacje odstające,
- wartości odstające dla obserwacji leżących w zakresie 1,5 do 3 razy rozstępu ćwiartkowego od zawiasów oznaczono kółkami,
- wartości skrajne dla obserwacji leżących poza granicą trzech rozstępów ćwiartkowych od zawiasów oznaczono „*”.

Mediana – czyli wartość środkowa to wartość cechy w szeregu uporządkowanym, powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji.

Współczynnik zmienności odchylenia standardowego – względna miara dyspersji zmiennej będąca ilorazem odchylenia standardowego oraz średniej arytmetycznej tej zmiennej wyrażona w procentach. Służy do badania stopnia zróżnicowania badanej cechy w zbiorowości statystycznej. Wskazuje w jakim stopniu jednostki zbiorowości statystycznej koncentrują się wokół wartości centralnej badanej cechy.

Współczynnik zróżnicowania decylogowego - określa relację między najwyższym (granicznym) dochodem w dziewiątej grupie decylogowej, a najwyższym (granicznym) dochodem w pierwszej grupie decylogowej. Grupy decylogowe tworzy się poprzez podział obserwacji uporządkowanych rosnąco na 10 równych części. Wraz ze wzrostem rozpiętości dochodów rośnie również wartość wskaźnika.

WPROWADZENIE

W publikacji poziom życia rozumiany jest jako stopień zaspokojenia materialnych i duchowych potrzeb ludności. Podstawowe potrzeby ludności to wyżywienie, mieszkanie, odzież, obuwie, ochrona zdrowia, wykształcenie, rekreacja¹. Głównym czynnikiem determinującym poziom życia ludności jest dobrobyt ekonomiczny (dochody ludności, ich poziom oraz źródła), a także dostępność usług społecznych. Dobrobyt ekonomiczny mieszkańców jest zależny od rozwoju gospodarczego oraz potencjału ludzkiego. W publikacji określenia: poziom życia, warunki życia, sytuacja bytowa stosuje się zamiennie. W celu porównania poziomu życia mieszkańców woj. małopolskiego w stosunku do innych województw, a przede wszystkim w celu przedstawienia lokalnego zróżnicowania poziomu życia ludności według powiatów i gmin zastosowano metodę taksonomiczną², która pozwala na kompleksową analizę poprzez integrację różnych danych.

Część opisowa publikacji dzieli się na trzy rozdziały, a każdy z nich przedstawia warunki życia w latach 2007 - 2011 kolejno woj. małopolskiego, powiatów i gmin. W części opracowania dotyczącej woj. małopolskiego dokonano szczegółowej analizy warunków życia, co wynika z szerokiego zakresu dostępnych danych. Zakres danych dostępnych na poziomie powiatów i gmin jest bardziej ograniczony, dlatego analiza jest mniej szczegółowa.

W części tabelarycznej zamieszczono podstawowe wskaźniki warunków życia w kolejnych latach od 2007 do 2011 roku, niekoniecznie te, które uwzględniono jako cechy diagnostyczne w metodzie taksonomicznej.

Warunki życia mieszkańców woj. małopolskiego zarówno w 2011 r. jak i w latach poprzednich były lepsze niż średnie w Polsce i plasują woj. małopolskie po województwach: mazowieckim, śląskim i dolnośląskim. W omawianym okresie dla woj. małopolskiego obserwowano nieznaczny spadek globalnego miernika poziomu życia, podobnie jak dla województw: mazowieckiego, śląskiego, pomorskiego i opolskiego, przy równoczesnym znacznym wzroście miernika dla pozostałych województw. Zmiany spowodowały zmniejszenie się rozpiętości miernika pomiędzy województwami, co może świadczyć o zmniejszeniu się dysproporcji poziomu życia. Mocna strona woj. małopolskiego, zasoby ludzkie oraz słabsza, choć porównywalna do średniej dla Polski, aktywność gospodarcza oraz dostępność usług społecznych miały wpływ na stosunkowo wysoki poziom zamożności mieszkańców w porównaniu do innych województw. Uwzględniając wyniki analizy z poprzedniej edycji opracowania można stwierdzić, że taka tendencja utrzymuje się od 1999 r. Poziom życia ludności uzależniony był od jej potencjału, a w szczególności od struktur demograficznych, od wykształcenia oraz stanu zdrowia mieszkańców oraz od sytuacji na rynku pracy. Dobrobyt społeczeństwa warunkowała także prowadzona działalność gospodarcza. Konsekwencją dysproporcji gospodarczo-społecznych było zróżnicowanie zamożności mieszkańców, w tym zróżnicowanie poziomu dochodów, poziomu i struktury wydatków oraz warunków mieszkaniowych. Miarą poziomu życia było także wyposażenie w dobra trwałego użytkowania.

¹ A.Zeliaś „Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym”.

² Patrz uwagi metodyczne str. 37.

Wyższy poziom życia ludności to również coraz wyższy poziom oferowanych usług między innymi w zakresie transportu, edukacji, pomocy społecznej, gospodarki komunalnej i kultury. Priorytetowym zadaniem jednostek samorządowych w województwie było zapewnienie poprawy warunków życia swoim mieszkańcom. Możliwość realizacji tego zadania w dużej mierze zależała od ich sytuacji finansowej.

Zróżnicowanie sytuacji bytowej mieszkańców powiatów w latach 2007 i 2011 nieznacznie wzrosło. W 2011 r. największe zróżnicowanie występowało w zakresie dostępności usług, w dalszej kolejności w zakresie zasobów ludzkich oraz zamożności ludności.

Poziom życia ludności, znacznie wyższy niż przeciętnie w województwie występował w miastach na prawach powiatu. W powiatach grodzkich, a zwłaszcza w Krakowie, odnotowano znacznie wyższy poziom aktywności gospodarczej z dużym udziałem sektora usług. Mieszkańcy byli lepiej wykształceni. Liczba osób pracujących w relacji do osób w wieku produkcyjnym była najwyższa w woj. małopolskim przy równoczesnej niskiej stopie bezrobocia. Wszystkie wymienione czynniki miały wpływ na wyższe wynagrodzenia pracowników, a w konsekwencji na wyższy poziom życia mieszkańców. W Krakowie wszystkie wymienione zjawiska występowały w największym natężeniu. Na jego terenie obserwuje się koncentrację najważniejszych we współczesnym życiu działalności z zakresu wyspecjalizowanych usług finansowych, doradczych, z dużą ilością ośrodków badawczo-rozwojowych i naukowych. Kraków jest siedzibą zarządów spółek, gdzie podejmowane są decyzje i przekazywane do jednostek lokalnych usytuowanych na terenie woj. małopolskiego, a także innych województw. W mieście zlokalizowane są stacje telewizyjne, radiowe, redakcje gazet. Dodatkowo Kraków jest miastem atrakcyjnym turystycznie, przyciągającym turystów krajowych i zagranicznych, co ma również duży wpływ na rozwój miasta. Dobre warunki życia w Krakowie są powodem napływu nowych mieszkańców, ale równocześnie część mieszkańców migruje do podmiejskich miejscowości. Otoczenie miasta to głównie miejsce zamieszkania, praca i usługi znajdują się w mieście, co powoduje wzrost ruchu drogowego. Dojazdy do pracy ulegają wydłużeniu i to jest niedogodnością życia mieszkańców. Inną uciążliwością charakterystyczną dla dużych miast jest mniejsze poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Kraków rozwija się znacznie szybciej niż pozostałe powiaty.

Korzystne warunki życia występowały w powiatach z otoczenia Krakowa: wielickim, krakowskim, bocheńskim i myślenickim oraz w dwóch powiatach zachodniej części woj. małopolskiego, rozwiniętych gospodarczo: oświęcimskim i chrzanowskim. Poziom aktywności gospodarczej i dostępności usług społecznych w tych powiatach kształtowały się poniżej średniej wojewódzkiej a poziom zasobów ludzkich i zamożności mieszkańców dla większości powiatów przewyższał średnią woj. małopolskiego.

Niższy poziom życia występował w powiatach wschodniej i południowej części województwa: brzeskim, tarnowskim, dąbrowskim, gorlickim, nowosądeckim, limanowskim, nowotarskim i tatrzańskim oraz w trzech powiatach zachodnich: wadowickim, olkuskim i suskim.

Najtrudniejsze warunki życia występowały w powiatach rolniczych północnej części woj. małopolskiego: miechowskim i proszowickim. W tych powiatach odnotowano niższą aktywność

gospodarczą oraz duży udział mieszkańców, dla których źródłem utrzymania było rolnictwo lub świadczenia emerytalno-rentowe. Wymienionym zjawiskom zwykle towarzyszyła niekorzystna struktura wykształcenia, czego konsekwencją był niski poziom wynagrodzeń. Sytuacja rodzin mieszkających na wsi była gorsza z równoczesnym niedużym rozwarstwieniem przeciętnych przychodów rocznych.

Tendencje zmian w poziomie życia ludności w gminach potwierdzają te, które zaobserwowano w powiatach. Przestrzenne zróżnicowania wynikają z położenia w strefie oddziaływania miast, bliskiego położenia względem szlaków komunikacyjnych, atrakcyjnego krajobrazu, działania władz samorządowych oraz aktywności społeczności lokalnych.

Dystans pomiędzy gminą o najwyższym i najniższym poziomie życia w analizowanych latach kształtował się na podobnym poziomie. Miernik syntetyczny gminy z najmniej korzystnym poziomem życia musiałby wzrosnąć prawie dwukrotnie, aby osiągnąć poziom miernika gminy, w której ludziami żyje się najlepiej. W woj. małopolskim, w 38 gminach wystąpił wzrost wartości miernika poziomu życia powodując zmianę grupy na wyższą i można je określić jako gminy rozwojowe. Szczególnie pozytywnym zjawiskiem była aktywizacja gmin słabo rozwiniętych, które w 2007 r. znajdowały się w IV grupie. Zmniejszenie wartości miernika warunków życia wystąpiło w 33 gminach, co przyczyniło się do zmiany grupy na niższą. Pozostałe 108 gmin to gminy względnie stabilne, w których nastąpił wzrost lub spadek miernika syntetycznego, ale w porównaniu do innych gmin nie na tyle duży, aby stały się przyczyną zmiany grupy.

W gminach słabiej rozwiniętych, z niskim potencjałem ludzkim, impulsem wzrostu poziomu aktywności gospodarczej były inwestycje zewnętrzne między innymi zagraniczne lub projekty z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej. Rozwój gospodarczy zależy w dużym stopniu od władz samorządowych poprzez pomoc w zakresie uzyskania dotacji na inwestycje oraz usługi doradcze. Wsparcie przedsiębiorczości przez władze lokalne oraz podejmowanie przedsięwzięć inwestycyjnych to główne czynniki poprawy sytuacji. Poprawy sytuacji należy upatrywać w tworzeniu nowych miejsc pracy głównie przez małe i średnie przedsiębiorstwa. W obszarze wiejskim, dla większości dzieci, ostatecznym etapem edukacji jest poziom zasadniczy lub średni zawodowy. Niekorzystna struktura wykształcenia mieszkańców wsi wynika z małej dostępności szkół ponadgimnazjalnych, niskich dochodów rolników, gorszego stanu oświaty oraz niedoceniań roli edukacji przez rodziców. Wzrost poziomu wykształcenia młodzieży, to jeden z czynników rozwoju gospodarczego. Sytuacja finansowa gmin daje obraz prowadzonej polityki rozwoju a także realnych możliwości samorządów w zakresie stworzenia jak najlepszej dostępności usług społecznych. Intensywny rozwój regionu obrazuje wielkość wydatków inwestycyjnych przypadających na mieszkańca. Na poprawę warunków życia ma także wpływ mobilizowanie do współpracy szerszych grup społecznych oraz tworzenie korzystnego klimatu społecznego.

ROZDZIAŁ I. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W WOJ. MAŁOPOLSKIM NA TLE KRAJU I INNYCH WOJEWÓDZTW W LATACH 2007-2011

PODSTAWOWE TENDENCJE ZMIAN

Warunki życia mieszkańców woj. małopolskiego scharakteryzowano za pomocą wybranych wskaźników pogrupowanych w dziedziny tematyczne: Zasoby ludzkie, Aktywność gospodarcza, Zamożność mieszkańców oraz Dostępność usług społecznych. Miernik globalny określający warunki życia ludności został obliczony na podstawie mierników syntetycznych w wymienionych dziedzinach tematycznych. Pozwoliło to na porównanie poziomu życia woj. małopolskiego na tle innych województw, określenie kierunków zmian na przestrzeni lat 2007–2011. W pierwszej części rozdziału zaprezentowano zróżnicowanie mierników globalnych i syntetycznych, a w dalszej części dokonano szczegółowej analizy wskaźników z każdej dziedziny³.

Poziom życia mieszkańców woj. małopolskiego w 2011 r. był wyższy niż średni poziom życia w Polsce. Miernik globalny, który odzwierciedla poziom życia mieszkańców woj. małopolskiego osiągał wysokie wartości, po województwach: mazowieckim, śląskim i dolnośląskim. Wartość miernika globalnego dla woj. małopolskiego była niższa o 8,8% w stosunku do miernika woj. mazowieckiego o najwyższym wskaźniku oraz wyższa o 15,0% w stosunku do miernika woj. warmińsko-mazurskiego o najniższym wskaźniku. W porównaniu do 2007 r. zmniejszył się dystans do województwa z najkorzystniejszym miernikiem i równocześnie wzrósł dystans do województwa z najmniej korzystnym miernikiem. Miernik w 2007 jak również w 2011 r. przyjmował wartości powyżej trzeciego kwartyla.

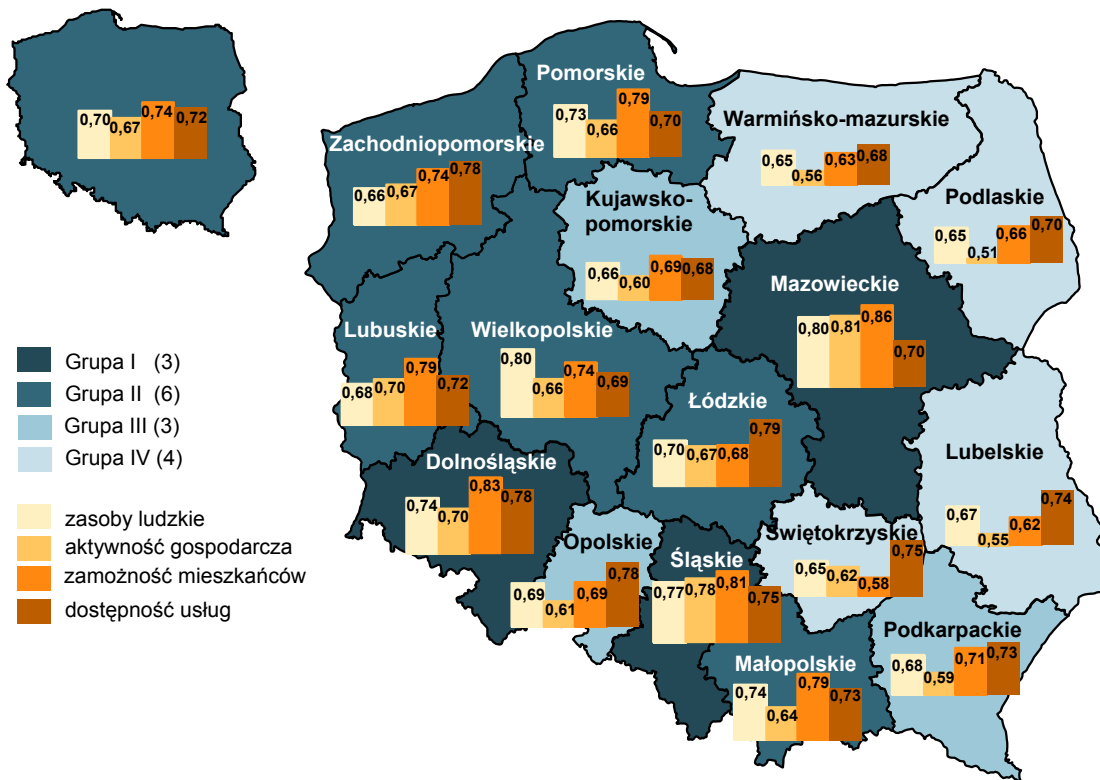
W latach 2007 - 2011 mocną stroną woj. małopolskiego były zasoby ludzkie, osiągające poziom powyżej średniej dla Polski, słabszą stroną, choć porównywalną do średniej dla Polski była aktywność gospodarcza oraz dostępność usług społecznych. Relatywnie wysokie mierniki syntetyczne zasobów ludzkich i aktywności gospodarczej skutkowały wysokim poziomem zamożności mieszkańców woj. małopolskiego w stosunku do innych województw (wartość miernika - trzeci kwartyl). Przy ocenie poziomu poszczególnych dziedzin tematycznych uwzględniono cechy zawarte w Załączniku 1.

W 2011 r. najmniejszy dystans między województwem małopolskim, a województwem zajmującym pierwsze miejsce wystąpił w zakresie zasobów ludzkich (miernik syntetyczny był niższy o 7,8% w stosunku do miernika woj. mazowieckiego), w dalszej kolejności w zakresie dostępności usług społecznych (miernik syntetyczny był niższy o 8,0% w stosunku do miernika woj. łódzkiego). Większy dystans odnotowano w zakresie aktywności gospodarczej (miernik syntetyczny był niższy o 21,4% w stosunku do miernika woj. mazowieckiego) oraz w zakresie zamożności mieszkańców (miernik syntetyczny był niższy o 8,1% w stosunku do miernika woj. mazowieckiego). W porównaniu do 2007 r. w zakresie:

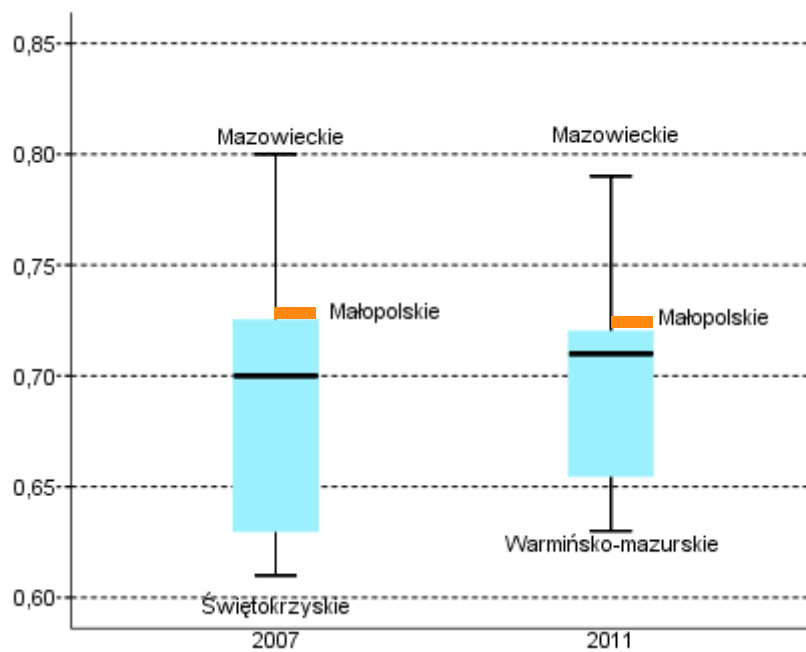
- zasobów ludzkich i aktywności gospodarczej dystans zwiększył się,
- dostępności usług społecznych utrzymuje się na podobnym poziomie,
- zamożności zmniejszył się.

³ Patrz uwagi ogólne pkt 13 i 14 str.22.

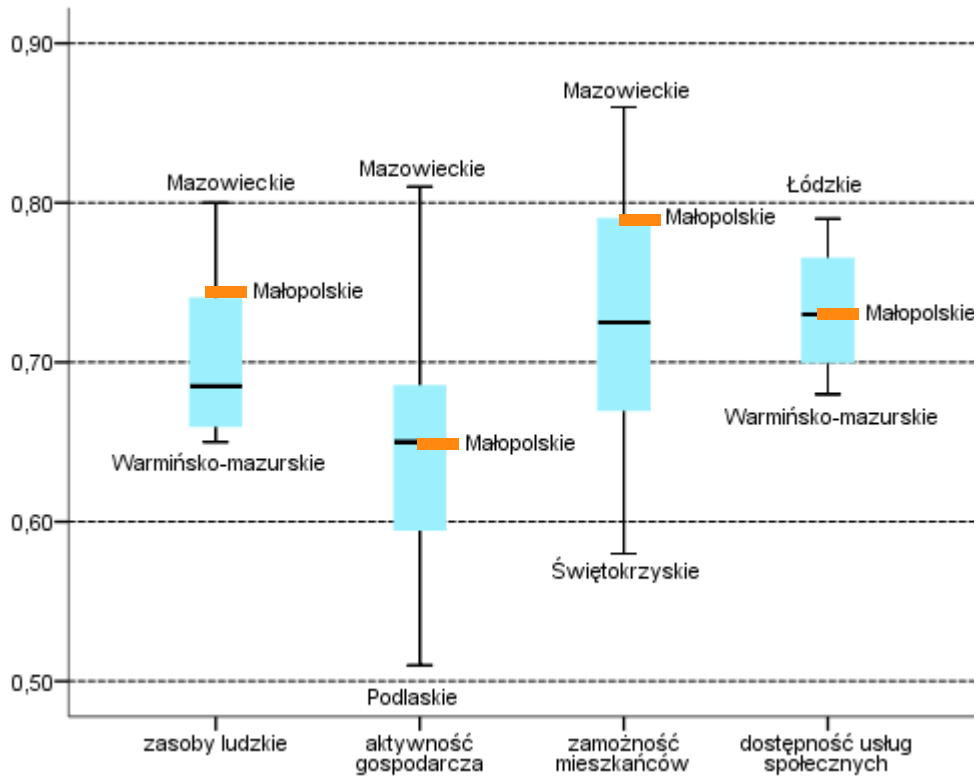
Mapa 1. Mierniki globalne warunków życia ludności i mierniki syntetyczne dziedzin tematycznych w 2011 r.

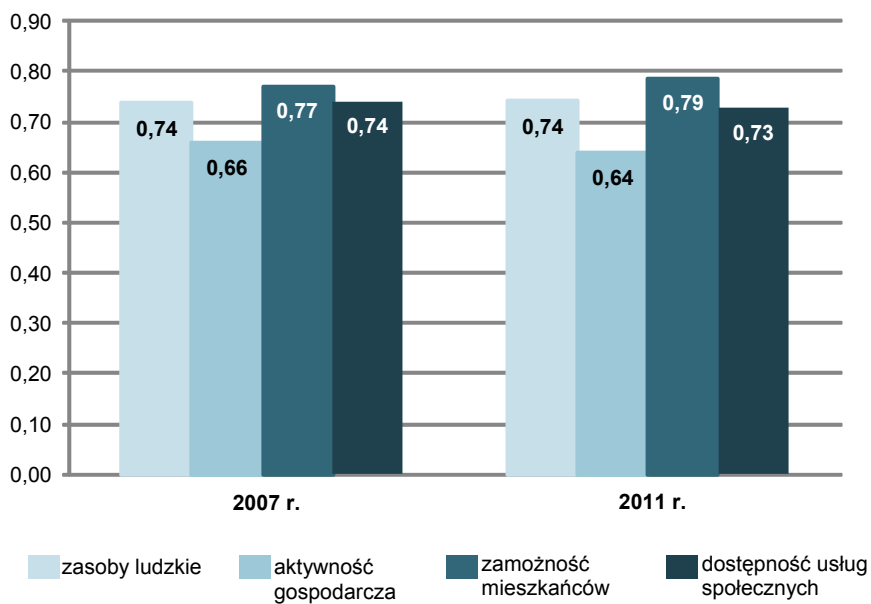
Wykres 1. Zróźnicowanie mierników warunków życia ludności

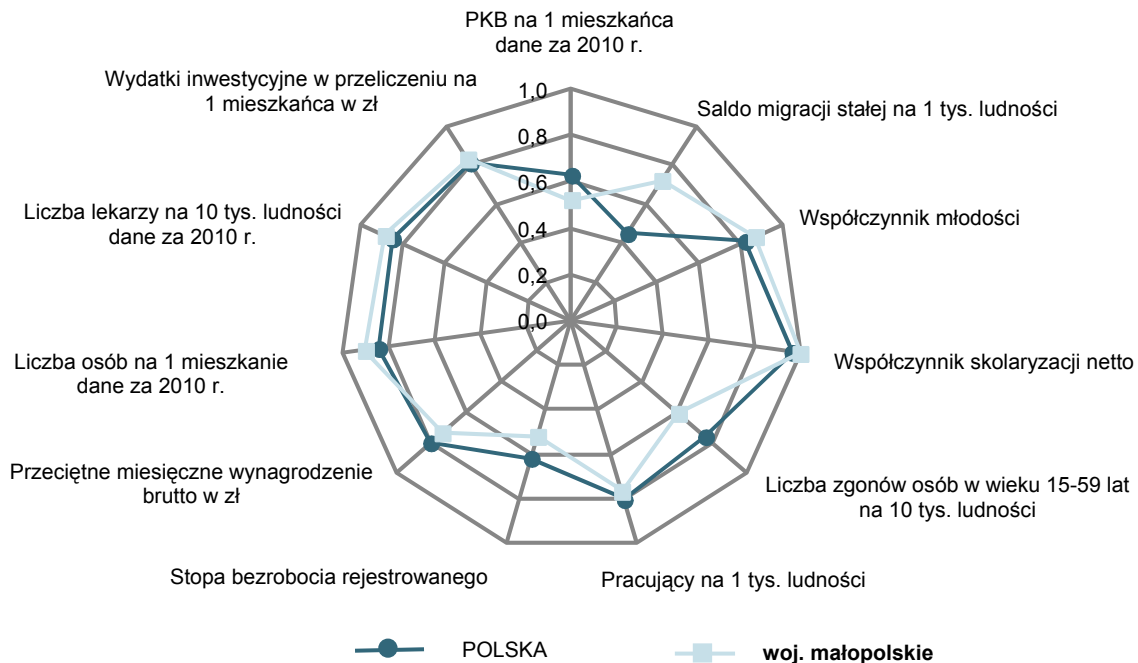
Wykres 2. Zróżnicowanie mierników dziedzin tematycznych w 2011 r.

Wykres 3. Zróżnicowanie mierników dziedzin tematycznych w woj. małopolskim

Wykres 4. Znormalizowane wskaźniki warunków życia w 2011 r.

Zmiany warunków życia w woj. małopolskim w latach 2007-2011

Poziom życia ludności uzależniony jest od struktur demograficznych, od wykształcenia, stanu zdrowia mieszkańców oraz sytuacji na rynku pracy. W zakresie zasobów ludzkich obserwowano:

- wzrost liczby ludności spowodowany w głównej mierze przyrostem naturalnym, a także saldem migracji stałej i czasowej, przy czym czynniki te osiągały przez całe 5 - lecie wartości dodatnie (małopolskie było jednym z czterech województw w kraju obok mazowieckiego, pomorskiego i wielkopolskiego, w których w porównaniu do końca 2007 r. odnotowano największy przyrost liczby ludności),
- spadek udziału liczby ludności miast, a wzrost udziału liczby ludności wiejskiej spowodowany głównie zmianą kierunków migracji (nasilający się odpływ ludności z miast do miejscowości podmiejskich), a także przyrostem naturalnym prawie 3 - krotnie wyższym na wsi niż w miastach,
- przyspieszenie procesów starzenia się populacji, mediana wieku mieszkańców w 2007 r. wynosiła 36 lat, a w 2011 r. ponad 37 lat (powodem jest zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży do 17 lat a zwiększanie się udziału roczników starszych),
- wzrost przeciętnej długości życia, mężczyzn do prawie 74 lat i kobiet do prawie 82 lat, przy czym mężczyźni mieszkający w miastach żyli nieco dłużej niż mieszkańcy wsi, a wśród kobiet sytuacja przedstawiała się odwrotnie (mieszkańcy woj. małopolskiego żyją dłużej, dla porównania średnia krajowa długości życia mężczyzn wynosiła nieco ponad 72 lata, a kobiet 81 lat),
- niższy współczynnik umieralności w porównaniu do krajowego przy czym obserwuje się nadumieralność mężczyzn oraz spadek liczby zgonów niemowląt,

- blisko połowa zgonów była spowodowana chorobami układu krążenia; przyczyną około 26% zgonów były nowotwory; przyczyny zewnętrzne stanowiły około 6% zgonów,
- duży spadek liczby osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy przypadających na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym, pomimo tego wartość wskaźnika stale utrzymywała się na poziomie wyższym niż średni dla Polski,
- niższe natężenie niepełnosprawności niż w kraju, z przewagą osób niepełnosprawnych w miastach, a także z przewagą osób niepełnosprawnych wśród kobiet,
- wyższy niż dla Polski udział mieszkańców z wykształceniem ponadpodstawowym (zasadniczym zawodowym, policealnym i średnim oraz wyższym) kształtujący się na poziomie powyżej 3/4 populacji osób w wieku 13 lat i więcej, przy jednoczesnym wyższym poziomie wykształcenia mieszkańców miast w porównaniu do mieszkańców wsi (wyniki NSP 2011),
- aspiracje edukacyjne młodzieży wyrażające się wysokim, stabilnym współczynnikiem skolaryzacji,
- wzrost liczby studentów kształcących się na wyższych uczelniach, co świadczy o uznaniu edukacji jako warunku szerszych perspektyw i większych szans na rynku pracy,
- udział osób aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej zbliżony do odpowiedniego miernika dla kraju; co druga osoba w wieku 15 lat i więcej miała pracę, a co ósma miała problem z jej znalezieniem (wyniki NSP 2011),
- wzrost liczby pracujących w gospodarce narodowej (spadek pracujących w przemyśle przy równoczesnym wzroście w usługach),
- wzrost liczby bezrobotnych o blisko 29% z równoczesną zmianą struktury bezrobotnych według wykształcenia (wzrost udziału bezrobotnych z wyższym wykształceniem, spadek udziału bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym) oraz wieku (pogorszenie się sytuacji bezrobotnych ludzi młodych oraz powyżej 55 lat, nieznaczna poprawa na rynku pracy sytuacji osób w wieku 45 – 54 lata),
- zmniejszenie się udziału długotrwale bezrobotnych, czyli pozostających bez pracy ponad rok; nadal stanowią oni jednak ponad 1/3 tej zbiorowości (ta grupa jest w najtrudniejszej sytuacji, gdyż długotrwale bezrobocie jest jednym z głównych czynników wykluczenia społecznego),
- niższa stopa bezrobocia w porównaniu do średniej krajowej przy stopniowym zmniejszaniu się w ostatnich latach rozbieżności pomiędzy wskaźnikami.

Jakość zasobów ludzkich, w tym wiek, wykształcenie, stan zdrowia, ma wpływ na poziom aktywności gospodarczej, która warunkuje dobrobyt społeczeństwa. W zakresie aktywności gospodarczej obserwowano:

- niższą niż średnia krajowa wartość Produktu Krajowego Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca; woj. małopolskie znajdowało się jednak w grupie pięciu województw z największym udziałem w generowaniu PKB po województwach mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim,
- wzrost liczby podmiotów, który pozwolił na ulokowanie województwa na 7 miejscu w zakresie wskaźnika podmiotów przypadających na 10 tys. ludności,

- wzrost udziału spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów; lokowanie siedzib spółek handlowych w miastach na prawach powiatu,
- zmianę struktury gospodarki poprzez spadek udziału sektora III „Handel; naprawa pojazdów samochodowychΔ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomiaΔ; Informacja i komunikacja” na korzyść wzrostu udziału sektora V „Pozostałe usługi” oraz sektora II „Przemysł i Budownictwo”,
- większą stabilność podmiotów działających w 2011 r. w porównaniu do tych działających w 2007 r. (średni wiek podmiotów zwiększył się z około 9 lat w 2007 r. do 10 lat w 2011 r.),
- w rolnictwie zwiększenie liczby dużych, towarowych gospodarstw rolnych, przy nadal dużym udziale małych, rozdrobnionych, niewyspecjalizowanych gospodarstw ze znaczącym udziałem pracy ręcznej i tradycyjnych metod produkcji,
- zdecydowaną dominację sektora prywatnego w rolnictwie,
- utrzymywanie w dobrej kulturze rolnej ponad 90% wszystkich użytków rolnych.

Konsekwencją dysproporcji gospodarczo - społecznych jest zróżnicowanie zamożności mieszkańców, w tym zróżnicowanie poziomu dochodów, poziomu i struktury wydatków, warunków mieszkaniowych. Miarą poziomu życia jest także wyposażenie w dobra trwałe użytkowania. W 2011 r. w porównaniu do 2007 r. poziom życia mieszkańców woj. małopolskiego był wyższy, co wyrażało się poprzez:

- bliski przeciętnemu dochodowi w kraju dochód rozporządzalny w przeliczeniu na 1 osobę, głównym źródłem utrzymania mieszkańców woj. małopolskiego były dochody z pracy najemnej, z którego pochodziła ponad połowa dochodu rozporządzalnego; udział dochodów ze świadczeń z tytułu ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej wynosił około 30%; dochody z pracy na własny rachunek stanowiły 10% ogólnych dochodów,
- wzrost udziału osób posiadających własne źródła utrzymania w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym zmniejszeniu się odsetka osób pozostających na utrzymaniu (wyniki NSP 2011 w porównaniu do NSP 2002),
- bliskie średniej krajowej przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,
- porównywalne do średniej krajowej 13 – krotne rozwarstwienie przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń w 2010 r.,
- wyższe wydatki i zmiana struktury wydatków świadczącej o lepszej sytuacji dochodowej ludności (w 2011 r. w stosunku do 2007 r. niższy był udział żywności w wydatkach ogółem),
- poprawę wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe użytkowania; prawie pełne wyposażenie w dobra trwałe użytkowania zapewniającego podstawowy standard życia; zmywarkę do naczyń posiadało co siódme gospodarstwo domowe, kuchenkę mikrofalową ponad połowa, komputer osobisty ponad 67% gospodarstw, telefon komórkowy 89% gospodarstw, samochód osobowy 58% gospodarstw,
- niższy niż średni w kraju udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w formie pieniężnej lub niepieniężnej w ogólnej liczbie mieszkańców,
- systematyczną poprawę warunków mieszkaniowych w woj. małopolskim. Przeciętna liczba osób przypadająca na jedno mieszkanie i izbę malała przy równoczesnym wzroście powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na jedną osobę, (na terenach wiejskich

powierzchnia użytkowa na jednego mieszkańca była wyższa niż w miastach, a z kolei wskaźnik zaludnienia mieszkań korzystniejszy w mieście),

- relatywnie wysoki standard mieszkań, w 2010 r. statystyczne mieszkanie miało 75,5 m² i posiadało średnio 3,83 izby, co lokowało woj. małopolskie na czwartym i piątym miejscu w kraju,
- kształtowanie się w 2010 r. na poziomie zbliżonym do średnich krajowych wskaźników wyposażenia mieszkań w wodociąg, w ustęp i łazienkę oraz w centralne ogrzewanie, a także wysoką trzecią pozycję w kraju pod względem wyposażenia mieszkań w gaz sieciowy,
- wysoką liczbę mieszkań oddanych do użytkowania (trzecie miejsce w kraju).

Priorytetowym zadaniem jednostek samorządowych w województwie jest zapewnienie poprawy warunków życia swoim mieszkańcom wraz z równoczesnym zrównoważonym rozwojem. Wyższy poziom życia mieszkańców to wyższy poziom oferowanych usług między innymi w zakresie transportu, oświaty, pomocy społecznej, gospodarki komunalnej i kultury. Możliwość realizacji tego zadania w dużej mierze zależy od ich sytuacji finansowej, dostępność usług przedstawiała się następująco:

- dostępność usług w zakresie ochrony zdrowia była lepsza od średniej krajowej; na 10 tys. ludności przypadało 21,7 lekarzy, co sytuowało woj. małopolskie na siódmym miejscu; na aptekę przypadało 3090 mieszkańców lokując województwo na piątym miejscu w kraju,
- dobrze rozwinięte leczenie uzdrowiskowe, które ulokowało woj. małopolskie na trzecim miejscu w kraju, po województwach: dolnośląskim i zachodniopomorskim,
- dostępność edukacji przedszkolnej wyrażona miejscami w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3 – 6 lat przekraczała średnią w kraju, w większym niż przeciętnie stopniu zwiększyła się liczba placówek przedszkolnych dla dzieci niepełnosprawnych,
- w szkołach podstawowych i gimnazjach istniały korzystniejsze warunki lokalowe do nauki, na jedną placówkę w województwie przypadało mniej uczniów niż przeciętnie w kraju a liczebność oddziałów oscylowała wokół średniej krajowej, również wyposażenie szkół podstawowych w komputery kształtowało się na poziomie wyższym niż średni w Polsce,
- mniej korzystne warunki niż średnie w kraju istniały w zakresie szkół ponadgimnazjalnych, na jedną szkołę przypadało znacznie więcej uczniów, liczebność oddziałów przekraczała przeciętną a liczba uczniów przypadająca na jeden komputer sytuowała województwo na ostatniej pozycji w kraju,
- liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności sytuowała woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju,
- podobnie jak w Polsce malała liczba bibliotek publicznych, a ich dostępność kształtowała się na poziomie niższym niż w kraju (12 miejsce w kraju),
- działalność sceniczną w woj. małopolskim prowadziło 15 teatrów i instytucji muzycznych (czwarte miejsce w kraju); liczba ludności na 1 miejsce w teatrach lokowała województwo na ósmej pozycji w kraju;

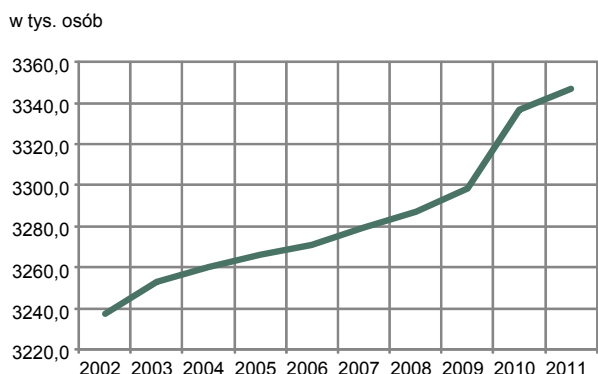
- w 2011 r. działało o jedno kino mniej w porównaniu do 2007 r., równocześnie zwiększyła się liczba seansów i liczba widzów między innymi dzięki uruchomieniu jednego dodatkowego kina wieloosobowego (multipleksu),
- liczba muzeów usytuowała woj. małopolskie na drugim miejscu w Polsce, a liczba zwiedzających (8,2 mln osób) lokowała woj. na pierwszym miejscu w kraju,
- korzystne wskaźniki dotyczące potencjału turystycznego woj. małopolskiego, które tworzą jego walory przyrodnicze (52,1% ogólnej powierzchni stanowi powierzchnia prawnie chroniona), walory kulturowe (dostępność szczególnie cennych dóbr kultury i dziedzictwa - obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków – 33,1 na 100 km² powierzchni), infrastruktura turystyczna (szlaki turystyczne – 61,2 km na 100 km² powierzchni, 3 – krotnie dłuższe niż przeciętnie w kraju), oraz dostępność komunikacyjna (lotnisko i rozbudowana sieć dróg),
- zarejestrowanych 880 obiektów zbiorowego zakwaterowania, co sytuowało woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju; liczba miejsc noclegowych w tych obiektach lokowała województwo na trzecim miejscu w kraju po województwach: zachodniopomorskim i pomorskim; liczba udzielonych noclegów ulokowała województwo na drugiej pozycji po woj. zachodniopomorskim,
- dynamika dochodów ogółem małopolskich jednostek samorządowych w relacji do 2007 r. usytuowała województwo na piątym miejscu w kraju po województwach: świętokrzyskim, podkarpackim, podlaskim i lubelskim; w 2011 r. na 1 mieszkańca przypadało 4327 zł (ósme miejsce w kraju); podobne tendencje wystąpiły w zakresie dochodów własnych – zarówno dynamika do 2007 r. jak i wielkość przypadająca na 1 mieszkańca (1951 zł) pozwoliły na zajęcie ósmego miejsca
- nastąpił przełom w zakresie pozyskiwania środków unijnych przez jednostki samorządowe, w 2011 r. udział tych środków w dochodach ogółem zwiększył się do blisko 11% a kwota 1,5 mld zł (5-krotnie wyższa w odniesieniu do 2007 r.) usytuowała woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju,
- wydatki ogółem jednostek samorządowych w woj. małopolskim rosły szybciej niż ich dochody, jednak to tempo nadal pozostało niższe od dynamiki krajowej, w 2011 r. na 1 mieszkańca przypadało 4512 zł, co oznaczało dziesiąte miejsce wśród województw; w omawianym okresie (za wyjątkiem 2010 r.) udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wykazywał stałą tendencję rosnącą, co świadczyło o prowadzeniu intensywnej polityki rozwoju, w 2011 r. ze środków przeznaczonych na inwestycje w przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatkowano 1097 zł (ósme miejsce w kraju),
- główne kierunki wydatków samorządów pozostają niezmiennie od wielu lat i w 2011 nadal dominowały wydatki zrealizowane w działach: transport i łączność, oświata i wychowanie oraz pomoc społeczna,
- zagęszczenie dróg o nawierzchni twardej lokowało woj. małopolskie na drugim miejscu w kraju po woj. śląskim, a gęstość linii kolejowych normalnotorowych na czwartym po województwach: śląskim, opolskim i dolnośląskim.

ZASOBY LUDZKIE

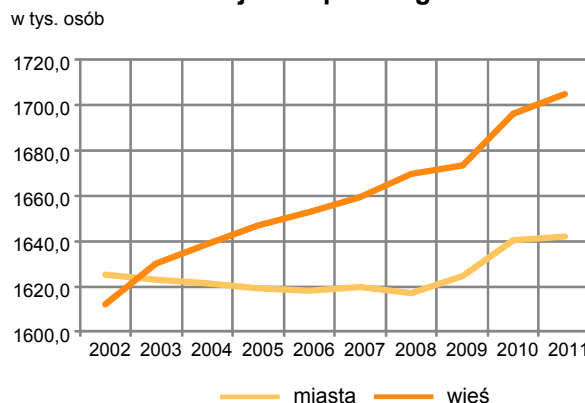
Na koniec 2011 r. w woj. małopolskim mieszkało 3346,8 tys. osób, o 2,1% więcej w porównaniu do 2007 r. (w kraju wzrost o 1,1%). Woj. małopolskie było jednym spośród czterech najliczniejszych pod względem ludności województw po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Podobnie jak w całym kraju w woj. małopolskim obserwowano stopniowy spadek udziału liczby mieszkańców miast przy równoczesnym wzroście udziału liczby mieszkańców wsi. Liczba ludności na wsi na koniec 2011 r. wynosiła 1704,9 tys. osób, o 2,8% więcej w porównaniu do 2007 r. (w skali kraju wzrost o 2,4%). Na koniec 2011 r. mieszkańcy wsi stanowili około 51% ludności województwa (w kraju ponad 39%). Zwiększenie udziału liczby ludności wiejskiej na niekorzyść miast w dużej mierze było spowodowane rozwojem ośrodków podmiejskich (skupionych głównie wokół trzech miast na prawach powiatu), do których migrowały osoby młode.

Wykres 5. Ludność woj. małopolskiego

Wykres 6. Ludność miast i wsi woj. małopolskiego

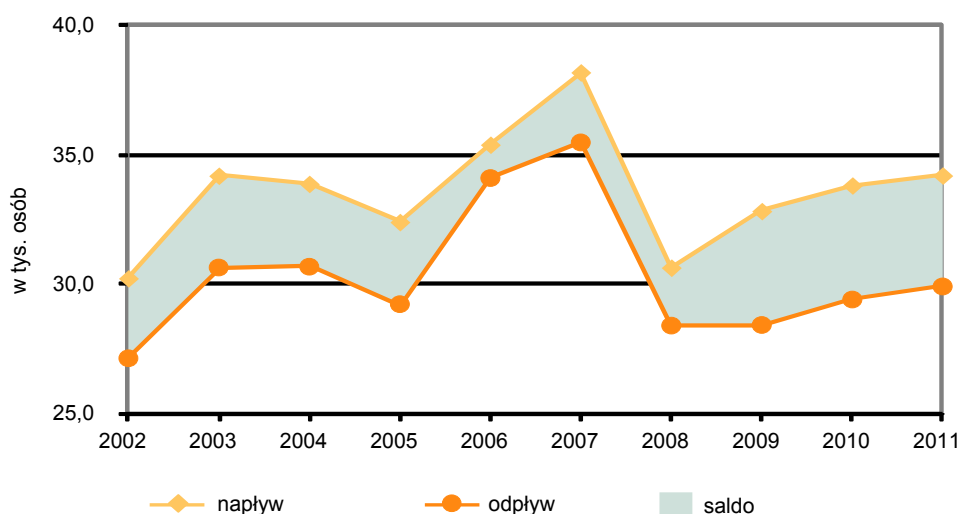

W latach 2007-2011 na wzrost liczby ludności w woj. małopolskim w zdecydowanym stopniu wpływały migracje wewnątrzwojewódzkie. Spośród pięciu województw w Polsce, w których wystąpiło dodatnie saldo, woj. małopolskie zajmowało drugą pozycję po woj. mazowieckim. Na koniec omawianego okresu saldo wynosiło 17,2 tys. osób. Było ono wynikiem napływu ludności głównie w poszukiwaniu pracy. W omawianym okresie do woj. małopolskiego napłynęło z innych województw 46,5 tys. osób, natomiast wymeldowało się z pobytu stałego 29,2 tys. osób.

Swobodny przepływ ludności spowodowany członkostwem Polski w Unii Europejskiej w zdecydowanym stopniu wpływa na natężenie i kierunki migracyjne. W latach 2007 - 2011 r. poza granice naszego kraju z woj. małopolskiego wymeldowało się 9,5 tys. osób, a przybyło 8,6 tys. imigrantów. W dwóch pierwszych latach odpływ przewyższał napływ z zagranicy, w kolejnych odnotowano dodatnie saldo migracji zagranicznych osiągające w 2009 r. najwyższą wartość (765 osób) z powolną tendencją spadkową w 2010 i 2011 r.

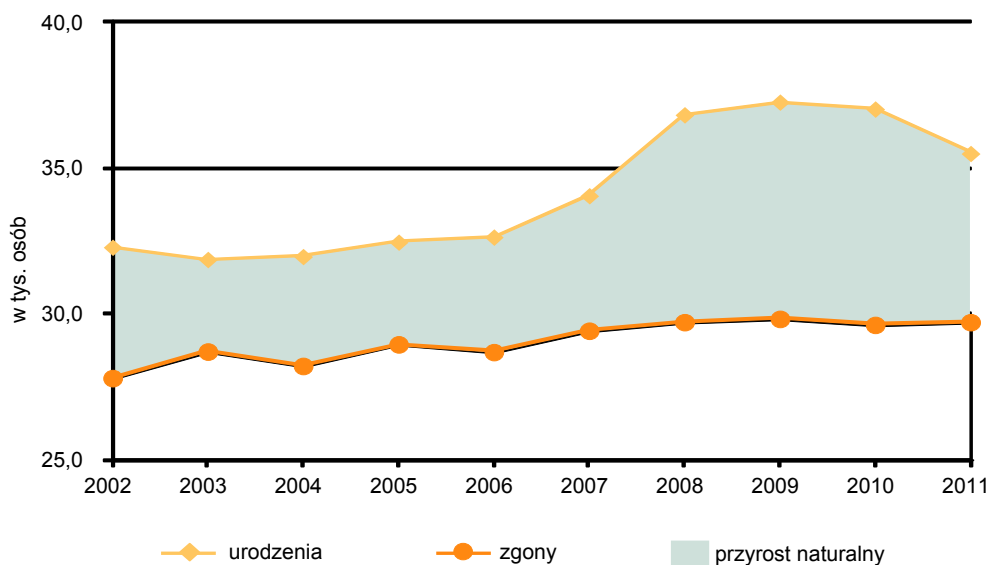
W konsekwencji w każdym roku omawianego okresu saldo migracji było dodatnie.

Wykres 7. Migracje stałe w woj. małopolskim

Kolejnym elementem wpływającym na wzrost liczby ludności był dodatni przyrost naturalny. Najwyższą wartość osiągnął w 2009 r. (7446 osób), a w końcu 2011 r. wynosił 5797 osób. Natężenie zjawiska (liczone na 1 tys. osób) różnie kształtowało się w miastach i na terenach wiejskich województwa. W latach 2007 - 2011 r. współczynnik przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności na wsi, był ponad 3 - krotnie wyższy niż w miastach.

Wykres 8. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w woj. małopolskim

W oparciu o bilans ludności faktycznej w 2011 r. poziom płodności kobiet, który wyraża liczbę urodzeń przypadającą na 1 tys. kobiet w wieku 15-49 lat, w województwie wynosił 42,14 urodzenia, w kraju – 40,96. Najwyższą płodność wykazały kobiety w przedziale wiekowym 25-29 lat (93,40) oraz w wieku 30-34 lat (75,81).

Założenie mówiące o liczbie dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) określa współczynnik dzietności. W 2011 r. w województwie wynosił 1,33 (w kraju - 1,30).

Podobnie jak w całym kraju w woj. małopolskim w strukturze ludności według płci przeważały kobiety. W 2011 r. kobiety stanowiły – 51,5% ogółu ludności województwa.

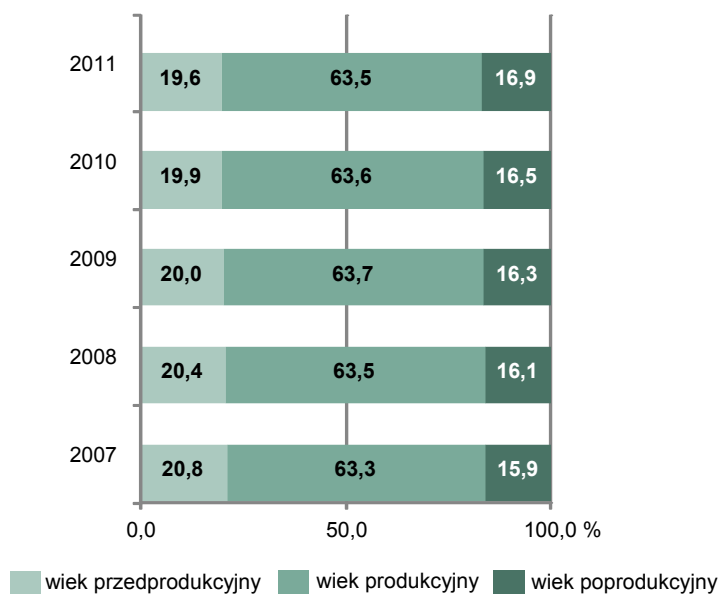
Współczynnik feminizacji, wyrażający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn, od lat w woj. małopolskim utrzymywał się na podobnym poziomie. Na koniec 2011 r. na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet (w kraju 107 kobiet). Bardziej sfeminizowana była ludność miejska. W miastach woj. małopolskiego na 100 mężczyzn przypadało 111 kobiet, a na wsi wskaźnik feminizacji był niższy i wynosił 101 kobiet.

Relacja obydwu płci i nadwyżka jednej nad drugą są zróżnicowane w zależności od wieku. Nadwyżka mężczyzn nad liczbą kobiet na koniec 2011 r. występowała we wszystkich rocznikach poniżej 49 roku życia. W kolejnych przedziałach wiekowych relacje te uległy zasadniczej zmianie. W 2011 r. w przedziale wiekowym 0-39 lat współczynnik wynosił 97, natomiast wśród najstarszych mieszkańców województwa (85 lat i więcej) na 100 mężczyzn przypadały 274 kobiety.

Konsekwencją przesuwania się wyżów i niżów demograficznych w poszczególnych grupach wiekowych ludności oraz zwiększona emigracja mieszkańców za granicę po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej była dynamiczna zmiana struktur wieku ludności. Podobnie jak we wszystkich województwach w Polsce, również w woj. małopolskim z roku na rok obserwuje się powolny proces starzenia się mieszkańców. Średni wiek statystycznego mieszkańca (mediana wieku – wyznaczająca granicę, którą połowa populacji już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła) wynosił 37,2 lat. Mieszkańcy miast byli starsi, wiek środkowy wynosił 39,0 lat, dla mieszkańców wsi 35,5 lat.

Proces starzenia się ludności w kolejnych latach był efektem niekorzystnych trendów demograficznych, stopniowego zmniejszania się liczby dzieci i młodzieży do 17 lat z jednej strony i wydłużania życia z drugiej. W relacji do 2007 r. udział ludność w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o ponad 1 p. proc. osiągając w 2011 r. około 20% ogółu ludności. Szczególnie duże różnice dotyczyły ludności wiejskiej – odnotowano tu spadek o 1,5 p. proc.

Wykres 9. Ludność według ekonomicznych grup wieku w woj. małopolskim

W tym samym okresie udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 1 p. proc. osiągając wartość 16,9%. Jednocześnie w latach 2007-2011 nieznacznie zwiększyła się liczba osób w wieku produkcyjnym.

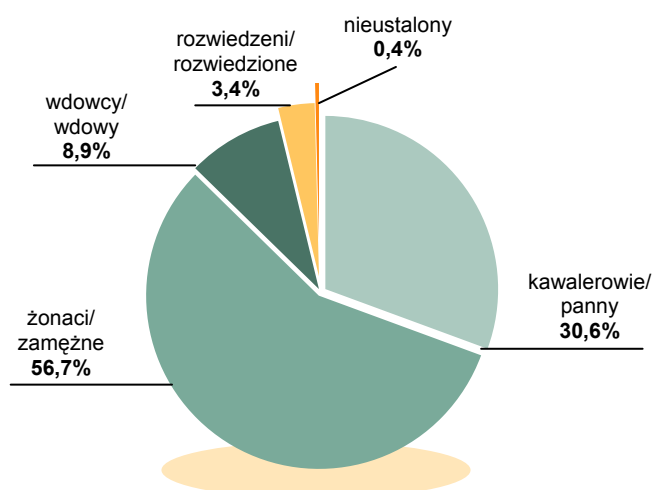
Na skutek zmian w ekonomicznych grupach wieku obniżył się współczynnik obciążenia demograficznego (na niekorzyść grupy wieku przedprodukcyjnego). W 2011 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 57 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2007 r. współczynnik był wyższy i wynosił 58. Należy zauważyć, że zmniejszenie (o 2 osoby, tj. z 33 do 31) dotyczyło ludności w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W miastach na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 55 osób w wieku nieprodukcyjnym, o 4 osób mniej niż na wsi.

Malejący udział dzieci i młodzieży oraz starzenie się ludności w wieku produkcyjnym, a także coraz większy udział ludności w wieku emerytalnym w latach 2007-2011 jest kontynuacją trendu obserwowanego od wielu lat.

Kontynuacja dotychczasowych trendów procesów demograficznych zgodnie z założeniami prognozy będzie powodować zmniejszenie się liczby ludności województwa oraz pogłębienie się dysproporcji pomiędzy ekonomicznymi grupami wieku, czego efektem będzie znaczny wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego. W 2035 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym może przypadać 71 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Ważnym elementem decydującym o liczbie ludności jest odsetek osób żonaty i zamężnych, ponieważ zgodnie z wynikami NSP 2011 prawie 90% dzieci rodzi się w związkach małżeńskich (w kraju – blisko 80%). Struktura ludności według stanu cywilnego zależy od struktury ludności według wieku, liczby zgonów i rozwodów, a także od sytuacji społeczno-ekonomicznej wpływającej na podejmowanie decyzji prorodzinnych.

Wykres 10. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego prawnego według NSP 2011 w woj. małopolskim

Podobnie jak w innych województwach również i w woj. małopolskim największy odsetek stanowiły osoby żonate - 56,7% (w kraju – 55,7%), w dalszej kolejności kawalerowie i panny - 30,6% (w kraju - 28,8%).

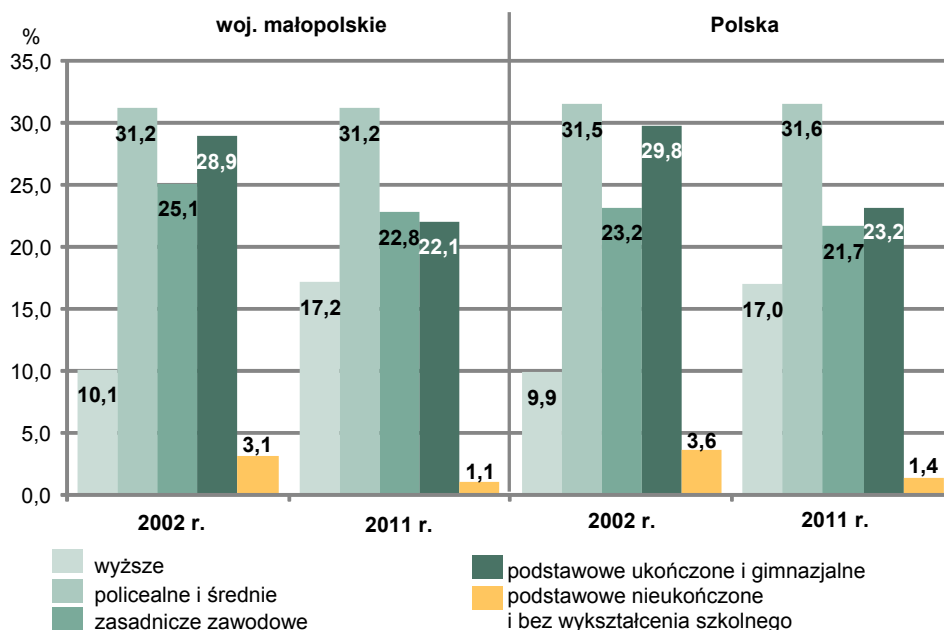
W 2011 r. liczba zawieranych małżeństw lokowała woj. małopolskie na czwartym miejscu w kraju, związek małżeński zawarło 18,5 tys. par a średnioroczny spadek zawieranych małżeństw od 2007 r. wynosił -4,8% (w kraju -6,0%).

W porównaniu do 2007 r. znacznie wzrósł udział osób rozwiedzionych – o ponad 19%. W 2011 roku odnotowano 4,9 tys. rozwodów, a średnioroczny wzrost rozwodów od 2007 r. wynosił 6,0% (w kraju -1,0%).

Poziom wykształcenia

Na podstawie wyników NSP 2011 ustalono najwyższy ukończony poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej. W woj. małopolskim dwie najliczniejsze grupy stanowiły osoby legitymujące się świadectwem ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej – 22,8% oraz szkoły podstawowej i gimnazjalnej - 22,1%. Kolejne, mniej liczne grupy – po 17% ogółu stanowiły osoby z wykształceniem wyższym oraz średnim zawodowym, wykształcenie średnie ogólnokształcące ukończyło blisko 12%. Udział osób posiadających wykształcenie wyższe ułożył woj. małopolskie na trzecim miejscu w kraju, udział osób mających ukończone wykształcenie policealne i średnie na dziewiątym miejscu w kraju, a udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym usytuował województwo na szóstej pozycji.

Wykres 11. Struktura wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej w 2002 i 2011 r.

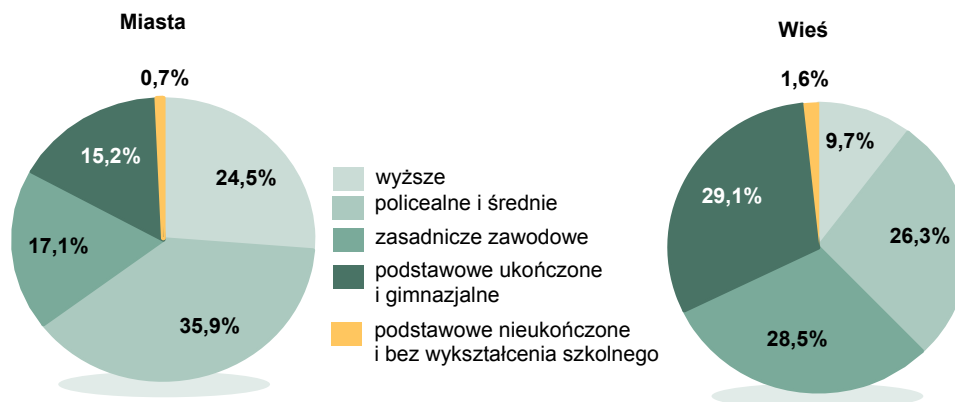
Pozytywnym zjawiskiem jakie można zaobserwować porównując strukturę wykształcenia w stosunku do 2002 r. jest wzrost odsetka osób legitymujących się wykształceniem wyższym o 7,1 p. proc. a jednocześnie spadek odsetka osób które ukończyły zasadniczą szkołę zawodową o 2,3 p. proc. oraz o 6,8 p. proc. odsetka osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym.

Wykres 12. Struktura ludności w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w woj. małopolskim w 2011 r.

W 2011 r. w dalszym ciągu utrzymywały się różnice w strukturze wykształcenia kobiet i mężczyzn. W populacji osób z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym dominowały kobiety, których udział ukształtował się odpowiednio na poziomie 19,3% i 14,6% i był wyższy od odsetka mężczyzn w obu grupach wykształcenia o około 5 p. proc. Udział mężczyzn mających ukończoną zasadniczą szkołę zawodową w ogólnej zbiorowości wynosił 29,3% i był wyższy o blisko 13 p. proc. niż udział kobiet.

Wykres 13. Struktura ludności w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w woj. małopolskim w 2011 r.

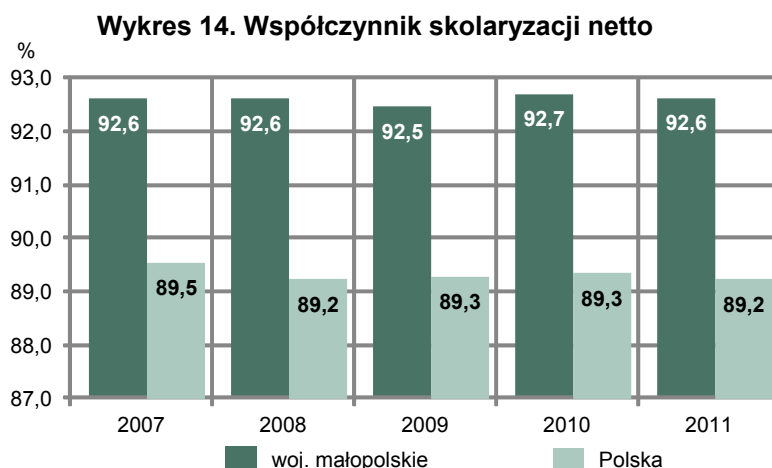

Miejsce zamieszkania jest czynnikiem, który ma zasadniczy wpływ na poziom wykształcenia. Wśród mieszkańców miast przeważały osoby posiadające wykształcenie wyższe - 24,5% (na wsi 9,7%) oraz policealne i średnie – 35,9% (na wsi 26,3%). Wśród mieszkańców wsi przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 28,5% (w miastach 17,1%) oraz podstawowym i gimnazjalnym 29,1% (w miastach 15,2%).

Czynnikiem różnicującym strukturę wykształcenia mieszkańców woj. małopolskiego jest wiek. W populacji osób młodych, poniżej 30 roku życia dominowało wykształcenie wyższe i średnie. W starszych grupach wieku przeważały osoby z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym, natomiast wśród osób w wieku 60 lat i więcej przeważały osoby z wykształceniem podstawowym.

Aspiracje edukacyjne młodzieży

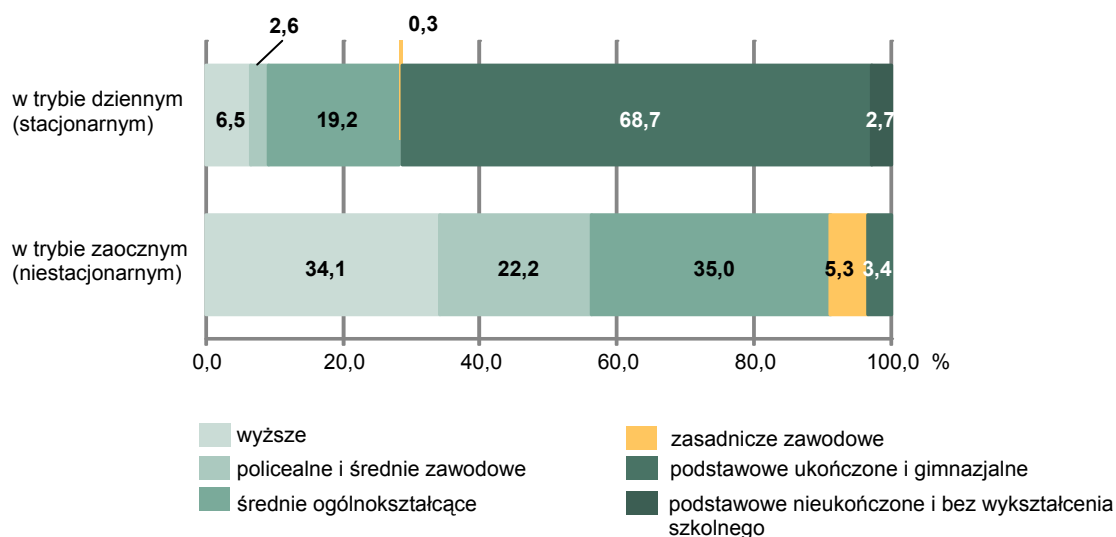
Miarą powszechności kształcenia jest współczynnik skolaryzacji. Na poziomie ponadpodstawowym, a od 2002 r. ponadgimnazjalnym, w ujęciu netto określa on relację uczniów obu typów szkół w wieku 16 - 18 lat do liczby osób w tym wieku. Prezentowany wskaźnik nie obejmuje szkół specjalnych oraz funkcjonujących od 2004 r. szkół uzupełniających dla młodzieży.

W 2011 r. współczynnik skolaryzacji dla woj. małopolskiego wynosił 92,6% (utrzymał się na tym samym poziomie jak w 2007 r.) i był wyższy o 3,4 p. proc. od wskaźnika dla kraju. Wysoka wartość wskaźnika uplasowała woj. małopolskie w grupie trzech województw o najwyższym wskaźniku skolaryzacji - wyższy współczynnik odnotowano w województwach: świętokrzyskim i lubelskim – po 93,0%. Najniższy wskaźnik skolaryzacji wystąpił w województwach: opolskim i zachodniopomorskim i wynosił odpowiednio 84,6% i 83,3%.

Spis przeprowadzony w 2011 r. dostarczył informacji o kontynuowaniu dalszej nauki przez osoby posiadające już określony poziom wykształcenia. Wśród mieszkańców województwa, 15,7% badanej ludności w wieku 13 lat i więcej kontynuowało naukę, z czego większość, bo 78% uczyło się w trybie dziennym, stacjonarnym.

Wykres 15. Struktura wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej kontynuującej naukę według trybu kształcenia w woj. małopolskim w 2011 r.

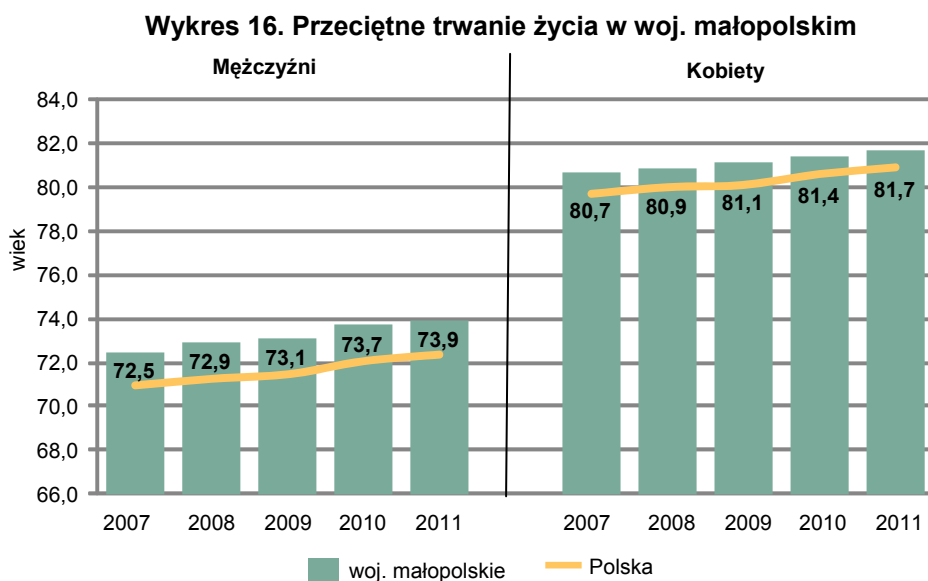
W tej zbiorowości, blisko 69% kontynuowało naukę w trybie dziennym po ukończeniu szkoły podstawowej lub gimnazjum, kolejne 20% osób było absolwentami szkoły średniej ogólnokształcącej, a blisko 7% miało ukończone wykształcenie wyższe.

Wśród osób podnoszących swoje kwalifikacje w trybie niestacjonarnym (wieczorowym, zaocznym lub na odległość) przeważali absolwenci szkół średnich ogólnokształcących oraz studiów wyższych – po około 35% oraz szkół policealnych i średnich zawodowych – 22% badanej zbiorowości.

W omawianej zbiorowości decyzję o dalszej nauce podejmował podobny odsetek mężczyzn i kobiet – odpowiednio 15% i 16%, jednak udziały obu płci różniły się w poszczególnych poziomach wykształcenia. Wśród mężczyzn kontynuujących naukę, 60% miało ukończone wykształcenie podstawowe i gimnazjalne, 19% było absolwentami szkół ogólnokształcących a ponad 9% studiów wyższych. W populacji kobiet podejmujących dalszą naukę blisko połowa posiadała wykształcenie podstawowe i gimnazjalne, 26% ukończyło szkołę ogólnokształcąca a 16% studia wyższe.

Stan zdrowia ludności i natężenie niepełnosprawności

Mieszkańcy woj. małopolskiego żyją dłużej niż ludność w większości województw. W 2011 r. przeciętna długość życia mężczyzn wynosiła 73,9 lat, wobec średniej krajowej 72,4 lata, a kobiet 81,7, przy wskaźniku krajowym 80,9 lat.

Tak duża różnica pomiędzy długością trwania życia u mężczyzn i kobiet, jest skutkiem występującej zarówno w Polsce jak i województwie wysokiej nadumieralności mężczyzn. W porównaniu do 2007 r. przeciętne trwanie życia w województwie dla mężczyzn wydłużyło się o 1,4 roku a dla kobiet o 1,0 rok.

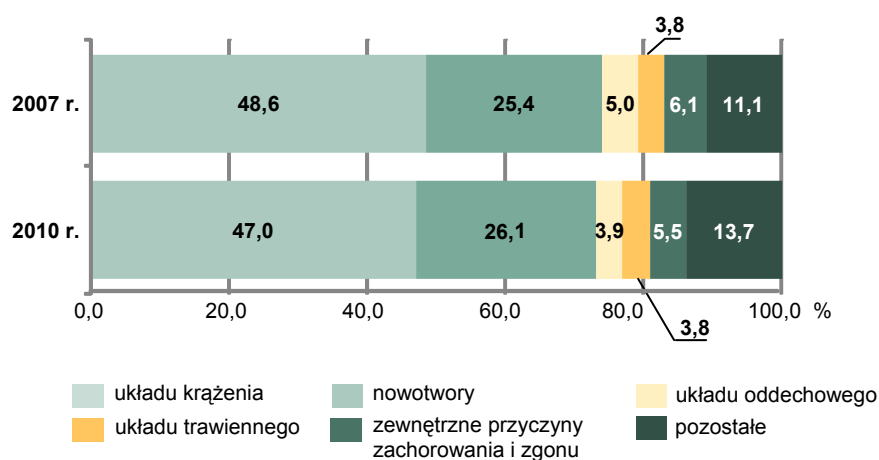
Przeciętna długość życia mieszkających w miastach i na wsi kształtowała się odmiennie w przypadku kobiet i mężczyzn. Mężczyźni mieszkający w miastach żyli przeciętnie dłużej niż ci, mieszkający na wsi, a przewaga ta w omawianym okresie wahała się od 0,7 do 1,4 roku. Wśród kobiet sytuacja przedstawiała się inaczej – w 2007 i 2008 roku mieszkanki miast żyły przeciętnie krócej od kobiet mieszkających na wsi o 0,3 roku, a od 2009 roku przeciętna długość życia dla kobiet w miastach i na wsi była taka sama.

W 2011 r. w woj. małopolskim ogólny współczynnik umieralności mierzony liczbą zgonów na 1 tys. ludności wynosił 9 osób (w kraju – 8 osób). Na terenach miejskich współczynnik umieralności (9 osób) był wyższy niż na terenach wiejskich.

W populacji osób między 15 a 59 rokiem życia w 2011 r. odnotowano spadek liczby zgonów na 10 tys. ludności do poziomu 15,8 (w 2007 r. - 17,5). Wskaźnik ten po woj. podkarpackim (14,8) był najniższym w kraju (19,8). Najwyższy wskaźnik umieralności w tej grupie ludności odnotowano w woj. łódzkim - 25,9.

Na przestrzeni ostatnich lat ukształtowała się pozytywna tendencja spadku liczby zgonów niemowląt. W 2011 r. na każdy tysiąc żywo urodzonych dzieci przypadały 4 zgony niemowląt, podczas gdy w 2007 r. było to 6 zgonów.

Wykres 17. Struktura zgonów według przyczyn w woj. małopolskim

Choroby układu krążenia stanowią największe zagrożenie dla życia człowieka i w konsekwencji są najczęstszą przyczyną zgonów. W 2010 r. w woj. małopolskim choroby układu krążenia były przyczyną 47,0% zgonów (w Polsce - 46%) i odsetek ten w porównaniu do 2007 r. zmalał o blisko 2 p. proc. Współczynnik natężenia zgonów liczony liczbą zgonów z tego powodu na 10 tys. ludności zmniejszył się z 43,9 w 2007 r. do 41,7 w 2010 r.

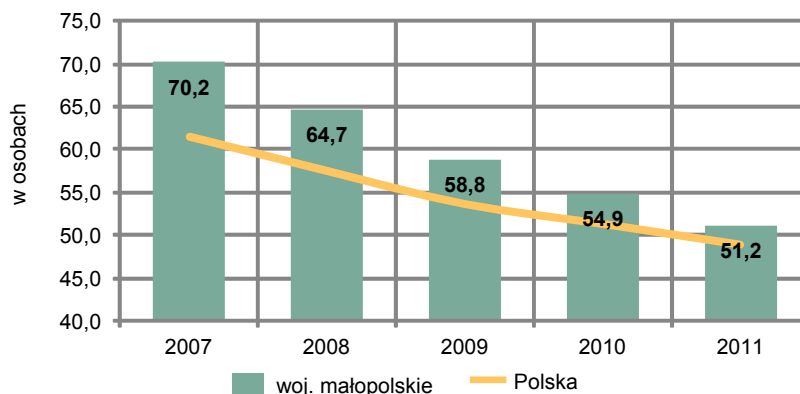
Drugą znaczącą grupą przyczyn zgonów były nowotwory - udział tych chorób w strukturze zgonów według przyczyn wzrósł i w 2010 r. wyniósł 26,1% (w 2007 r. – 25,4%). Wskaźnik umieralności z powodu nowotworów w 2010 r. wynosił 23,1 (w 2007 r. - 22,9).

Takie natężenie zgonów z powodu chorób układu krążenia i nowotworów świadczy o utrzymującej się relatywnie wysokiej zapadalności na te choroby, co ma niekorzystny wpływ na kondycję zdrowotną społeczeństwa.

Wpływ na stan zdrowia mają warunki, w jakich wykonywana jest praca. Wskaźnikiem, który obrazuje natężenie zagrożenia jest liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1 tys. zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem. W 2011 r. w woj. małopolskim wskaźnik ten wynosił 79 osób i był niższy od wskaźnika dla kraju (97 osób). Dla porównania, w 2007 r. omawiany wskaźnik wynosił blisko 89 osób.

Czynnikiem wpływającym również na stan zdrowia ludności są wypadki przy pracy. W 2011 r. na każdy 1 tys. osób pracujących przypadło 6 osób poszkodowanych, (w 2007 r. - 7 osób). Obok woj. mazowieckiego była to najniższa wartość omawianego wskaźnika (w kraju - 8 osób).

Wykres 18. Przeciętna liczba rencistów (spoza KRUS-u) przypadająca na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym

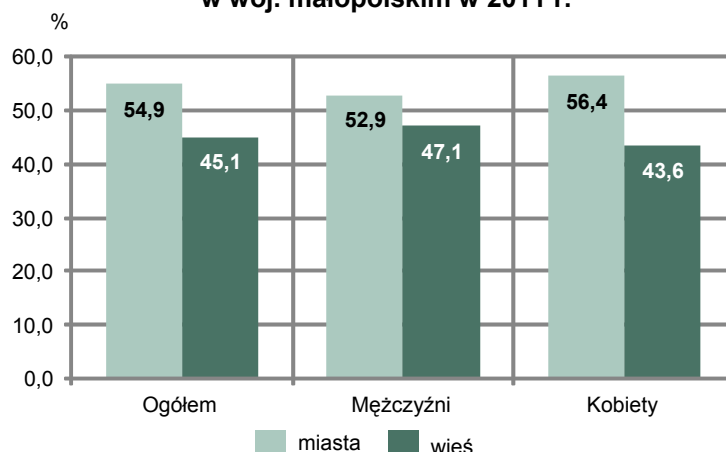
W omawianym okresie obserwuje się duży spadek osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy (spoza KRUS-u) przypadających na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym, chociaż tempo spadku w ostatnich dwóch latach znacznie zmalało. Wskaźnik ten w 2011 r. wynosił 51 osób (w 2007 r. –70 osób). Dla porównania w kraju w 2011 r. kształtował się na poziomie 49 osób.

Zgodnie z ustawą z 4 marca 2010 r. o NSP w 2011 r. udzielanie odpowiedzi na pytania z zakresu niepełnosprawności było dobrowolne. W związku z tym, można przypuszczać, iż w zbiorowości osób sprawnych znajdują się osoby niepełnosprawne, posiadające udokumentowane orzeczenie, które nie chciały udzielić odpowiedzi na pytania o niepełnosprawność. Ponadto na uzyskaną w spisie strukturę osób niepełnosprawnych wpływ mogą mieć braki danych (również w innych obszarach tematycznych) o licznej grupie ludności, przebywającej za granicą 12 miesięcy i dłużej. Według metodologii NSP 2011 zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na dwie podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne prawnie, posiadające odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności stosownie do swojego wieku.

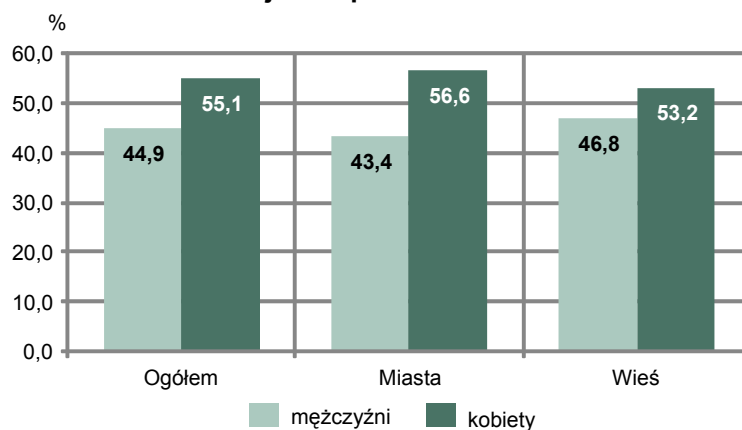
W 2011 r. w woj. małopolskim zbiorowość osób niepełnosprawnych liczyła 394,4 tys. osób i stanowiła 11,8% ogółu mieszkańców woj. małopolskiego, wobec 18,2% w 2002 r. W skali kraju odsetek osób niepełnosprawnych w ludności ogółem ukształtował się na wyższym poziomie i wynosił 12,2%.

Wykres 19. Struktura osób niepełnosprawnych według miejsca zamieszkania w woj. małopolskim w 2011 r.

Osoby niepełnosprawne w miastach stanowiły blisko 55% ogółu niepełnosprawnych (13,2% ludności zamieszkującej w miastach), a na terenie wsi - 45% (10,5% ogółu ludności wiejskiej).

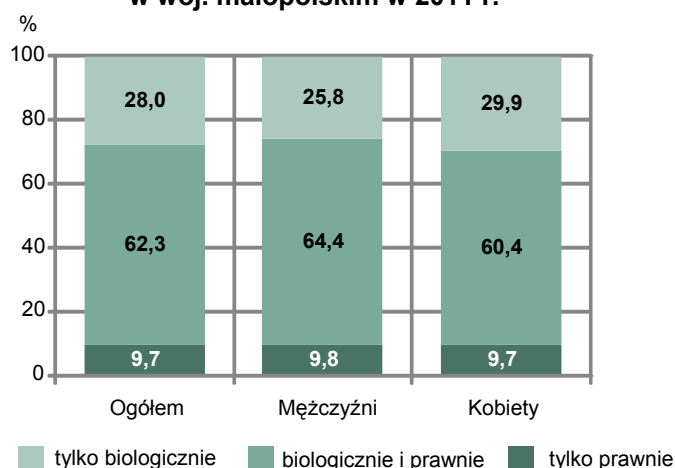
Wykres 20. Struktura osób niepełnosprawnych według płci w woj. małopolskim w 2011 r.

Wśród osób niepełnosprawnych ogółem więcej było kobiet – 55% ogółu. Niepełnosprawne kobiety przeważały również zarówno w miastach jak i na wsi. W populacji osób niepełnosprawnych prawnie kobiety stanowiły blisko 56% ogółu niepełnosprawnych w miastach i 51% na wsi. W zbiorowości niepełnosprawnych tylko biologicznie udział niepełnosprawnych kobiet wśród mieszkańców miast wynosił blisko 60% a wśród mieszkających na wsi około 58%.

W strukturze osób niepełnosprawnych według rodzaju niepełnosprawności przeważały osoby niepełnosprawne biologicznie i prawnie (62,3% ogółu), a więc takie które deklarowały ograniczenie sprawności oraz posiadały odpowiednie orzeczenie wydane przez uprawniony do tego organ. Drugą, liczną grupę – 28,0% ogółu, stanowiły osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, odczuwające lub mające ograniczoną zdolność wykonywania podstawowych, codziennych czynności. Najmniej liczną grupę tworzyli niepełnosprawni tylko prawnie - 9,7% ogółu.

Wykres 21. Struktura osób niepełnosprawnych według rodzaju niepełnosprawności i płci w woj. małopolskim w 2011 r.

W populacji niepełnosprawnych mężczyzn najliczniejszą grupę - 64,4% stanowili niepełnosprawni biologicznie i prawnie. Najczęściej oceniali oni ograniczenie sprawności jako umiarkowane (34%). Poważne ograniczenie sprawności deklarowało blisko 18% ogółu niepełnosprawnych mężczyzn, a całkowite ograniczenie ponad 12%. Mniejszą grupę osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie stanowiły kobiety, których udział wynosił 60,4% ogółu niepełnosprawnych kobiet. Rzadziej odczuwały one umiarkowane ograniczenie sprawności – 31%, a odsetek kobiet deklarujących poważne lub całkowite ograniczenie sprawności ukształtował się na podobnym poziomie jak w populacji mężczyzn.

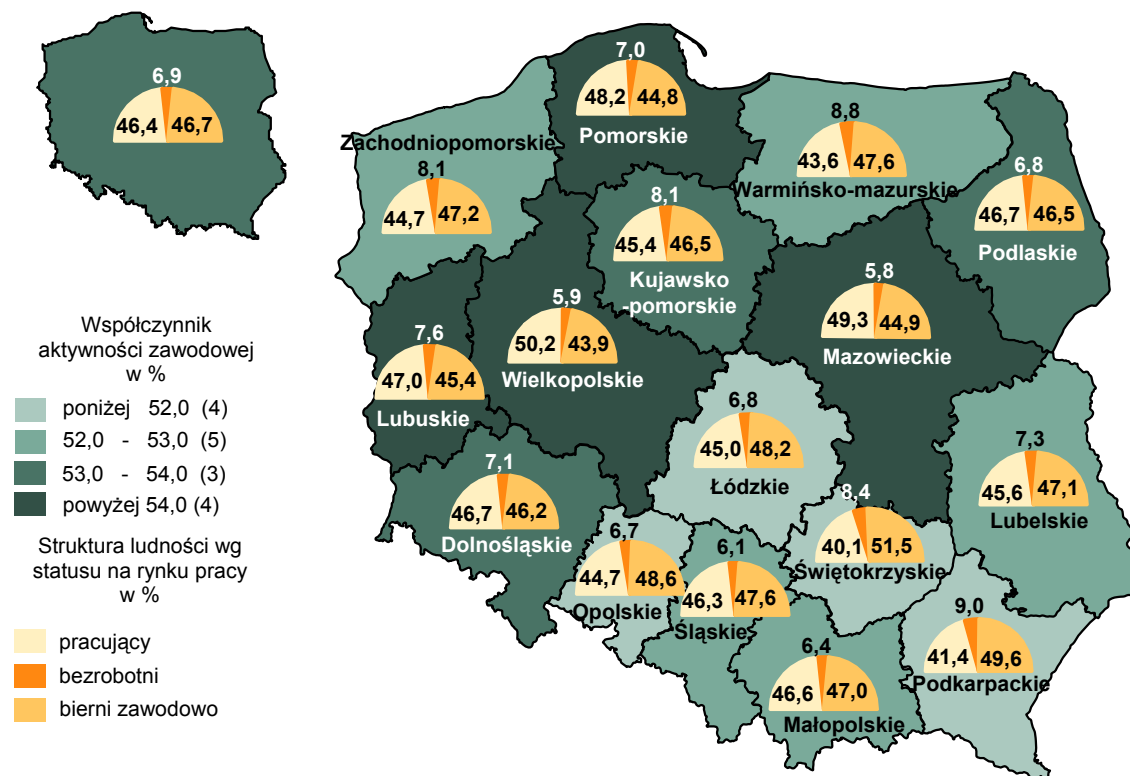
W zbiorowości osób deklarujących ograniczenie sprawności a nieposiadających odpowiedniego orzeczenia, wśród ogółu mężczyzn odsetek ten stanowił blisko 26%, natomiast wśród ogółu niepełnosprawnych kobiet odsetek ten był wyższy i wynosił blisko 30%. W grupie niepełnosprawnych tylko biologicznie, zarówno kobiety jak i mężczyźni deklarowali umiarkowane ograniczenie sprawności (odpowiednio 21,5% i 18,9%).

Wśród ogółu niepełnosprawnych, około co dziesiąta osoba, niezależnie od płci, posiadała wyłącznie prawne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, nie odczuwając przy tym żadnego ograniczenia sprawności w wykonywaniu podstawowych czynności. W tej grupie niepełnosprawnych stopień umiarkowany był najczęstszym stopniem niepełnosprawności.

Aktywność zawodowa ludności⁴

Pełną aktywność zawodową ludności dla woj. małopolskiego można oceniać na podstawie NSP 2011 r.

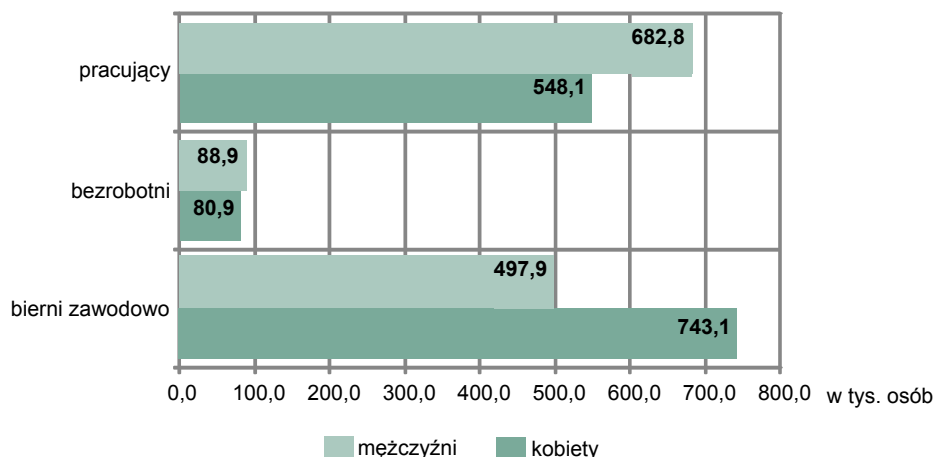
Mapa 2. Współczynnik aktywności zawodowej oraz struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w 2011 r.

W marcu 2011 r. liczba osób aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej w woj. małopolskim liczyła 1400,6 tys. osób, co stanowiło 53,0% ogółu ludności województwa w tej grupie wieku, przy podobnym wskaźniku dla Polski (53,3%). Najwyższa wartość współczynnika aktywności zawodowej wystąpiła w woj. wielkopolskim – 56,1%, natomiast najniższy udział aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej w ludności ogółem odnotowano w woj. świętokrzyskim - 48,5%. Na zbiorowość aktywnych zawodowo składały się dwie kategorie osób: pracujący i bezrobotni. Liczba pracujących w omawianym okresie w województwie wynosiła 1230,8 tys. osób, co stanowiło blisko 88% ogółu aktywnych zawodowo, bezrobotnych było 169,8 tys. osób (ponad 12%). Wskaźnik zatrudnienia, który dla województwa ukształtował się na poziomie 46,6% (kraj - 46,4%), oznacza, że co druga osoba w wieku 15 lat i więcej miała pracę. Problemy z jej znalezieniem miała co ósma aktywna zawodowo osoba - stopa bezrobocia dla badanego okresu wynosiła 12,1%, dla porównania w kraju ukształtowała się na poziomie 13,0%. Trzecią grupę osób na rynku pracy tworzą bierni zawodowo, ich liczba wynosiła 1241,1 tys. osób, którzy stanowili 14% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Na 1 tys. osób pracujących przypadało 1146 osób niepracujących (bezrobotnych i biernych zawodowo).

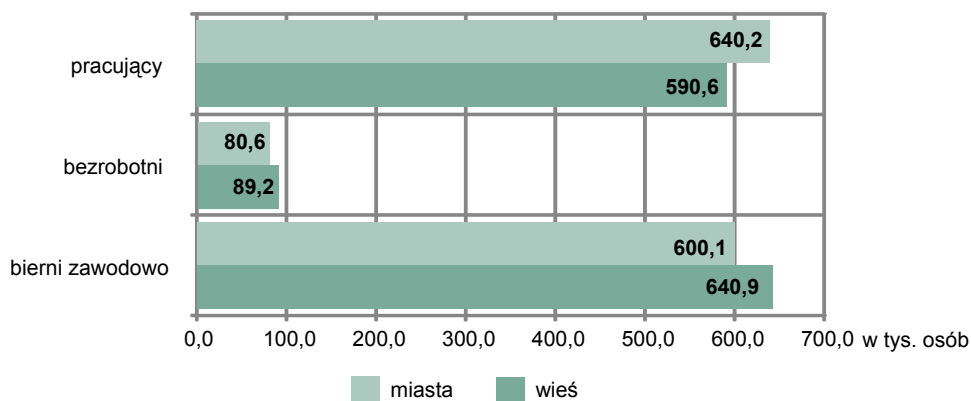
⁴ Patrz uwagi metodyczne str. 27

Wykres 22. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według płci w woj. małopolskim w 2011 r.

Wśród osób aktywnych zawodowo, zarówno pracujących jak i bezrobotnych licznie przeważali mężczyźni, natomiast kobiety dominowały w grupie biernych zawodowo. Odzwierciedla to wskaźnik zatrudnienia, wynoszący dla kobiet 39,9% oraz wyższa stopa bezrobocia na poziomie 12,9%, przy wskaźnikach dla mężczyzn wynoszących odpowiednio 53,8% i 11,5%. Taka sytuacja ma związek z przerwami w pracy związanymi z wykonywaniem obowiązków rodzinnych, wcześniejszym osiągnięciem wieku emerytalnego i przeciętnie dłuższym trwaniem życia.

Wykres 23. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według miejsca zamieszkania w woj. małopolskim w 2011 r.

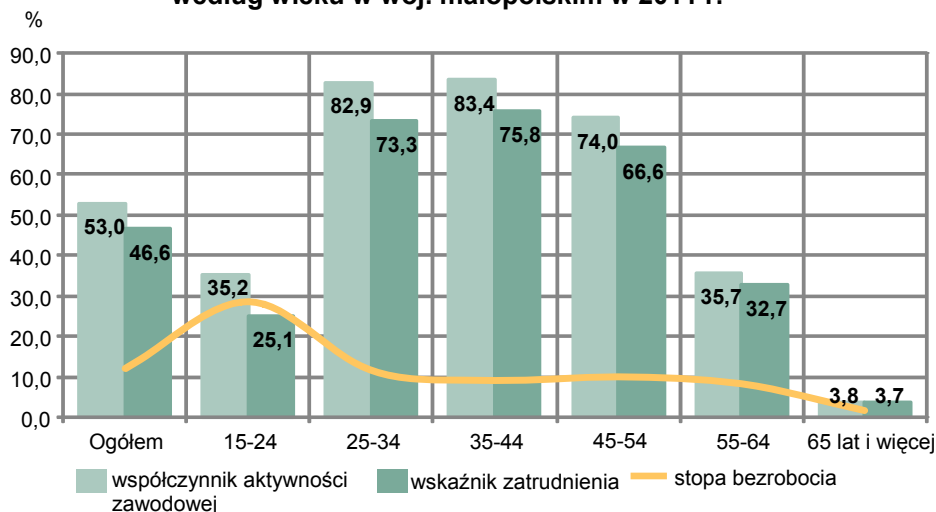

Czynnikiem mającym istotny wpływ na status na rynku pracy jest miejsce zamieszkania. Wśród aktywnych zawodowo 720,8 tys. osób (51,5% ogółu) zamieszkiwało w miastach, natomiast 679,9 tys. osób na terenach wiejskich (48,5%). To zróżnicowanie pomiędzy mieszkańcami miast i wsi ma odzwierciedlenie we wskaźnikach rynku pracy. Wyższe wartości współczynnika aktywności zawodowej (54,6%) i wskaźnika zatrudnienia (48,5%) oraz niższa stopa bezrobocia (11,2%), wskazują na relatywnie lepszą sytuację na rynku pracy mieszkańców miast. Dla wsi omawiane wskaźniki miały odpowiednio wartość: 51,5%, 44,7% i 13,1%.

Pozycja na rynku pracy uzależniona jest od wieku. W marcu 2011 r. w woj. małopolskim w wieku produkcyjnym było 97,8% osób aktywnych zawodowo. Potwierdzają to wysokie wartości

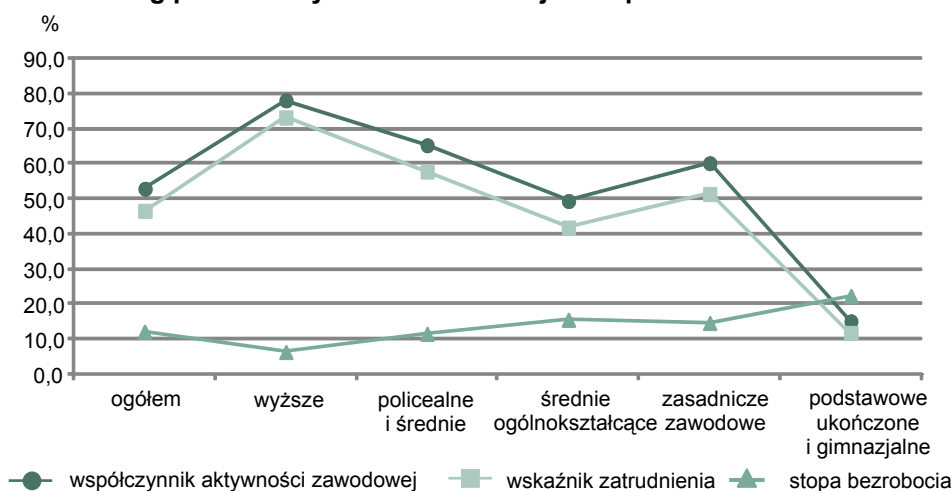
współczynnika aktywności zawodowej oraz wskaźnika zatrudnienia, które ukształtowały się na poziomie 69,2% i 60,6% i były wyższe od wskaźników dla całej zbiorowości osób w wieku 15 lat i więcej odpowiednio o ponad 16 p. proc. i 14 p. proc.

Wykres 24. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według wieku w woj. małopolskim w 2011 r.

Analizując 10-letnie grupy wieku można zauważyć, że w relatywnie najlepszej sytuacji na rynku pracy są osoby w wieku od 25 do 44 lat, dla których wartość współczynnika aktywności i wskaźnik zatrudnienia są najwyższe, oraz w niewiele gorszej osoby w przedziale wieku 45-54 lata. W niekorzystnej sytuacji są osoby młode, w wieku do 24 lat, zarówno wchodzące na rynek pracy jak i bierne zawodowo ze względu na naukę lub innych powodów - dla tej grupy wieku stopa bezrobocia wynosząca 28,8% była wyższa od wartości dla województwa o blisko 17 p. proc.

Wykres 25. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w woj. małopolskim w 2011 r.

Pozycja na rynku pracy w dużej mierze uzależniona jest od poziomu wykształcenia – im jest ono wyższe, tym większe są szanse na znalezienie pracy. W grupie osób z wykształceniem wyższym wskaźnik zatrudnienia, a więc odsetek pracujących był najwyższy – 73,2%, przy równocześnie najniższej stopie bezrobocia wynoszącej 6,3%. Również wysokim wskaźnikiem zatrudnienia, blisko 58% i niską stopą bezrobocia, na poziomie 11,5% charakteryzowała się grupa osób mająca

wykształcenie policealne i średnie. W najgorszej sytuacji była populacja osób z wykształceniem podstawowym ukończonym i gimnazjalnym. W tej grupie osób wskaźnik zatrudnienia wynosił niecałe 12% a stopa bezrobocia osiągnęła poziom ponad 22%.

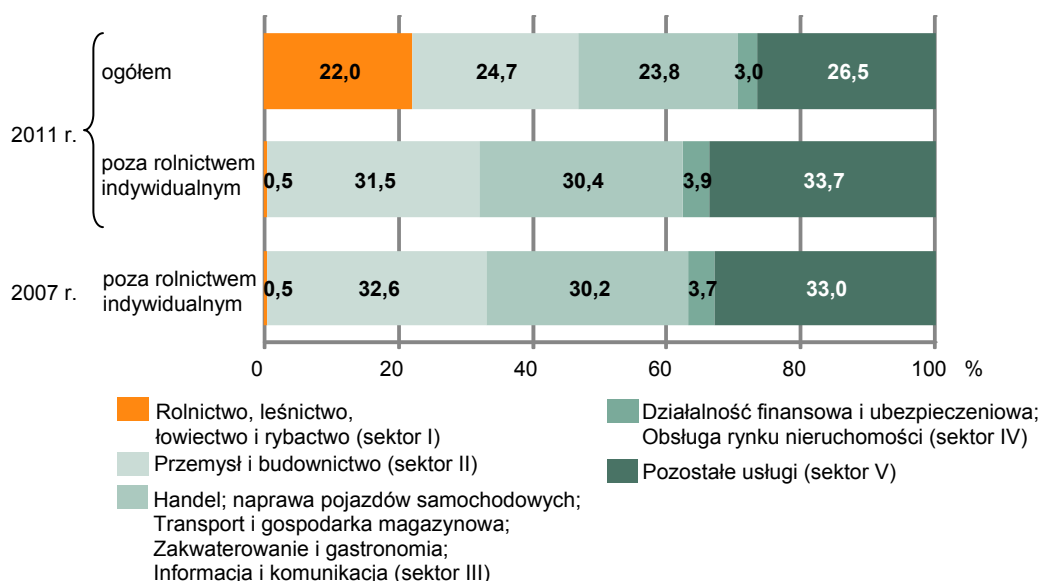
Pracujący w gospodarce narodowej⁵

Omawiając ten temat w części dotyczącej powiatów wyodrębniono pracujących w rolnictwie indywidualnym i poza nim, aby uchwycić lokalną specyfikę. W niniejszej analizie te zbiorowości ujęto łącznie, przy omówieniu sytuacji w 2011 r. Zmiany jakie dokonały się w tym zakresie w porównaniu do 2007 r. przedstawiono tylko w zbiorowości pracujących poza rolnictwem indywidualnym.

W 2011 r. liczba pracujących poza rolnictwem indywidualnym wynosiła 973 tys. i w porównaniu z 2007 r. wzrosła o 6,5%. W strukturze według sektorów ekonomicznych umocnił się udział pracujących w podmiotach sektora III, sektora IV i sektora V, a zmniejszył się udział pracujących w podmiotach sektora II. Minimalny udział pracujących w podmiotach zgrupowanych w sektorze I pozostał w 2011 r. na poziomie z 2007 r.

Liczba pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 2011 r. w woj. małopolskim - 268 tys. osób, wyszacowana na podstawie wyników PSR 2010 jest nieporównywalna z danymi w 2007 r. - 179 tys. osób, z powodu istotnej zmiany w metodologii PSR 2010 w stosunku do PSR 2002. Wyniki tego spisu były podstawą szacowania liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym w latach 2003 - 2009. Zmniejszenie o 17% liczby indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w okresie 2007 - 2010⁶, oraz zmniejszenie w takim samym stopniu i w tym samym okresie nakładów pracy rodzinnej „siły roboczej” (w tys. AWU) w rolnictwie indywidualnym⁷ wskazuje, że liczba pracujących w województwie w tym segmencie gospodarki także uległa znacznemu zmniejszeniu.

Wykres 26. Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w woj. małopolskim w 2011 r. i poza rolnictwem indywidualnym w 2007 r.

⁵ Patrz uwagi metodyczne str. 28.

⁶ Patrz publ. Charakterystyka gospodarstw rolnych w woj. Małopolskim – wyniki PSR 2010 – www.stat.gov.pl.

⁷ Patrz: Rocznik statystyczny rolnictwa 2009 – str. 118 oraz Rocznik statystyczny rolnictwa 2011 – str.117 – www.stat.gov.pl

W 2011 r. w gospodarce narodowej ogółem w województwie pracowało 1241 tys. osób. W strukturze według sektorów ekonomicznych, najwięcej - 26,5% ogółu pracujących skupiały podmioty V sektora obejmującego pozostałe usługi, w tym usługi społeczne – edukację, ochronę zdrowia oraz administrację i obowiązkowe zabezpieczenia społeczne. Udział pracujących w podmiotach sektora I, sektora II i sektora III był zbliżony i kształtował się w przedziale od około 22% do blisko 25% ogółu pracujących. Stosunkowo niewielki, 3,0% udział w omawianej zbiorowości mieli pracujący w podmiotach IV sektora, grupującego firmy działające w obszarze finansów, ubezpieczeń i obsługi rynku nieruchomości.

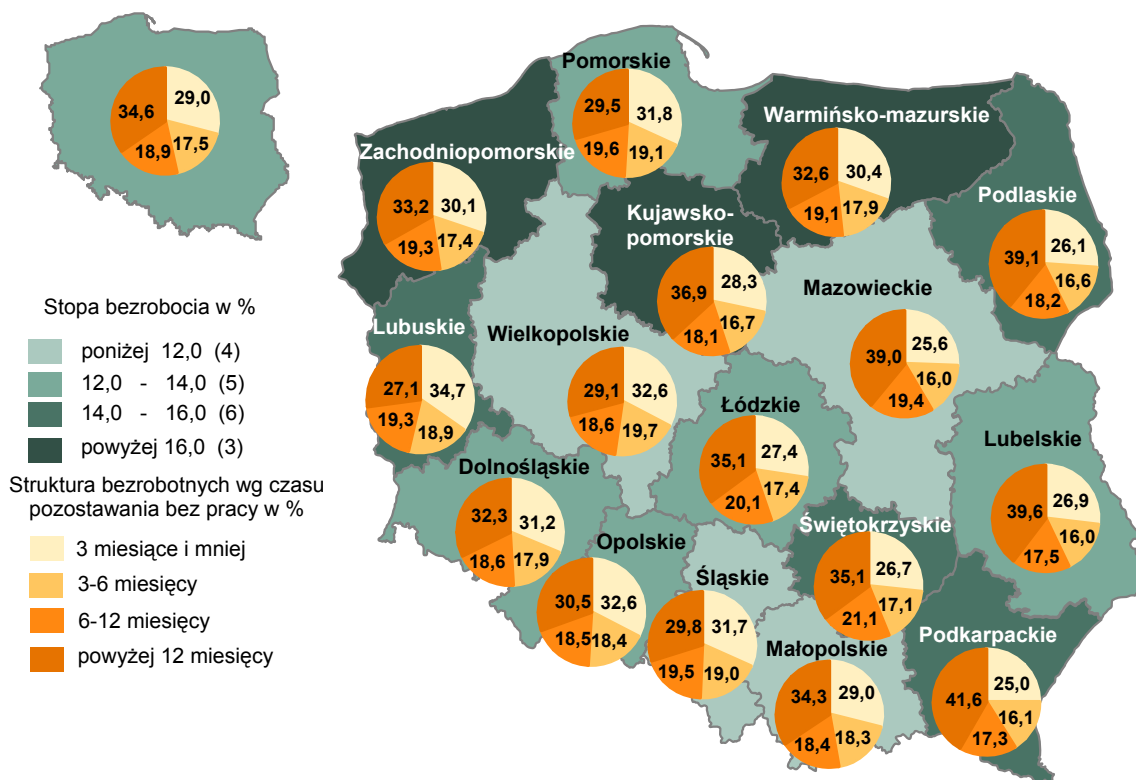
W strukturze pracujących według płci nieznacznie przeważali mężczyźni, którzy w 2011 r. stanowili 51,9% całej populacji. Udział kobiet wśród pracujących wykazuje z roku na rok powolny wzrost.

W jednostkach sektora prywatnego w województwie w 2011 r. pracowało 986 tys. osób, co stanowiło ponad 79% ogółu pracujących. W sektorze prywatnym poza rolnictwem indywidualnym pracowało w analizowanym roku 718 tys. osób, czyli blisko 74% ogółu pracujących poza rolnictwem indywidualnym, a w 2007 r. udział ten wynosił blisko 71%.

Bezrobotni zarejestrowani

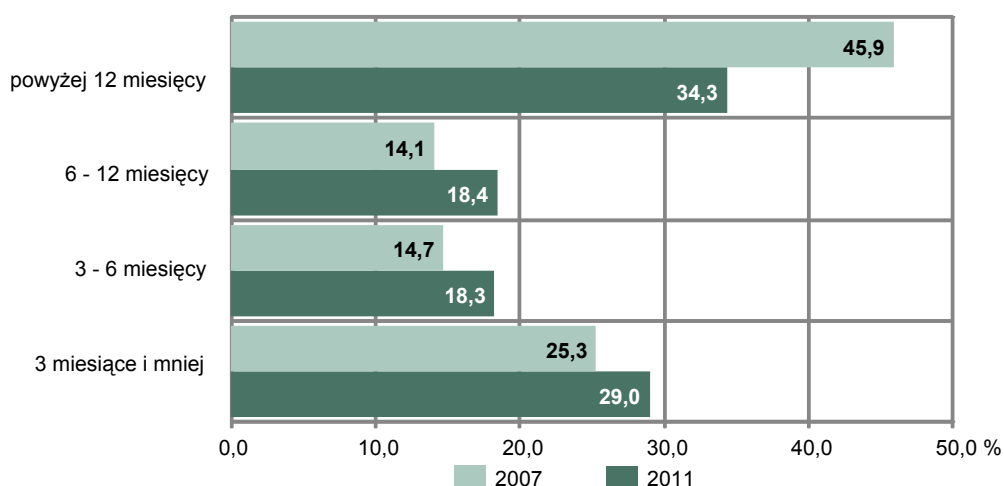
W końcu 2011 r. w powiatowych urzędach pracy woj. małopolskiego było zarejestrowanych 145,1 tys. bezrobotnych. W porównaniu do 2007 r. liczba bezrobotnych w województwie wzrosła o 28,9%. Wzrost bezrobocia w podobnym stopniu dotyczył populacji mężczyzn jak i kobiet, jednak udział bezrobotnych kobiet w całym 5 - leciu był wyższy niż udział mężczyzn. W 2011 r. udział ten wynosił 54,3% i w stosunku do 2007 r. zmniejszył się o 7 p. proc.

Mapa 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego oraz struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w 2011 r.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie w 2011 r. wynosiła 10,5% i wzrosła w stosunku do wskaźnika z początku omawianego okresu (2007 r. – 8,7%). W całym analizowanym okresie stopa bezrobocia w woj. małopolskim była niższa w porównaniu do średniej krajowej, a w ostatnich latach ta różnica stopniowo się zmniejszała. W 2007 r. wynosiła 2,5 p. proc., a w 2011 r. 2 p. proc. W porównaniu do innych województw sytuacja w woj. małopolskim w ostatnim roku omawianego okresu kształtowała się korzystnie. W 2011 r. woj. małopolskie było w grupie czterech województw o najniższej stopie bezrobocia. Wartość maksymalna stopy bezrobocia 20,1%, która wystąpiła w woj. warmińsko-mazurskim była blisko 2 - krotnie wyższa niż w woj. małopolskim. Większym problemem był relatywnie wysoki odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż pół roku, w tym szczególnie długotrwale bezrobotnych. Oceniając jednak zmiany na rynku pracy w omawianym okresie na podstawie czasu pozostawania bez pracy, można stwierdzić, że nastąpiła nieznaczna poprawa.

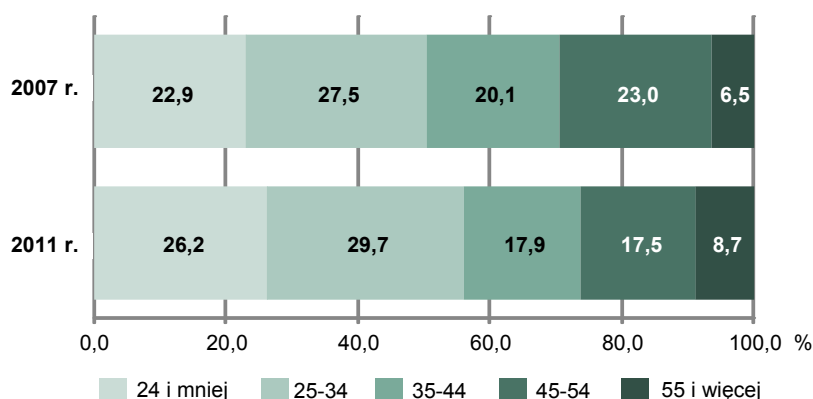
Wykres 27. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w woj. małopolskim

W porównaniu do sytuacji w 2007 r. o blisko 12 p. proc. zmniejszył się udział długotrwale bezrobotnych, czyli pozostających bez pracy ponad rok, chociaż nadal stanowili oni ponad 1/3 całej zbiorowości.

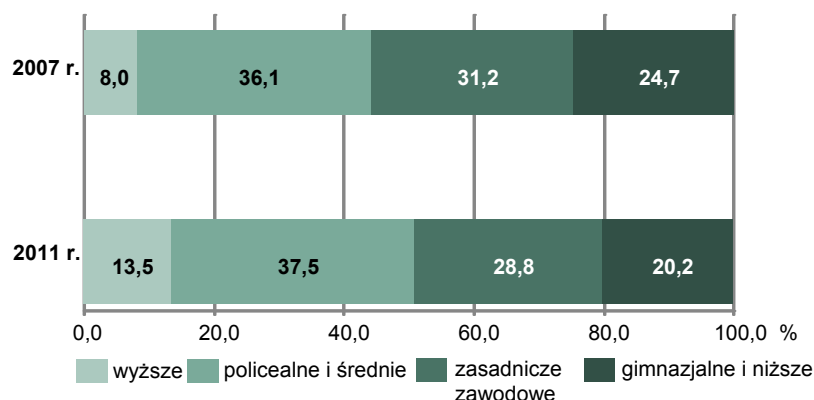
Ta grupa bezrobotnych jest w najtrudniejszej sytuacji, gdyż długotrwale bezrobocie jest jednym z głównych czynników powodujących wykluczenie społeczne.

Wykres 28. Bezrobotni zarejestrowani według grup wieku w woj. małopolskim

Analizując strukturę bezrobotnych według wieku można stwierdzić, że bezrobocie najbardziej odczuwają osoby młode, w wieku poniżej 35 lat. W omawianym okresie wysoki wzrost liczby bezrobotnych – o 48% odnotowano w grupie osób w wieku do 24 lat oraz o 40% wśród osób w wieku 25 - 34 lat. W porównaniu do 2007 r. większym zmianom nie uległa sytuacja bezrobotnych w wieku 35 - 54 lata. Najwyższy wzrost bezrobotnych w omawianym okresie - o 75% dotyczył osób w wieku 55 lat i więcej, dla których wiek nie jest czynnikiem sprzyjającym poszukiwaniu pracy.

Wykres 29. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w woj. małopolskim

Czynnikiem mającym istotny wpływ na znalezienie pracy jest poziom wykształcenia. W 2011 r. wśród bezrobotnych przeważały osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia - ponad 20% ogółu bezrobotnych posiadało wykształcenie gimnazjalne lub niższe, a dalsze blisko 29% - zasadnicze zawodowe. Stosunkowo duża grupa bezrobotnych – blisko 38% miała ukończone wykształcenie średnie lub policealne, a ponad 13% legitymowało się wykształceniem wyższym. W porównaniu do 2007 r. proporcje te uległy dużym zmianom. Udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym wzrósł o ponad 5 p. proc, a z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym zmalał o blisko 7 p. proc.

AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

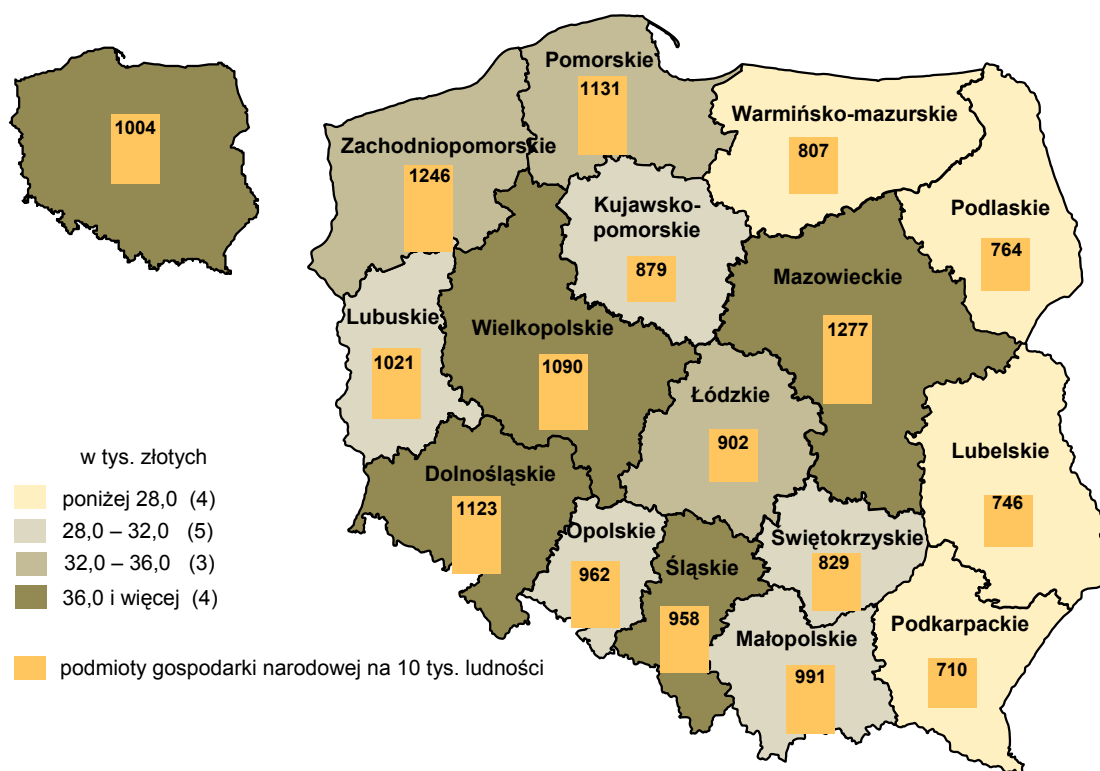
Produkt Krajowy Brutto⁸

W 2010 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w woj. małopolskim w cenach bieżących wynosiła 104089 mln zł i stanowiła 7,3% ogółu PKB dla kraju. Taki udział lokował woj. małopolskie niezmiennie od 2005 r. w grupie pięciu województw z największym udziałem w generowaniu PKB po mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim. W porównaniu do 2005 r. wzrost PKB w cenach stałych w woj. małopolskim wyniósł 22,4% (w kraju 25,8%).

Jednym z podstawowych mierników określających rozwój społeczno-ekonomiczny regionu, jest wielkość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca, który w woj. małopolskim w 2010 r. wyniósł 31,5 tys. zł (w kraju 37,1 tys. zł)⁹. Województwo w 2010 r. znajdowało się na ósmym miejscu pod względem wielkości PKB na 1 mieszkańca.

Poziom PKB na 1 mieszkańca pozostaje w ścisłej zależności z liczbą podmiotów przypadającą na 10 tys. ludności i w 2011 r. ułożyło woj. małopolskie na siódmym miejscu w kraju.

Mapa 4. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w 2010 r. oraz podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2011 r.

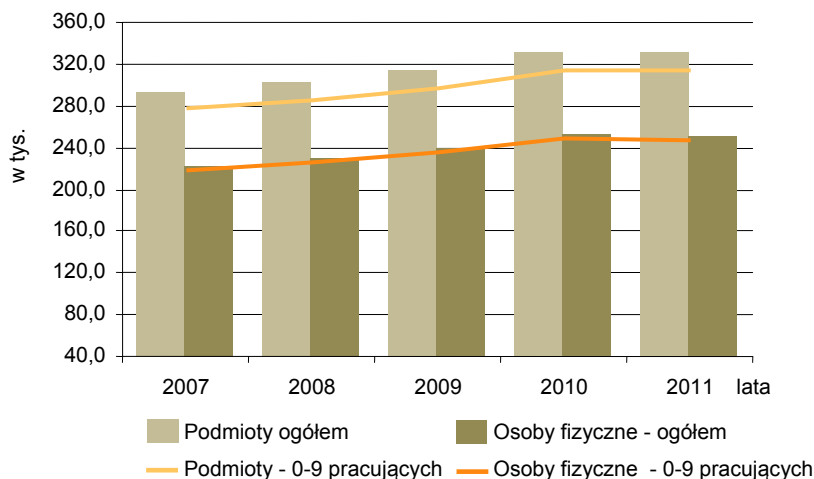
⁸ Dane prezentowane dla lat 2005 i 2010 r. Uwagi metodyczne str. 29

⁹ Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w 2010 r. obliczono na podstawie ludności faktycznie zamieszkałej uwzględniającej wyniki NSP 2002. Dane przeliczone na 1 mieszkańca przy wykorzystaniu liczby ludności opracowanej na bazie NSP 2011 r. będą dostępne w 2013 r.

Podmioty gospodarki narodowej

Dalsze analizy aktywności gospodarczej ze względu na dostępność danych i ich porównywalność we wszystkich przekrojach terytorialnych oparto na liczebności i strukturze podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Na przestrzeni lat 2007 - 2011 liczba podmiotów w woj. małopolskim systematycznie wzrastała i na koniec grudnia 2011 r. osiągnęła poziom 331,6 tys.

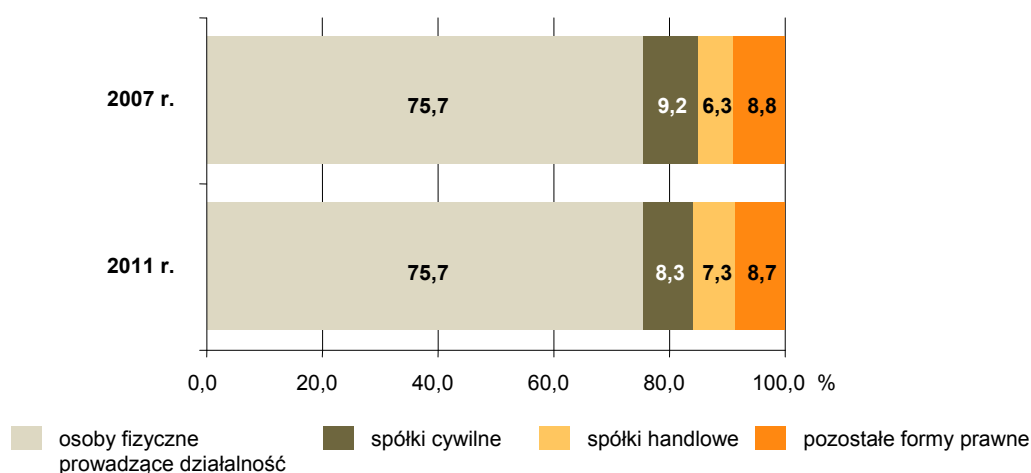
Wykres 30. Podmioty gospodarki narodowej w woj. małopolskim

W latach 2007 - 2011 utrzymywała się przewaga liczby podmiotów nowo zarejestrowanych w stosunku do liczby podmiotów wyrejestrowanych. Najwyraźniej przewaga ta zaznaczyła się w roku 2010, w którym to w woj. małopolskim prawie dwukrotnie więcej podmiotów rozpoczęło działalność gospodarczą niż ją wyrejestrowało (dla Polski również przewaga podmiotów nowo zarejestrowanych nad wykreślonymi była znaczna i wynosiła 69,1%) Znaczący wzrost liczby podmiotów nowo zarejestrowanych w stosunku do roku poprzedniego wystąpił w woj. małopolskim w 2010 r. (o 15,9%) przy wzroście dla Polski o 15,0%. Natomiast znaczny wzrost liczby podmiotów wykreślonych w stosunku do roku poprzedniego zarówno w woj. małopolskim jak i w kraju odnotowano w 2011 r. i wynosił odpowiednio 55,0% i 61,4%, co było następstwem weryfikacji zgodności danych zawartych w Ewidencji Działalności Gospodarczej ze stanem rzeczywistym. Nie wszyscy przedsiębiorcy, pomimo takiego obowiązku, zgłaszali zaprzestanie prowadzenia działalności do rejestru REGON, a weryfikacja pozwoliła na zidentyfikowanie takich przypadków.

Zdecydowaną większość, bo 97,6% wszystkich podmiotów stanowił sektor prywatny (w kraju - 96,9%). Wśród podmiotów sektora prywatnego większość – ponad 3/4 (250,9 tys. w 2011 r.) stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Od roku 2007 do 2010 utrzymywał się wzrost liczby osób fizycznych, a w 2011 r. odnotowano nieznaczny spadek (0,7%). W analizowanym okresie nastąpił wzrost udziału spółek handlowych z 6,3% w 2007 r. do 7,3 % w 2011 r. Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego na koniec analizowanego okresu stanowiła 1,2% ogółu podmiotów.

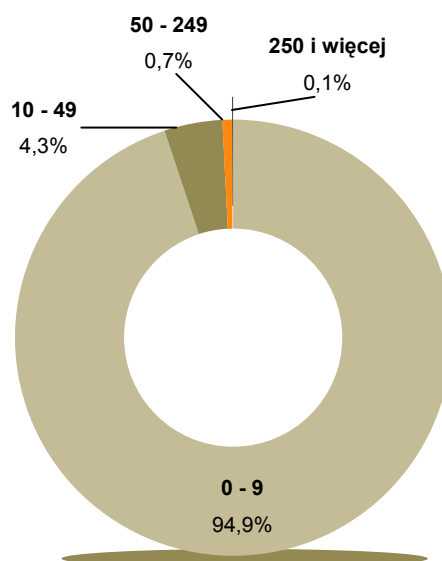
Wykres 31. Podmioty gospodarki narodowej według form prawnych w woj. małopolskim

Największy udział w liczbie podmiotów ogółem prawie 95% stanowiły podmioty o liczbie pracujących do 9 osób, a podmioty z liczbą pracujących powyżej 50 osób stanowiły mniej niż 1%.

Wykres 32. Podmioty gospodarki narodowej według liczby pracujących w woj. małopolskim w 2011 r.

Stan w dniu 31 XII

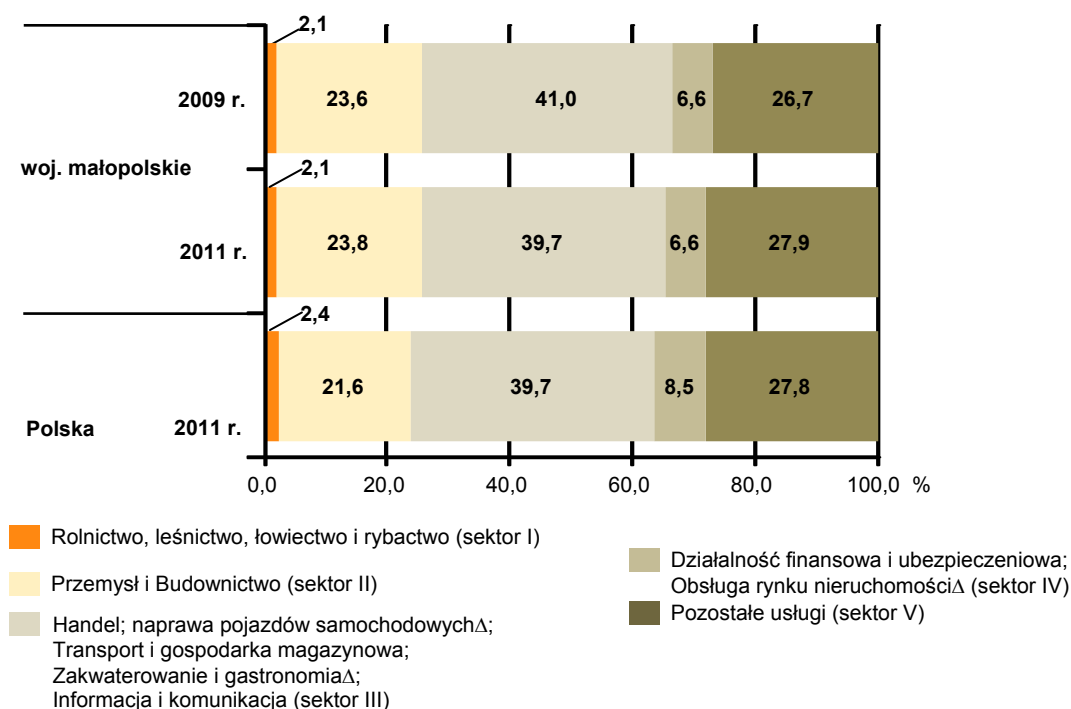
W 2011 r. struktura podmiotów według sektorów ekonomicznych w woj. małopolskim kształtowała się podobnie jak w kraju, i podobnie jak w 2009 r., w którym prezentowane są porównywalne dane według PKD 2007.

Dominującym rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej była działalność zaliczana do sekcji: „Handel; naprawa pojazdów samochodowych”; „Transport i gospodarka magazynowa”; „Zakwaterowanie i gastronomia”; „Informacja i komunikacja” (sektor III)¹⁰. Wymienioną działalność prowadziło prawie 40% ogółu podmiotów.

¹⁰ Patrz uwagi ogólne str.22

Znaczna liczba podmiotów skupiona była w sekcjach zaliczanych do pozostałych usług (sektor V), które stanowiły prawie 28% i zawierały między innymi sekcje: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Edukacja”. Podmioty prowadzące działalność w zakresie przemysłu i budownictwa zaliczone do II sektora stanowiły blisko 24% ogółu podmiotów. Udział podmiotów zaliczanych do IV sektora prowadzących działalność finansową i ubezpieczeniową łącznie z obsługą nieruchomości był zdecydowanie mniejszy (poniżej 7%), a udział podmiotów prowadzących działalność rolniczą (sektor I) nieznacznie przekraczał 2%.

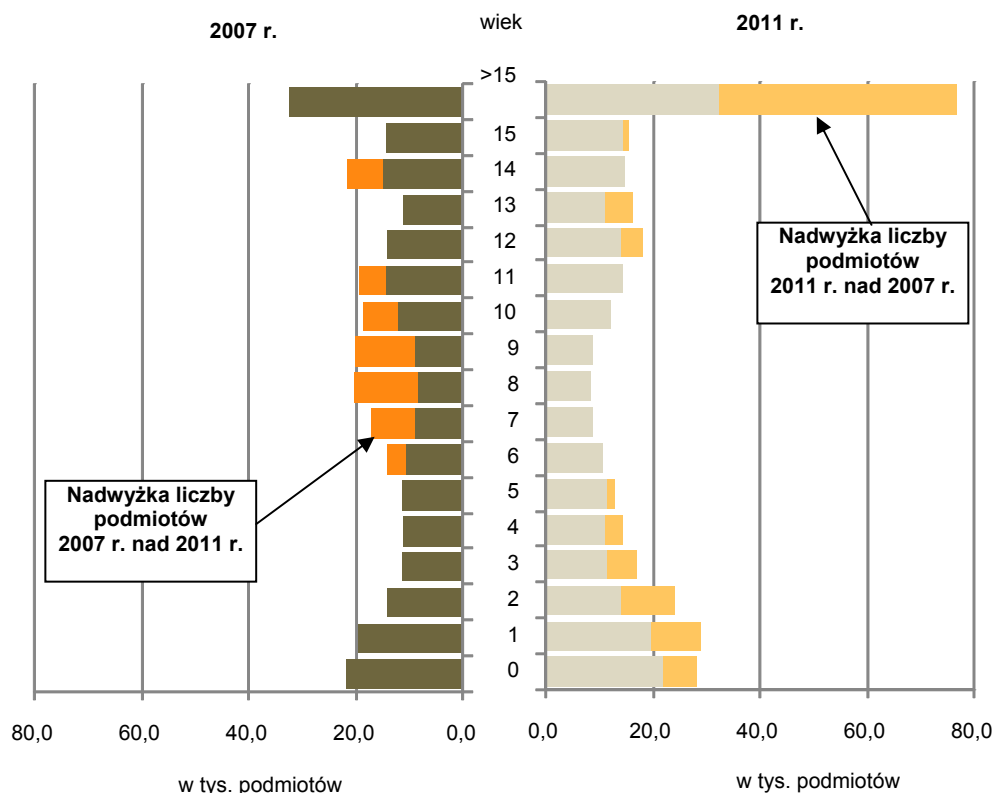
Wykres 33. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności

W omawianym okresie struktura podmiotów pogrupowana w pięć sektorów ekonomicznych uległa nieznacznym zmianom. W ogólnej liczbie podmiotów udział podmiotów sektora I („Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”) i sektora IV („Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomości”) był stały. Obserwowano spadek udziału sektora III („Handel; naprawa pojazdów samochodowych; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia; Informacja i komunikacja”) o 1,3 p. proc. na korzyść wzrostu udziału sektora II („Przemysł i Budownictwo”) o 0,2 p. proc oraz sektora V („Pozostałe usługi”) o 1,2 p. proc.

Przedsiębiorcy decydując się na utworzenie nowej firmy w 2011 r. najczęściej wybierali jako dominującą działalność „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” – 7,6 tys. (25,0% ogółu nowych podmiotów), budownictwo – 5,3 tys. (17,2%), działalność profesjonalną, naukową i techniczną – 3,0 tys. (9,8%) oraz przetwórstwo przemysłowe – 2,4 tys. (7,9%).

Wykres 34. Podmioty gospodarki narodowej według wieku w 2011 r. w porównaniu z 2007 r. w woj. małopolskim

Blisko 2/3 podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2007 r. (24,1 tys.), nadal funkcjonowało na rynku po pięciu latach w 2011 r. Podmioty działające w 2011 r. były bardziej stabilne niż te, które funkcjonowały na rynku w 2007 r. Na przestrzeni lat 2007 - 2011 wydłużył się wiek podmiotów prowadzących działalność. W 2007 r. w woj. małopolskim połowa podmiotów działała krócej niż 9 lat, podczas gdy w 2007 r. wiek średni wynosił już 10 lat.¹¹

Rolnictwo

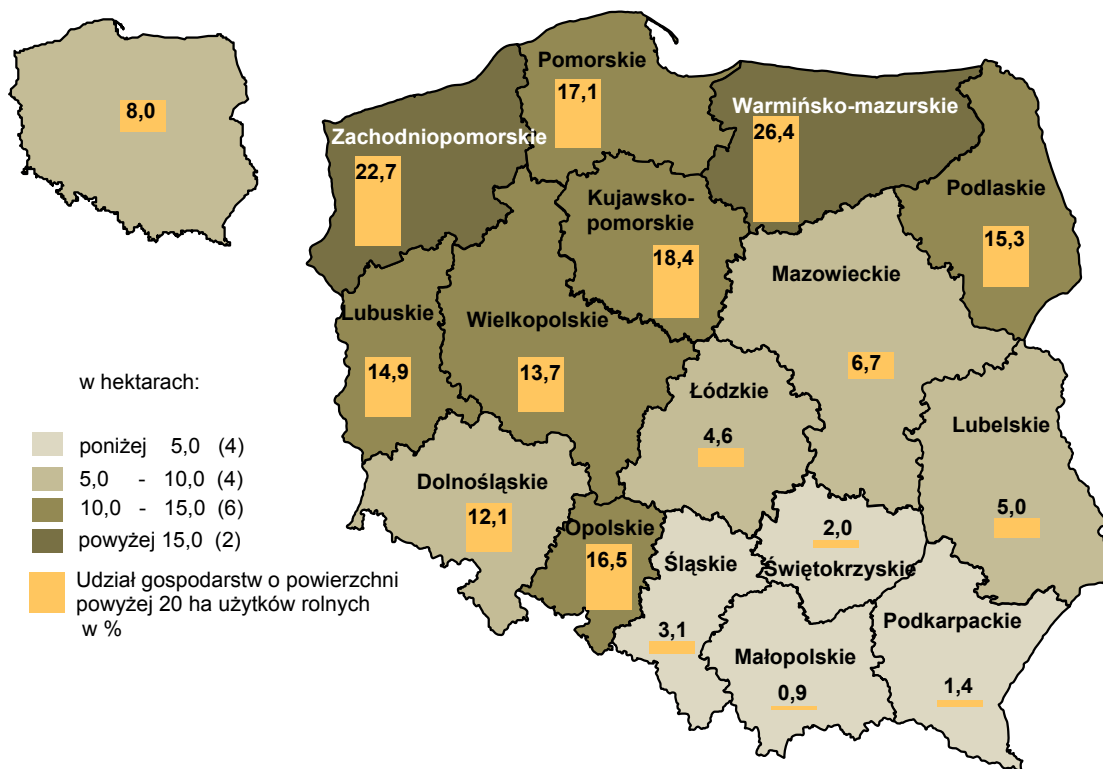
Woj. małopolskie to region bardzo zróżnicowany geograficznie i przyrodniczo. Konsekwencją jest występowanie tu kilku, całkowicie różnych, stref produkcji rolnej. Strefę północną określają najlepsze w województwie i jedne z najlepszych gleb w kraju, co pozwala na prowadzenie tutaj bardzo intensywnej produkcji roślinnej, w tym także ogrodniczej. Warunki dla produkcji rolniczej są szczególnie dogodne także dlatego, że brak tu bardziej rozwiniętego przemysłu a ludność ciągle znajduje zatrudnienie we własnych gospodarstwach rolnych. W pasie środkowym gleby mają średnią jakość, gorsze są stosunki wodne a rzeźba terenu jest miejscami mocno pofałdowana. Jest tu jednak możliwa produkcja rolnicza na dobrym poziomie, choć rolnictwo mocno konkuruje z przemysłem, a bliskość większych miast województwa pozwala mieszkańcom wsi tego obszaru łatwiej znaleźć zatrudnienie poza rolnictwem. W południowym pasie Pogórza warunki klimatyczno-glebowe ograniczają produkcję rolną do chowu bydła i owiec oraz produkcji owoców, natomiast na obszarach położonych na południowym krańcu województwa gleby są najsłabsze w województwie a zarazem w całej Polsce i na tych terenach możliwy jest głównie ekstensywny chów bydła i owiec.

¹¹W obliczeniu wieku podmiotów nie uwzględniono zmian metodologicznych prowadzenia rejestru REGON.

Rolnictwo woj. małopolskiego cechuje się znacznym rozdrobnieniem i najmniejszą w kraju powierzchnią użytków rolnych przypadającą na jedno gospodarstwo. Specyfiką wsi małopolskiej jest wysoka gęstość zaludnienia i znaczna ilość osób pracujących w rolnictwie.

Mapa 5 . Średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego i udział gospodarstw powyżej 20 ha użytków rolnych

Dane PSR 2010

Powszechny Spis Rolny przeprowadzony w 2010 r. (PSR 2010) pozwolił na dokonanie szczegółowej analizy rolnictwa woj. małopolskiego. Według wyników PSR 2010 w czerwcu 2010 r. w województwie było 283,5 tys. gospodarstw rolnych. W ich użytkowaniu znajdowało się 851,8 tys. ha ziemi, w tym 663,5 tys. ha użytków rolnych. Blisko 43% wszystkich gospodarstw w województwie stanowiły te, w których powierzchnia użytków rolnych nie przekraczała 1 ha oraz gospodarstwa w ogóle nie posiadające ziemi rolnej. We władaniu tej, bardzo licznej, grupy gospodarstw znajdowało się zaledwie 7,1% użytków rolnych województwa.

Średnia powierzchnia 1 gospodarstwa rolnego w woj. małopolskim wynosiła 3,00 ha, a średnia powierzchnia użytków rolnych tylko 2,34 ha (77,9%). Był to najniższy wskaźnik w Polsce – średnia dla kraju wynosiła w 2010 r. 7,93 ha, w tym 6,81 ha użytków rolnych (85,9%). Najliczniejszą grupę (136,6 tys. tj. 48,2% wszystkich gospodarstw rolnych) stanowiły w województwie gospodarstwa z grupy obszarowej od 1 do 5 ha użytków rolnych, ich powierzchnia obejmowała 48,4% użytków rolnych. Ponad 21 tys. gospodarstw, czyli 7,5% ogółu gospodarstw rolnych należało do grup obszarowych od 5 do 20 ha użytków rolnych, a ich łączna powierzchnia zajmowała 28,5% całej powierzchni użytków rolnych. W województwie odnotowano 1464 gospodarstwa o powierzchni powyżej 20 ha użytków rolnych stanowiące tylko 0,5% ogólnej liczby gospodarstw, ale użytkowały one ponad 16% użytków rolnych w województwie.

Dominacja sektora prywatnego jest w rolnictwie małopolskim szczególnie duża – zaledwie 57 gospodarstw tj. 0,02% ogólnej liczby gospodarstw rolnych było, według danych PSR 2010, własnością sektora publicznego. Posiadały one w użytkowaniu 10,4 tys. ha użytków rolnych stanowiących 1,6% ogólnej powierzchni użytków rolnych w województwie.

Działalność rolniczą w woj. małopolskim prowadziło w 2010 r. 221,4 tys. gospodarstw, czyli 78,1% ogólnej ich liczby. Ponad 90% wszystkich użytków rolnych w województwie utrzymywanych było w dobrej kulturze rolnej. Najmniejszy udział gruntów w dobrej kulturze stwierdzono w grupie gospodarstw najmniejszych, o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych - 69,1%. Najwyższy był w grupie gospodarstw o powierzchni powyżej 20 ha UR - przekraczał 97%.

W ogólnej powierzchni użytków rolnych 45,3% stanowiły grunty pod zasiewami, łąki trwałe stanowiły 33,7% użytków rolnych w województwie a pastwiska 4,0%. Grunty ugorowane obejmowały 4,4% użytków rolnych, a uprawy trwałe (w tym sady) 2,4% całkowitej powierzchni użytków rolnych. Powierzchnia ogrodów przydomowych stanowiła 0,7% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Zasiewy zajmowały w 2010 roku powierzchnię 300,7 tys. ha, a ogólna liczba gospodarstw zajmujących się produkcją roślinną wynosiła 144,1 tys. Uprawą roślin zajmowało się 65,1% wszystkich gospodarstw rolnych, a średnia powierzchnia pod zasiewami w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się produkcją roślinną wynosiła 2,09 ha.

Podstawową grupę upraw według danych PSR 2010 stanowiły rośliny zbożowe. Obejmowały one powierzchnię 207,8 tys. ha, czyli 69,1% wszystkich zasiewów. Uprawą zbóż zajmowało się 121,7 tys. gospodarstw tj. 84,5% wszystkich gospodarstw prowadzących uprawy ziemiopłodów. Średnia powierzchnia zasiewów zbóż w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wynosiła 1,71 ha. Plantacje ziemniaków obejmowały 35,9 tys. ha tj. 11,9% całkowitej powierzchni zasiewów. Uprawą ziemniaków zajmowało się 104,3 tys. gospodarstw, tj. 72,4% wszystkich gospodarstw prowadzących uprawy ziemiopłodów, z tego 99,6 tys. tj. 95,5% wykazało powierzchnię uprawy ziemniaków poniżej 1 ha. Średnia powierzchnia uprawy ziemniaków w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się tą uprawą wynosiła zaledwie 34 ary. Uprawę warzyw gruntowych prowadzono na powierzchni 15,7 tys. ha tj. 5,2% wszystkich zasiewów a liczba gospodarstw rolnych prowadzących ich uprawę wynosiła 17,8 tys., stanowiąc 12,3% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. Średnia powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wynosiła 0,88 ha. Rośliny z grupy przemysłowych uprawiano na powierzchni 8,6 tys. ha tj. zaledwie 2,9% ogólnej powierzchni zasiewów. Produkcją roślin przemysłowych zajmowało się 3,7 tys. gospodarstw a średnia powierzchnia plantacji roślin przemysłowych w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wynosiła 2,36 ha.

Zwierzęta gospodarskie w czerwcu 2010 r. utrzymywało 130,7 tys. gospodarstw tj. 46,1% wszystkich gospodarstw rolnych w woj. małopolskim.

Według danych PSR 2010 pogłowie bydła wynosiło 201,6 tys. sztuk, utrzymywane było w 59,1 tys. gospodarstw tj. 26,7% wszystkich gospodarstw rolnych i 45,3% gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie. Przeciętnie w 1 gospodarstwie spisano 3,4 szt. bydła, przy czym w 3,3 tys. gospodarstw utrzymujących 10 i więcej sztuk bydła średnio spisano 19,4 szt. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosiła 32,2 szt. Krowy utrzymywało 52,7 tys. gospodarstw, ich pogłowie wynosiło

112,7 tys. sztuk. Na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące krowy przypadało średnio 2,1 szt. Jednak ponad 43 tys. gospodarstw utrzymujących krowy posiadało zaledwie 1 lub 2 sztuki, a w 1259 gospodarstwach, w których spisano 10 i więcej krów przeciętnie utrzymywano 17,8 szt.

Trzodę chlewną w czerwcu 2010 r. utrzymywało 32,1 tys. gospodarstw tj. 14,5% wszystkich gospodarstw rolnych województwa i 24,6% posiadających zwierzęta gospodarskie. Całkowite pogłowie świń wynosiło 359,9 tys. szt. (średnio w 1 gospodarstwie utrzymującym trzodę 11,2 szt.). W połowie gospodarstw stwierdzono tylko 1 lub 2 sztuki, natomiast 125 wysoko produkcyjnych gospodarstw ukierunkowanych na produkcję trzody posiadało średnio 517 szt. w 1 gospodarstwie. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych wynosiła 57,4 szt.

Chów i hodowlę owiec prowadziło 4739 gospodarstw tj. 2,1% wszystkich gospodarstw w województwie i 3,6% gospodarstw utrzymujących w województwie zwierzęta gospodarskie. Stanowiło to zarazem 37,0% wszystkich krajowych gospodarstw utrzymujących ten gatunek zwierząt. Pogłowie owiec wynosiło w woj. małopolskim 69,9 tys. szt. Na 1 gospodarstwo prowadzące chów i hodowlę owiec przypadało blisko 15 szt. Ponad 44% pogłowia owiec skupiało zaledwie 318 gospodarstw o skali chowu powyżej 50 szt. Na 1 gospodarstwo w tej grupie przypadało średnio ponad 97 szt. owiec

Według danych PSR 2010 działalność rolniczą prowadziło 221,4 tys. gospodarstw, czyli 78,1% ogólnej ich liczby, gospodarując na łącznej powierzchni 795,7 tys. ha. Oznacza to, że użytkownicy ponad 62 tys. małopolskich gospodarstw odłogowali całą powierzchnię użytków rolnych tj. blisko 36 tys. ha i nie posiadali żadnych zwierząt gospodarskich. Ponad 80% wśród tych gospodarstw stanowiły gospodarstwa najmniejsze, w których powierzchnia użytków rolnych nie przekraczała 1 ha.

Działalność rolnicza była źródłem dochodów 221,2 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, w tym 150,5 tys. o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha. Ponad 121 tys. (54,8%) tych gospodarstw domowych uzyskiwało dochody również z pracy najemnej ich członków, 110,5 tys. (49,9%) z emerytur, rent oraz innych źródeł niezarobkowych a 48,4 tys. (21,9%) z pozarolniczej działalności gospodarczej.

Działalność rolniczą jako główne źródło utrzymania (tj. przekraczające 50% dochodów gospodarstwa domowego ogółem) podawało tylko 29,1 tys. (13,2%) gospodarstw domowych w województwie. Emerytury i renty oraz inne niezarobkowe źródła utrzymania jako główne źródło dochodów wskazało 64,6 tys. (29,2%) gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego. Dochody z pracy najemnej stanowiły główne źródło utrzymania dla 81,8 tys. (37,0%) omawianych gospodarstw domowych.

Ponad 136 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego (61,6% ogółu gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą) produkowało głównie na pokrycie potrzeb własnego gospodarstwa domowego, to znaczy zużywało więcej niż 50% wartości wytworzonej końcowej produkcji rolniczej, w tym 102,4 tys. gospodarstw (tj. 46,3 % ogółu gospodarstw indywidualnych produkowało wyłącznie na samozaopatrzenie gospodarstwa użytkownika.

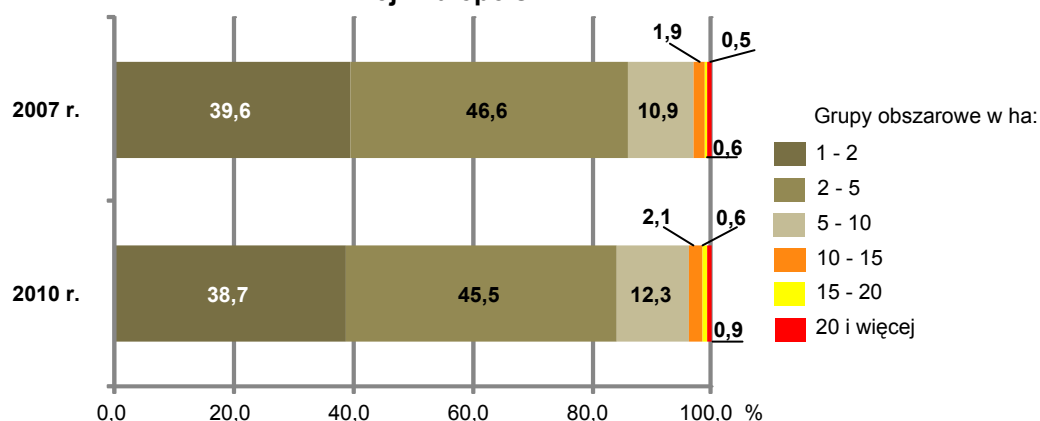
Tylko 29,1 tys. gospodarstw (13,2% ogółu gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą) produkowało przede wszystkim na sprzedaż i zużywało na własne potrzeby mniej niż 25% wartości końcowej produkcji rolniczej.

W gospodarstwach domowych z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego w ostatnim tygodniu czerwca 2010 r. zamieszkiwało 558,3 tys. osób, które pracowały w swoich gospodarstwach rolnych. Przeciętna liczba pracujących przy produkcji rolnej przypadająca na 1 gospodarstwo indywidualne prowadzące działalność rolniczą wynosiła w woj. małopolskim 2,5 osoby. Dla 354,9 tys. pracujących w gospodarstwie rolnym (63,6% wszystkich pracujących) praca we własnym gospodarstwie była jedynym lub głównym zajęciem a dla 203,4 tys. (36,4%) była tylko pracą dodatkową.

Sami użytkownicy stanowili 38,8% wszystkich pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych, ich małżonkowie 22,9%, dzieci i dalsi członkowie rodziny 38,2%. W przeliczeniu na pełnozatrudnionych (po przeliczeniu pracujących w niepełnym wymiarze czasu na pełne etaty wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy – AWU) liczba pracujących w indywidualnym rolnictwie woj. małopolskiego wynosiła 225,8 tys. AWU. Użytkownicy gospodarstw stanowili 45,6%, ich małżonkowie 26,1% a pozostali członkowie rodziny 28,3%.

Na poziom gospodarowania znaczny wpływ wywiera jakość kapitału ludzkiego, w tym wiek i poziom wykształcenia kierujących produkcją w gospodarstwach rolnych. W 2010 r. w wieku między 25 a 54 rokiem życia było 136,8 tys. użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych, czyli 63,8% ogółu. W wieku powyżej 65 lat było 32,2 tys. osób, czyli blisko 15% ogółu użytkowników gospodarstw rolnych. Osoby młode, poniżej 25 roku życia stanowiły zaledwie 1,1% wszystkich użytkowników. Ponad 30% użytkowników gospodarstw prowadzi je przez czas krótszy niż 10 lat, to znaczy przejęli lub kupili gospodarstwo w czasie przygotowania do wejścia Polski do Unii Europejskiej lub już w czasie korzystania przez polskie rolnictwo z funduszy unijnych. W 2010 r. kobiety stanowiły 42,3% użytkowników pracujących w swoich gospodarstwach rolnych. Ponad 71 tys. kierujących indywidualnymi gospodarstwami rolnymi posiadało rolnicze przygotowanie, a blisko 18% spośród nich legitymowało się średnim, policealnym lub wyższym wykształceniem rolniczym. Niestety, dwie trzecie (66,7%) kierujących gospodarstwami rolnymi nie ukończyło nawet kursów rolniczych i nie posiadało żadnego wykształcenia rolniczego.

W 2007 r. przeprowadzano w rolnictwie województwa szereg badań reprezentacyjnych. Ich uogólnione wyniki, chociaż nie w pełni porównywalne z wynikami PSR 2010, mogły stać się podstawą określania głównych trendów w rolnictwie woj. małopolskiego. I tak w 2007 r. liczba gospodarstw rolnych w woj. małopolskim, szacowana według wyników badań reprezentacyjnych, wynosiła ponad 321 tysięcy, w tym gospodarstw większych jak 1 ha użytków rolnych było ponad 194 tys. W porównaniu z tym szacunkiem liczba gospodarstw rolnych w 2010 r. zmniejszyła się o blisko 12%, a gospodarstw powyżej 1 ha użytków rolnych o blisko 17%. Najbardziej zmniejszyła liczebność gospodarstw w grupie arealowej 1-2 ha użytków rolnych. W porównaniu z rokiem 2007 liczba gospodarstw tej wielkości zmniejszyła się o ponad 14 tys. (18,8%). W latach 2007–2010 wzrosła natomiast liczba gospodarstw o powierzchni przekraczającej 15 ha użytków rolnych. W omawianym okresie przybyło w województwie ponad 340 gospodarstw tej wielkości, w tym blisko 300 gospodarstw (ponad 25%) o powierzchni powyżej 20 ha użytków rolnych.

Wykres 35. Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych w woj. małopolskim^a

^a Dla 2007 r. dane z badań reprezentacyjnych, dla 2010 r. dane z PSR 2010.

Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym według szacunków w 2007 r. wynosiła w województwie 2,22 ha. W porównaniu z tą liczbą powierzchnia użytków rolnych w przeciętnym gospodarstwie rolnym wzrosła w 2010 r. o 5,4%. Większe zmiany zarejestrowano w średniej powierzchni indywidualnego gospodarstwa rolnego z grupy wielkości powyżej 1 ha użytków rolnych – zwiększyła się ona w latach 2007 – 2010 o ponad 12%, z 3,3 ha do 3,7 ha użytków rolnych.

Niezmiennie dużym problemem małopolskiego rolnictwa jest rozdrobnienie gospodarstw rolnych. Rolnictwo woj. małopolskiego wyróżnia także duży udział pracy ręcznej i tradycyjnych metod produkcji. W większości małopolskich gospodarstw rolnych produkcja ma charakter wszechstronny, niewiele jest jeszcze gospodarstw wysoko produkcyjnych, inwestujących w swój warsztat pracy i wytwarzających znaczące ilości produktów rolnych na rynek, a małe gospodarstwa nie są zdolne efektywnie rozwijać się, jeżeli nie specjalizują się w ogrodnictwie, sadownictwie, drobiarstwie czy innej specjalistycznej dziedzinie rolnictwa niewymagającej znacznego areалу, ale wymagającej znacząco wyższych nakładów finansowych. Konieczny jest szeroki dopływ środków, które pozwolą na pokrycie kosztów dostosowujących małopolskie gospodarstwa rolne, także te mniejsze, do rosnących wymagań wspólnotowych i umożliwiających im osiągnięcie samowystarczalności ekonomicznej

Niezwykle znaczącą pomocą dla bardzo opóźnionego w stosunku do „starej Europy” rolnictwa, także małopolskiego, stały się dopłaty bezpośrednie będące jednym z filarów Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. Już w okresie przedakcesyjnym, od 2002 r., realizowano finansowanie wsi i rolnictwa na podstawie programu SAPARD. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej uruchomiono wypłaty płatności bezpośrednich do produkcji rolnej. Od roku 2004 do 2011 Oddział Regionalny ARiMR przyjął ponad milion wniosków od producentów rolnych woj. małopolskiego. W 2011 r. wnioski złożyło w województwie 121,7 tys. beneficjentów a powierzchnia objęta dopłatami wynosiła prawie 496 tys. ha. Jednak sam system dopłat bezpośrednich nie jest wystarczającą pomocą dla małych gospodarstw. Jak wykazał Instytut Ekonomiki Rolnictwa w swoich badaniach, w gospodarstwach o powierzchni poniżej 5 ha użytków rolnych pieniądze z tych dopłat często nie idą na bieżące wsparcie produkcji, czyli na przykład na zakup nawozów czy pasz, a tym bardziej na inwestowanie w gospodarstwie, ale są przeznaczane na bieżącą konsumpcję.

Dużą popularnością cieszą się wśród producentów rolnych w woj. małopolskim działania realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013. Fundusze unijne

z Programu wspierają zarówno dochody mieszkańców obszarów wiejskich jak i procesy modernizacyjne na małopolskiej wsi. Z jednej strony rozwijają się małe, rodzinne gospodarstwa, a z drugiej prowadzone są inwestycje dostosowujące gospodarstwa do standardów Unii Europejskiej. W ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania” złożono w latach 2007 – 2011 ponad 50 tys. wniosków. W ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” złożono 3,3 tys. wniosków na łączną kwotę ponad 350 mln zł. Zrealizowano już płatności dla 1200 beneficjentów na sumę ponad 128 mln zł. W ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” PROW 2007-2013 złożono 1,4 tys. wniosków na kwotę ponad 110 mln zł. Kwota już zrealizowanych płatności to ponad 35 mln zł. Rozdysponowano ją wśród 463 beneficjentów.

W szczególnych warunkach woj. małopolskiego koniecznością jest dalsze przeobrażanie struktury agrarnej poprzez koncentrację ziemi. Jednak obok tej głównej drogi należy szukać także innych sposobów rozwiązania problemu małych gospodarstw i nadwyżki siły roboczej na wsi. Naturalne, wyjątkowe w skali kraju warunki przyrodnicze sprawiają, że szansą rozwoju w wielu rejonach województwa jest wykorzystywanie walorów środowiska naturalnego poprzez rozwój gospodarstw specjalistycznych wykorzystujących m.in. bogatą tradycję ogrodniczą wielu rejonów lub tradycję produkcji owczarskiej w południowej części województwa, tworzenie gospodarstw agroturystycznych i prowadzących produkcję rolniczą metodami ekologicznymi. System ochrony nazw geograficznych produktów rolnych i środków spożywczych jest doskonałą formą promocji obszarów z których te produkty pochodzą. Istnieje zatem potrzeba rozwoju produkcji tradycyjnych produktów rolnych tego regionu. Są to m.in. oscypki, bryndza podhalańska, redykołka, jabłka łąckie, fasola „Piękny Jaś z Doliny Dunajca”, gęś zatorska, jagnięcina podhalańska czy kielbasa lisecka.

Rolnicy coraz lepiej wykorzystują szanse, jakie daje im region. W woj. małopolskim istniało w 2011 r. 1908 gospodarstw ekologicznych z certyfikatem. Było ich o 74% więcej jak w roku 2007. Powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach wynosiła w 2011 r. 18,7 tys. ha i wzrosła w okresie 2007 - 2011 blisko dwukrotnie. Średnia powierzchnia użytków rolnych w 1 gospodarstwie ekologicznym z certyfikatem zwiększyła się w tym czasie z 8,7 ha do 9,8 ha. Ponadto w 2011 r. w okresie przestawiania (przed uzyskaniem certyfikatu) było kolejne 230 gospodarstw o łącznej powierzchni użytków rolnych 2722 ha. Zapotrzebowanie rynku na produkty ekologiczne stale rośnie. Dzięki stowarzyszeniom i grupom producenckim możliwy jest dalszy rozwój rynku żywności ekologicznej. Jednak małe ilości produktów z gospodarstw ekologicznych trudniej jest zbyć na rynku, dlatego wielu rolników stara się łączyć gospodarowanie ekologiczne z agroturystyką. W górskich powiatach naszego województwa rolnictwo ekologiczne i agroturystyka cieszą się dużym zainteresowaniem.

Szczególnie ważne są wszelkie działania na rzecz podnoszenia oświaty rolniczej, ponieważ zapotrzebowanie na pracę nisko kwalifikowaną w rolnictwie szybko maleje. Dobre wykształcenie kolejnych roczników wchodzących w wiek produkcyjny, prowadzenie kształcenia ustawicznego rolników i doradztwa rolniczego są podstawą powodzenia działań przeobrażających małopolską wieś. Konkurencyjność na rynku rolnym spowoduje, że pozostaną na nim silne i sprawnie zarządzane gospodarstwa, których użytkownicy, odpowiednio przygotowani zawodowo, najlepiej potrafią wykorzystać naturalne warunki przyrodnicze, postęp nauk rolniczych a także środki napływające z Unii Europejskiej.

ZAMOŻNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Dochody ludności

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem kształtującym konsumpcję. Często stanowią również miarę poziomu życia ludności. Obejmują one łączne przychody pieniężne i w naturze gospodarstw domowych. Pochodzą m.in. z pracy osobiście wykonywanej, świadczeń społecznych (emerytury, renty, stypendia, zasiłki socjalne), innych źródeł np. z własności lub najmu. Rozpatrywane po opodatkowaniu i zapłaceniu obowiązkowych składek ubezpieczeniowych nazywane są dochodami rozporządzalnymi. Dochód rozporządzalny ma znaczący wpływ na poziom życia członków gospodarstw domowych, przeznaczany jest na wydatki na cele konsumpcyjne, pozostałe oraz przyrost oszczędności. Podstawowym źródłem danych w zakresie tego tematu są wyniki reprezentacyjnego badania budżetów gospodarstw domowych. W 2011 r. przeciętne gospodarstwo domowe w woj. małopolskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym 1157 zł na osobę, a dochód ten w stosunku do roku 2007 wzrósł nominalnie o 33,8%, a realnie o 18,8%. Był to dochód niższy od przeciętnego w kraju o 70 zł tj. o 5,7%. Dla porównania, najwyższy dochód rozporządzalny na 1 osobę, zdecydowanie wyższy niż w pozostałych województwach, odnotowano w mazowieckim (1623 zł), a w najtrudniejszej sytuacji pozostawała ludność w podkarpackim (938 zł). W dochodzie rozporządzalnym gospodarstw domowych dominującą rolę odgrywały dochody z pracy najemnej, czyli wynagrodzenia i pochodne. W 2011 r. w woj. małopolskim z tego źródła pochodziło 53% dochodu rozporządzalnego, a od 2007 r. udział dochodów z pracy najemnej wzrósł o 2,1% kosztem dochodów z wszystkich innych źródeł z wyjątkiem pozostałych. Drugą pozycję w strukturze dochodów zajmowały świadczenia społeczne, m.in. emerytury, renty i inne świadczenia z ubezpieczeń oraz z pomocy społecznej. Udział tego źródła był nadal wysoki i w 2011 r. wynosił 29,3% dochodu rozporządzalnego, a w stosunku do 2007 r. zmniejszył się o 1,7%. Dochody z pracy na własny rachunek poza rolnictwem w 2011 r. stanowiły 10% ogólnych dochodów, a z gospodarstwa rolnego 2,3%.

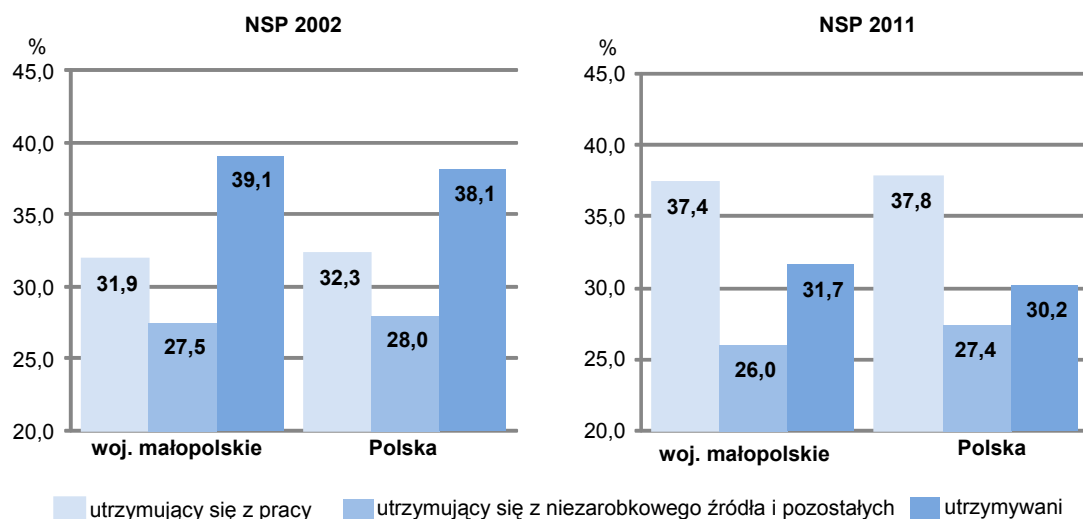
Wykres 36. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych i źródła jego uzyskania w woj. małopolskim

Główne źródła utrzymania ludności według NSP

Wyniki spisu powszechnego przeprowadzonego w 2011 r. dostarczyły informacji o źródłach, z których pochodziły dochody ludności uzyskane w ciągu roku. Ze względu na posiadane źródła utrzymania najogólniej można wyróżnić dwie kategorie: ludność posiadającą własne źródła utrzymania (w wieku 15 lat i więcej) oraz ludność utrzymywaną (w tym dzieci do lat 14). Przy tak rozpatrywanym podziale udział osób posiadających własne źródła utrzymania w ogólnej liczbie ludności woj. małopolskiego w 2011 r. wynosił 63,4% (w kraju 65,3%), podczas gdy w 2002 r. 59,4% (w kraju 60,4%). Oznacza to wzrost o 4 p. proc. w woj. małopolskim i o blisko 5 p. proc. w Polsce. Zmniejszył się natomiast odsetek osób nie posiadających własnych źródeł utrzymania, a tym samym pozostających na utrzymaniu. W skali woj. małopolskiego odsetek osób nie posiadających własnych źródeł utrzymania wynosił w 2011 r. 31,7% wobec 39,1% w 2002 r., w Polsce odpowiednio: 30,2% i 38,1%. W woj. małopolskim wśród osób, które w 2011 r. posiadały własne źródło utrzymania największą grupę stanowiły osoby, które utrzymywały się głównie z dochodów z pracy – 37,4% wobec 31,9% w 2002 r. (w kraju odpowiednio: 37,8% i 32,3%). Głównie z niezarobkowych źródeł (emerytur, rent, zasiłków, pozostałych) w 2011 r. utrzymywało się 26,0% ludności woj. małopolskiego wobec 27,5% w 2002 r. (w kraju odpowiednio: 27,4% i 28,0%). Wśród osób utrzymujących się z niezarobkowych i pozostałych źródeł blisko 65% stanowiły osoby utrzymujące się głównie z emerytury, a dla blisko co 5-tej osoby głównym źródłem utrzymania były renty.

Wykres 37. Ludność według głównego źródła utrzymania

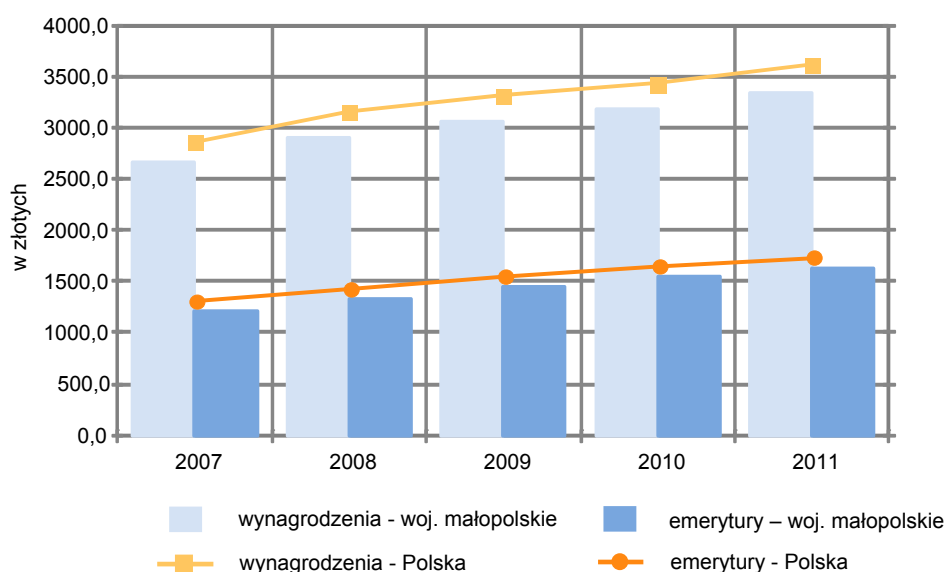
Wyniki spisu powszechnego wykazały, że czynnikiem różnicującym strukturę ludności według źródeł utrzymania jest miejsce zamieszkania. W 2011 r. w miastach woj. małopolskiego odsetek osób posiadających własne źródło utrzymania sięgał 66,7% (w kraju 67,2%), podczas gdy na wsi województwa 60,2% (w kraju 62,1%). W miastach wyższy był odsetek osób utrzymujących się głównie z pracy i wynosił w woj. małopolskim 38,8% (w kraju 38,7%), podczas gdy na wsi było to 36,0% w woj. małopolskim i 36,4% w Polsce.

Wynagrodzenia i świadczenia społeczne

Głównym źródłem utrzymania ludności są dochody z pracy najemnej, czyli wynagrodzenia. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2011 r. w woj. małopolskim wynosiło 3134 zł i w stosunku do płacy w kraju (3404 zł) było niższe o 8%. Dla porównania średnia płaca osiągnęła najwyższy poziom w województwach: mazowieckim (4243 zł) i śląskim (3554 zł), a najniższy – około 2900 zł w województwach: podkarpackim i warmińsko-mazurskim. W omawianym okresie przeciętna płaca w województwie wzrosła o 26% (w kraju o 27%). W 2011 r. wynagrodzenia w województwie otrzymywało przeciętnie 791,5 tys. pracowników wobec 737,9 tys. w 2007 r.

W 2011 r. przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe nierolnicze w woj. małopolskim wynosiło 1623 zł, w tym emerytura 1726 zł. Zarówno świadczenie ogółem, jak i emerytura pracownicza były niższe od średnich krajowych o ponad 6%. Faktyczna różnica średnich wojewódzkich do odpowiednich świadczeń krajowych jest jednak niższa na korzyść wojewódzkich, gdyż przeciętne krajowe są podawane łącznie ze świadczeniami służb mundurowych, a w podziale na województwa nie są one uwzględniane. W omawianym okresie w woj. małopolskim przeciętna emerytura i renta otrzymywana z KRUS wynosiła 955 zł, w tym emerytura 1009 zł i świadczenia te były niższe od przeciętnych w kraju odpowiednio o 3,2% i o 2,0%.

Wykres 38. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz świadczenie emerytalno-rentowe

W stosunku do 2007 r. przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno - rentowe nierolnicze wzrosło o 34%, w tym przeciętna emerytura pracownicza o 32%. Przeciętne świadczenia emerytalno – rentowe rolnicze, w tym emerytura rolnicza wzrosły w takim samym stopniu – o 21%.

W 2011 r. świadczenia emerytalno - rentowe w woj. małopolskim pobierało przeciętnie 744,5 tys. osób, w tym 421,4 tys. osób było emerytami ZUS-u, a 79,0 tys. osób było emerytami KRUS-u. W 2007 r. liczba biorców tych świadczeń wynosiła 757,5 tys. osób, w tym pobierających emerytury z ZUS-u – 385,6 tys. i z KRUS-u – 89,4 tys. osób.

Głównym źródłem utrzymania wielu mieszkańców naszego województwa był zasiłek dla bezrobotnych, który w 2010¹² r. przeciętnie wynosił 632 zł, wobec 532 zł w 2007 r. W końcu analizowanego okresu prawo do zasiłku posiadało 15,8% ogółu bezrobotnych - 22,9 tys. osób. W 2007 r. uprawnienia do zasiłku posiadało 15,1 tys. osób (13,4% bezrobotnych).

Dla niektórych mieszkańców małopolskiego podstawowym źródłem utrzymania jest zasiłek z pomocy społecznej otrzymywany stale lub okresowo. W 2011 r. zasiłek ten w pełnej wysokości wynosił 444 zł. W omawianym okresie zasiłki stale z pomocy społecznej otrzymywało 13,1 tys. osób, a okresowe 22,4 tys. Dla porównania, w 2007 r. zasiłek stały był wypłacany dla podobnej liczby osób, natomiast zasiłki okresowe pobierało 28,4 tys. osób.

Przedstawione wcześniej wynagrodzenia opisano na podstawie badań prowadzonych w zakładach pracy, według miejsca pracy. Nie oddają one w pełni wynagrodzeń faktycznie otrzymywanych przez ludność na danym terenie. Skalę zróżnicowania wynagrodzeń według miejsca zamieszkania można ocenić na podstawie mediany¹³ przychodów. Informacji w tym zakresie dostarczają zagregowane dane o podatku dochodowym od osób fizycznych pochodzące z systemu administracyjnego Ministerstwa Finansów.

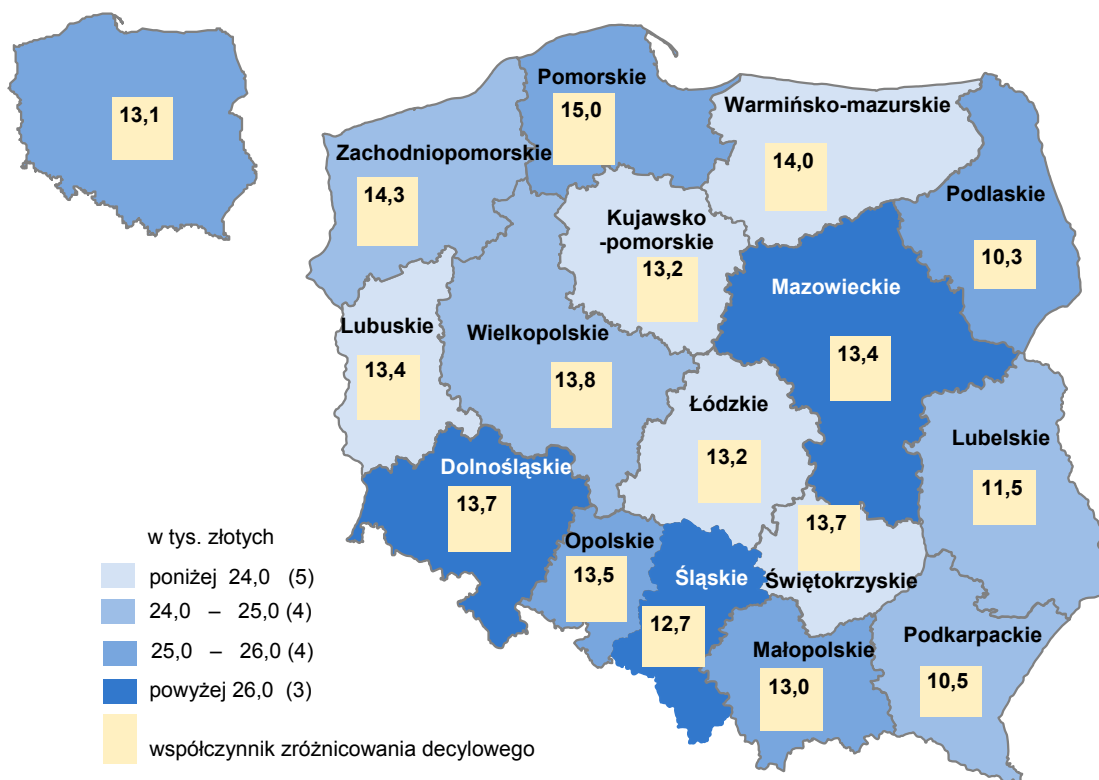
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń uzyskanych w 2010 r. w woj. małopolskim wynosiła 25,0 tys. zł i stanowiła 97% mediany krajowej (25,8 tys. zł). Dla porównania najwyższa wartość wskaźnika w woj. mazowieckim przekroczyła o 22% medianę krajową, natomiast najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w woj. warmińsko-mazurskim i była o 11% niższa od mediany krajowej.

Mediana przychodów rocznych uzyskanych z tytułu emerytury lub renty w województwie w omawianym okresie wynosiła 13,8 tys. zł i była niższa od mediany krajowej o ponad 4%. Najwyższą medianę roczną, przewyższającą wartość mediany krajowej o ponad 28% odnotowano w woj. śląskim - 18,6 tys. zł. Najniższą wartość mediany przychodów rocznych z tytułu świadczeń emerytalno - rentowych, na poziomie około 75% mediany krajowej odnotowano w województwach: podlaskim i lubelskim.

¹² Ze względu na dostępność danych do porównań przyjęto 2010 r.

¹³ Patrz uwagi metodyczne str. 39.

Mapa 6. Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń i współczynnik zróżnicowania decylowego w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Miarę rozwarstwienia przychodów z tytułu wynagrodzeń obrazuje współczynnik zróżnicowania decylowego¹⁴, który określa relację pomiędzy najwyższym przychodem w dziewiątej grupie decylowej, a najwyższym przychodem w grupie pierwszej. W 2010 r. w woj. małopolskim 90% osób osiągnęło roczny przychód z tytułu wynagrodzeń nie wyższy niż 62,9 tys. zł (najwyższa wartość w dziewiątej grupie decylowej – dziewiąty decyl), natomiast wysokość przychodów 10% osób z najniższym przychodem rocznym z wynagrodzeń nie przekraczała kwoty 4,9 tys. zł (najwyższa wartość w pierwszej grupie decylowej – pierwszy decyl). Relacja między tymi granicznymi wartościami była blisko 13 – krotna.

Wartość współczynnika w woj. małopolskim była minimalnie niższa w porównaniu do kraju. Najwyższe rozwarstwienie przychodów z pracy wystąpiło w województwach: pomorskim (15 – krotne) i zachodniopomorskim (14 – krotne), a najniższe (10 – krotne) w województwach: podkarpackim i podlaskim.

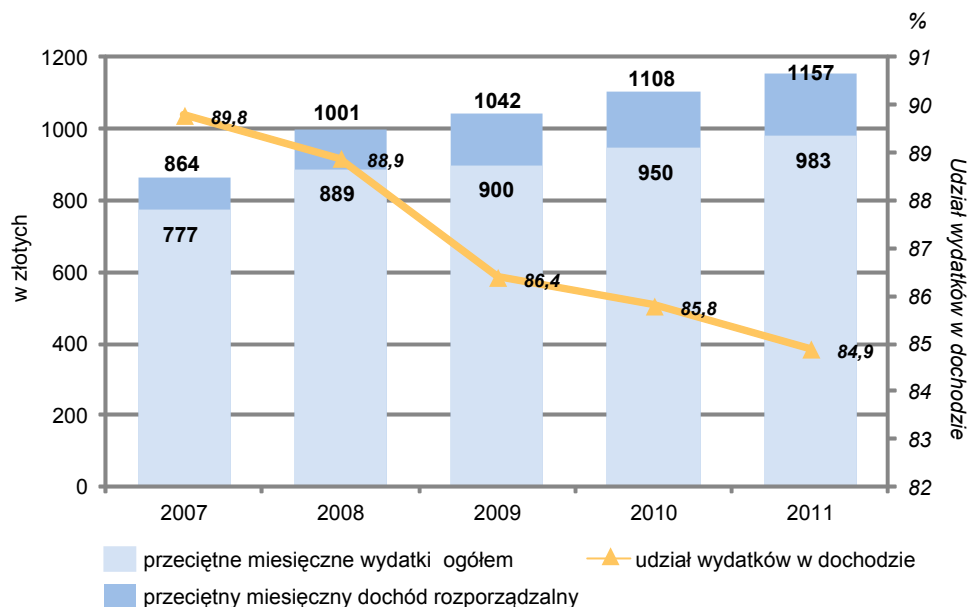
Struktura wydatków, spożycie, wyposażenie gospodarstw domowych

Podstawowym źródłem danych w zakresie tego tematu są wyniki reprezentacyjnego badania budżetów gospodarstw domowych. W 2011 r. w woj. małopolskim przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych w przeliczeniu na osobę wynosiły 983 zł (średnia krajowa 1015 zł). Dla porównania rozpiętość wydatków gospodarstw domowych w przeliczeniu na osobę w pozostałych

¹⁴ Patrz uwagi metodyczne str. 39.

województwach kształtowała się od najwyższej w woj. mazowieckim – 1308 zł do najniższej w woj. podkarpackim – 843 zł.

Wykres 39. Udział przeciętnych miesięcznych wydatków w dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych w woj. małopolskim

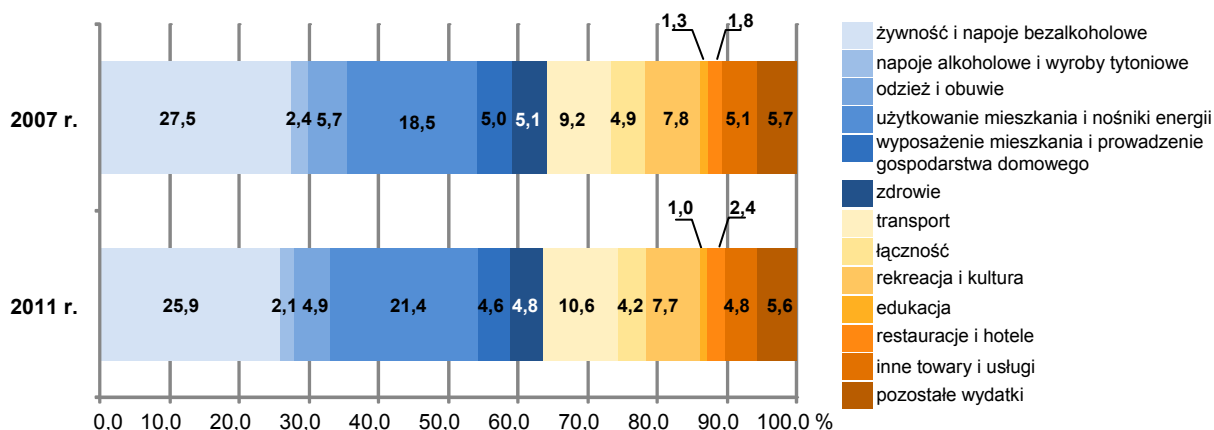

Przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych stanowiły 84,9% dochodu rozporządzalnego, w 2007 r. udział ten był wyższy i wynosił 89,8%. W 2011 r. gospodarstwa woj. małopolskiego blisko 97% wszystkich wydatków przeznaczyły na cele konsumpcyjne, podobnie w roku ubiegłym i 2007. W ogólnych wydatkach dominującą pozycję zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Na te towary gospodarstwa woj. małopolskiego przeznaczyły 25,9%, a przeciętny Polak 25,0%. Drugą co do wielkości pozycją wydatków były opłaty za użytkowanie mieszkania i nośniki energii, które stanowiły w 2011 r. w gospodarstwach woj. małopolskiego 21,4% wydatków ogółem (w kraju 20,7%). Znaczącą pozycją w budżecie rodzin były także wydatki na transport oraz rekreację i kulturę – 18,3% (w kraju 17,6%). Z pozostałych wydatków 4,9% stanowiły wydatki na odzież i obuwie, 4,8% wydatki na zdrowie (zakup leków, usługi lekarskie i medyczne). Najmniej, bo tylko 1% przeznaczyły gospodarstwa domowe na edukację.

W porównaniu do 2007 r. struktura wydatków w woj. małopolskim uległa zmianom, a najważniejsze z nich to:

- wzrost z 18,5% do 21,4% wydatków na użytkowanie mieszkania i nośniki energii,
- wzrost z 9,2% do 10,6% wydatków na transport,
- wzrost z 1,8% do 2,4% wydatków na restauracje i hotele,
- spadek z 27,5% do 25,9% wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe

Wykres 40. Struktura wydatków gospodarstw domowych w woj. małopolskim

Jednym ze wskaźników charakteryzujących warunki życia gospodarstw domowych jest stopień zaspokajania podstawowych potrzeb, szczególnie w zakresie odżywiania. W 2011 r. przeciętne miesięczne spożycie podstawowych artykułów żywnościowych na 1 osobę w woj. małopolskim kształtowało się na poziomie: 4,5 kg pieczywa, 5,3 kg mięsa, 3,8 l mleka (bez zagęszczonego), 1 kg sera, 13 jajek, 1,5 kg cukru, 3,3 kg owoców oraz 10 kg warzyw. W ostatnich latach systematycznie spada przeciętne miesięczne spożycie na osobę większości podstawowych artykułów żywnościowych. Zmiany w spożyciu żywności w woj. małopolskim w ostatnich latach można uznać za typowe dla całej Polski. Obniżeniu uległ poziom spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych. W latach 2007 - 2011 w największym stopniu spadło spożycie pieczywa, jaj, mleka, cukru, olejów i pozostałych tłuszczów. Zwiększył się udział spożycia mięsa oraz w mniejszym stopniu serów. Szczególnie znaczący był spadek w omawianym okresie spożycia pieczywa, na co mogła mieć wpływ zmiana modelu żywienia i częstsze korzystanie z gotowych półproduktów i produktów oraz usług lokali gastronomicznych, o czym świadczy wzrost udziału w ogólnych wydatkach wydatków na restauracje i hotele.

Wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania jest również istotnym miernikiem charakteryzującym poziom życia ludności. Świadczy ono o zasobności gospodarstw domowych, a także kształtuje subiektywną ocenę gospodarstwa domowego o swojej sytuacji materialnej. W 2011 r. podobnie jak w latach poprzednich obserwowano poprawę wyposażenia gospodarstw w dobra trwałego użytkowania. Wyposażenie gospodarstw domowych woj. małopolskiego w dobra trwałego użytkowania, zapewniające elementarny standard życia (odbiornik telewizyjny, automat pralniczy, chłodziarka lub zamrażarka) jest prawie pełne. Znacznie mniejsze zaspokojenie występowało w zakresie wyposażenia w przedmioty bardziej luksusowe. W 2011 r. zmywarkę do naczyń posiadało co siódme gospodarstwo domowe (w kraju co szóste), a kuchenkę mikrofalową ponad połowa gospodarstw w woj. małopolskim podobnie jak średnio w kraju. Komputer osobisty posiadało ponad 67% gospodarstw domowych w województwie, w tym z dostępem do Internetu 64%, w kraju odpowiednio 67% i 62%. Telefon komórkowy w omawianym okresie posiadało

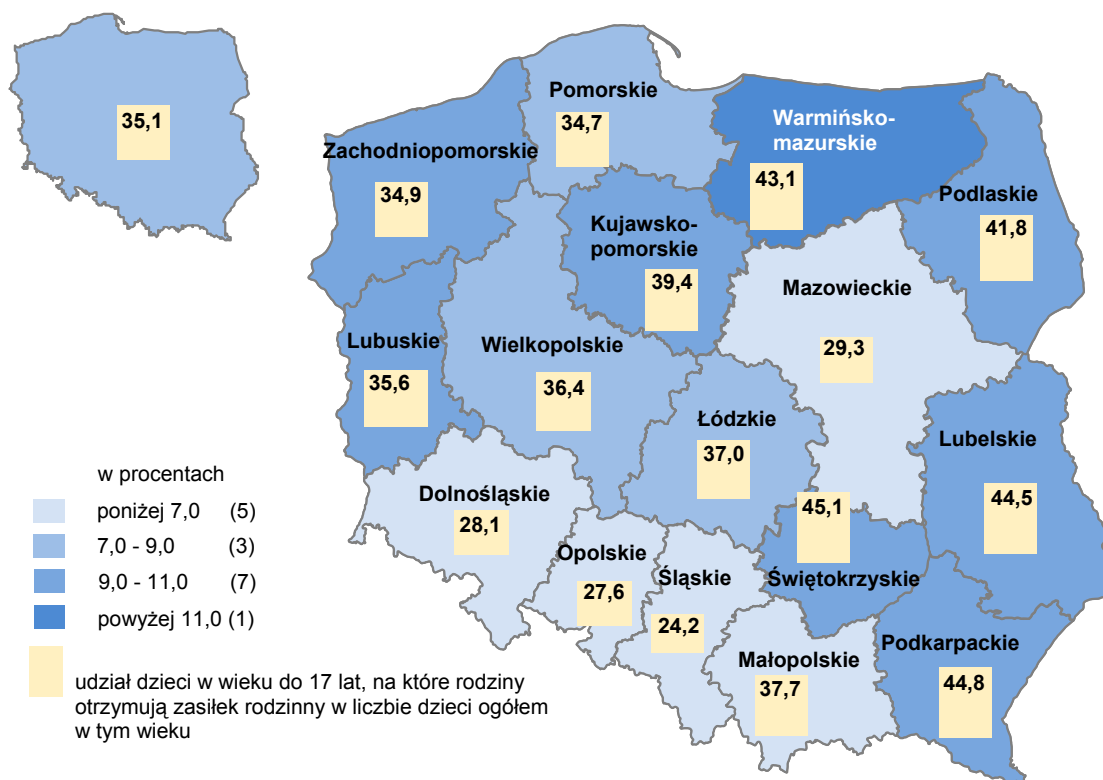
89% gospodarstw w województwie i 90% w kraju, a urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej 58% (w kraju 68%). W samochód osobowy w 2011 r. wyposażone było 58% gospodarstw w województwie i 60% w kraju.

Pomoc społeczna i świadczenia rodzinne¹⁵

W woj. małopolskim w 2011 r. z różnych form pomocy społecznej skorzystało 76,8 tys. gospodarstw domowych. Skupiały one 220,3 tys. osób, które stanowiły 6,6% ogółu mieszkańców województwa (w kraju 8,1%). W 2008 r. w gospodarstwach, które korzystały z pomocy społecznej żyło 249 tys. osób, czyli 7,6% ogółu mieszkańców województwa (w kraju 9,6%). Dla porównania najwyższe natężenie beneficjentów pomocy społecznej wystąpiło w woj. warmińsko-mazurskim – 13,2%, natomiast najniższy wskaźnik udziału beneficjentów pomocy społecznej odnotowano w woj. śląskim – 5,2%.

Beneficjenci pomocy społecznej mogą otrzymywać pomoc pieniężną m. in. w formie zasiłków stałych lub okresowych, a także zasiłków celowych. Z pomocy w formie zasiłków stałych lub okresowych w 2011 r. w woj. małopolskim skorzystało 35,4 tys. osób, które stanowiły 1,1% ogółu mieszkańców województwa, podobnie jak w 2008 r. Obok woj. wielkopolskiego był to najniższy odsetek korzystających z zasiłków tego typu (w kraju 1,7%). W woj. małopolskim odnotowano także najniższy w kraju udział beneficjentów zasiłków celowych w ogólnej liczbie ludności - 1,9% (63,3 tys. osób).

Mapa 7. Udział korzystających z pomocy społecznej oraz dzieci w wieku do 17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci ogółem w tym wieku w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

¹⁵ Dane dostępne dla 2008 i 2011 r.

Znaczna część pomocy skierowanej do ludności w gospodarstwach domowych jest udzielana w formach niepieniężnych. Są to m.in. posiłki, usługi opiekuńcze i inne rodzaje pomocy rzeczowej. W woj. małopolskim z pomocy udzielonej w formie posiłku korzystały głównie dzieci i młodzież szkolna – 57,3 tys. osób, które w ogólnej populacji ludności w wieku do 18 roku życia stanowiły 8,7%. Dla porównania w kraju wskaźnik ten wynosił 10,4%. Z pomocy w formie usług opiekuńczych w województwie korzystały głównie osoby starsze, których udział w ogólnej liczbie mieszkańców powyżej 65 roku życia wynosił 1,2% (w kraju 1,6%).

W ciągu 2011 r. beneficjenci świadczeń rodzinnych w woj. małopolskim otrzymali 5,9 mln różnego rodzaju świadczeń (zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, świadczenia opiekuńcze, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka) na łączną kwotę 735,4 mln zł. Ogólna liczba wypłaconych świadczeń w 2011 r. była niższa o 18,2% od wypłaconej w roku 2008. Wśród świadczeń rodzinnych dominującą pozycję stanowiły zasiłki rodzinne. W 2011 r. wypłacono w woj. małopolskim 3,3 mln zasiłków rodzinnych (o 24,0% mniej niż w roku 2008), na kwotę 280,2 mln zł, co stanowiło 38,1% ogólnej kwoty świadczeń rodzinnych. W 2011 r. średnio miesięcznie zasiłek rodzinny pobierało 132,3 tys. rodzin, było to o 22,7% mniej niż w 2008 roku. Na zmniejszenie liczby rodzin pobierających zasiłki rodzinne między innymi wpłynęło utrzymanie kryterium dochodowego na poziomie określonym w 2004 r. Większość rodzin pobierała zasiłek rodzinny na jedno lub dwoje dzieci – 96,0 tys. rodzin, co stanowiło 72,6%. Dzieci w wieku 0-17 lat, na które rodzice pobierali zasiłek rodzinny w 2011 r. w woj. małopolskim stanowiły 37,7% populacji w tym wieku (w kraju 35,1%). Dla porównania w województwach: lubelskim, podkarpackim i świętokrzyskim zbiorowość dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłki rodzinne przekroczyła 44% populacji dzieci w wieku 0-17 lat, natomiast w woj. śląskim odznaczała się najniższym odsetkiem – 24,2%.

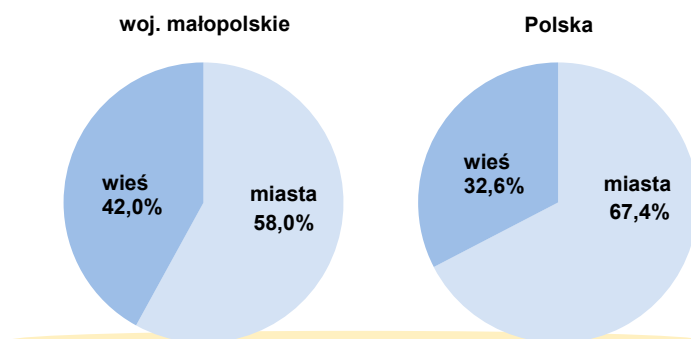
Zasoby mieszkaniowe¹⁶

Zasoby mieszkaniowe woj. małopolskiego według stanu na koniec 2010 r. wynosiły 1089,6 tys. mieszkań i stanowiły 8,1 % ogółu mieszkań w kraju. W porównaniu do 2007 r. przybyło 46,7 tys. mieszkań, co oznacza wzrost o 4,5%. Podobnie jak w poprzednich latach pod względem wielkości zasobów woj. małopolskie zajmowało czwarte miejsce w Polsce po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Na koniec 2010 r. w miastach woj. małopolskiego znajdowało się 631,9 tys. mieszkań tj. 58,0% ogółu zasobów mieszkaniowych województwa (w kraju 67,4%), a na wsi 457,7 tys. tj. 42,0% (w kraju 32,6%). W porównaniu z rokiem 2007 w miastach przybyło 5,5% mieszkań, natomiast na wsi liczba mieszkań zwiększyła się o 3,1%.

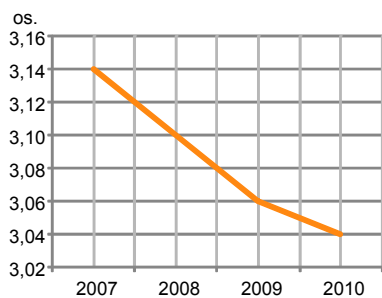
Wykres 41. Struktura mieszkań w 2010 r.

Stan w dniu 31 XII

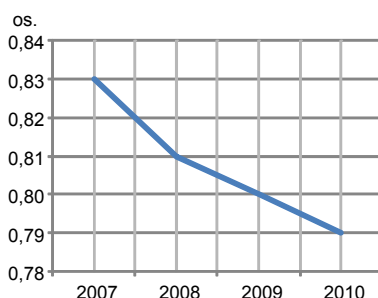

W latach 2007 - 2010 w woj. małopolskim następowała systematyczna poprawa warunków mieszkaniowych. Przeciętna liczba osób przypadająca na jedno mieszkanie i izbę malała przy równoczesnym wzroście powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na jedną osobę.

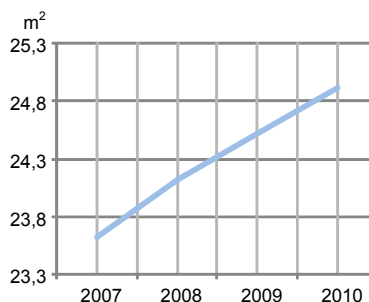
Wykres 42. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie
Stan w dniu 31 XII

Wykres 43. Przeciętna liczba osób na 1 izbę
Stan w dniu 31 XII

Wykres 44. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę
Stan w dniu 31 XII

W 2010 r. w woj. małopolskim na jedno mieszkanie przypadało 3,04 osób (w kraju 2,85 osób), a na jedną izbę 0,79 osoby (w kraju 0,77). Wśród województw obydwa wskaźniki lokowały woj. małopolskie odpowiednio: na 14 i 12 miejscu w kraju.

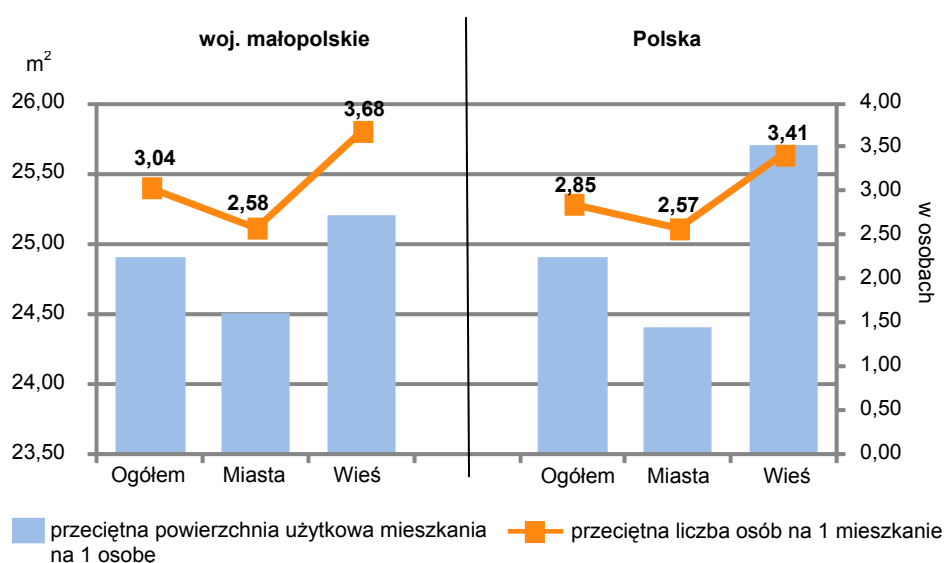
¹⁶ W związku z brakiem danych za 2011 r. omówiono sytuację mieszkaniową dla roku 2010. Dla porównywalności danych wskaźniki zostały przeliczone na bazie ludności z NSP 2002.

Zarówno statystyczny mieszkaniec Polski jak i woj. małopolskiego w końcu 2010 r. miał do dyspozycji 24,9 m² powierzchni użytkowej mieszkania. Wskaźnik informujący o przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania, jaki zajmował statystyczny mieszkaniec ulokował woj. małopolskie na dziewiątej pozycji w Polsce.

Pod względem zaludnienia mieszkań w 2010 r. statystyczny mieszkaniec miasta miał korzystniejsze warunki od mieszkańca wsi. W miastach przeciętnie na jedno mieszkanie w końcu 2010 r. przypadało 2,58 osoby (o 0,12 osoby mniej niż w 2007 r.) a na wsi 3,68 (mniej o 0,06). Na jedną izbę w miastach przypadało średnio 0,74 osoby (o 0,04 osoby mniej niż w 2007 r.), a na wsi 0,85 (mniej o 0,03).

Wykres 45. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę oraz przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2010 r.

Stan w dniu 31 XII

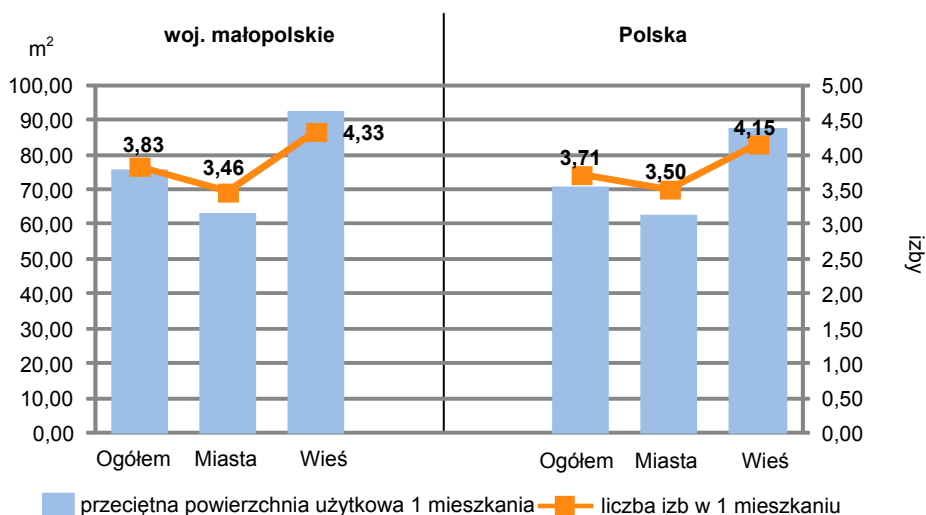

Przeliczając natomiast powierzchnię na jednego mieszkańca, sytuacja wyglądała korzystniej na terenie wsi. Statystyczny mieszkaniec miasta miał do dyspozycji 24,5m² powierzchni użytkowej mieszkania (o 1,5 m² więcej niż w 2007 r.), natomiast mieszkaniec wsi 25,2 m² (o 1,0 m² więcej niż w 2007 r.). Podobne tendencję występowały w Polsce. Na jedno mieszkanie w miastach przypadało średnio 2,57 osoby a na wsi 3,41, na 1 izbę w miastach 0,73 osoby, na wsi 0,82. Natomiast powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę na wsi była o 1,3 m² większa niż w mieście i wynosiła 25,7m².

Standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne w województwie uległ poprawie w stosunku do 2007 r. i jednocześnie był wyższy niż standard mieszkań w kraju. Średnia wielkość mieszkania w woj. małopolskim na koniec 2010 r. wynosiła 75,5 m² i zwiększyła się o 1,2 m² w porównaniu z 2007 r. Przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie wynosiła 3,83 (w 2007 r. – 3,81). W porównaniu do przeciętnego mieszkania w kraju, mieszkanie w woj. małopolskim było większe o 4,6 m² i posiadało o 0,12 izby więcej. Wysokie wskaźniki lokowały woj. małopolskie na czwartym miejscu w Polsce pod względem wielkości mieszkania i na piątym pod względem liczby izb.

Porównując powierzchnię użytkową i ilość izb, wyższy standard posiadały mieszkania wiejskie. W końcu 2010 r. średnia wielkość mieszkania na wsi wynosiła 92,7 m² powierzchni użytkowej i wzrosła o 2,1 m² w porównaniu do roku 2007. Mieszkanie na wsi posiadało 4,33 izby, było większe od mieszkania w mieście o 29,6 m² i posiadało o 0,87 izby więcej.

Wykres 46. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz liczba izb w 1 mieszkaniu w 2010 r.
Stan w dniu 31 XII

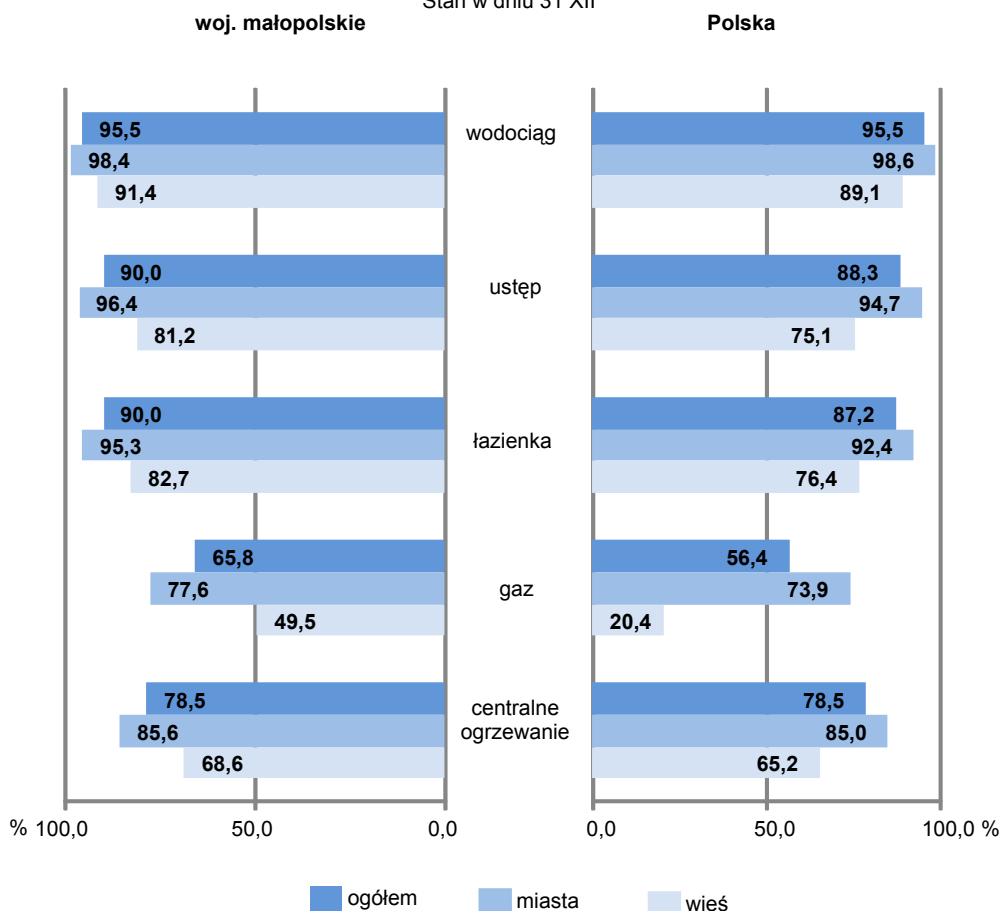
Zarówno w miastach jak i na obszarach wiejskich woj. małopolskiego, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania była większa niż w kraju. Statystyczne mieszkanie w woj. małopolskim zlokalizowane na terenach wiejskich było o 4,9 m² większe od przeciętnego mieszkania z terenu wiejskiego w kraju i posiadało o 0,18 izby więcej (w 2007 r. odpowiednio: większe o 4,6 m² i więcej o 0,16 izb). Mieszkanie położone na terenach miejskich województwa podobnie jak i w 2007 r. było większe o 0,4 m² od analogicznego mieszkania w kraju i posiadało o 0,04 izby mniej.

Systematycznej, choć niewielkiej zmianie ulega z każdym rokiem wyposażenie mieszkań w woj. małopolskim w podstawowe instalacje.

W badanym okresie w woj. małopolskim w wodociąg wyposażonych było ponad 95% mieszkań (podobnie jak w kraju), zarówno w ustęp jak i łazienkę po 90% (w kraju odpowiednio; ponad 88% i 87%), w gaz sieciowy ponad 65% (w kraju ponad 56%) i w centralne ogrzewanie ponad 78% (podobnie jak w kraju). Pod względem wyposażenia w gaz sieciowy woj. małopolskie zajmowało trzecią pozycję w kraju. Ponadto usytuowało się pod względem wyposażenia mieszkań: w ustęp na siódmym miejscu, w centralne ogrzewanie na ósmym, w wodociąg na dziesiątym i w łazienkę na piątym miejscu.

Wykres 47. Wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje w % ogółu mieszkań

Stan w dniu 31 XII

Pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje mieszkania w miastach posiadały wyższy standard niż mieszkania na wsi. W miastach w wodociąg wyposażonych było 98,4% mieszkań (na wsi 91,4%), w ustęp 96,4% (na wsi 81,2%), w łazienkę 95,3% (na wsi 82,7%). Największe dysproporcje można zauważyć w wyposażeniu w gaz sieciowy i centralne ogrzewanie. W miastach 77,6% mieszkań posiadało gaz z sieci, na wsi zaledwie 49,5%, natomiast w centralne ogrzewanie wyposażonych było 85,6% mieszkań na terenie miast i 68,6% na wsi. W 2010 r. podobnie jak i w poprzednich latach, mieszkania w woj. małopolskim były lepiej wyposażone w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne niż mieszkania w kraju, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich.

Mieszkania oddane do użytkowania

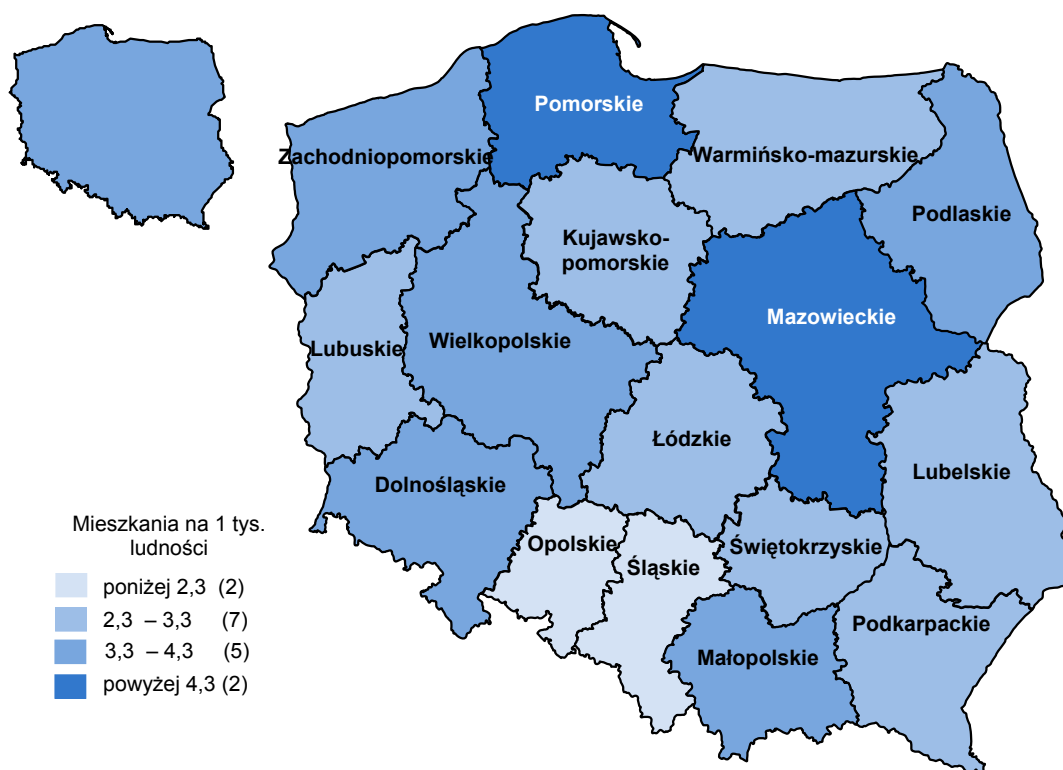
W 2011 r. na terenie woj. małopolskiego przekazano do użytkowania 12,6 tys. mieszkań, o 2,0% więcej niż w 2007 r. Podobnie jak i na terenie kraju najwięcej mieszkań oddano w budownictwie indywidualnym oraz w budownictwie z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem. Ich udział w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania w woj. małopolskim wynosił odpowiednio: 61,6% i 36,8%, w kraju: 56,2% i 37,3%.

Wykres 48. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa w 2011 r.

Mieszkania przekazane do użytkowania na terenie woj. małopolskiego w 2011 r. stanowiły 9,6% ogólnej liczby oddanych do użytkowania mieszkań na terenie kraju i lokowały woj. małopolskie na trzeciej pozycji w Polsce (w 2007 r. 9,3% ogółu oddanych mieszkań i również trzecie miejsce w kraju). Najwięcej mieszkań oddano w woj. mazowieckim (25,1 tys.), a najmniej w woj. opolskim (1,7 tys.). Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego mierzony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania na 1 tys. ludności wynosił w woj. małopolskim 3,8 (w 2007 r. również 3,8), przy średniej wojewódzkiej dla kraju 3,4 (w 2007 r. 3,5). Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w woj. pomorskim - 5,2, a najniższy w woj. opolskim - 1,7.

Mapa 8. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. ludności w 2011 r.

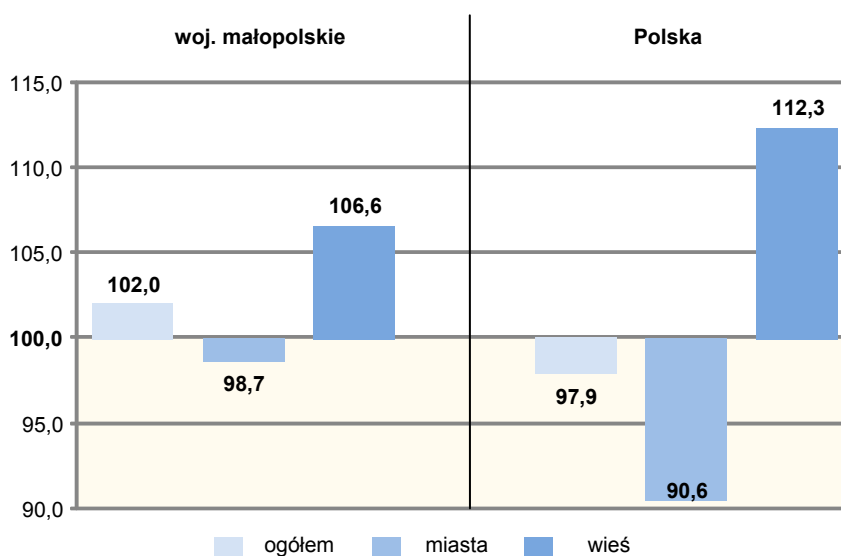

Przeciętna powierzchnia użytkowa nowo wybudowanych mieszkań w woj. małopolskim w 2011 r. wynosiła 112,1 m², przy średniej wielkości w kraju 107,1 m². Pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań województwo zajmowało piąte miejsce w kraju. Największe mieszkania o przeciętnej powierzchni 144,8 m² wybudowane były w 2011 r. przez inwestorów indywidualnych, a najmniejsze lokale o powierzchni 47,1 m² przekazało do użytkowania budownictwo społeczne czynszowe. Dla porównania największe mieszkania w 2011 r. oddano do użytkowania w woj. opolskim (o przeciętnej powierzchni 131,6 m²) a najmniejszą powierzchnię miały mieszkania w woj. pomorskim (95,4 m²).

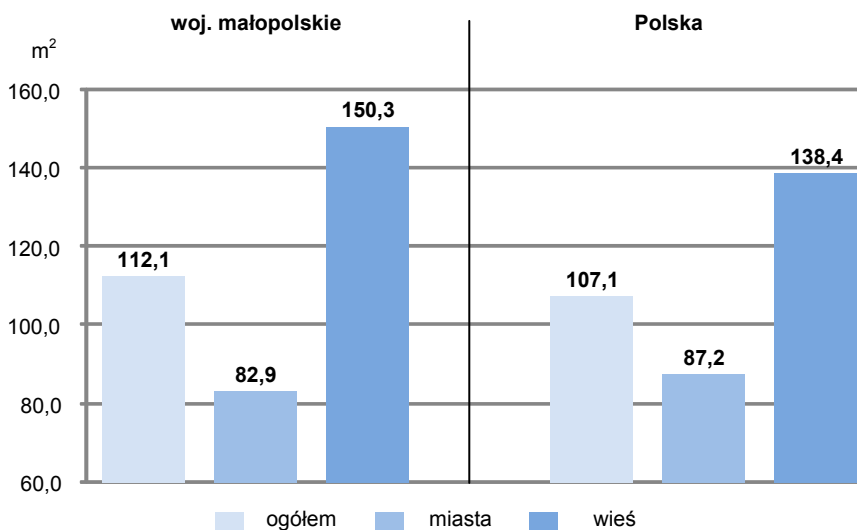
W miastach woj. małopolskiego oddano do eksploatacji 7,2 tys. mieszkań (o 1,3% mniej niż w 2007 r.), a na terenie wsi 5,5 tys. mieszkań (o 6,6% więcej niż w 2007 r.). Podobnie na terenach miast w Polsce obserwuje się spadek mieszkań o 9,4% z równoczesnym wzrostem mieszkań na terenach wsi o 12,3%.

Wykres 49. Dynamika mieszkań oddanych do użytkowania w 2011 r.

Rok 2007 = 100

Wykres 50. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w 2011 r.

Mieszkania wybudowane na terenie wsi woj. małopolskiego były znacznie większe od lokali wybudowanych na terenie miast. Średni metraż 1 mieszkania oddanego do użytku na wsi wynosił 150,3 m² (w kraju 138,4 m²) i był o 67,4 m² większy od przeciętnego mieszkania wybudowanego w mieście (w kraju większy o 51,2 m²).

W 2011 r. wydano pozwolenia na budowę 19,6 tys. mieszkań (o 21,2% mniej w porównaniu do liczby pozwoleń wydanych w 2007 r.), z czego 50,4% w budownictwie indywidualnym (w 2007 r. 46,7%). Liczba pozwoleń na budowę mieszkań w woj. małopolskim stanowiła 10,6% ogólnej liczby pozwoleń w kraju (druga lokata w kraju po woj. mazowieckim). W 2011 r. na terenie województwa inwestorzy rozpoczęli realizację 19,8 tys. mieszkań (o 12,3% mniej niż w 2007 r.), w tym 10,4 tys. w ramach budownictwa indywidualnego (o 6,1% więcej niż w 2007 r.). Mieszkania te stanowiły 12,2% ogólnej liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto w kraju i lokowały województwo na drugim miejscu w Polsce.

Infrastruktura komunalna

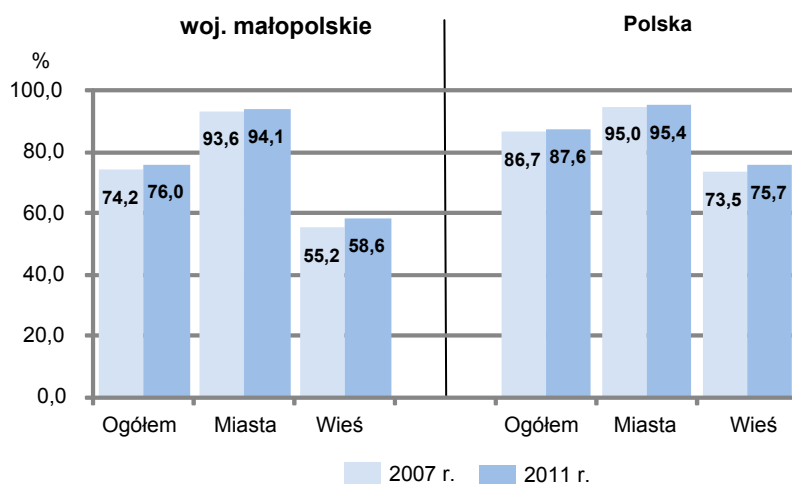
Długość sieci wodociągowej rozdzielczej w woj. małopolskim na koniec 2011 r. wynosiła 17,7 tys. km i wzrosła w porównaniu do 2007 r. o 1,3 tys. km tj. o 8,1% (stanowiła 6,4% sieci krajowej). W badanym okresie o 10,1% wzrosła również ilość czynnych połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zakwaterowania i na koniec 2011 r. wynosiła 422,5 tys.

W 2011 r. na 100 km² powierzchni woj. małopolskiego przypadało 116,6 km sieci wodociągowej (w kraju 89,0 km). Wskaźnik ten lokował województwo na czwartym miejscu w Polsce. Największe zagęszczenie sieci wodociągowej tj. 162,9 km przypadało na 100 km² powierzchni woj. śląskiego, a najmniejsze 45,2 km na 100 km² powierzchni woj. zachodniopomorskiego.

Sieć wodociągowa w 76,3% rozmieszczona była na terenach wiejskich woj. małopolskiego, przy czym zagęszczenie sieci wodociągowej na tych obszarach było znacznie mniejsze niż w miastach i wynosiło 99,8 km na 100 km² powierzchni (w miastach 253,4 km na 100 km²).

W 2011 r. w woj. małopolskim 76,0% ogółu ludności korzystało z wodociągów (w kraju 87,6%). Wskaźnik ten w miastach wynosił 94,1% (w kraju 95,4%) a na terenach wiejskich 58,6% (w kraju 75,7%). W porównaniu do 2007 r. dostępność do sieci wodociągowej w woj. małopolskim wzrosła o 1,8 p. proc., jednak w skali Polski był to jeden z najniższych wskaźników.

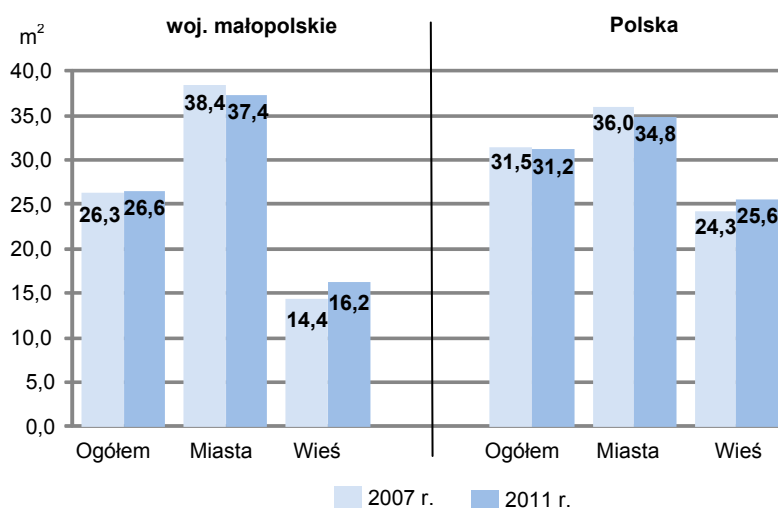
Wykres 51. Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności

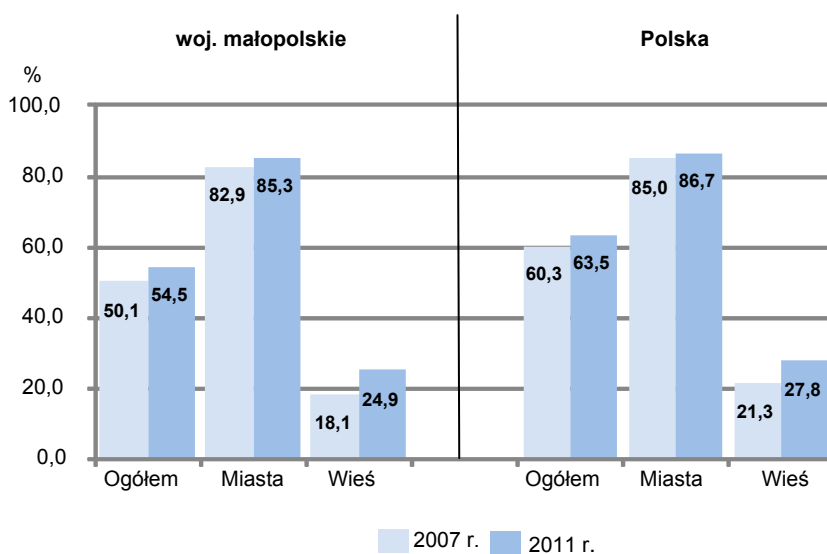
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2011 r. wynosiło 88,9 hm³ i było większe o 2,9 hm³ w porównaniu z rokiem 2007. W przeliczeniu na 1 mieszkańca woj. małopolskiego zużycie wody wynosiło 26,6 m³ (w kraju 31,2 m³), przy czym w miastach 37,4 m³ (w kraju 34,8 m³), natomiast na terenach wiejskich 16,2 m³ (w kraju 25,6 m³). Dla porównania mieszkańcy woj. mazowieckiego zużył najwięcej wody 36,5 m³, najmniej 22,2 m³ mieszkańcy woj. podkarpackiego.

W 2011 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej w woj. małopolskim wynosiła 10,6 tys. km i stanowiła 9,0% sieci krajowej. W porównaniu do 2007 r. długość sieci wzrosła o 30,1%. Na 100 km² powierzchni województwa w 2011 r. przypadało 70,1 km sieci kanalizacyjnej (w kraju 37,7 km). Był to jeden z wyższych wskaźników wśród województw lokujący woj. małopolskie na trzeciej pozycji w kraju. Zagęszczenie sieci kanalizacyjnej w 2011 r. na wsi było znacznie mniejsze niż w miastach i wynosiło 46,7 km na 100 km² terenów wiejskich województwa (w miastach 261,4 km).

Wykres 52. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca

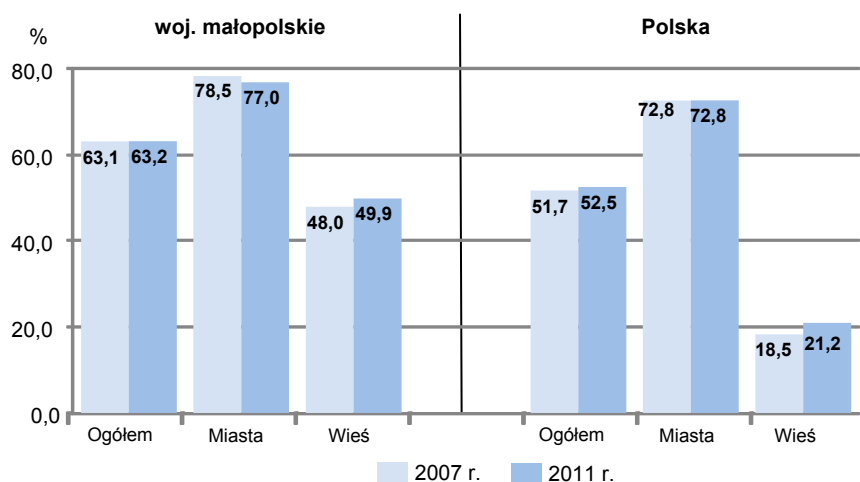
Wykres 53. Korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności

Użytkownikami sieci kanalizacyjnej było 54,5% mieszkańców woj. małopolskiego (w kraju 63,5%). W miastach odsetek ludności korzystającej z systemu odprowadzania ścieków był znacznie większy niż na terenach wiejskich i wynosił 85,3% (na wsi 24,9%). W porównaniu do 2007 r. dostępność do sieci kanalizacyjnej wzrosła o 4,4 p. proc., jednak podobnie jak i w przypadku sieci wodociągowej był to jeden z najniższych wskaźników w skali kraju. W 2011 r. największy odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej odnotowano w woj. pomorskim 76,5% ogółu ludności a najmniejszy 48,5% w woj. lubelskim.

W 2011 r. długość sieci gazowej rozdzielczej w woj. małopolskim wynosiła 20,8 tys. km i stanowiła 18,0% sieci krajowej. Województwo charakteryzowało się największą gęstością sieci gazowej w kraju. Na 100 km² przypadało 136,9 km sieci gazowej rozdzielczej (w kraju 37,0 km), przy czym na terenie miast wskaźnik ten wynosił 304,5 km (w kraju 244,5 km) a na terenach wiejskich 116,4 km (w kraju 21,6 km). W 2011 r. z sieci gazowej korzystało 63,2% mieszkańców, co przy średniej krajowej 52,5% lokowało woj. małopolskie na wysokiej drugiej pozycji w Polsce. Ze względu na większe zagęszczenie sieci gazowej w miastach, z gazu sieciowego korzystało 77,0% ludności miejskiej (w kraju 72,8%) i 49,9% ludności zamieszkującej tereny wiejskie (w kraju 21,2%). W 2011 r. największą dostępność do sieci gazowej odnotowano w woj. podkarpackim 71,8%, a najmniejszą 27,0% w woj. podlaskim.

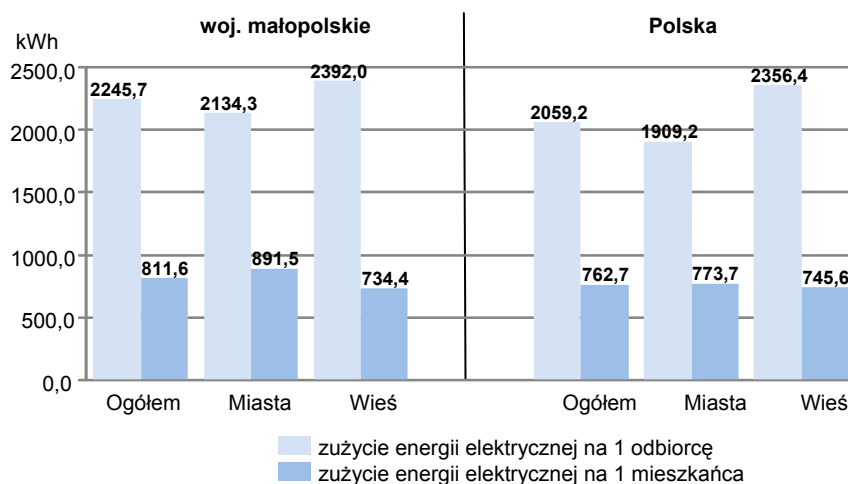
Wykres 54. Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności

Zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych w 2011 r. wynosiło 392,5 hm³ i było mniejsze o 1,4% w porównaniu do 2007 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca woj. małopolskiego zużycie wynosiło 117,5 m³ (w kraju 100,1 m³), a w przeliczeniu na 1 odbiorcę 564,0 m³ (w kraju 533,5 m³). Największe zużycie w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w woj. mazowieckim (147,0 m³), najniższe w woj. podlaskim (36,4 m³).

W 2011 r. w woj. małopolskim odnotowano 1207,4 tys. odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, co oznacza wzrost o 4,0% w porównaniu do 2007 r. Zużycie energii elektrycznej w woj. małopolskim stanowiło 9,2% zużycia krajowego. Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na 1 odbiorcę w województwie wynosił w 2011 r. 2245,7 kWh (w kraju 2059,2 kWh), natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca woj. małopolskiego 811,6 kWh (w kraju 762,7 kWh). Mieszkańcy miast zużywali średnio w ciągu roku więcej energii niż mieszkańcy na wsi (w miastach 891,5 kWh, na wsi 734,4 kWh).

Wykres 55. Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę i na 1 mieszkańca w 2011 r.

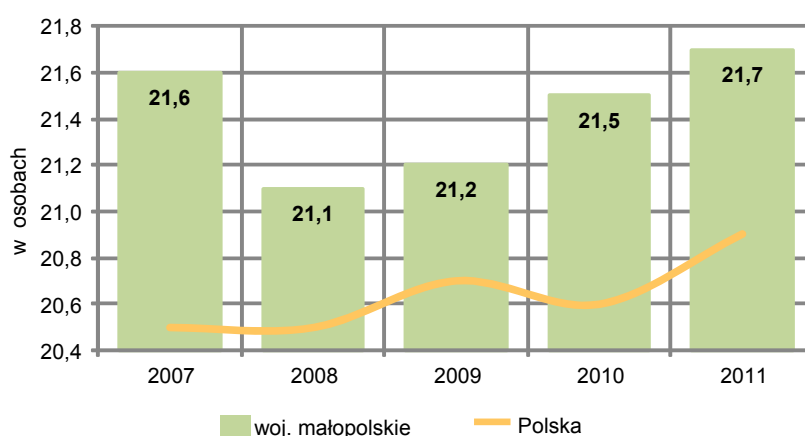

DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

Ochrona zdrowia

Jednym z wielu czynników decydujących o warunkach życia ludności jest poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony zdrowia w tym m.in. dostępność do lekarzy, placówek opieki zdrowotnej oraz aptek. W 2011 r. w woj. małopolskim pracowało 7258 lekarzy¹⁷, co stanowiło 9,0% lekarzy pracujących w kraju. Na 10 tys. ludności województwa przypadało 21,7 lekarzy, przy średniej dla Polski wynoszącej 20,9 lekarzy. Najkorzystniejszy wskaźnik odnotowano w woj. łódzkim (24,5 lekarzy) i podlaskim (24,0 lekarzy), natomiast najmniej korzystny w wielkopolskim, opolskim i lubuskim (odpowiednio 14,1, 17,5 i 17,6 lekarzy). W porównaniu do 2007 r. zaobserwowano wzrost omawianego wskaźnika we wszystkich województwach, w tym również nieznaczny (z 21,6 do 21,7) w woj. małopolskim. Poziom wskaźnika pozwolił na zajęcie siódmego miejsca w kraju.

Wykres 56. Lekarze na 10 tys. ludności

W 2011 r. w woj. małopolskim lekarze ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielili 25,3 mln porad¹⁸. Liczba porad przypadających na 1 mieszkańca województwa wynosiła 7,6 i była zbliżona do średniej w Polsce (7,5) co lokowało woj. małopolskie na ósmym miejscu w kraju. Dla porównania najwięcej porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca udzielono w województwach: łódzkim (8,2), lubelskim, śląskim (po 8,0), a najmniej w województwach: lubuskim (6,3), opolskim (6,5).

Podobnie jak przeciętnie w Polsce, również w woj. małopolskim w 2011 r. w porównaniu z 2007 r. wzrosła liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności (z 41,5 do 42,9). Nadal jednak województwo zajmowało pod względem tego wskaźnika odległą 14 pozycję w kraju. Niższy wskaźnik odnotowano tylko w dwóch województwach: pomorskim (37,4) i lubuskim (41,2). Natomiast najkorzystniejszy osiągnięto w woj. śląskim (55,3 łóżek) i łódzkim (52,9 łóżek).

W woj. małopolskim stosunkowo dobrze rozwinięte jest leczenie uzdrowiskowe. Pod względem liczby szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów uzdrowiskowych województwo zajmowało w 2011 r. trzecie miejsce w kraju, po województwach: dolnośląskim i zachodniopomorskim. W woj. małopolskim działało 41 szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów uzdrowiskowych (16,7% wszystkich działających w kraju). Na koniec 2011 r. miały one do dyspozycji 5,2 tys. łóżek (13,1% wszystkich łóżek w kraju).

¹⁷ Patrz uwagi metodyczne str.34.

¹⁸ j.w.

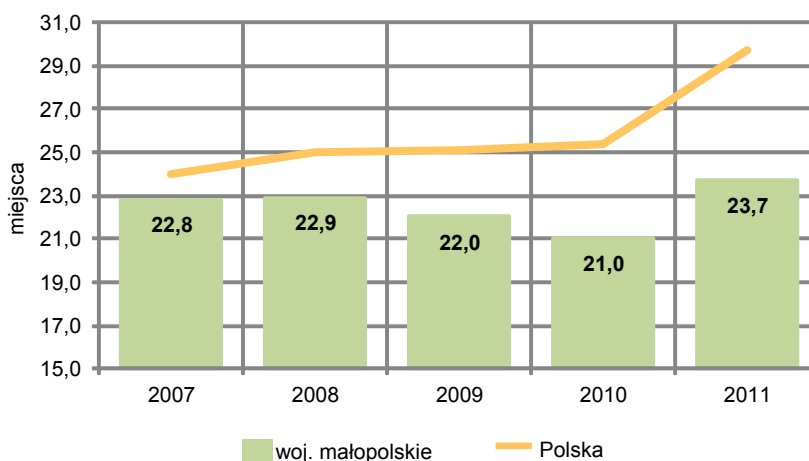
W Polsce w trzynastu województwach działało 245 takich placówek i na koniec roku posiadały 39,5 tys. łóżek. W porównaniu do 2007 r. liczba szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów uzdrowiskowych w Polsce wzrosła o 19, natomiast w woj. małopolskim zmniejszyła się o 2 placówki.

Dzięki rosnącej systematycznie liczbie aptek, mieszkańcy województwa nie mają większych trudności z zakupem leków. W 2011 r. w woj. małopolskim na 1 aptekę przypadało 3090 osób (w kraju 3290), co lokowało województwo na piątym miejscu w kraju. Najkorzystniejszy wskaźnik odnotowano w woj. lubelskim (2722 osób), a najmniej korzystny w warmińsko-mazurskim (3823 osób).

Uzupełnieniem sieci aptek były punkty apteczne, tj. ogólnodostępne punkty sprzedaży leków gotowych o ściśle określonym asortymencie. Zgodnie z zamiarem ustawodawcy, w większości działały one na terenach wiejskich, gdzie dostęp do aptek jest ograniczony. W woj. małopolskim w 2011 r. funkcjonowało 112 punktów aptecznych, z czego 110 (98,2%) na wsi, natomiast w Polsce łącznie działało 1185 punktów aptecznych, w tym 1170 (98,7%) na wsi.

Na przestrzeni ostatnich lat poprawie uległa sytuacja w zakresie opieki nad dziećmi w wieku 0 - 2 lat. W 2011 r. w porównaniu do 2007 r. liczba miejsc w żłobkach na 1 tys. dzieci z tej grupy wiekowej wzrosła we wszystkich województwach. W woj. małopolskim omawiany wskaźnik wynosił 23,7 miejsc i chociaż odnotowano wzrost w porównaniu z 2007 r., to niestety nadal kształtował się poniżej średniej dla Polski (29,7 miejsc). Sytuowało to woj. małopolskie na 11 miejscu w kraju. Dla porównania najwyższą liczbę miejsc w żłobkach na 1 tys. dzieci odnotowano w województwach: dolnośląskim (53,8 miejsc), opolskim (48,6 miejsc), a najniższą w woj. świętokrzyskim (16,2 miejsc).

Wykres 57. Miejsca w żłobkach na 1 tys. dzieci w wieku 0 - 2 lat

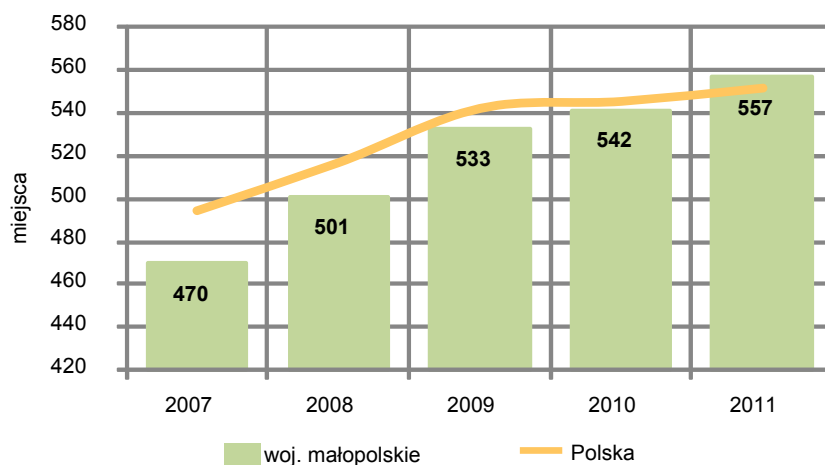

Edukacja

Dzieci w wieku 3 - 6 lat objęte są wychowaniem przedszkolnym, będącym w Polsce pierwszym etapem kształcenia. W 2011 r. w woj. małopolskim działało łącznie 1990 placówek wychowania przedszkolnego (bez specjalnych) z tego: 975 przedszkoli, 952 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, 62 punkty przedszkolne oraz 1 zespół przedszkolny. Łącznie do placówek tych uczęszczało 104,2 tys. dzieci. Na 1 placówkę przedszkolną w województwie w 2011 r. przypadało średnio 52 dzieci (w kraju 59 dzieci). Wskaźnik ten systematycznie rośnie, dla porównania w 2007 r. na 1 placówkę przypadało 45 dzieci (w kraju 52 dzieci).

Na 1 tys. dzieci w wieku 3 - 6 lat w woj. małopolskim w 2011 r. przypadało 557 miejsc w przedszkolach, podczas gdy w 2007 r. było to 470 miejsc (w kraju odpowiednio 552 i 494 miejsca).

Wykres 58. Miejsca w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3 - 6 lat

Z każdym rokiem przybywa przedszkoli dla dzieci niepełnosprawnych. W 2011 r. w województwie funkcjonowało 11 przedszkoli specjalnych, które dysponowały 230 miejscami. W stosunku do 2007 r. odnotowano wzrost o 4 placówki (o 57,1%) i o 52 miejsca (o 29,2%). Wszystkie przedszkola specjalne zlokalizowane były w miastach. Podobne tendencje wystąpiły w Polsce – liczba przedszkoli specjalnych wzrosła z 79 w 2007 r. do 118 w 2011 r. (wzrost o 49,4%), przy czym zaledwie 8 placówek (6,8%) zlokalizowanych było na wsi.

W roku szkolnym 2011/12 nauczaniem w zakresie szkoły podstawowej objętych było w województwie 201,5 tys. uczniów w 1414 szkołach dla dzieci i młodzieży (bez specjalnych). Zdecydowanie więcej szkół podstawowych (77,9%) zlokalizowanych było na wsi, a uczyło się w nich 55,3% ogółu uczniów.

Przeciętnie na szkołę podstawową w woj. małopolskim w roku szkolnym 2011/12 przypadało 143 uczniów (w kraju 167), przy czym w miastach było to średnio 288 uczniów a na wsi 101 uczniów. Oddział szkolny w szkole podstawowej liczył przeciętnie 18 uczniów. W szkołach zlokalizowanych na wsi odnotowano korzystniejszą sytuację w stosunku do szkół miejskich - 16 uczniów na jeden oddział na wsi i ponad 21 uczniów w mieście.

Systematycznie w ostatnich latach poprawia się wyposażenie szkół podstawowych woj. małopolskiego w komputery przeznaczone do użytku uczniów (z dostępem do Internetu). Średnio na 1 komputer w roku szkolnym 2011/12 przypadało 9,9 uczniów szkół podstawowych (przy średniej krajowej 10,6), co sytuowało województwo na piątym miejscu w kraju. W roku szkolnym 2007/08 dostęp do komputerów w szkołach podstawowych był gorszy (13,2 uczniów na 1 komputer w województwie, 14,8 uczniów w kraju).

W woj. małopolskim w roku szkolnym 2011/12 naukę w 694 gimnazjach dla młodzieży (bez specjalnych) naukę kontynuowało 108,7 tys. uczniów. Na wsi zlokalizowanych było 66,6% szkół gimnazjalnych, a uczyło się w nich 51,6% uczniów. W stosunku do roku 2007/08 liczba szkół w województwie zwiększyła się o 27 (o 4,0%) natomiast liczba uczniów zmalała o 18,8 tys. (o 14,8%). Skutkowało to poprawą warunków nauczania – średnio na 1 oddział przypadało ponad 22 uczniów, podczas gdy w roku 2007/08 było to prawie 24 uczniów.

Na 1 gimnazjum w województwie przypadało średnio 157 uczniów (w kraju 182), przy czym w miastach na szkołę przypadało średnio 227 uczniów, na wsi 121 uczniów. Dla Polski ogółem było to odpowiednio 242 i 126 uczniów.

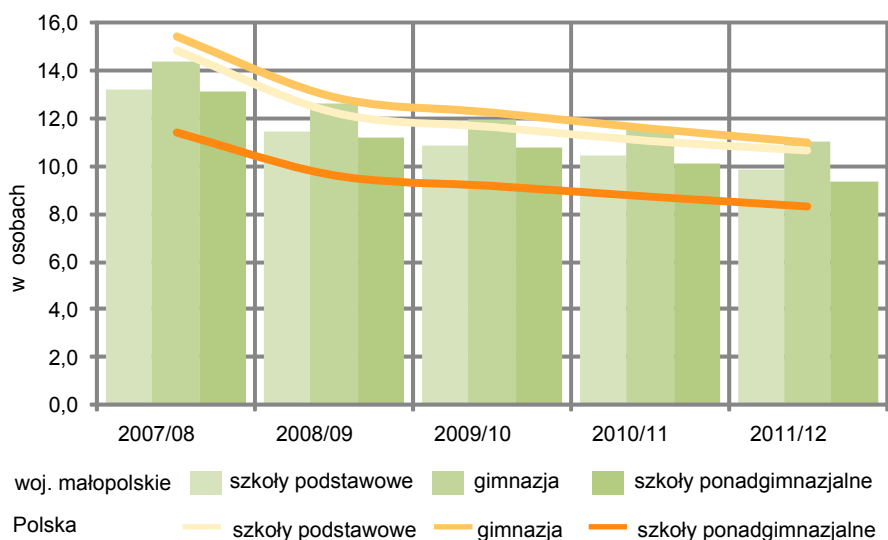
W porównaniu do szkół podstawowych w gimnazjach nieznacznie gorszy był dostęp do komputerów. W województwie 77,2% szkół wyposażonych było w komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów (w kraju 82,4%). Na 1 komputer w roku szkolnym 2011/12 przypadało średnio 11,1 uczniów, co sytuowało województwo na szóstym miejscu w kraju. W Polsce na 1 komputer w szkołach gimnazjalnych przypadało średnio 11,0 uczniów. W roku 2007/08 wskaźnik ten był znacznie gorszy i wynosił dla województwa 14,4 uczniów, a dla Polski 15,5 uczniów.

W roku szkolnym 2011/12 w woj. małopolskim 134,0 tys. uczniów kontynuowało naukę w 580 szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez specjalnych) tj. w liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych, technikach, technikach uzupełniających, zasadniczych szkołach zawodowych, szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe oraz szkołach policealnych. W porównaniu do roku 2007/08 zmalała zarówno liczba szkół ponadgimnazjalnych jak i liczba uczęszczających do nich uczniów. Liczba szkół zmniejszyła się o 76 (o 11,6%), natomiast liczba uczniów o 17,0 tys. (o 11,2%). Podobne tendencje odnotowano w skali kraju, gdzie liczba szkół zmniejszyła się 1304 (o 16,0%), a liczba uczniów o 227,6 tys. (o 13,8%).

Na 1 szkołę ponadgimnazjalną w województwie w roku szkolnym 2011/12 przypadało przeciętnie 231 uczniów (w kraju 207 uczniów). Prawie 87% szkół zlokalizowanych było w miastach.

Podobnie jak w szkołach podstawowych i gimnazjach również w szkołach ponadgimnazjalnych z roku na rok rośnie liczba komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów. W 2011 r. w województwie 63,7% szkół ponadgimnazjalnych wyposażonych było w komputery (w kraju 63,1%). O ile w roku szkolnym 2007/08 na 1 komputer przypadało 13,1 uczniów, to w 2011/12 było to 9,3 uczniów (w kraju odpowiednio 11,4% i 8,3%). Jednak pomimo poprawy omawianego wskaźnika, woj. małopolskie pod względem liczby uczniów na 1 komputer w szkołach ponadgimnazjalnych nadal zajmowało ostatnią pozycję w kraju.

Wykres 59. Uczniowie na 1 komputer z dostępem do Internetu¹⁹ według typów szkół

¹⁹ Przeznaczony do użytku uczniów.

W woj. małopolskim w roku akademickim 2011/12 działały 33 szkoły wyższe (bez szkół resortu obrony narodowej, resortu spraw wewnętrznych i administracji). W skali kraju było 453 szkoły wyższe. Przeciętnie na 10 tys. ludności województwa w 2011/12 przypadało 622 studentów, co lokowało woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju – średnia dla Polski wynosiła 451 studentów.

Biblioteki

W ostatnich latach obserwuje się zmianę funkcji pełnionych przez biblioteki. Obecnie biblioteki to nie tylko wypożyczanie książek, ale także bezpłatny dostęp do Internetu, udostępnianie publikacji w bibliotekach cyfrowych oraz pomoc w wyszukiwaniu informacji. Jednak liczba bibliotek systematycznie maleje. W woj. małopolskim na koniec 2011 r. działało 747 bibliotek (łącznie z filiami) i w porównaniu do 2010 r. było ich mniej o 12 (o 1,6%), a w stosunku do 2007 r. mniej o 16 (o 2,1%). Podobną tendencję zaobserwowano w kraju, gdzie liczba bibliotek zmniejszyła się odpowiednio o 0,6% i 2,3%. W 2011 r. w woj. małopolskim na 1 placówkę biblioteczną przypadało 4,2 tys. mieszkańców (w kraju 4,0 tys. mieszkańców), co plasowało województwo na 12 miejscu w kraju. Poprawie uległa dostępność bibliotek dla osób niepełnosprawnych. W woj. małopolskim w 2007 r. było 105 obiektów przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, podczas gdy w roku 2011 było 191 obiektów z udogodnieniami wejścia do budynku i 85 obiektów z udogodnieniami wewnątrz budynku.

Księgozbiór ogółem placówek bibliotecznych w woj. małopolskim w 2011 r. liczył 10,9 mln woluminów, co stanowiło 8,2% zasobów krajowych. Województwo niekorzystnie prezentowało się pod względem księgozbioru bibliotek w przeliczeniu na 1 tys. ludności. Wskaźnik ten w 2011 r. wynosił 3245 (w kraju 3439) i w skali kraju lokował województwo na 14 miejscu przed województwami: lubelskim i pomorskim.

W 2011 r. zarejestrowano w woj. małopolskim 662,1 tys. czytelników, o 1,3% mniej niż przed rokiem i o 3,0% mniej niż w roku 2007. Wskaźnik wypożyczeń na 1 czytelnika wynosił 16,2 woluminów (w kraju 18,6 woluminów), wobec 17,4 woluminów w 2007 r. Pod względem wypożyczeń na 1 czytelnika woj. małopolskie zajmowało w 2011 r. 15 miejsce w kraju i wyprzedzało tylko woj. mazowieckie.

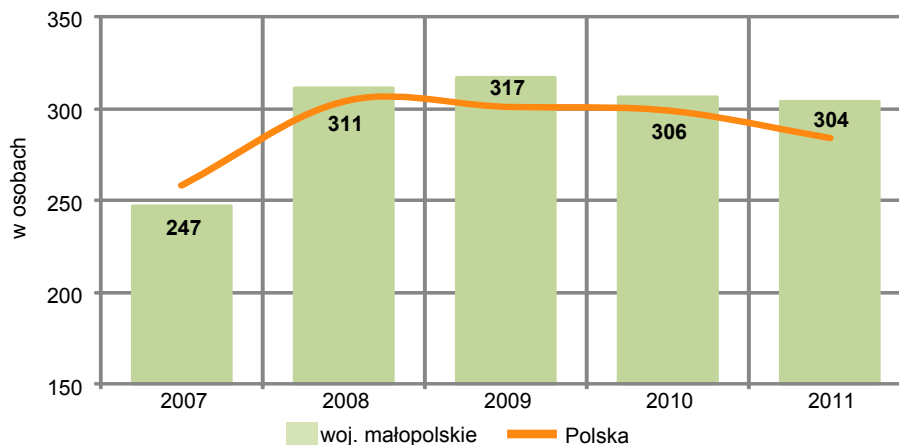
Teatry

Według stanu na koniec 2011 r. w woj. małopolskim działalność sceniczną prowadziło 15 teatrów i instytucji muzycznych, czyli 8,7% instytucji tego typu działających w Polsce. Pod względem ilości teatrów i instytucji muzycznych woj. małopolskie zajmowało czwarte miejsce w kraju po województwach: mazowieckim (37), śląskim (19), dolnośląskim (16). W porównaniu do roku poprzedniego liczba omawianych instytucji zmniejszyła się o 2 placówki (o 11,8%), a w stosunku do 2007 r. o 4 placówki (o 21,1%), w skali kraju odpowiednio o 10 (o 5,5%) i o 11 (o 6,0%). Podobnie jak w Polsce poprawie uległa dostępność do teatrów i instytucji muzycznych dla osób niepełnosprawnych. Działalność w obiektach przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w woj. małopolskim w 2011 r. prowadziło 11 obiektów z udogodnieniami wejścia do budynku i 9 obiektów z udogodnieniami wewnątrz budynku podczas gdy w 2007 r. było 8 teatrów i instytucji muzycznych.

W 2011 r. w woj. małopolskim w teatrach i instytucjach muzycznych znajdowało się 6,1 tys. miejsc na widowni w stałej sali, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego roku o 5,0%, a w stosunku do 2007 r. o 19,3%. Pod względem liczby ludności przypadającej na jedno miejsce woj. małopolskie ze wskaźnikiem 552 miejsca (w kraju 506 miejsc) zajmowało ósmą lokatę w kraju.

W 2011 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 5,2 tys. przedstawień i koncertów, a obejrzało je ponad jeden milion widzów i słuchaczy, z czego w stałej sali widowiskowej odbyło się 3,6 tys. przedstawień i koncertów, a uczestniczyło w nich 763,9 tys. widzów i słuchaczy.

Wykres 60. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 tys. ludności

Kina

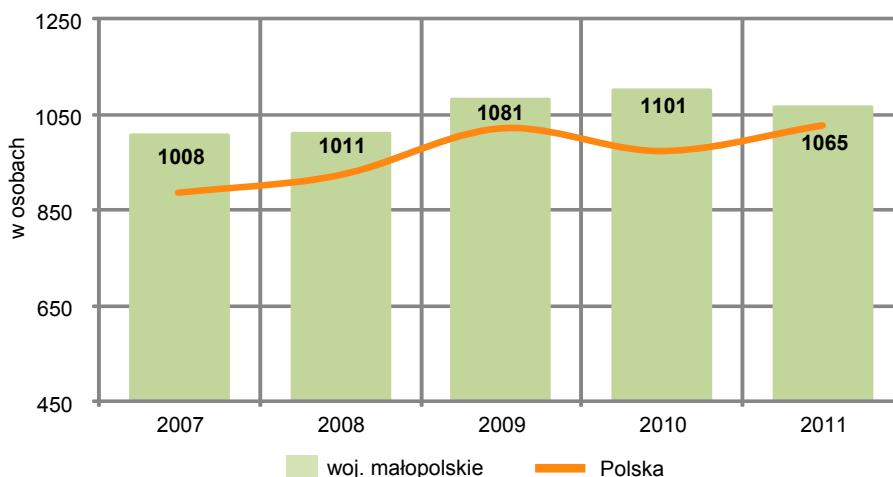
W 2011 r. w woj. małopolskim podobnie jak rok wcześniej działało 46 kin stałych, a w porównaniu do roku 2007 o jedno mniej. Również w Polsce liczba kin spadła, w porównaniu do 2007 r. zmniejszyła się o 9,7% (z 496 do 448).

W woj. małopolskim w 2011 r. w kinach stałych było 23,8 tys. miejsc na widowni, o 8,2% więcej niż w roku 2007. Przeciętnie na 1 miejsce w kinach stałych w woj. małopolskim w 2011 r. przypadało 141 osób wobec 149 osób w 2007 r., dla Polski ogółem odpowiednio 155 osób i 156 osób.

Poprawie uległa dostępność kin dla osób niepełnosprawnych, co jest zgodne z ogólnie występującą tendencją w Polsce. W woj. małopolskim w 2007 r. działalność w obiektach przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich prowadziło 26 kin, podczas gdy w 2011 r. było 36 obiektów z udogodnieniami wejścia do budynku i 25 obiektów z udogodnieniami wewnątrz budynku.

W kinach woj. małopolskiego w ciągu 2011 r. odbyło się 160,9 tys. seansów filmowych, czyli o 35,9% więcej niż w 2007 r. (w kraju wzrost o 31,8%). Wzrosła również liczba widzów z 3,3 mln w 2007 r. do 3,6 mln w 2011 r. tj. o 7,8% (w kraju o 17,3%).

Wykres 61. Widzowie w kinach na 1 tys. ludności

Mimo wzrostu liczby seansów oraz liczby widzów w kinach, średnio na 1 seans przypadało w 2011 r. mniej widzów (22) niż w 2007 r. (28 widzów).

Zwiększenie liczby seansów oraz liczby widzów było możliwe m.in. dzięki uruchomieniu większej ilości kin wielosalowych (multipleksów). W 2011 r. w woj. małopolskim było 5 takich kin, o jedno więcej niż w 2007 r. Multipleksy miały do dyspozycji w 2011 r. 62 sale projekcyjne oraz 12,9 tys. miejsc na widowni, wyświetliły 113,5 tys. seansów, a zarejestrowały 2,3 mln widzów.

Muzea

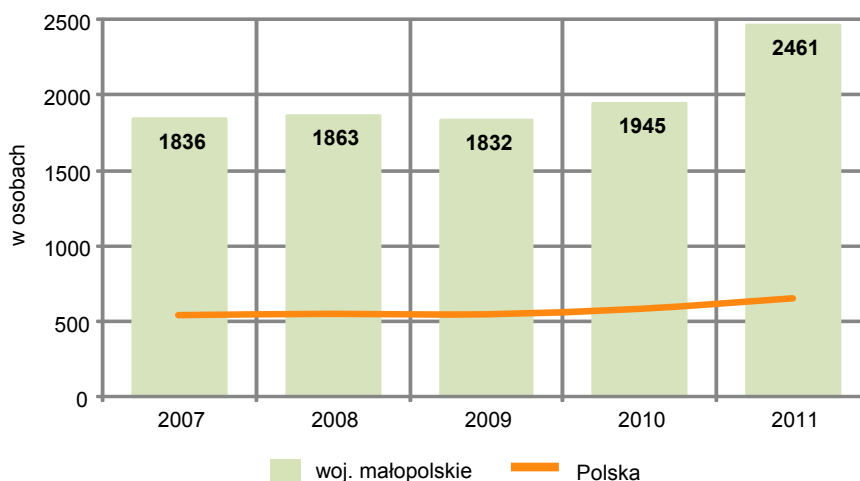
W 2011 r. w woj. małopolskim działało 112 muzeów łącznie z oddziałami muzealnymi. Liczba muzeów spadła o 3 (o 2,6%) w stosunku do poprzedniego roku, ale wzrosła o 6 placówek (o 5,7%) w stosunku do 2007 r. Pod względem liczby muzeów woj. małopolskie zajmowało w 2011 r. drugie miejsce w kraju po woj. mazowieckim (116). Muzea woj. małopolskiego stanowiły 14,4% wszystkich muzeów w Polsce.

Poprawie uległa dostępność muzeów dla osób niepełnosprawnych, co jest zgodne z ogólnie występującą tendencją w Polsce. W woj. małopolskim w 2007 r. działalność w obiektach przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich prowadziły 23 muzea, podczas gdy w 2011 r. było 41 obiektów z udogodnieniami wejścia do budynku i 32 obiekty z udogodnieniami wewnątrz budynku.

W woj. małopolskim łączna liczba muzealiów według stanu na koniec 2011 r. wynosiła 4,4 mln eksponatów, był to wzrost o 27,0% w stosunku do roku 2007. Zbiory muzealne prezentowane były w ramach wystaw stałych i wystaw czasowych. W 2011 r. muzea zorganizowały 285 wystaw stałych w kraju i 636 wystaw czasowych.

W 2011 r. w woj. małopolskim muzea i wystawy muzealne odwiedziło 8,2 mln osób, o 26,9% więcej w stosunku do roku poprzedniego i o 36,7% więcej w stosunku do roku 2007. Młodzież szkolna w zorganizowanych grupach stanowiła 23,3% ogółu zwiedzających (w 2007 r. – 31,5%). Taka liczba zwiedzających muzea usytuowała woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju. Na drugim miejscu uplasowało się woj. mazowieckie (4,7 mln zwiedzających).

Wykres 62. Zwiedzający muzea na 1 tys. ludności

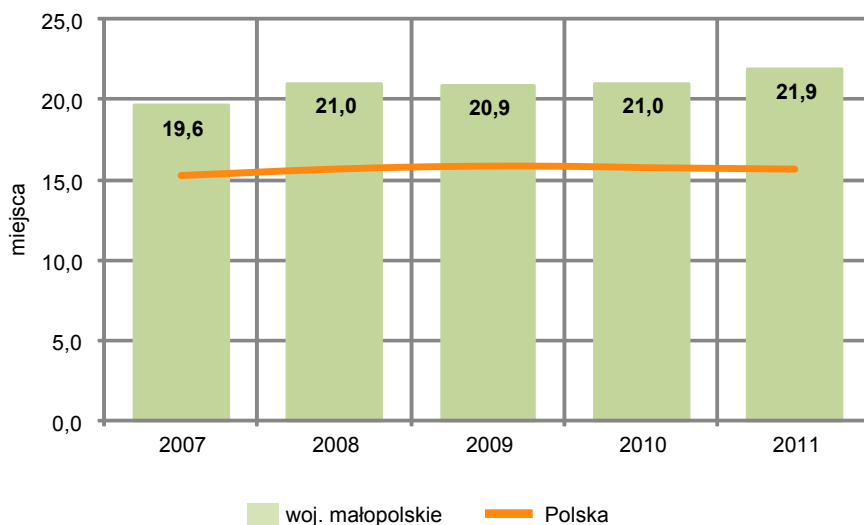
Turystyka

Rola turystyki we współczesnym świecie stale rośnie i jest bodźcem do rozwoju gospodarczego, podstawą do aktywizacji społeczności lokalnych i rozwoju regionów. Walory przyrodnicze, kulturowe, obiekty zabytkowe, infrastruktura turystyczna oraz dostępność komunikacyjna, stanowią potencjał turystyczny woj. małopolskiego i stawiają województwo w czołówce najbardziej atrakcyjnych regionów Polski. Wśród najbardziej korzystnych wskaźników dotyczących potencjału turystycznego charakteryzujących woj. małopolskie należy wymienić m.in. szlaki turystyczne w 2011 r. - 61,2 km na 100 km² powierzchni (średnio w kraju 23,1 km), zwiedzający muzea na 1 tys. ludności - 2461 osób (średnio w kraju 647 osób), obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków - 33,1 na 100 km² powierzchni (średnio w kraju 21,0), powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona - 52,1% powierzchni ogólnej (w kraju 32,5%).

Zgodnie ze stanem w dniu 31 lipca 2011 r. w woj. małopolskim było zarejestrowanych 880 obiektów zbiorowego zakwaterowania (5,8 obiektów na 100 km², średnio w kraju 2,3 obiektów), co stanowiło 12,5% wszystkich obiektów turystycznych w Polsce i sytuowało woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju. W porównaniu do roku poprzedniego liczba turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania w woj. małopolskim wzrosła o 5 tj. 0,6% (w kraju spadek o 2,3%), a w stosunku do roku 2007 wzrosła o 37, tj. o 4,4% (w kraju wzrost o 4,8%).

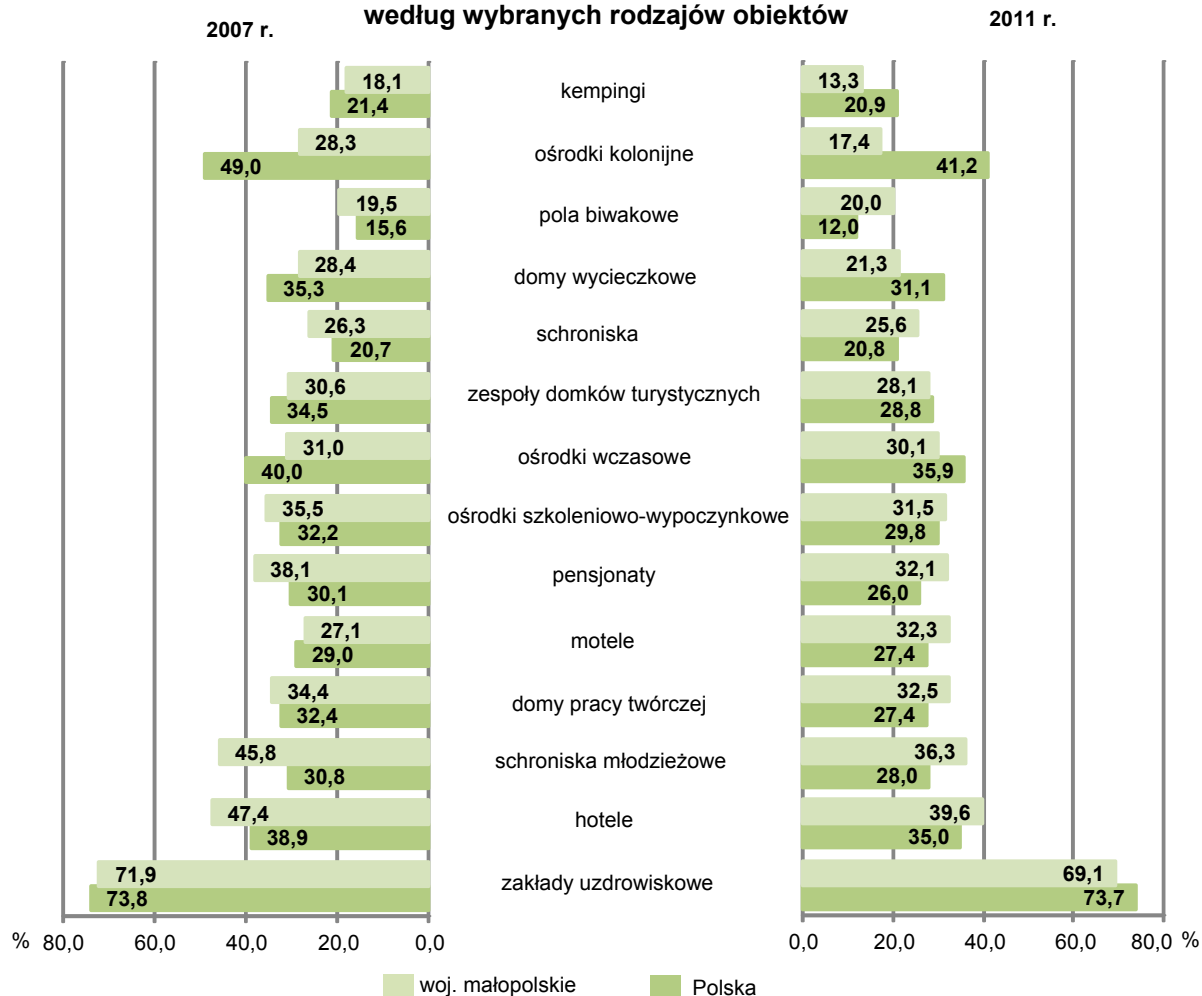
W istniejących w 2011 r. obiektach zbiorowego zakwaterowania w woj. małopolskim znajdowało się 73,3 tys. miejsc noclegowych, co stanowiło 12,1% wszystkich miejsc noclegowych w Polsce i lokowało woj. małopolskie na trzecim miejscu w kraju po województwach: zachodniopomorskim i pomorskim. Pod względem liczby miejsc noclegowych na 1 tys. ludności woj. małopolskie zajmowało w 2011 r. czwarte miejsce w kraju po województwach: zachodniopomorskim, pomorskim i warmińsko-mazurskim.

Wykres 63. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 tys. ludności

W 2011 r. w woj. małopolskim z obiektów zbiorowego zakwaterowania skorzystało 3,1 mln turystów (w kraju 21,5 mln), oznacza to wzrost w porównaniu do 2010 r. o 9,2%, a w stosunku do 2007 r. o 10,8% (w kraju odpowiednio o 5,0% i o 13,4%). Korzystający z noclegów turyści zagraniczni stanowili 30,1% wszystkich turystów, wobec 31,2% w 2010 r. i 34,6% w 2007 r. (w kraju odpowiednio: 20,5%, 20,2% i 23,2%).

Wykres 64. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych według wybranych rodzajów obiektów

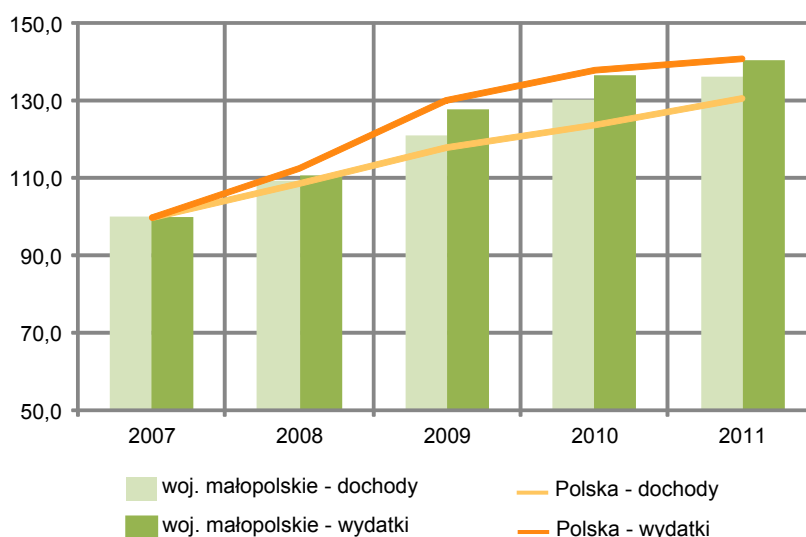
W ciągu 2011 r. udzielono w woj. małopolskim 8,4 mln noclegów, tj. 14,7% noclegów udzielonych w kraju, co plasuje województwo na drugim miejscu po woj. zachodniopomorskim – 9,9 mln noclegów (17,4% noclegów udzielonych w kraju). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych we wszystkich obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2011 r. wynosił w woj. małopolskim 36,3% (w kraju 34,5%), czyli więcej niż w 2010 r. (35,5%) i mniej niż w 2007 r. (39,9%).

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

Sytuację finansową jednostek samorządowych woj. małopolskiego w latach 2007 - 2011 determinowały różne czynniki. Tempo wzrostu dochodów wyraźnie osłabło, a dodatkowe zadania, zwłaszcza w zakresie oświaty i pomocy społecznej znacząco wpłynęły na kierunki i sposób wydatkowania zgromadzonych środków. Na stan finansów wpłynęły również działania związane z usuwaniem skutków klęsk żywiołowych, które dotknęły znaczną część województwa.

W 2011 r. w budżetach wszystkich jednostek samorządowych zgromadzono łącznie 14455 mln zł, czyli o 36,2% wyższe w odniesieniu do 2007 r. Dynamika dochodów usytuowała województwo na piątym miejscu w kraju, a wyprzedziły go województwa z części wschodniej kraju: świętokrzyskie, podkarpackie, podlaskie i lubelskie. Relatywnie wysoka dynamika dochodów pozwoliła na blisko 2-krotne zmniejszenie dystansu do średnich wartości w kraju w zakresie dochodów przypadających na 1 mieszkańca. W 2011 r. na 1 mieszkańca woj. małopolskiego przypadało 4327 zł, co oznaczało o 120 zł mniej niż średnio w kraju (w 2007 r. różnica wynosiła 206 zł). Nie pozwoliło to jednak na zmianę pozycji wśród pozostałych województw i w 2011 r. woj. małopolskie nadal zajmowało ósme miejsce, wyprzedziły go województwa: mazowieckie (5256 zł), dolnośląskie (4752 zł), pomorskie (4673 zł), warmińsko-mazurskie (4554 zł), zachodniopomorskie (4449 zł), świętokrzyskie (4437 zł) oraz podkarpackie (4392 zł).

Wykres 65. Dynamika dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego

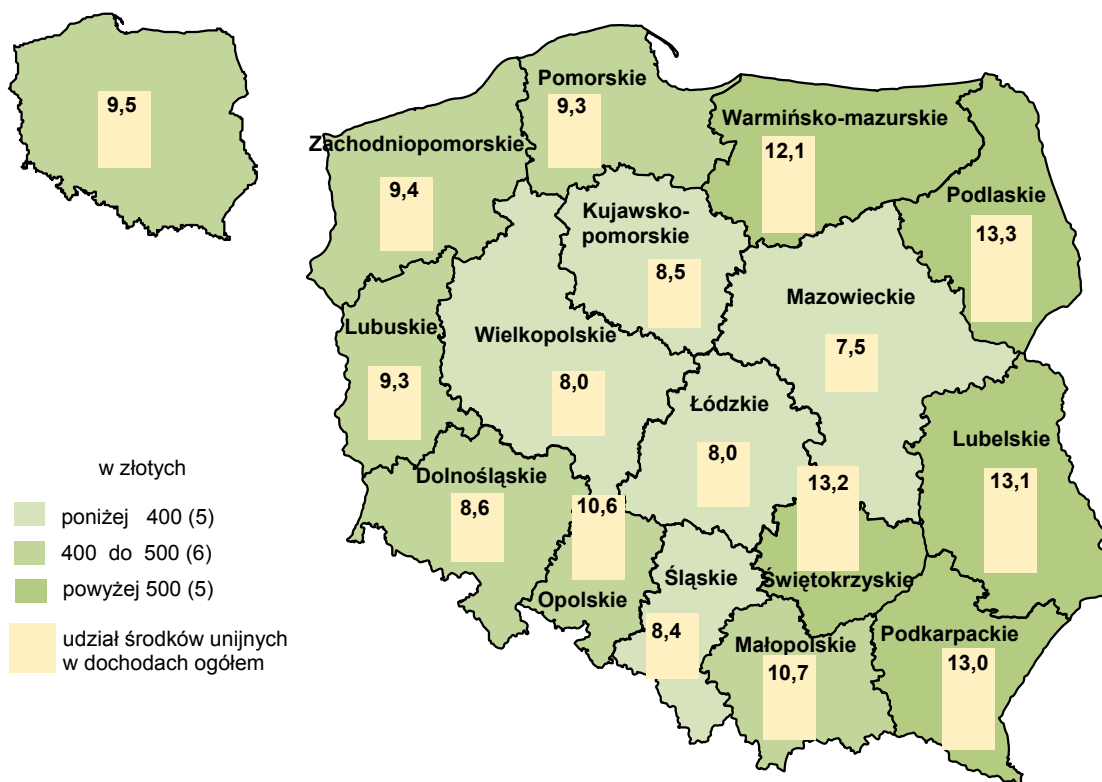
Podobne tendencje wystąpiły również w zakresie dochodów własnych. Łączna ich kwota wynosiła 6520 mln zł i w relacji do 2007 r. była wyższa o 25,8%. Wprawdzie wzrost dochodów w województwie o 4,0 p. proc. przekroczył średnią w kraju, ale okazał się znacznie wolniejszy od osiągniętych wyników w innych województwach i pozwolił na zajęcie również ósmego miejsca w kraju. Wielkość dochodów

własnych przypadająca na 1 mieszkańca (1951 zł) nadal odbiegała od średniej w kraju (2171 zł) a różnica (220 zł) pozostała taka sama w obu krańcowych latach.

Struktura dochodów ogółem według ich źródeł pochodzenia pozwala na ocenę, w jakiej części dochody zależą od wzrostu aktywności gospodarczej lokalnych przedsiębiorstw, a w jakiej od transferów zewnętrznych w postaci dotacji i subwencji. Na przestrzeni lat 2007 – 2011 dochody własne jednostek samorządowych woj. małopolskiego nie przekraczały połowy dochodów ogółem (za wyjątkiem 2008 r. gdy stanowiły 50,1%) i oscylowały w granicach 42,4% do 48,8%. W 2011 r. woj. małopolskie zajmowało ósmą lokatę wśród wszystkich województw (podobnie jak w 2007 r.) i tak jak przed czterema laty czołowe lokaty w tym zakresie zajęły silne gospodarczo województwa: mazowieckie (61,3%), śląskie (55,5%) i dolnośląskie (55,4%).

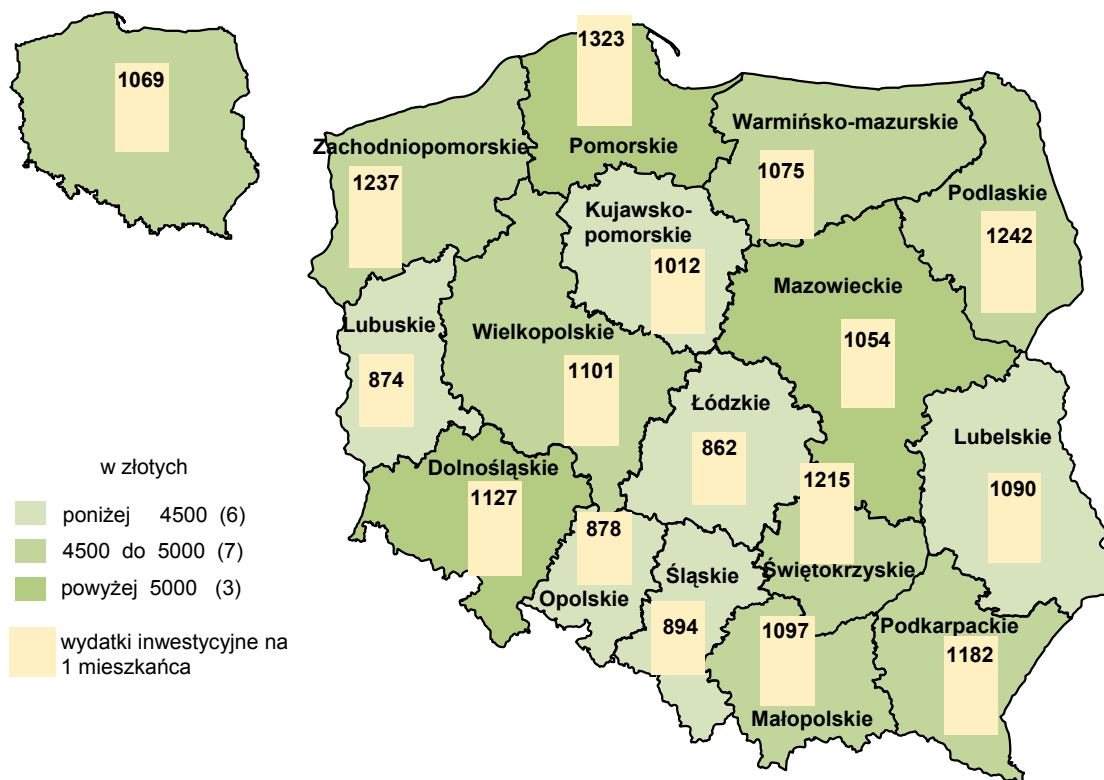
Z chwilą wejścia Polski do Unii Europejskiej pojawiła się możliwość pozyskania dodatkowych środków, z których część zasiliła również budżety małopolskich jednostek samorządowych. W początkowych latach środki unijne nie stanowiły znaczącej pozycji w dochodach ogółem, ich udział oscylował w granicach 2,2% - 2,6%. Prawdziwy przełom nastąpił w 2009, wówczas udział w dochodach zwiększył się do 8,6%, aby w kolejnych latach osiągnąć 9,5% i 10,7%. W 2011 r. do budżetów jednostek samorządowych woj. małopolskiego wpłynęło ogółem 1549 mln zł z tytułu dochodów na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych. W odniesieniu do 2007 r. dochody z tego tytułu okazały się ponad 5-krotnie wyższe i ta stosunkowo wysoka ich dynamika (553,7) usytuowała woj. małopolskie na pierwszym miejscu w kraju.

Mapa 9. Środki unijne w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego i na 1 mieszkańca w 2011 r.

Na przestrzeni lat 2007 - 2011 wydatki ogółem rosły znacznie szybciej niż dochody, jednak takie tempo wzrostu nie pozwoliło na przekroczenie dynamiki krajowej. Na koniec 2011 r. zamknęły się kwotą 15073 mln zł, co oznaczało ich wzrost o 40,4% w odniesieniu do roku 2007, który usytuował woj. małopolskie na dziesiątym miejscu w kraju.

Mapa 10. Wydatki ogółem i inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca w 2011 r.

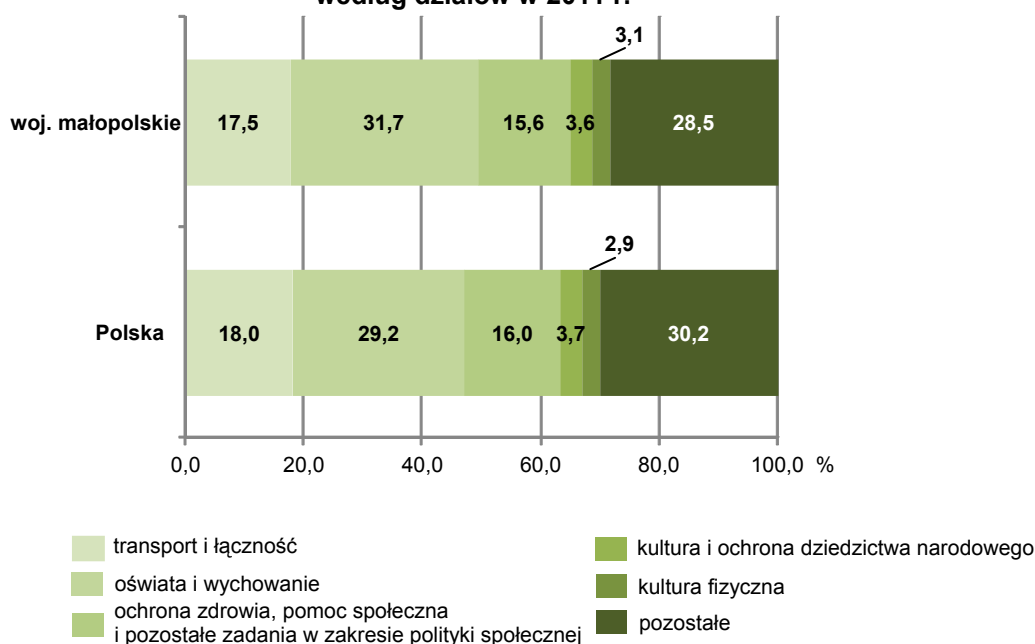

Na 1 mieszkańca woj. małopolskiego w 2011 r. przypadało 4512 zł, czyli o 1233 zł więcej niż w 2007 r. i o 105 zł więcej w odniesieniu do roku poprzedniego, jednak nadal była to kwota niższa niż średnia w kraju a różnica przekroczyła 200 zł. Pod względem wielkości wydatkowanych środków w przeliczeniu na 1 mieszkańca jednostki samorządowe woj. małopolskiego zajęły dziesiąte miejsce w kraju, co oznaczało spadek o trzy pozycje w relacji do 2007 r. Czołowe pozycje zajęły te same co w 2007 r. województwa: mazowieckie (5562 zł), pomorskie (5092 zł) i dolnośląskie (5039 zł).

W całym omawianym okresie samorzady kontynuowały szeroką działalność inwestycyjną, czego wyrazem była rosnąca dynamika tych wydatków zarówno w odniesieniu do 2007 r. jak i do roku poprzedniego, zwiększał się również ich udział w wydatkach ogółem. W 2011 r. w woj. małopolskim na inwestycje przekazano łącznie 3665 mln zł, czyli o 62,0% więcej niż w 2007 r. Zaznaczyć należy, że małopolskie samorzady znalazły się w grupie sześciu województw (kujawsko-pomorskie, lubelskie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie), w których wydatki inwestycyjne poniesione w 2011 r. przekroczyły poziom roku poprzedniego. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w omawianym okresie (za wyjątkiem 2010 r.) wykazywał stałą tendencję rosnącą od 21,1% w 2007 r. do 24,3% w 2011 r. Na 1 mieszkańca woj. małopolskiego wydatkowano 1097 zł, co pozwoliło zająć ósme miejsce w kraju (spadek o trzy pozycje w porównaniu do 2007 r.).

Przedstawione dane pozwoliły na ocenę sytuacji finansowej jednostek samorządowych w woj. małopolskim oraz dały obraz ich możliwości w zakresie realizacji priorytetowych zadań, czyli zapewnienia wzrostu poziomu życia swoich mieszkańców wraz z równoczesnym rozwojem regionu. W świetle powyższego stało się oczywiste, że bez dodatkowych źródeł dochodów w postaci dotacji (a zwłaszcza środków unijnych) i subwencji zrównoważony rozwój w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym byłby trudny do osiągnięcia. Zrównoważony rozwój, który powinien być celem każdej jednostki samorządowej, to taki, który odpowiada potrzebom obecnego pokolenia i równocześnie nie zagraża możliwościom przyszłych pokoleń.

Wykres 66. Struktura wydatków ogółem jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2011 r.

Wyższy poziom życia mieszkańców to nie tylko wyższe dochody samorządu, ale również coraz wyższy poziom oferowanych usług między innymi w zakresie transportu, oświaty, pomocy społecznej, gospodarki komunalnej i kultury.

Odpowiedź na pytanie - w jaki sposób jednostki samorządowe woj. małopolskiego starają się sprostać oczekiwaniom swoich mieszkańców można uzyskać z analizy ich wydatków w układzie działowym.

Główne kierunki wydatków samorządów pozostają niezmiennie od wielu lat i w 2011 r. nadal dominowały wydatki zrealizowane w działach: transport i łączność, oświata i wychowanie oraz pomoc społeczna.

Wydatki w dziale transport i łączność związane są z utrzymaniem dróg publicznych znajdujących się na terenie woj. małopolskiego (gminnych, powiatowych i wojewódzkich). Zadanie to wymaga zaangażowania znacznych środków ze strony jednostek samorządowych, bowiem ich rozbudowa w wyraźny sposób zwiększa możliwość aktywizacji terenu, poprawia jego ogólną estetykę, a także jest odpowiedzią na rosnące oczekiwania społeczeństwa w tym zakresie.

Na przestrzeni omawianych lat udział wydatków zrealizowanych w dziale transport i łączność w łącznej kwocie wydatków wykazywał zróżnicowane tendencje, w latach 2007 – 2010 zwiększał się

od 18,1% do 19,3%, aby w 2011 r. obniżyć się do poziomu 17,5%. W 2011 r. na wydatki w tym dziale przekazano 2641 mln zł, co oznaczało wzrost o 36,1% w relacji do 2007 r. i prawie 7- procentowy spadek w odniesieniu do roku poprzedniego. Oprócz zadań związanych z planowanym rozwojem infrastruktury drogowej, samorządy zmuszone zostały do usuwania skutków klęsk żywiołowych, które w ostatnich latach poczyniły znaczne szkody w tym zakresie. Tylko na ten cel w 2011 r. przekazano 406 mln zł (w 2010 r. 416 mln zł). Wielkość wydatków przypadająca na 1 mieszkańca do 2010 r. przewyższała średnie wydatki w kraju, co lokowało województwo na wysokiej pozycji (w 2007 r. – 595 zł i trzecie miejsce a w 2010 r. 852 zł i miejsce czwarte), natomiast w 2011 r. wynosiła 790 zł i przesunięcie na 10 pozycję wśród pozostałych województw.

Finansowanie oświaty i wychowania dominowało w wydatkach ogółem gmin, miast na prawach powiatu i powiatów w całym omawianym okresie, a ich nasilenie w znacznej mierze wynikało z dodatkowych zadań przekazywanych z budżetu państwa do lokalnych jednostek samorządowych. Każdorazowe rozszerzenie uprawnień skutkowało zwiększeniem udziału wydatków w tym dziale w wydatkach ogółem. W 2011 r. na wydatki w dziale oświata i wychowanie z budżetów jednostek samorządowych woj. małopolskiego przeznaczono 4781 mln zł, co stanowiło 31,7% całego budżetu. Zaznaczyć należy, że w całym omawianym okresie obciążenie małopolskich samorządów wydatkami na oświatę przekraczało średni wskaźnik w kraju w granicach 2,2 – 2,6 p. proc. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2011 r. na utrzymanie szkół i przedszkoli przeznaczono średnio 1431 zł. W skali kraju wydatki na oświatę w większym stopniu obciążały budżety tylko w trzech województwach: opolskim (32,8%), lubelskim i śląskim (31,8%).

Wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej to obok oświaty jeden z najważniejszych obszarów działania samorządów, na którym realizują politykę interwencjonizmu państwa na poziomie lokalnych społeczności, czyli przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu, walce z patologiami społecznymi. W 2011 r. samorządy woj. małopolskiego przeznaczyły na ten cel 2346 mln zł, czyli 15,6% wydatków ogółem. W porównaniu do lat poprzednich odnotowano niewielki spadek udziału w wydatkach ogółem, niemniej jednak w przeliczeniu na 1 mieszkańca ilość wydatkowanych środków systematycznie rosła, w 2011 r. przypadało średnio 702 zł (mniej było tylko w trzech województwach: mazowieckim – 675 zł, opolskim – 661 zł i śląskim – 626 zł).

W dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska w 2011 r. zrealizowano 811 mln zł i środki te pochodziły głównie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu (799 mln zł), zgodnie z podziałem kompetencji między jednostkami samorządowymi określonymi w ustawie. Przeznaczone zostały na zwiększenie odczuwalnego poziomu życia mieszkańców: oczyszczanie miast i wsi, oświetlenie ulic, placów i dróg, utrzymanie zieleni, ochronę powietrza i wód, gospodarkę ściekową i odpadami. Na 1 mieszkańca wydatkowano średnio 239 zł (w kraju średnio 246 zł), co umieściło województwo w pierwszej dziesiątce w kraju. Czołowe miejsca w tym zakresie zajęły województwa: zachodniopomorskie i dolnośląskie, które przeznaczyły w przeliczeniu na 1 mieszkańca ponad 300 zł.

Oprócz czysto gospodarczych dziedzin życia, jednostki samorządowe finansowały również instytucje związane z kulturą i sztuką oraz sportem i rekreacją. Wydatki na utrzymanie i rozwój instytucji kultury zawarte są w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, natomiast na wszelkie

obiekty sportowe w dziale kultura fizyczna. W 2011 r. w woj. małopolskim przeznaczono łącznie w obu działach 1006 mln zł, z czego na kulturę przypadło 546 mln zł, a na sport 460 mln zł. Na przestrzeni lat 2007 – 2011 widoczny był dynamiczny rozwój wydatków w obu działach, przy czym przełomowym okazał się rok 2009, w którym wielkość środków zrealizowana w tych działach w porównaniu do 2007 r. wzrosła blisko 2-krotnie. Pomimo znaczącego zwiększania ilości środków rozdysponowanych w obu działach, przeciętna kwota przypadająca na 1 mieszkańca nadal pozostała niższa od średnich wartości w kraju. W 2011 r. na 1 mieszkańca wydatkowano 163 zł w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (średnia w kraju 175 zł) i była to kwota pozwalająca na zajęcie 10 miejsca w kraju. W dziale kultura fizyczna rozdysponowano 460 mln zł, czyli 2,5-krotnie więcej niż w 2007 r. jednak kwota 138 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca umieściła województwo na dziewiątym miejscu w kraju.

Stan i ochrona środowiska

Środowisko naturalne jest specyficznym zasobem będącym do dyspozycji ludności i zabezpieczającym pokrycie jej podstawowych potrzeb życiowych. Środowisko przyrodnicze, czystość powietrza i wód powierzchniowych, zasoby wód podziemnych, dostateczna lesistość i ochrona zasobów przyrody – to wszystko określa naturalne warunki dla życia mieszkańców.

Środowisko naturalne woj. małopolskiego jest zróżnicowane, ukształtowanie powierzchni na przeważającym obszarze ma charakter wyżynny i górski. Powierzchnia geodezyjna woj. małopolskiego na dzień 1.01.2011 r. wynosiła 1518,3 tys. ha. Dominującą jej część, 61,4% stanowiły użytki rolne, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione stanowiły 30,4%, a grunty zabudowane i zurbanizowane razem 5,7%. W woj. małopolskim występuje wiele obszarów szczególnie cennych przyrodniczo. W 2011 r. ponad połowa powierzchni geograficznej województwa (790,3 tys. ha - 52,1%) była objęta jedną z form prawnej ochrony przyrody. Dało to woj. małopolskiemu drugą lokatę w Polsce po woj. świętokrzyskim (64,5%), przy średniej krajowej wynoszącej 32,5%. W 2011 r. w woj. małopolskim w przeliczeniu na 1 mieszkańca przypadało 2,4 tys. m² powierzchni prawnie chronionej przy średniej w kraju 2,6 tys. m². W odniesieniu do 2007 r. powierzchnia obszarów prawnie chronionych nieznacznie (o 10,2 ha) wzrosła. Największy udział w powierzchni obszarów objętych ochroną prawną miały obszary chronionego krajobrazu, zajmowały 72,3% areалу chronionego oraz 37,7% powierzchni geograficznej. Na drugim miejscu były parki krajobrazowe stanowiące 22,2% areálu chronionego oraz 11,7% powierzchni geograficznej. W woj. małopolskim w końcu 2011 r. zlokalizowanych było także 6 parków narodowych (Babiogórski, Gorczański, Magurski, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański), 85 rezerwatów przyrody wśród których najliczniejsze były rezerваты chroniące ekosystemy leśne (43 obiekty) oraz 2204 pomniki przyrody, przede wszystkim pojedyncze drzewa (78,3% ogółu pomników).

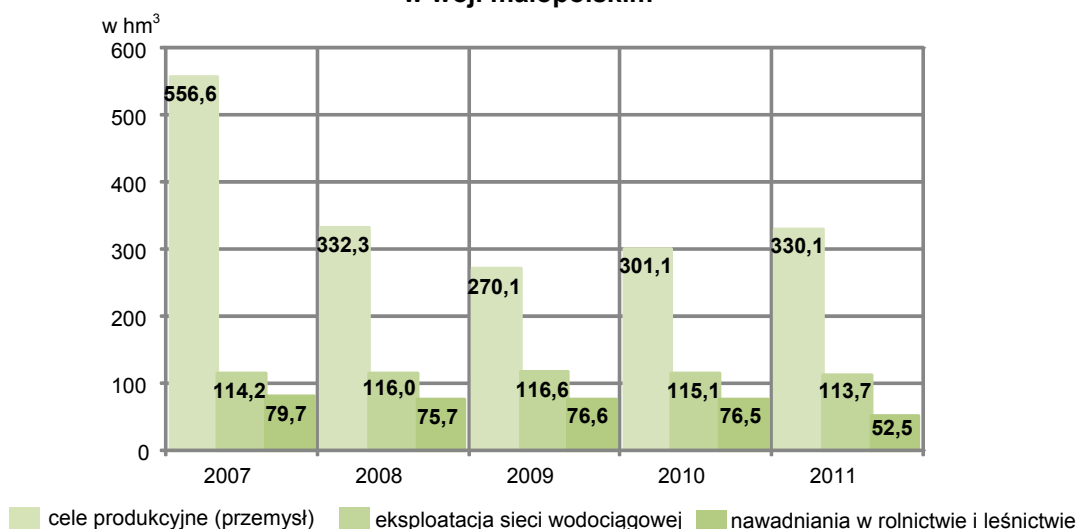
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO) wraz z Obszarami Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) stworzyły Europejską Sieć Ekologiczną pod nazwą Natura 2000. Na terenie woj. małopolskiego zlokalizowanych jest 99 Obszarów Natura 2000, z czego 11 to Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków, a 88 Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk. Celem tego programu jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Znaczne obszary powierzchni prawnie chronionej skutkowały ilością zwierząt chronionych zamieszkujących poszczególne ekosystemy. W woj. małopolskim w 2011 r. zamieszkiwały 224 kozice (91,8% populacji krajowej), 23 niedźwiedzie (16,5%), 40 rysiów (13,7%), 65 wilków (7,1%), 4 tys. bobrów (5,1% populacji krajowej tego gatunku).

Grunty leśne w końcu 2011 r. w woj. małopolskim zajmowały powierzchnię 439,8 tys. ha, a ich areal zwiększył się zarówno w porównaniu do roku poprzedniego, jak też w stosunku do roku 2007 odpowiednio o 899 ha (o 0,2%) i o 2904 ha (o 0,7%). Powierzchnia lasów wynosiła 434,7 tys. ha, stanowiąc 98,8% gruntów leśnych woj. małopolskiego, a wskaźnik lesistości ukształtował się na poziomie 28,6% (średnio w kraju 29,2%). W 2011 r. w przekroju terytorialnym największa powierzchnia lasów przypadła na podregion nowosądecki - 225,1 tys. ha tj. 51,8% lasów woj. małopolskiego, a wskaźnik lesistości wynosił 41,1%. Prawie 46% lasów w województwie było własnością Lasów Państwowych, a dalsze 44% to lasy prywatne.

Polska jest krajem ubogim w wodę, a i woj. małopolskie nie jest pod tym względem szczególnie zasobne, stąd problem prawidłowej gospodarki wodą nabiera szczególnego znaczenia. W woj. małopolskim zasoby eksploatacyjne wód podziemnych na koniec 2011 r. wynosiły 624,2 hm³. W latach 2007 - 2011 zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w woj. małopolskim zmniejszyło się o około 34% tj. z 750,5 hm³ w 2007 r. do 496,3 hm³ w 2011 r.

Największy udział w zużyciu wody miał przemysł, w 2011 r. zużył 66,5% ogólnej ilości wody zużytej w woj. małopolskim, a w roku 2007 - 74,2%. Stąd też na odnotowany spadek zużycia wody w latach 2007 - 2011 w woj. małopolskim największy wpływ miał spadek zużycia wody na cele produkcyjne z 556,6 hm³ do 330,1 hm³ tj. o 40,7%.

Wykres 67. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w woj. małopolskim

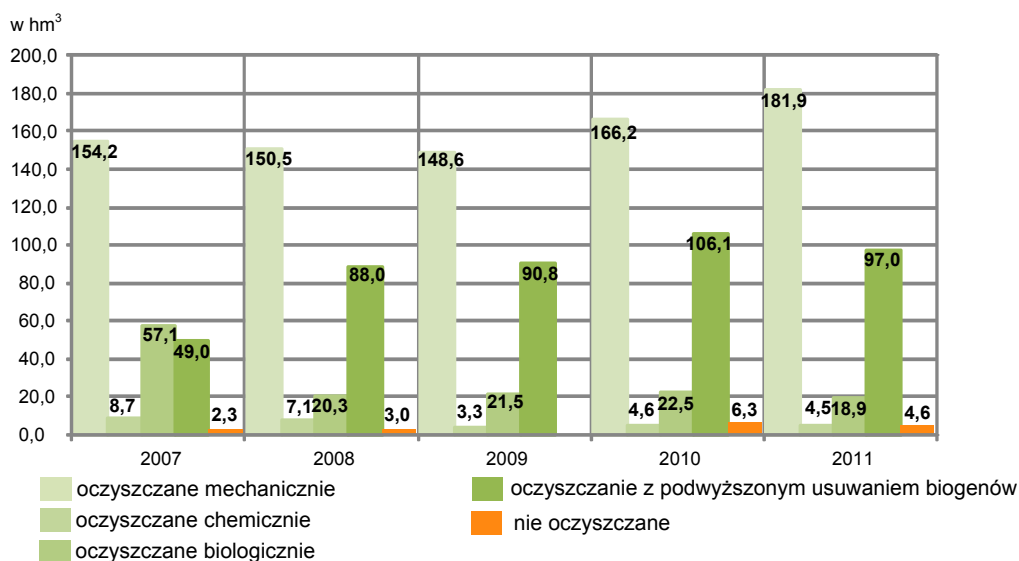

Głównym źródłem zaopatrzenia gospodarki narodowej w wodę są wody powierzchniowe, ujmowane z rzek i jezior pokrywają ponad 86% potrzeb.

W 2010 r. przeprowadzono w woj. małopolskim badania 26 rzek w 33 punktach pomiarowo-kontrolnych oraz jednego zbiornika zaporowego (Zbiornik Dobczycki) w zakresie wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Wyniki oceny wykazały, że tylko w jednym punkcie (rzeka Bystra powyżej ujęcia dla Zakopanego) stwierdzono wody o jakości kategorii A1 (wymagające prostego uzdatniania fizycznego). Wody jakości kategorii A2 (wymagające typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego) stwierdzono w 12 punktach, a w trzech spośród badanych punktów pomiarowo-kontrolnych wystąpiły wody nie spełniające kategorii A. Dokonano również oceny eutrofizacji wód w woj. małopolskim przeprowadzonej w oparciu o wyniki monitoringu w latach 2008 - 2010. Oznacza ona wzbogacanie wody składnikami odżywczymi, szczególnie związkami azotu i/lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów i wyższych form życia roślinnego, co jest przyczyną niepożądanych zakłóceń równowagi wśród organizmów żyjących w wodzie oraz jakości danych wód. Oceniono wody rzek pod kątem eutrofizacji w 142 punktach pomiarowo-kontrolnych i jako eutroficzne uznano wody w 82 punktach tj. 58%²⁰.

Zanieczyszczenie i degradację wód powodują przede wszystkim odprowadzane ścieki. Ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzonych ogółem do wód lub do ziemi wynosiła w 2011 r. 588 hm³, z czego 52,2% wymagało oczyszczania. Tylko 4,6 hm³ tj. 1,5% ścieków wymagających oczyszczania odprowadzono do wód lub do ziemi bez procesu oczyszczania, wszystkie pozostałe ścieki wymagające oczyszczania (306,9 hm³) zostały w 2011 r. oczyszczone. W zakresie udziału ścieków oczyszczanych w ściekach wymagających oczyszczania przy wskaźniku wynoszącym 98,5% woj. małopolskie zajmowało ósmą lokatę w kraju, przy średnim wskaźniku dla Polski wynoszącym 92,3%.

Wykres 68. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w woj. małopolskim

²⁰ Dane w zakresie oceny wód pochodzą z „Raportu o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2010 r.”, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, Kraków 2011.

W latach 2007 - 2011 ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania zwiększyła się o 13,1% (z 271,3 hm³ do 306,9 hm³), a ilość ścieków nieoczyszczanych wzrosła 2 – krotnie (z 2,3 hm³ do 4,6 hm³). Zwiększyła się również o blisko 18% ilość ścieków oczyszczanych mechanicznie (z 154,2 hm³ w 2007 r. do 181,9 hm³ w 2011 r.), przy równocześnie prawie 2 – krotnym zwiększeniu (z 49,0 hm³ do 97,0 hm³) ilości ścieków oczyszczanych metodami z podwyższonym usuwaniem biogenów tj. w oczyszczalniach o wysoko efektywnych technologiach umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

W 2011 r. z oczyszczalni ścieków w woj. małopolskim korzystało 56,9% mieszkańców. Mimo systematycznego wzrostu tego wskaźnika (w 2007 r. – 54,1%), woj. małopolskie zajmowało zaledwie 13 lokatę w kraju, przy średniej krajowej 65,7%. Najlepszy wskaźnik uzyskało w 2011 r. woj. pomorskie 80,8%, a najniższy 51,1% woj. świętokrzyskie. Wyższym niż przeciętny w województwie odsetkiem ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w woj. małopolskim charakteryzował się tylko podregion m. Kraków – 91,0%.

Wykres 69. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie mieszkańców

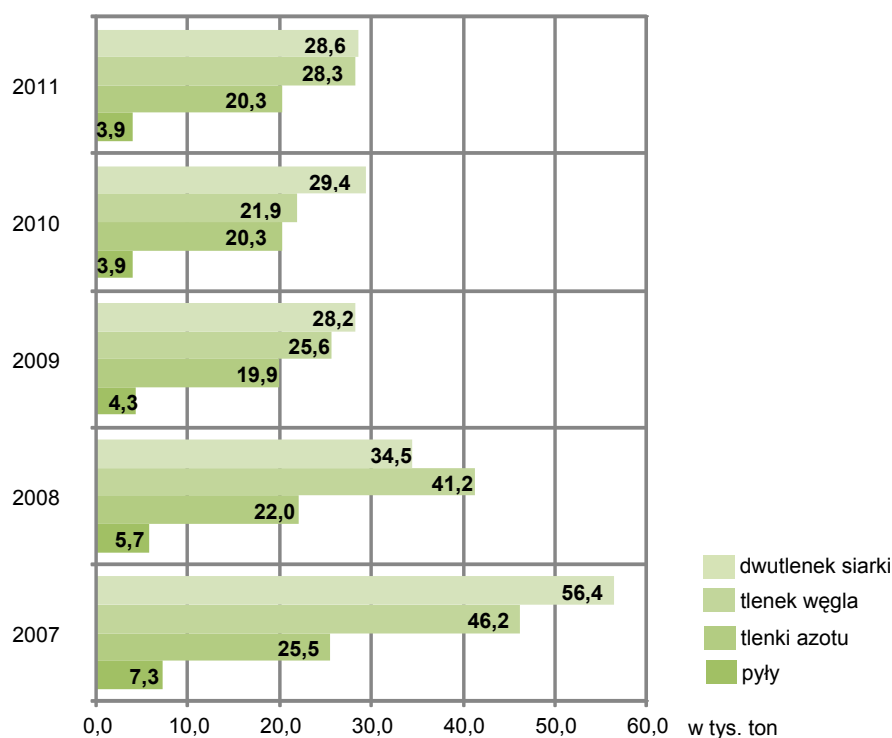

Należy zaznaczyć, że w miastach woj. małopolskiego z oczyszczalni ścieków korzystało 90,0% mieszkańców czyli o 1,6% więcej niż wynosi średnia dla kraju. Na terenach wiejskich woj. małopolskiego wskaźnik ten wynosił 25,0%, podczas gdy w kraju z oczyszczalni ścieków korzystało średnio 30,6% mieszkańców wsi.

Efektom niewielkiego jeszcze dostępu do kanalizacji było zanieczyszczenie rzek ściekami przedostającymi się z nieszczelnych szamb lub spuszcanych bezpośrednio do rowów i rzek.

W skali woj. małopolskiego głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest przemysł lokalny, a także elektrociepłownie, kotłownie, paleniska domowe i środki transportu. W woj. małopolskim w 2011 r. ze 139 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza wyemitowano łącznie 10974,6 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (5,0% emisji krajowej), w tym 10839,9 tys. ton dwutlenku węgla, oraz 3,9 tys. ton pyłów (6,8% emisji krajowej). Równocześnie w urządzeniach do redukcji zatrzymane zostało aż 99,5% wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych, oraz 79,3% węglowodorów, 77,9% wytworzonego dwutlenku siarki, 21,0% tlenków azotu, 9,9% tlenku węgla i 16,7% innych zanieczyszczeń gazowych.

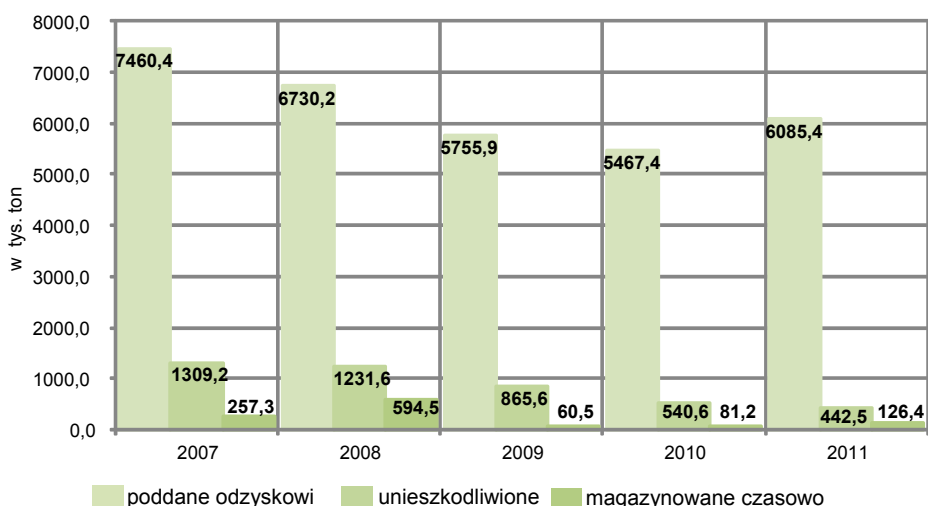
Wykres 70. Emisja głównych zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w woj. małopolskim

Na przestrzeni lat 2007 - 2011 odnotowano spadek emisji zanieczyszczeń powietrza. Emisja tlenków azotu w 2011 r. wynosiła 20,3 tys. ton (1,3 t na 1 km²) i zmniejszyła się o 20,4% w porównaniu do 2007 r., emisja dwutlenku siarki wynosiła 28,6 tys. ton (1,9 t na 1 km²) i zmniejszyła się w ciągu pięciu lat o blisko połowę (o 49,3%), emisja tlenku węgla wynosiła w 2011 r. 28,3 tys. ton (1,9 t na 1 km²) i zmniejszyła się o 38,7%. Emisja pyłów wynosząca 3,9 tys. ton w 2011 r. była o 46,2% niższa od emisji 2007 r. W 2011 r. blisko połowa zanieczyszczeń pyłowych woj. małopolskiego została wyemitowana w Krakowie. Najmniej (6,4%) tego typu zanieczyszczeń wyemitowały zakłady zlokalizowane w podregionie krakowskim. Największą emisję zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) w woj. małopolskim odnotowano w podregionie oświęcimskim (54,3% ogółu zanieczyszczeń), a najmniej w podregionie nowosądeckim (1,8%).

Bytowa i przemysłowa działalność człowieka pociąga za sobą powstawanie odpadów, które wpływają na stan i stopień zanieczyszczenia środowiska. Powodują także niszczenie walorów krajobrazowych obniżając wartości estetyczne otoczenia (istniejące hałdy).

W 2011 r. w woj. małopolskim wytworzono 6654,3 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) tj. 5,4% wytworzonych w kraju. W porównaniu do 2010 r. oznacza to wzrost o 565,1 tys. ton (o 9,3%), a w stosunku do 2007 r. spadek o 2372,6 tys. ton (o 26,3%). W 2011 r. około 91,5% wytworzonych odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) poddano procesowi odzysku, 6,6% unieszkodliwiono, z czego 5,3% unieszkodliwiono poprzez składowanie na składowiskach własnych i innych.

Wykres 71. Odpady wytworzone^a w woj. małopolskim

^a Z wyłączeniem odpadów komunalnych.

Ogólna ilość odpadów dotychczas składowanych (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na koniec 2011 r. wynosiła 141,2 mln ton (8,5% składowanych w kraju) i zmniejszyła się o 2 mln ton (o 1,4%) wobec roku poprzedniego i o 11,6 mln ton (o 7,6%) wobec 2007 r. Na 1 km² powierzchni w woj. małopolskim w 2011 r. przypadało 438 ton odpadów wytworzonych i 9298 ton odpadów nagromadzonych, podczas gdy średnio w Polsce było to odpowiednio 395 ton i 5290 ton.

W 2011 r. zebrano w woj. małopolskim 636,8 tys. ton odpadów komunalnych (bez wyselekcjonowanych). Blisko 64% odpadów komunalnych zebranych stanowiły odpady pochodzące z gospodarstw domowych. Na 1 mieszkańca w woj. małopolskim w 2011 r. przypadało 121 kg zebranych odpadów komunalnych (w kraju 160 kg). W województwie nadal istnieje problem związany z segregacją odpadów komunalnych. W 2011 r. selektywnie zebrano łącznie 113,9 tys. ton odpadów, w tym 27,1% to szkło, 17,4% tworzywa sztuczne, 10,4% odpady wielkogabarytowe. Choć ilość zebranych selektywnie odpadów w 2011 r. była niewielka to jednak systematycznie rośnie.

Transport i łączność

Długość dróg publicznych w woj. małopolskim na koniec 2011 r. wynosiła 30,3 tys. km, co stanowiło 7,3% długości dróg publicznych w Polsce. W porównaniu do 2007 r. długość dróg publicznych w województwie wzrosła o 1,7 tys. km (o 5,8%). Blisko 80% stanowiły drogi o twardej nawierzchni (w kraju 68,0%). Od 2007 r. zaledwie o 20 km zwiększyła się długość autostrad w województwie i wynosiła 79,4 km, co stanowiło 7,4% długości autostrad w kraju.

W 2011 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 157,8 km dróg utwardzonych (w 2007 r. – 147,3 km), natomiast w Polsce – 89,7 km (w 2007 r. – 82,8 km). Pod względem zagęszczenia dróg o nawierzchni twardej woj. małopolskie, podobnie jak w 2007 r. zajmowało drugą lokatę w kraju. Większą gęstością dróg charakteryzowało się jedynie woj. śląskie (179,6 km na 100 km²), a najmniejszą gęstość dróg odnotowano w woj. warmińsko-mazurskim (53,3 km na 100 km²).

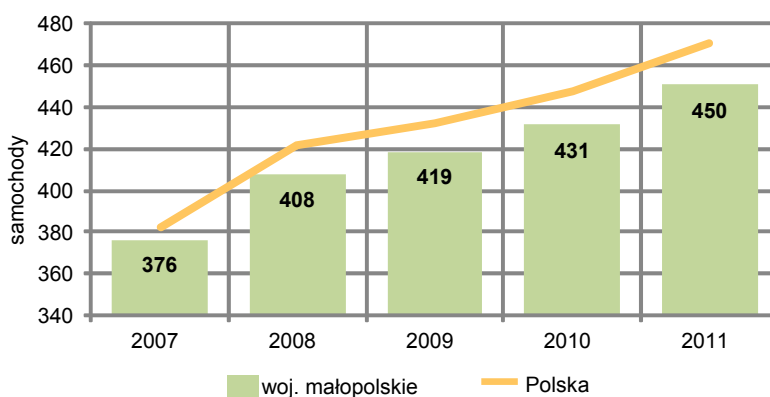
Długość linii kolejowych normalnotorowych na obszarze woj. małopolskiego w 2011 r. wynosiła 1131 km, w tym 878 km tj. 77,6% zelektryfikowanych.

Gęstość linii kolejowych normalnotorowych w 2011 r. w woj. małopolskim wynosiła przeciętnie 7,4 km na 100 km² (w kraju 6,4 km). Była to jedna z wyższych wartości w kraju, lokująca województwo na czwartej pozycji. Większą gęstością linii kolejowych charakteryzowały się województwa: śląskie (17,4 km na 100 km²), opolskie (9,2 km na 100 km²) i dolnośląskie (8,9 km na 100 km²). Najmniejszą gęstość linii kolejowych odnotowano w województwach: podlaskim (3,8 km na 100 km²) i lubelskim (4,1 km na 100 km²).

Według stanu na koniec 2011 r. w woj. małopolskim zarejestrowanych było 1991,8 tys. pojazdów samochodowych i ciągników, co stanowiło 8,2% pojazdów zarejestrowanych w kraju. W porównaniu do 2007 r. liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników wzrosła o 368,9 tys. (o 22,7%). Wśród ogółu zarejestrowanych pojazdów największy odsetek stanowiły samochody osobowe (75,7%) oraz samochody ciężarowe (12,2%), których liczba w porównaniu do 2007 r. wzrosła odpowiednio o 22,2% i o 24,6%.

W 2011 r. w województwie na 1 tys. ludności przypadało 450 samochodów osobowych, co przy przeciętnej w kraju 470 lokowało województwo na 10 miejscu w Polsce. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwach: wielkopolskim, mazowieckim i opolskim (ponad 500 samochodów osobowych na 1 tys. ludności), natomiast najniższy w podlaskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim (poniżej 420 samochodów). W 2011 r. woj. małopolskie zajmowało szóstą lokatę w kraju pod względem ilości samochodów ciężarowych przypadających na 1 tys. ludności - średnio 72 pojazdy (przeciętnie w kraju 75 pojazdów).

Wykres 72. Samochody osobowe zarejestrowane na 1 tys. ludności

Na obszarze woj. małopolskiego w 2011 r. funkcjonowało 608 placówek pocztowych, tj. o 30 mniej niż w 2007 r., przy czym na obszarach wiejskich w badanym okresie ubyło 39 placówek, natomiast na terenie miast nastąpił wzrost o 9 placówek. W omawianym okresie w skali kraju ubyło 102 placówki pocztowe, przy czym na terenach wiejskich zlikwidowano 203 placówki, natomiast w miastach utworzono 101 nowych. W województwie na jedną placówkę pocztową w 2011 r. przypadało średnio 5505 osób (w kraju 4597). Gorszą sytuację odnotowano tylko w województwach: mazowieckim (5708 osób) i śląskim (5594 osób). Najkorzystniejszy wskaźnik wystąpił w województwach warmińsko-mazurskim i podlaskim (odpowiednio 3301 i 3383 osób).

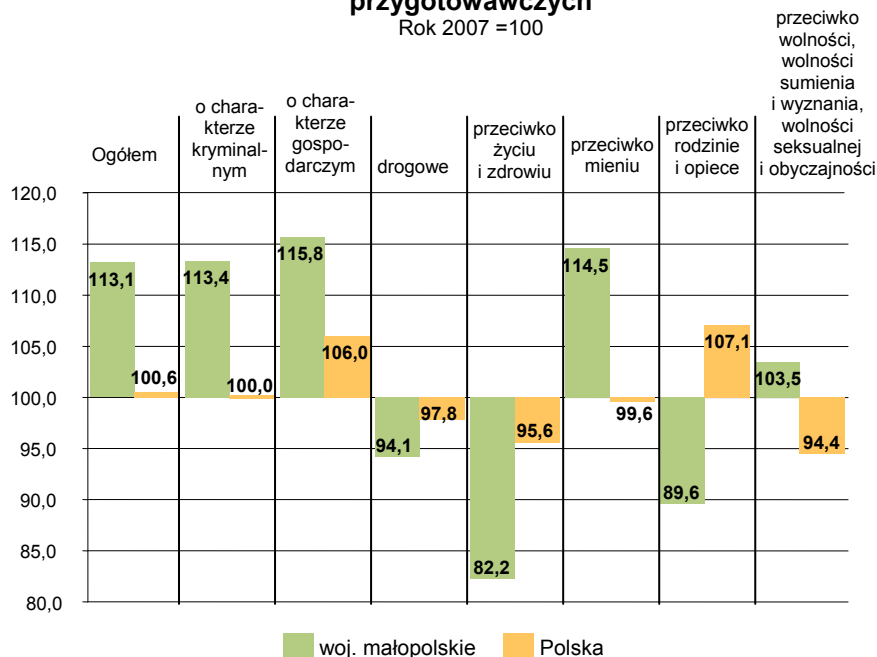
Liczba telefonicznych łączy głównych wynosiła 595,7 tys. i stanowiła 8,6 % wszystkich łączy w kraju. W porównaniu do 2007 r. liczba telefonicznych łączy głównych spadła o 246,3 tys. (o 29,2%). Tendencję spadkową wykazuje też liczba zarejestrowanych abonentów prywatnych. W 2011 r. zarejestrowanych było 432,9 tys. abonentów, o 31,3 % mniej niż w 2007 r. (dla porównania w kraju o 35,3% mniej). Spadek ten dotyczył zarówno miast jak i terenów wiejskich woj. małopolskiego, gdzie liczba abonentów prywatnych w porównaniu do 2007 r. zmalała odpowiednio o 29,4% i o 35,2% (w kraju o 35,0% i o 36,1%). Spadki te spowodowane były głównie ekspansją telefonii komórkowej w ostatnich latach.

Bezpieczeństwo publiczne

Jedną z najważniejszych potrzeb ludności wpływających na komfort i warunki życia mieszkańców jest ich bezpieczeństwo. Po odnotowanym spadku w latach 2003 - 2008, od roku 2009 systematycznie wzrasta liczba stwierdzonych przestępstw na terenie woj. małopolskiego.

W 2011 r. w woj. małopolskim odnotowano 98,4 tys. przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, o 11,4 tys. więcej niż w 2007 r., co oznacza wzrost o 13,1% (w kraju wzrost o 0,6%). Stwierdzone przestępstwa stanowiły 8,5 % ogółu przestępstw w Polsce i lokowały województwo na piątym miejscu w kraju (w 2007 r. 7,5% i również piąte miejsce w kraju). Dla porównania najwięcej przestępstw w 2011 r. odnotowano w woj. śląskim – 172,1 tys., a najmniej - 25,6 tys. w woj. podlaskim.

Wykres 73. Dynamika przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych

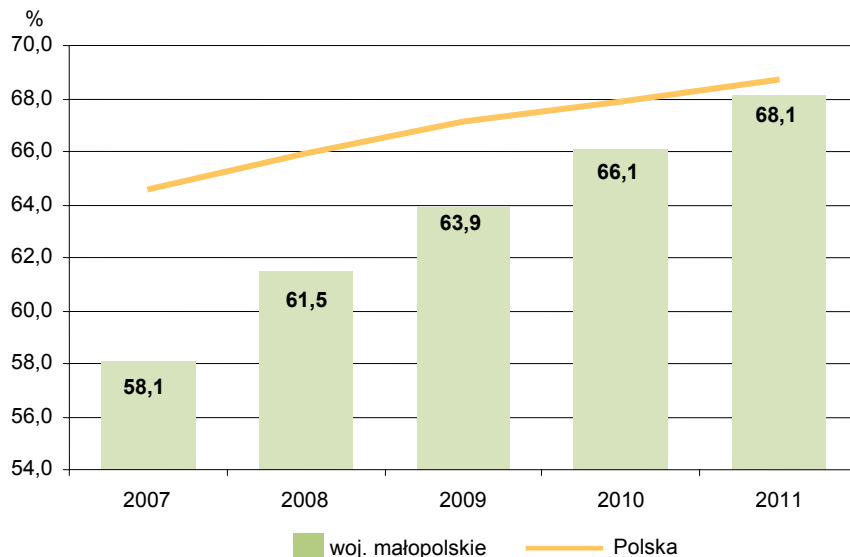

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Z ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych w woj. małopolskim w 2011 r. najwięcej (73,8%) miało charakter kryminalny (w kraju 68,5%). W porównaniu do 2007 r. liczba odnotowanych przestępstw kryminalnych wzrosła o 13,4% i lokowała województwo na czwartym miejscu w kraju. W badanym okresie odnotowano również wzrost przestępczości stwierdzonej: o charakterze

gospodarczym (wzrost o 15,8%) oraz przeciwko mieniu (wzrost o 14,5%). Pozytywnym zjawiskiem jest odnotowany (o 17,8 %) spadek przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu. Zmniejszyła się liczba zabójstw (o 14,9% w stosunku do 2007 r.) oraz mniej (o 12,1 %) osób odniosło uszczerbek na zdrowiu.

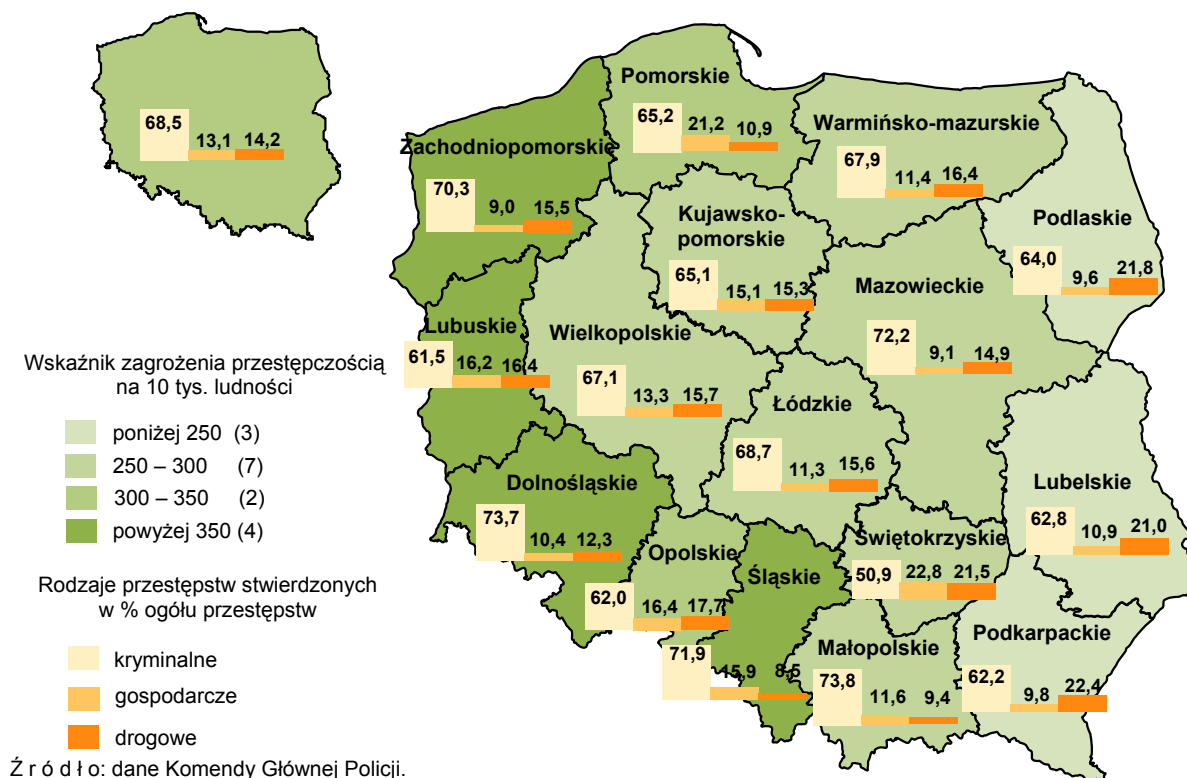
Wykres 74. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych ogółem

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Wskaźnik zagrożenia przestępczością w woj. małopolskim w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2011 r. wynosił 295 (w kraju 301) i wzrósł w porównaniu do 2007 r. o 10,9% (w kraju spadek o 0,7%). Wskaźnik ten lokował województwo na siódmym miejscu w Polsce (w 2007 r. 13 lokata).

Mapa 11. Wskaźnik zagrożenia przestępczością na 10 tys. ludności oraz rodzaje przestępstw stwierdzonych w 2011 r.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

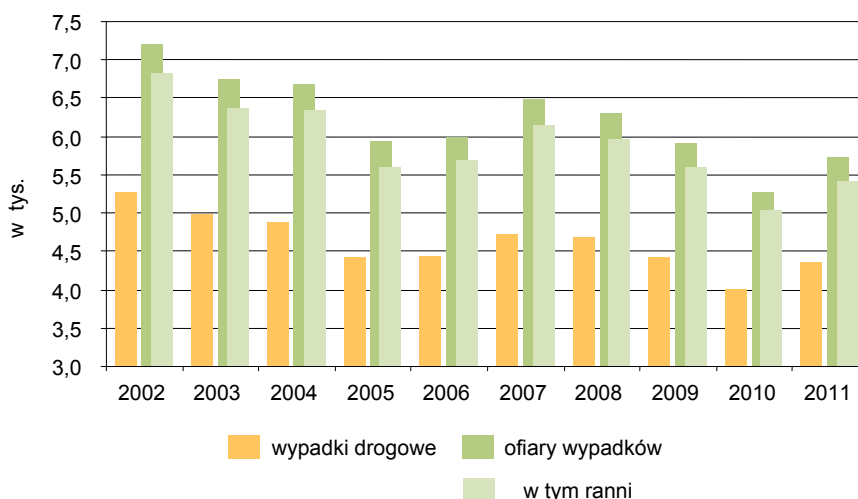
W 2011 r. na drogach woj. małopolskiego doszło do 4364 wypadków, w których zginęło 312 osób, a 5425 zostało rannych. Odnotowano również 28,4 tys. kolizji.

Pomimo rosnącej ilości pojazdów w badanym okresie nastąpiła poprawa bezpieczeństwa na drogach woj. małopolskiego. W porównaniu do 2007 r. spadła ilość przestępstw drogowych o 5,9% i liczba wypadków o 7,5%. Mniej było ofiar śmiertelnych (o 8,5%) i osób rannych (mniej o 11,7%). Odnotowano również spadek o 25,4% wskaźnika określającego liczbę ofiar śmiertelnych na 100 tys. zarejestrowanych pojazdów.

Wskaźnikami określającymi stan bezpieczeństwa ruchu drogowego jest liczba ofiar śmiertelnych na 100 tys. mieszkańców oraz na 100 wypadków drogowych.

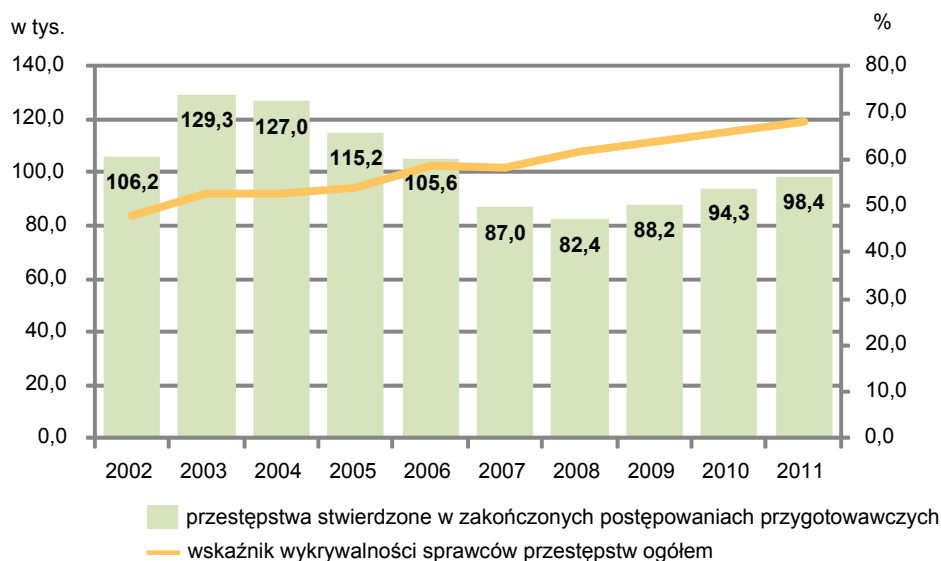
W 2011 r. liczba ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności woj. małopolskiego wynosiła 9,3 osoby (o 1,1 osoby mniej niż w 2007 r.), co przy średniej w kraju wynoszącej 10,9 osoby lokowało województwo na 14 miejscu w kraju. W latach 2007 - 2011 średniorocznie w 100 wypadkach drogowych zginęło 7 osób (w kraju 11 osób). W skali Polski był to również jeden z najniższych wskaźników.

Wykres 75. Wypadki drogowe i ofiary wypadków drogowych w woj. małopolskim

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Na terenie woj. małopolskiego ilość przestępstw stwierdzonych wzrosła, ale równocześnie wzrosła skuteczność ścigania sprawców popełnionych przestępstw, choć wciąż jest jedną z niższych w kraju. Wskaźnik wykrywalności wzrósł z wartości 58,1% w 2007 r. (w kraju 64,6%) do 68,1% w 2011 r. (w kraju 68,7%) i lokował województwo na 11 miejscu w Polsce.

Wykres 76. Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem w woj. małopolskim

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Spójność społeczna

Zagadnienie spójności społecznej w opracowaniach naukowych i publicystycznych rozpatrywane jest różnych aspektach. W ich świetle spójność społeczna polega nie tylko na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa, ale na tworzeniu „solidarności” społecznej, odbudowie więzi społecznych i zwiększeniu wrażliwości społecznej. Wyraża się również rosnącą w społeczeństwie współodpowiedzialnością za losy tych, którzy z różnych przyczyn znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej, często z przyczyn od nich niezależnych.

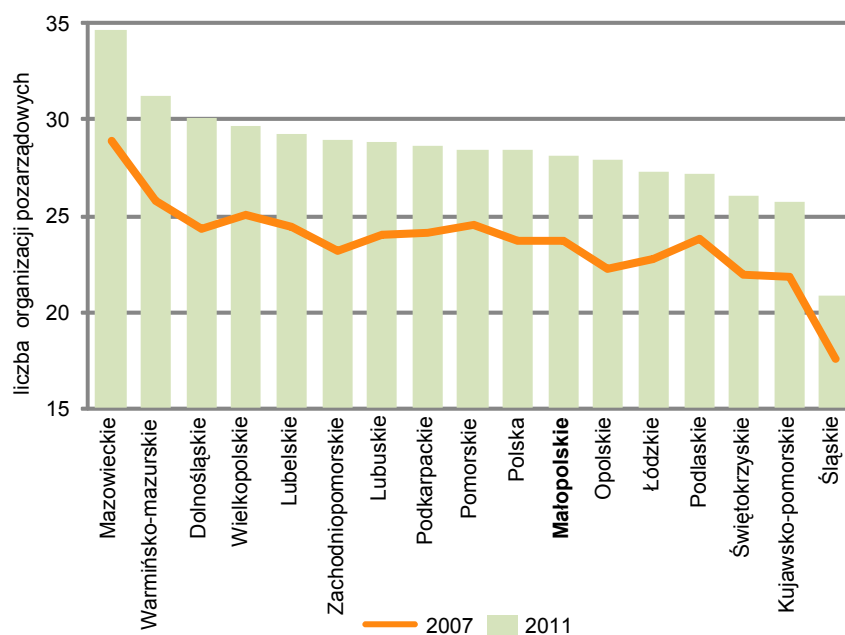
Ocena stopnia spójności społecznej danego społeczeństwa może być prowadzona w ujęciu materialnym, wówczas analizowane są m. in. takie wskaźniki, jak: materialny poziom życia mierzony wartością PKB, poziom wykształcenia, aktywność zawodowa, zakres wydatków społecznych, poziom infrastruktury (komunikacja publiczna), stan zdrowia i dostęp do opieki zdrowotnej oraz warunki mieszkaniowe.

Natomiast spójność społeczną w ujęciu niematerialnym obrazuje zaangażowanie w sprawy własnych społeczności lokalnych i regionalnych, czego wyrazem jest działalność organizacji pozarządowych – fundacji i stowarzyszeń.

W całym kraju na koniec 2011 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 109,5 tys. organizacji pozarządowych, z czego 13,6 tys. to fundacje a 95,9 tys. to stowarzyszenia i organizacje społeczne. Rozmieszczenie organizacji według województw było silnie zróżnicowane, ponad połowa z nich zarejestrowana była w pięciu województwach: mazowieckim, wielkopolskim, śląskim, małopolskim i dolnośląskim. Zaznaczyć należy, iż w woj. małopolskim zarejestrowanych było 8,6% fundacji (drugie miejsce w kraju po woj. mazowieckim) i 8,6% stowarzyszeń (czwarte miejsce w kraju, po województwach: mazowieckim, wielkopolskim i śląskim). W porównaniu do 2007 r. liczba organizacji zwiększyła się o 19,0 tys., przy czym liczniej powstawały nowe stowarzyszenia i inne organizacje społeczne niż fundacje. Na przestrzeni całego omawianego okresu woj. małopolskie

znajdowało się w ścisłej czołówce województw, gdyż w 2007 r. największa liczba organizacji również skupiona była w tych samych województwach, co w 2011 r. W latach 2007 – 2011 liczba fundacji w woj. małopolskim zwiększyła się o 333, więcej fundacji powstało w tym czasie tylko w dwóch województwach: mazowieckim i dolnośląskim. Z kolei liczba nowych stowarzyszeń i innych organizacji powstałych w omawianym czasie (1339 organizacji) ulokowała woj. małopolskie na czwartym miejscu w kraju, po województwach: mazowieckim, wielkopolskim i dolnośląskim. Inaczej przedstawiała się lokata województwa pod względem liczby fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Na koniec 2011 r. na pozycji lidera nadal znajdowało się woj. mazowieckie – 35 organizacji, natomiast woj. małopolskie z liczbą 28 organizacji na 10 tys. ludności dzieliło dziewiąte miejsce z województwami: pomorskim i opolskim. Zacytowane liczby nie zawsze odzwierciedlają faktyczną liczbę działających organizacji, gdyż niektóre z nich powołane były do realizacji ściśle określonego celu i fakt zakończenia działalności nie zawsze jest zgłaszany w systemie REGON.

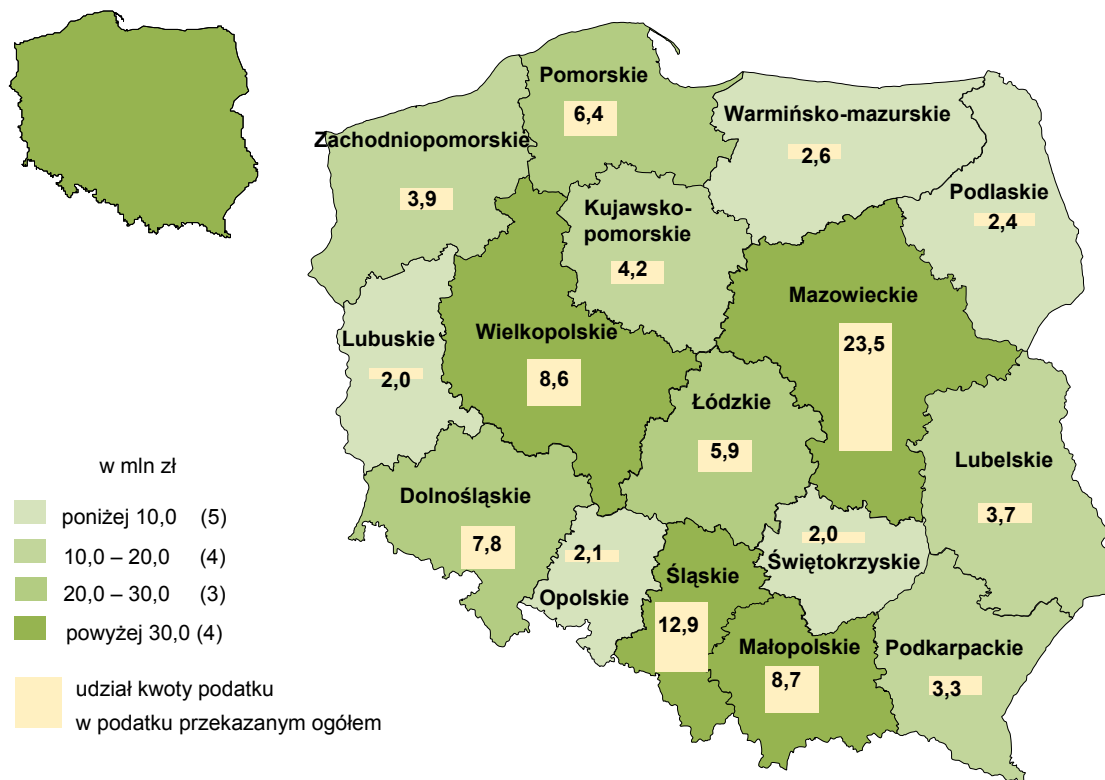
Wykres 77. Fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne na 10 tys. ludności

Przykładem rosnącego zaangażowania społecznego jest również systematycznie zwiększająca się liczba osób, które zdecydowały się przekazać 1% podatku od własnych dochodów na rzecz organizacji pozarządowej ze statusem organizacji pożytku publicznego. Z danych udostępnionych przez Ministerstwo Finansów wynika, że w 2007 r. (w czwartym roku funkcjonowania odpisu) z możliwości tej skorzystało 1,6 mln osób przekazując 105,4 mln zł, natomiast w 2011 r. (według stanu na 15 września 2011 r.) łączna kwota podatku z rozliczenia za 2010 r. przekroczyła 400 mln zł a przekazało ją ponad 10 mln osób. Na przykładzie tych wartości można zaobserwować zarówno stopniowy rozwój wrażliwości społecznej, jak i powszechną akceptację uproszczonych mechanizmów przekazywania środków na rzecz wybranej organizacji. Z informacji Ministerstwa Finansów dotyczącej rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2009 r. wynika, że

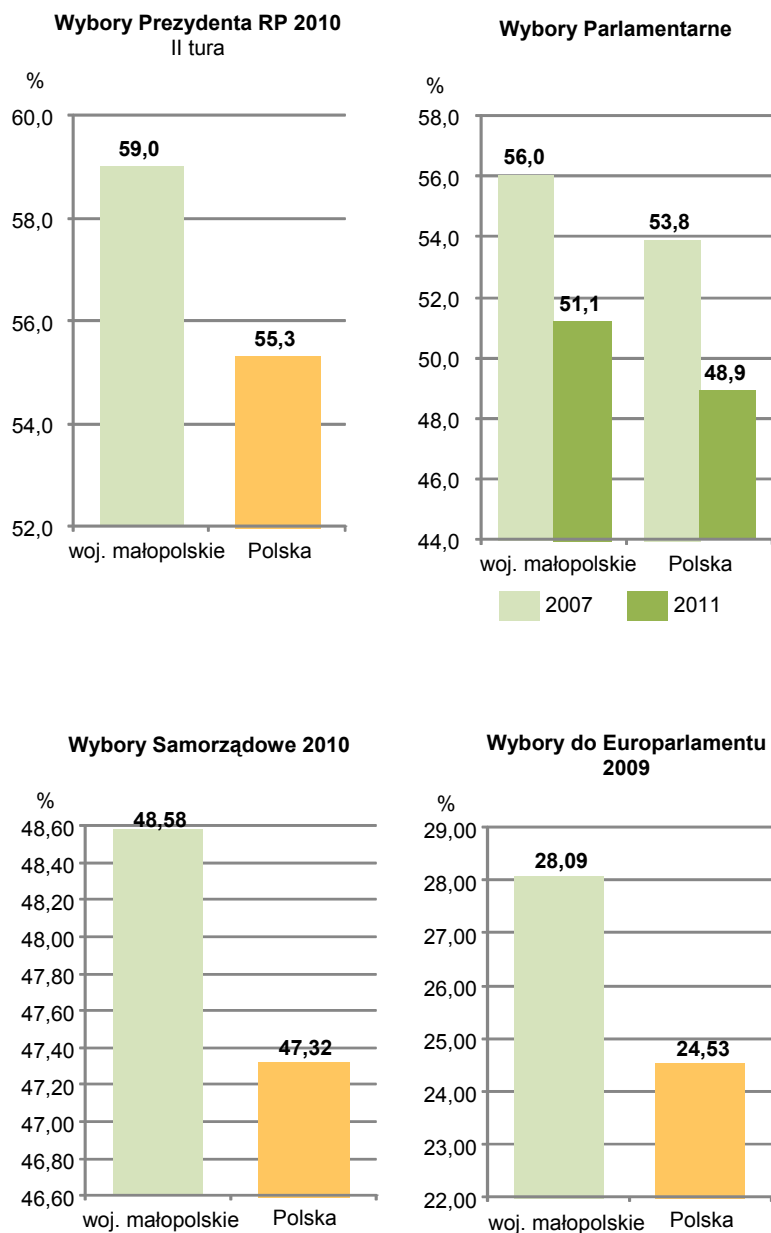
w 2010 r. mieszkańcy woj. małopolskiego przekazali organizacjom pożytku publicznego 31,2 mln zł. W skali kraju więcej przekazano w województwach: mazowieckim (83,8 mln zł) i śląskim (46,2 mln zł), natomiast najmniej w woj. lubuskim (7,0 mln zł).

Mapa 12. Kwoty 1% podatku przekazanego na rzecz organizacji pożytku publicznego w 2010 r.

Najbardziej powszechnym doświadczeniem obywatelskim jest udział w wyborach, przy czym udział w wyborach samorządowych jest wyrazem zaangażowania w sprawy własnych społeczności lokalnych i regionalnych. Na przestrzeni lat 2007 - 2011 społeczeństwo kilkakrotnie podchodziło do urn wyborczych: 2-krotnie wybierano posłów do Sejmu i senatorów (w 2007 i 2011 r.), wybierano posłów do Parlamentu Europejskiego (w 2009 r.), Prezydenta RP (w 2010 r.) oraz przedstawicieli do własnych struktur samorządowych (w 2010 r.). We wszystkich wymienionych wyborach frekwencja wyborcza mieszkańców woj. małopolskiego należała do najwyższych i przekraczała średnie wartości w kraju w granicach 1,26 - 3,71 p. proc. Na szczególne podkreślenie zasługuje udział w wyborach Prezydenta RP w 2010 r. Frekwencja wyborcza w woj. małopolskim (59,02%) przekroczyła średnią w kraju (55,31%) i usytuowała województwo na drugim miejscu w kraju, lepszy wynik osiągnięto jedynie w woj. mazowieckim (61,55%).

Wykres 78. Frekwencja wyborcza w wyborach

ROZDZIAŁ II. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W POWIATACH WOJ. MAŁOPOLSKIEGO W LATACH 2007-2011

PODSTAWOWE TENDENCJE ZMIAN

Podobnie jak dla województwa warunki życia mieszkańców poszczególnych powiatów w woj. małopolskim scharakteryzowano za pomocą wybranych wskaźników pogrupowanych według dziedzin tematycznych: zasoby ludzkie, aktywność gospodarcza, zamożność mieszkańców, dostępność usług społecznych. Miernik globalny, określający warunki życia ludności został obliczony na podstawie mierników syntetycznych wymienionych dziedzin tematycznych. Pozwoliło to na utworzenie czterech grup powiatów o podobnym poziomie życia mieszkańców, określenie kierunków zmian na przestrzeni lat 2007 – 2011 oraz mocnych i słabych stron w tych powiatach poprzez porównanie do średniej wojewódzkiej.

W dalszej części opracowania dokonano szczegółowej analizy dziedzin tematycznych z prezentacją wskaźników na mapkach i wykresach.²¹ Na zakończenie opisu każdej dziedziny umieszczono podział na grupy podobnych powiatów ze względu na poziom wskaźników charakteryzujących dziedzinę.²²

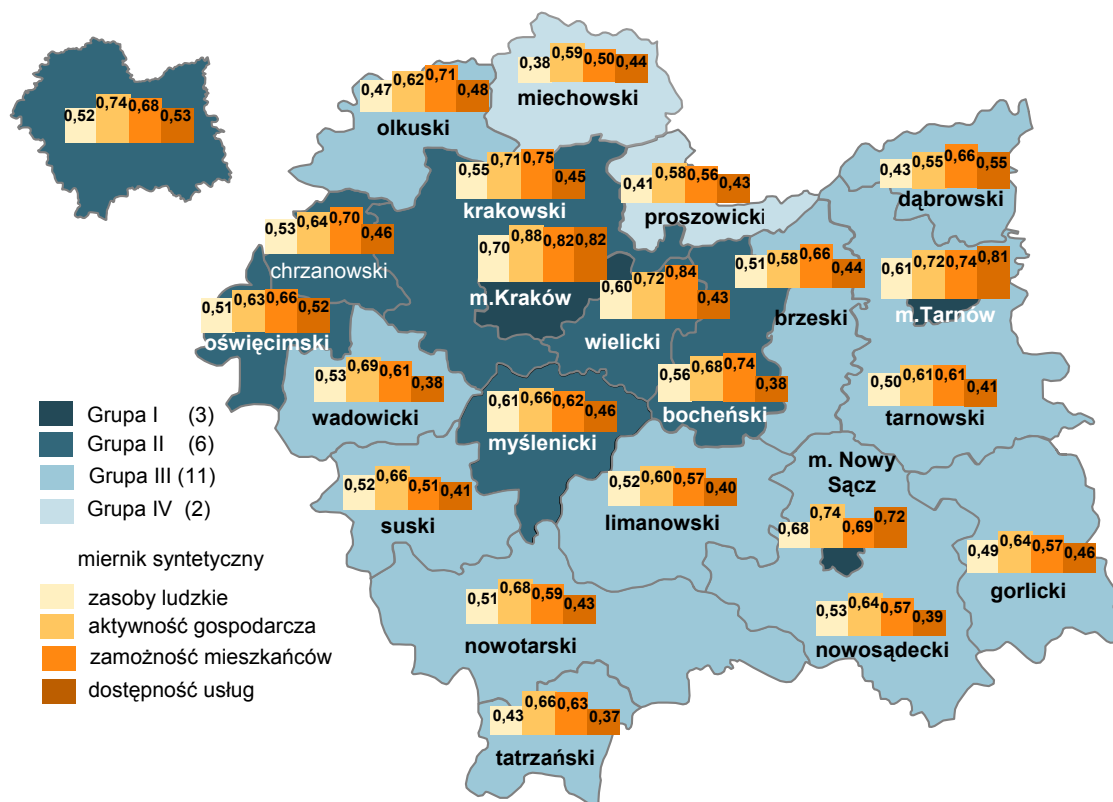
Grupy powiatów według miernika globalnego warunków życia ludności w 2007 i 2011 r.

	2007	2011
Grupa I	m.Kraków m. Tarnów m. Nowy Sącz	m.Kraków m. Tarnów m. Nowy Sącz
Grupa II	wielicki krakowski myślenicki oświęcimski bocheński chrzanowski	wielicki krakowski bocheński myślenicki oświęcimski chrzanowski
Grupa III	olkuski wadowicki nowotarski brzeski gorlicki dąbrowski tarnowski tatrzański limanowski suski nowosądecki	olkuski wadowicki nowotarski dąbrowski brzeski gorlicki tarnowski nowosądecki suski tatrzański limanowski
Grupa IV	proszowicki miechowski	proszowicki miechowski

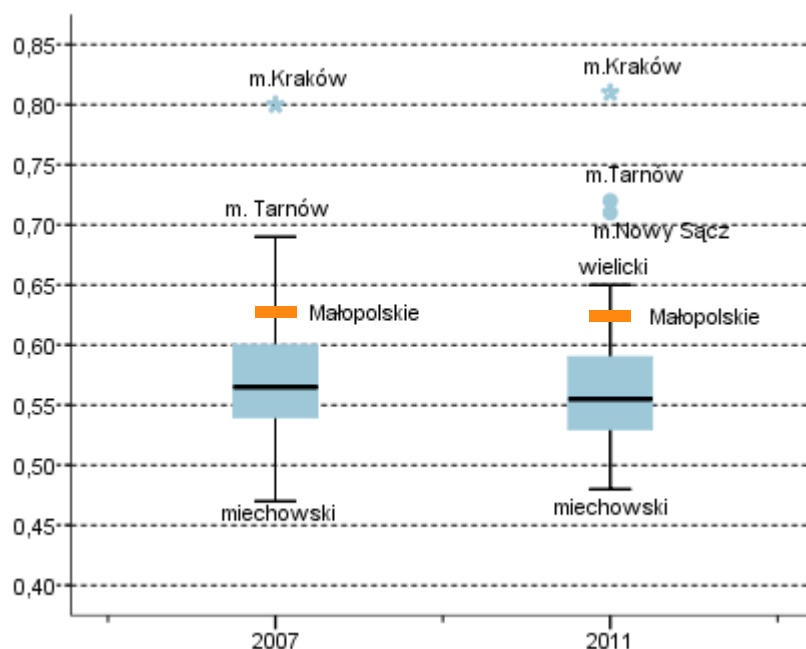
²¹ Patrz uwagi ogólne pkt 13 str. 22.

²² Patrz uwagi ogólne pkt 14 str. 22.

Mapa 13. Mierniki globalne warunków życia ludności i mierniki syntetyczne dziedzin tematycznych w 2011 r.

Wykres 79. Zróżnicowanie mierników warunków życia ludności

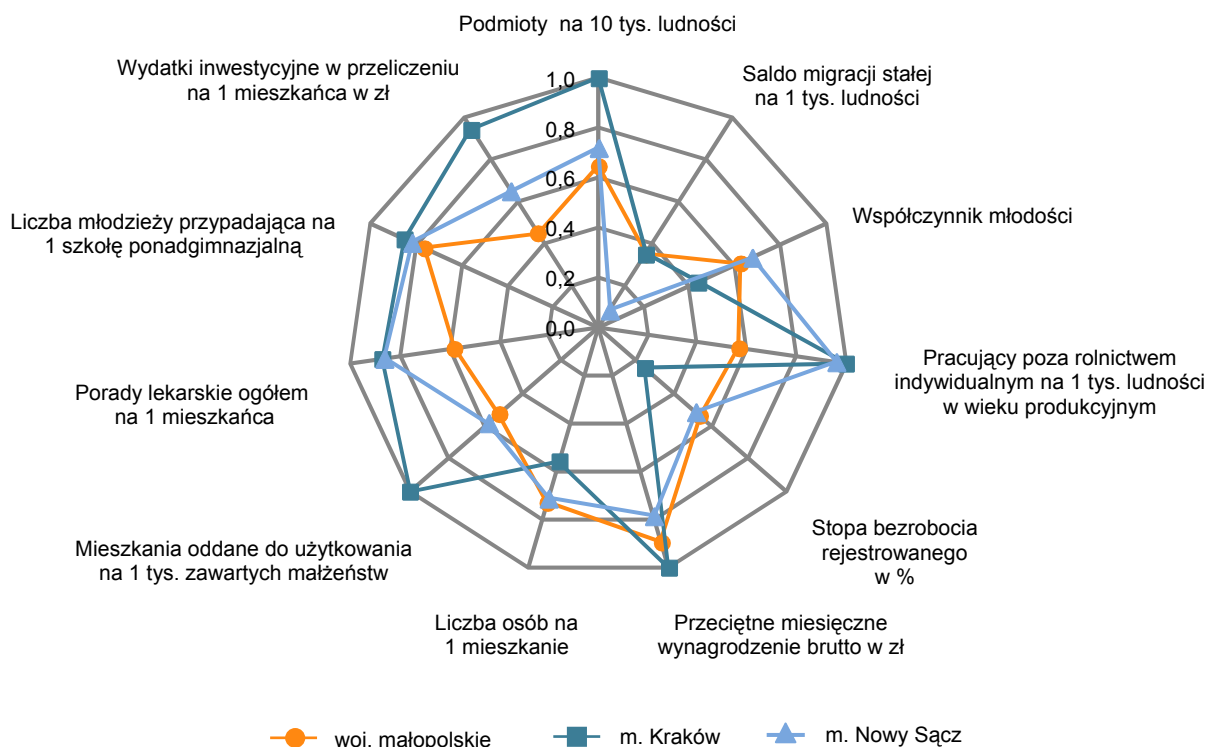
I grupa

Miasta na prawach powiatu (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz) stanowią pierwszą grupę powiatów, w których warunki życia mieszkańców były lepsze niż przeciętne w województwie, a mierniki syntetyczne dla każdej dziedziny tematycznej należały do najwyższych. Miasta są dla otaczających powiatów ośrodkiem rozwoju, siedzibą przedsiębiorstw, handlu i usług, urzędów, specjalistycznej opieki zdrowotnej, ośrodkiem szkolnictwa średniego i wyższego oraz lokalnym centrum kultury. Duża liczba osób z sąsiednich powiatów dojeżdża do pracy do miast, wykorzystując możliwość mieszkania w atrakcyjnych gminach bliskiego otoczenia miast. Podobnie jak w poprzednich latach, także w omawianym okresie odpływ ludzi młodych z miast i napływ ludności do podmiejskich miejscowości powoduje, że statystyczny mieszkaniec miast był starszy niż statystyczny mieszkaniec otaczających powiatów. Mieszkańcy miast na prawach powiatu byli znacznie lepiej wykształceni, częściej też wykonywali pracę zarobkową. Pracę zarobkową wykonywało w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie znacznie więcej osób w przeliczeniu na ludność w wieku produkcyjnym niż średnio w województwie. Zdecydowanie dominowali pracujący w sektorze usług przy znacznie niższym udziale pracujących w sektorze przemysłowym. W powiatach tej grupy odnotowano stosunkowo niską stopę bezrobocia, przy czym najniższą w skali województwa, w Krakowie.

Zróźnicowanie poziomu życia ludności jest zależne od aktywności gospodarczej, a wskaźniki ją charakteryzujące osiągały w tej grupie najwyższe wartości w województwie. Lepszy system transportowy, infrastruktura oraz rynki zbytu skutecznie przyciągają inwestorów. Zdolność do przyciągania inwestorów decyduje o pozycji konkurencyjnej powiatów i przekłada się na tworzenie nowych miejsc pracy. W Krakowie liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 10 tys. ludności była najwyższa, ale relatywnie wysoka była także w pozostałych dwóch miastach na prawach powiatu. Również udział spółek handlowych oraz udział spółek z kapitałem zagranicznym w liczbie podmiotów ogółem był najwyższy w Krakowie, a wysoki w Tarnowie i Nowym Sączu. We wszystkich tych miastach dominującym rodzajem prowadzonej działalności były usługi.

Najwyższe przeciętne wynagrodzenie (3722 zł) otrzymali pracownicy zatrudnieni w Krakowie, gdzie zlokalizowanych jest wiele instytucji, uczelni i firm zatrudniających wysokiej klasy specjalistów we wszystkich dziedzinach gospodarki mających wpływ na poziom średniej płacy. W Tarnowie i w Nowym Sączu przeciętne wynagrodzenie było niższe niż średnio w województwie i wynosiło odpowiednio 3226 zł i 2925 zł. W Krakowie odnotowano rozwarstwienie przeciętnych rocznych przychodów z wynagrodzeń na podobnym poziomie jak w województwie, około 13 - krotne, w Nowym Sączu 12 – krotne, a w Tarnowie 10 – krotne. Relatywnie wysokie wynagrodzenia w skali województwa i niska stopa bezrobocia skutkowały w Krakowie i w Tarnowie niskim udziałem osób korzystających z pomocy społecznej w populacji ogółem, poniżej średniej wojewódzkiej. Biorąc pod uwagę zagęszczenie ludności w mieszkaniach najkorzystniejsze warunki posiadali mieszkańcy Krakowa i Tarnowa, niewiele gorsze Nowego Sącza. W miastach na prawach powiatu były jednak skupione najmniejsze mieszkania. Standard mieszkań zlokalizowanych w powiatach grodzkich był znacznie wyższy w porównaniu do pozostałych powiatów. Mieszkania te były w większości wyposażone w podstawowe instalacje sanitarno – techniczne.

Wykres 80. Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy I w 2011 r.

Poziom życia ludności jest uzależniony od dostępności usług społecznych zarówno w zakresie ochrony zdrowia, jak również edukacji i kultury. Dostępność do lekarzy w miastach na prawach powiatu była znacznie lepsza niż średnio w województwie, ale z ich usług korzystali nie tylko mieszkańcy tych miast, ale także mieszkańcy pozostałych powiatów. W powiatach grodzkich liczba miejsc w przedszkolach przypadająca na 1 tys. dzieci w grupie wiekowej 3 - 6 lat przekraczała średnią wojewódzką, a w Tarnowie i Krakowie wskaźnik ten osiągnął najwyższe wartości. W powiatach grupy I obserwuje się przewagę korzystnych warunków życia, a otoczenie powiatów może stać się szansą ich dalszego rozwoju osłabiając wewnętrzne czynniki negatywne.

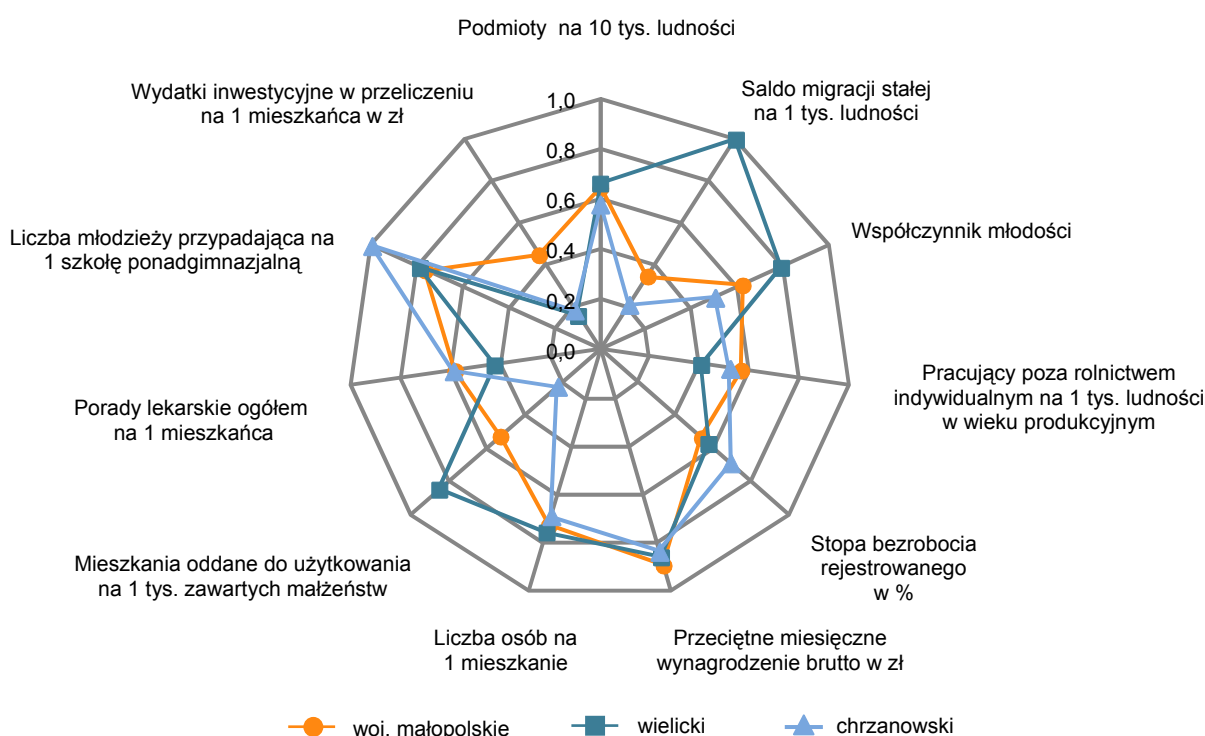
II grupa

W drugiej grupie znalazły się powiaty z otoczenia Krakowa: wielicki, krakowski, bocheński, myślenicki oraz dwa rozwinięte gospodarczo powiaty zachodniej części województwa: oświęcimski i chrzanowski. Warunki życia ludności w tych powiatach, poza powiatem wielickim, były niewiele poniżej średniej wojewódzkiej, co wynikało z wartości mierników dziedzin tematycznych (aktywności gospodarczej, zasobów ludzkich, zamożności mieszkańców, dostępności usług społecznych) oscylujących wokół odpowiednich średnich wojewódzkich. W powiatach widoczne jest zbliżenie niektórych cech, a dla pozostałych cech zachodzi komplementarność, pewne różnice cech niwelowane są przez inne – przeciwstawne.

Na przestrzeni analizowanych lat we wszystkich powiatach tej grupy, oprócz chrzanowskiego, wystąpił przyrost ludności. W następstwie procesów demograficznych zmieniła się struktura wiekowa ludności w powiatach. Statystyczny mieszkaniec powiatu chrzanowskiego w 2011 r. był najstarszy w woj. małopolskim i miał 40,5 lat. Statystyczni mieszkańcy powiatu myślenickiego (34,6 lat)

i bocheńskiego (35,4 lat) należeli do jednych z najmłodszych w woj. małopolskim. W powiatach tej grupy na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym liczba pracujących poza rolnictwem była niższa niż wskaźnik wojewódzki wynoszący 332 osób. W powiecie chrzanowskim i oświęcimskim dominowali pracujący w sektorze przemysłowym. Większe możliwości znalezienia pracy w sektorze przemysłowym w powiecie chrzanowskim i oświęcimskim nie chroniły przed bezrobociem. W wymienionych powiatach odnotowano stosunkowo wysoką stopę bezrobocia, przekraczającą średnią wojewódzką. Natomiast w powiatach bocheńskim i krakowskim stopa bezrobocia była najniższa w tej grupie powiatów. Mieszkańcy powiatów tej grupy znajdują pracę w pobliskim Krakowie, o czym świadczy liczba osób dojeżdżających do pracy.

Wykres 81. Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy II w 2011 r.

Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności we wszystkich powiatach za wyjątkiem wielickiego była niższa od przeciętnej wartości wskaźnika dla woj. małopolskiego. Najniższą liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności odnotowano w powiecie bocheńskim. W powiatach tej grupy relatywnie wysoki był udział spółek handlowych, w tym z kapitałem zagranicznym.

Wynagrodzenia pracowników jedynie w powiecie krakowskim były wyższe niż przeciętne w województwie. Najniższe wynagrodzenie otrzymywali pracownicy powiatu myślenickiego. Różnice dochodowe przeciętnych przychodów rocznych z wynagrodzeń oscylowały wokół przeciętnej wojewódzkiej (13 – krotne), a relatywnie niskie różnice dochodowe odnotowano w powiecie oświęcimskim.

Udział beneficjentów pomocy społecznej w populacji ogółem był niższy niż średnia w województwie poza powiatem myślenickim, w którym ten udział był zdeterminowany głównie wyższą stopą bezrobocia w porównaniu do pozostałych powiatów grupy drugiej.

We wszystkich powiatach tej grupy oprócz powiatu chrzanowskiego były skupione mieszkania większe niż średnie w województwie. Udział korzystających z sieci wodociągowej oraz gazowej w ogólnej liczbie ludności przekraczał odpowiednie przeciętne wskaźniki dla woj. małopolskiego, za wyjątkiem powiatu myślenickiego, dla którego obydwie wskaźniki były mniej korzystne oraz powiatu bocheńskiego, dla którego mniej korzystny był udział korzystających z sieci wodociągowej. Pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne standard mieszkań zlokalizowanych w powiatach: chrzanowskim i oświęcimskim był znacznie wyższy w porównaniu do standardu statystycznego mieszkania w województwie.

Dostępność do lekarzy w każdym z omawianych powiatów była gorsza niż średnia w województwie, najmniej korzystną odnotowano w powiatach: krakowskim i wielickim, przy czym mieszkańcy tych dwóch powiatów korzystali z usług lekarzy pobliskiego Krakowa.

Powiaty tej grupy miały dużo mocnych stron wynikających z potencjału gospodarczego, społecznego, położenia gospodarczego oraz kondycji finansowej. Dalszy ich rozwój jest możliwy poprzez pokonanie słabych stron z wykorzystaniem szans jakie daje otoczenie.

III grupa

W trzeciej grupie znalazły się powiaty południowe i wschodnie woj. małopolskiego (nowotarski, dąbrowski, brzeski, gorlicki, tarnowski, nowosądecki, tatrzański, limanowski) oraz trzy powiaty zachodnie (olkuski, wadowicki, suski). W powiatach tarnowskim i nowosądeckim widoczne było silne oddziaływanie miast na prawach powiatu Tarnowa i Nowego Sącza. Warunki życia ludności w powiatach grupy III były poniżej średniej wojewódzkiej, co było następstwem relatywnie niskich wartości mierników dziedzin tematycznych (aktywności gospodarczej, zasobów ludzkich, zamożności mieszkańców, dostępności usług społecznych).

W latach 2007 - 2011 we wszystkich powiatach tej grupy wystąpił rzeczywisty przyrost ludności, co było spowodowane zarówno dodatnim przyrostem naturalnym jak również dodatnim saldem migracji (oprócz powiatów: dąbrowskiego, gorlickiego limanowskiego i olkuskiego). Procesy demograficzne w powiatach ukształtowały odmienne struktury wiekowe mieszkańców. Statystyczny mieszkaniec powiatu olkuskiego na koniec 2011 r. osiągnął wiek 39,8 lat i był najstarszy w tej grupie, mieszkaniec powiatu tatrzańskiego miał 37,4 lata natomiast przeciętny wiek w pozostałych powiatach był niższy od mediany wieku dla województwa (37,2 lat). Najniższy przeciętny wiek, niewiele ponad 33 lata, mieli mieszkańcy powiatu limanowskiego i nowosądeckiego.

We wszystkich powiatach grupy III, poza olkuskim i wadowickim, odnotowano niższy udział osób z wykształceniem ponadpodstawowym niż przeciętnie w województwie. Najniższy wskaźnik odnotowano w powiecie nowotarskim, gdzie tylko niewiele ponad połowa ludności miała wykształcenie ponadpodstawowe. Struktura demograficzna powiatów z niskim średnim wiekiem mieszkańców może być szansą rozwoju, pod warunkiem stworzenia lepszych możliwości edukacyjnych dla dzieci i młodzieży.

We wszystkich powiatach tej grupy pracę zarobkową wykonywało mniej osób niż przeciętnie w województwie, a szczególnie niski wskaźnik pracujących na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym

odnotowano w powiecie tarnowskim. Dla ludności z powiatów tarnowskiego i nowosądeckiego miasta Tarnów i Nowy Sącz są miejscem pracy, dlatego wskaźnik nie odzwierciedla rzeczywistego stanu liczby pracujących w tych powiatach. W powiecie olkuskim dominowali pracujący w sektorze przemysłowym, w powiecie tatrzańskim odnotowano wysoki udział pracujących w sektorze usług, a w pozostałych powiatach zdecydowanie dominowali pracujący w sektorze rolniczym. We wszystkich powiatach oprócz suskiego odnotowano stopę bezrobocia wyższą niż w województwie. Najtrudniej było znaleźć pracę mieszkańcom powiatu dąbrowskiego i limanowskiego, gdzie stopa bezrobocia była najwyższa w skali województwa, przy równoczesnym wysokim udziale długotrwale bezrobotnych. Na poziom bezrobocia w powiatach o niskiej urbanizacji wpływają małe możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Wysokie bezrobocie wynika często z bierności i poczucia braku nadziei wśród bezrobotnych o niskich kwalifikacjach zawodowych. Utrzymujący się w ostatnich latach na tych terenach relatywnie wysoki poziom bezrobocia świadczy o dużych trudnościach wyjścia z niekorzystnej sytuacji ekonomicznej.

W turystycznym powiecie tatrzańskim liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności lokowała ten powiat na drugim miejscu w województwie z dominacją działalności usługowej, a w szczególności działalności zaklasyfikowanej do sekcji Zakwaterowanie i gastronomia Δ . W powiecie olkuskim liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności była wyższa niż powiatów grupy II chrzanowskiego i oświęcimskiego. W pozostałych powiatach działalność zwykle była prowadzona w powiązaniu z miejscowym rynkiem pracy i oparta na zasobach danego terenu. W tych powiatach brakowało dużych inwestycji, a jedynie podmioty małe i średnie osób fizycznych stwarzały szanse gospodarczego rozwoju. Niejednokrotnie działalność gospodarcza oparta była na lokalnych tradycjach rzemieślniczych i handlowych.

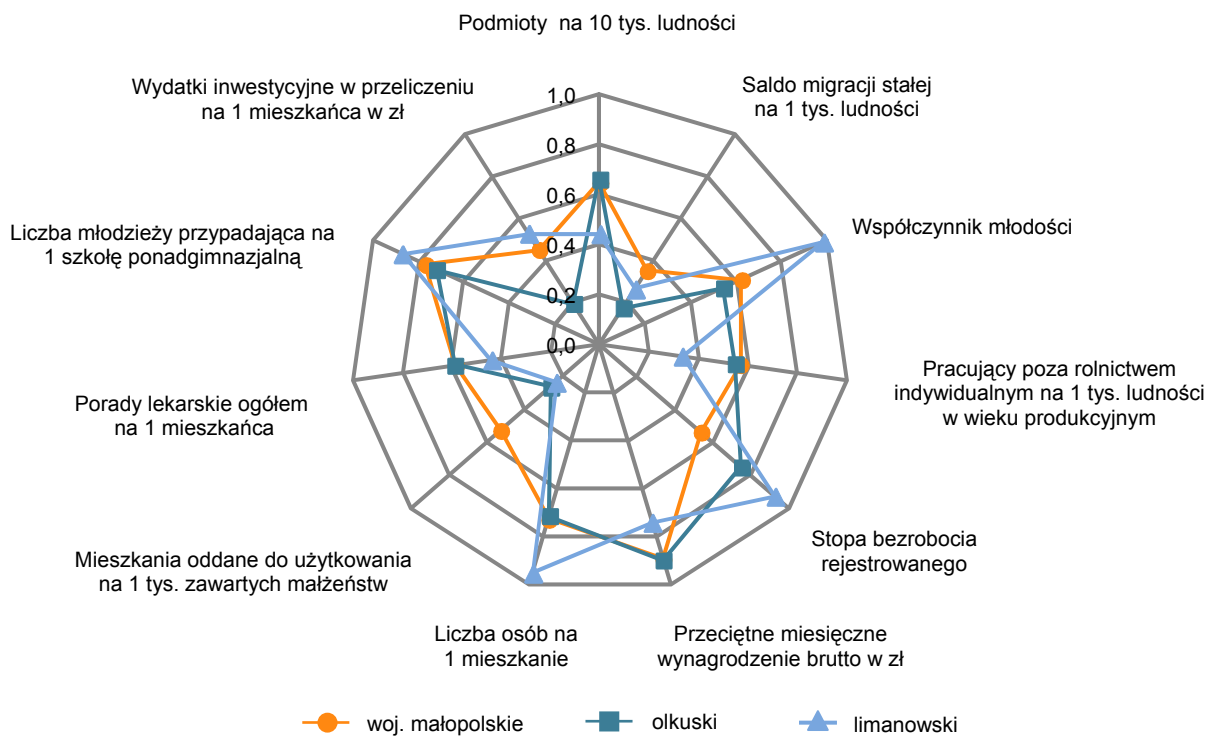
Wynagrodzenie brutto w powiatach, w których mieszkańcy pracowali w większości w sektorze rolniczym było niższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie, przy czym najniższe było w powiecie nowotarskim. Pracownicy powiatu olkuskiego, pracujący w przeważającej większości w sektorze przemysłowym, otrzymali wynagrodzenie niewiele wyższe niż średnia wojewódzka. W dwóch powiatach grupy III: tatrzańskim i nowotarskim rozwarstwienie przeciętnych rocznych przychodów było najwyższe w województwie odpowiednio 24 - krotne i 20 –krotne.

Relatywnie niski odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (poniżej średniej wojewódzkiej) odnotowano w powiatach: wadowickim, olkuskim tatrzańskim i nowotarskim. W pozostałych powiatach sytuacja społeczno-gospodarcza nie gwarantowała wystarczającego materialnego poziomu ludności, co determinowało wysoki udział beneficjentów pomocy społecznej (w powiatach: nowosądeckim i limanowskim najwyższy wskaźnik w województwie).

Zagęszczenie ludności w mieszkaniach we wszystkich powiatach oprócz tatrzańskiego i olkuskiego było większe niż średnia w województwie. Udział korzystających z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej był zróżnicowany. Udział korzystających z sieci wodociągowej wyższy niż przeciętnie w województwie odnotowano w powiatach: olkuskim i dąbrowskim, a wyższy udział korzystających z sieci kanalizacyjnej w powiecie tatrzańskim. Bardzo niski udział korzystających

z sieci gazowej odnotowano w powiatach: tatrzańskim, nowotarskim i suskim. Wyposażenie mieszkań w instalacje gazowe w powiatach: tatrzańskim i nowotarskim było bardzo niskie, ze względu na ukształtowanie terenu.

Wykres 82. Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy III w 2011 r.

Dostępność do lekarzy była gorsza niż średnia w województwie oprócz powiatu tatrzańskiego. W powiecie tarnowskim i nowosądeckim odnotowano (podobnie jak w powiecie krakowskim i wielickim) najniższe wskaźniki. Faktyczna dostępność do lekarzy w tych powiatach była o wiele lepsza ze względu na sąsiedztwo Tarnowa i Nowego Sącza i korzystanie z usług lekarzy tych miast. Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego była mniejsza od średniej wojewódzkiej we wszystkich powiatach grupy III, oprócz olkuskiego i wadowickiego. Liczba uczniów przypadających na 1 szkołę ponadgimnazjalną była większa niż średnia wojewódzka w powiatach: brzeskim, limanowskim i suskim.

Powiaty tej grupy mają przewagę słabych stron nad mocnymi. Podstawowe problemy obszarów wiejskich związane były z niskim poziomem wykształcenia mieszkańców wsi, niskim poziomem aktywności gospodarczej i wysokim bezrobociem. Poprawa poziomu życia ludności jest możliwa poprzez edukację młodzieży z obszarów wiejskich oraz uruchomienie przedsięwzięć inwestycyjnych przez władze samorządowe.

IV grupa

W IV grupie znalazły się dwa rolnicze powiaty północnej części woj. małopolskiego – miechowski i proszowicki, pozbawione ośrodków miejskich z silnym oddziaływaniem. Warunki życia ludności w powiatach grupy IV były znacznie poniżej średniej wojewódzkiej, co wynikało z wartości mierników dziedzin tematycznych (aktywności gospodarczej, zasobów ludzkich, zamożności mieszkańców i dostępności usług społecznych).

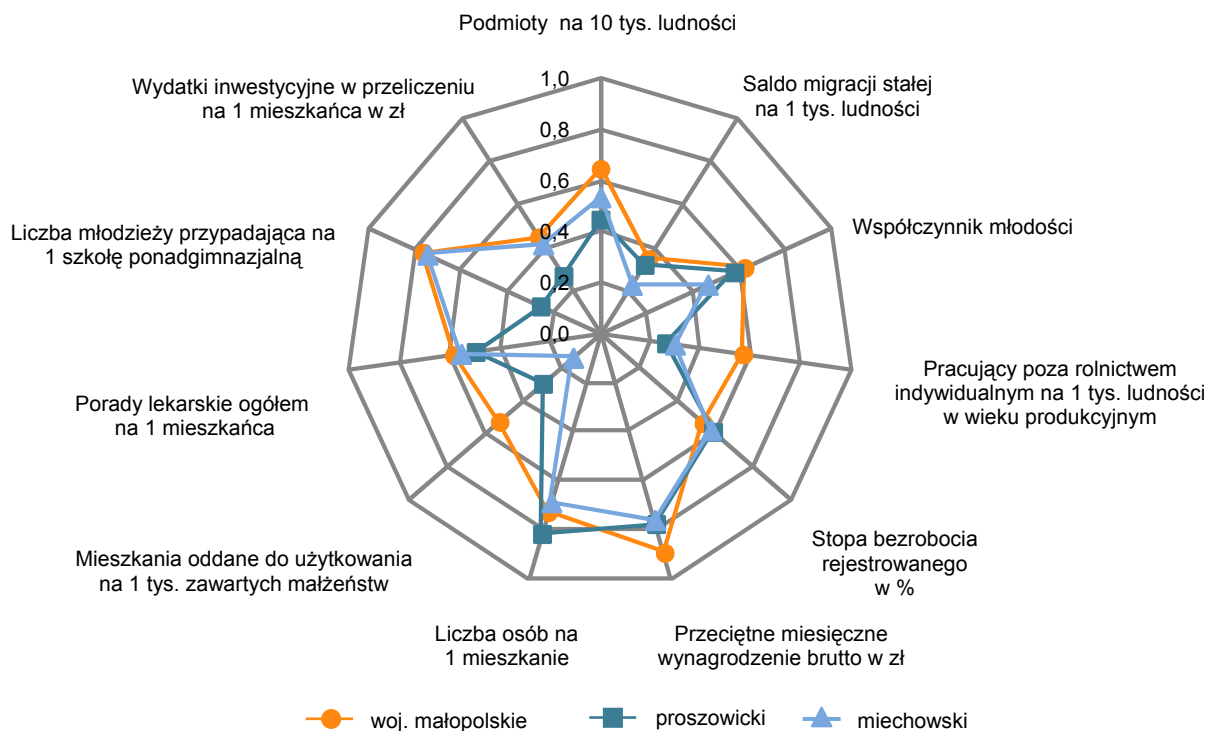
W latach 2007 - 2011 w powiecie proszowickim wystąpił niewielki przyrost rzeczywisty ludności, który był wynikiem dodatniego salda migracji przewyższającego ujemny przyrost naturalny. Spadek liczby ludności wystąpił w powiecie miechowskim (ujemne saldo migracji i ujemny przyrost naturalny). Statystyczny mieszkaniec powiatu miechowskiego i proszowickiego na koniec 2011 r. osiągnął wiek odpowiednio 40,1 i 38,3 lat. W obydwu powiatach struktura wykształcenia mieszkańców była niekorzystna, niski był udział osób z wykształceniem wyższym oraz z wykształceniem policealnym i średnim. Pracę zarobkową poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym w tych powiatach wykonywało 2-krotnie mniej osób niż wskazywała odpowiednia wartość wskaźnika dla woj. małopolskiego. Głównym zajęciem mieszkańców obydwu powiatów była praca w swoich gospodarstwach rolnych. Stopa bezrobocia zarówno w powiecie proszowickim jak i miechowskim była niewiele wyższa od przeciętnej dla województwa. Jednak w powiecie proszowickim odnotowano jeden z najwyższych udziałów długotrwale bezrobotnych w woj. małopolskim, co oznacza, że mieszkańcom tego powiatu najtrudniej było znaleźć pracę.

Niski wskaźnik podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności, duży udział osób pracujących w rolnictwie oraz stosunkowo niskie kwalifikacje pracowników miały wpływ na wysokość wynagrodzenia, znacznie niższą niż średnia wojewódzka. Sytuacja rodzin mieszkających na wsi, w tym rolników, była gorsza w porównaniu z rodzinami miejskimi. Równocześnie rozwarstwienie przeciętnych rocznych przychodów (w obydwu powiatach ponad 11-krotne) w porównaniu do przeciętnego rozwarstwienia w woj. małopolskim nie było duże. Przedstawiona sytuacja ekonomiczno – społeczna, a zwłaszcza poziom stopy bezrobocia niewiele wyższy niż średnio w województwie oraz niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym (podstawowe determinanty korzystania z pomocy społecznej) skutkował oscylującym wokół przeciętnej dla województwa udziałem osób korzystających z pomocy społecznej.

Zagęszczenie ludności w mieszkaniach oscylowało wokół średniej wojewódzkiej, ale przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę była wyższa niż średnia wojewódzka. Wyższy niż średnio w województwie był także udział korzystających z sieci wodociągowej. Na poziomie niższym niż średnia wojewódzka kształtował się natomiast udział korzystających z sieci kanalizacyjnej i sieci gazowej.

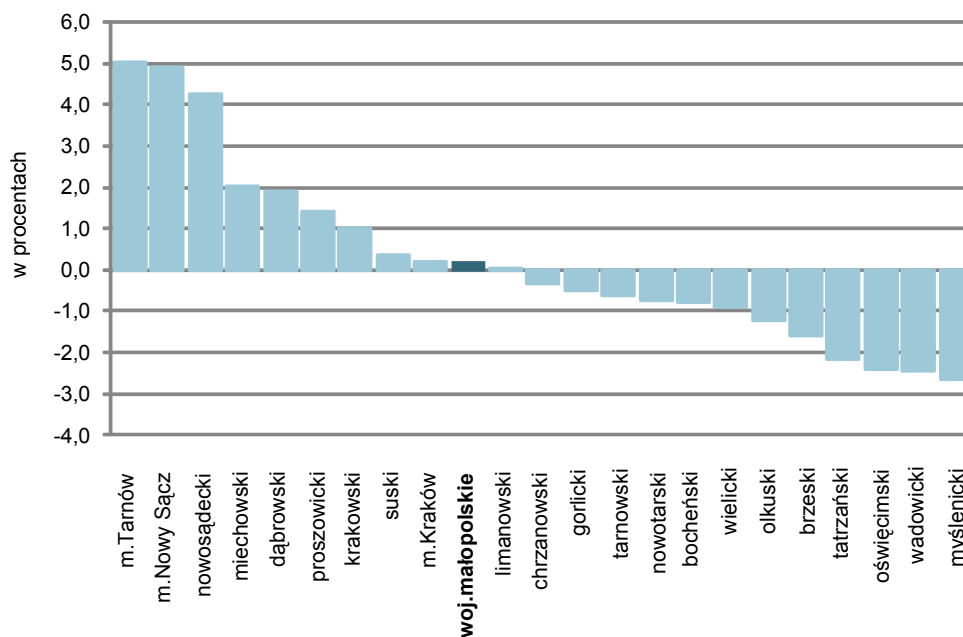
W powiatach tej grupy dostępność do lekarzy była gorsza niż średnia w województwie, a dostępność usług w zakresie edukacji zróżnicowana, w powiecie miechowskim zbliżona do przeciętnych dla województwa a znacznie odbiegająca od średnich w powiecie proszowickim.

Wykres 83. Znormalizowane wskaźniki warunków życia w powiatach grupy IV w 2011 r.

Ze względu na słabszy potencjał rozwojowy, niezadawalającą sytuację ekonomiczną, mniej przychylne otoczenie szanse rozwojowe tych powiatów są słabe. Dla tych powiatów istotne jest zminimalizowanie zagrożeń.

Wykres 84. Zmiany miernika warunków życia ludności w 2011 r. w stosunku do 2007 r.²³

²³ Patrz uwagi ogólne pkt 14 str. 22.

**GRUPY POWIATÓW WEDŁUG MIERNIKA WARUNKÓW ŻYCIA LUDNOŚCI
W 2007²⁴ I 2011 R.**

		2007			
		GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV
2011	GRUPA I	m.Kraków m.Tarnów m.Nowy Sącz			
	GRUPA II		wielicki krakowski bocheński myślenicki oświęcimski chrzanowski		
	GRUPA III			olkuski wadowicki nowotarski dąbrowski brzeski gorlicki tarnowski nowosądecki suski tatrzański limanowski	
	GRUPA IV				proszowicki miechowski

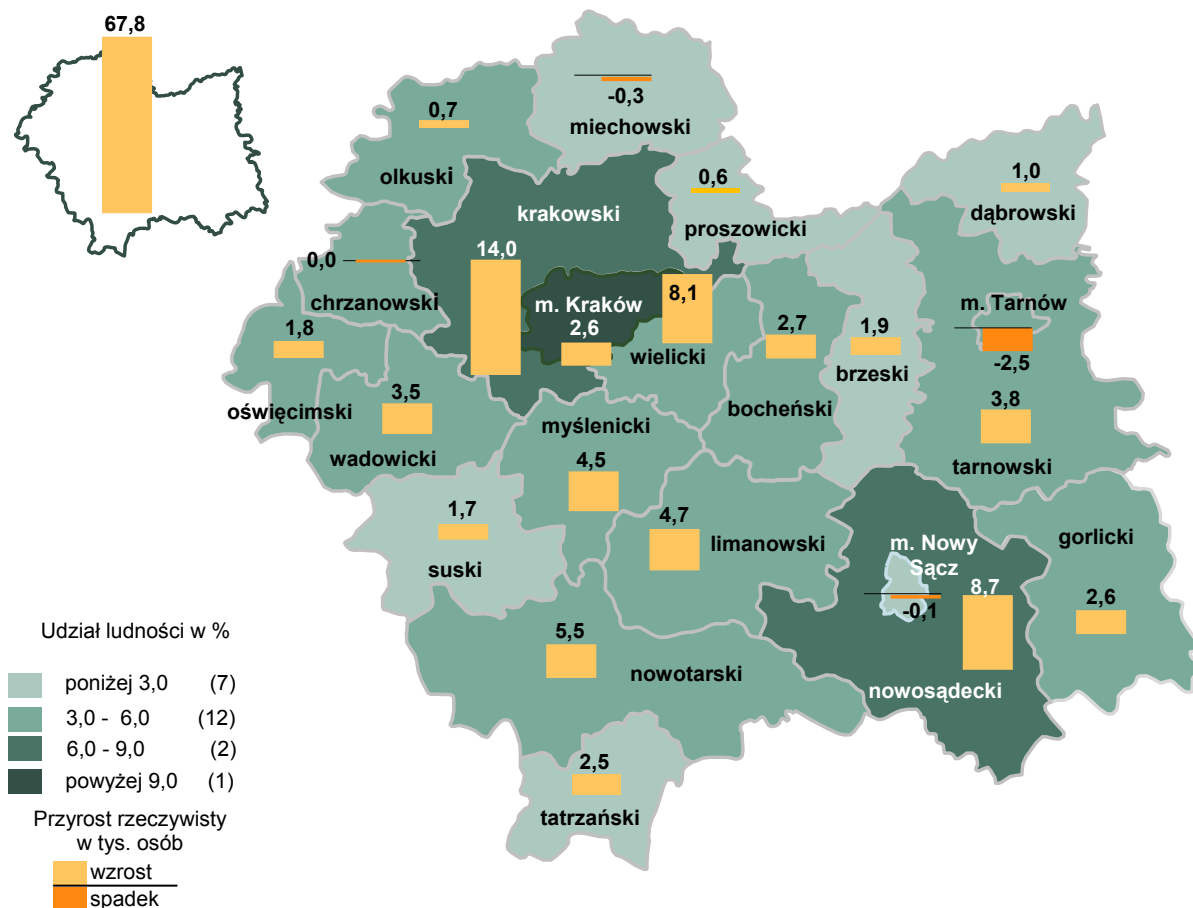
²⁴ Patrz uwagi ogólne pkt 14 str.22.

ZASOBY LUDZKIE

W 2011 r. w woj. małopolskim najliczniejszym pod względem ludności był Kraków liczący 759,1 tys. mieszkańców, co stanowiło prawie 23% ogółu ludności województwa. Kolejne największe pod względem liczby ludności powiaty to: krakowski z liczbą mieszkańców 261,9 tys. (około 8% ludności województwa), nowosądecki z liczbą mieszkańców 208,7 tys. ludności (ponad 6%). Najmniejsze powiaty to: proszowicki, miechowski, dąbrowski, w każdym z nich liczba ludności nie przekraczała 60 tys. mieszkańców, a udział w ludności ogółem był mniejszy od 2%.

Zmiany w rozwoju ludności zaobserwowane w latach 2007-2011 były zróżnicowane w poszczególnych powiatach. W większości (w 18 powiatach) wystąpił przyrost ludności. Najwyższy odnotowano w powiecie krakowskim o 14,0 tys. osób oraz nowosądeckim o 8,7 tys. osób. W czterech powiatach wystąpił spadek liczby mieszkańców; w powiatach miechowskim i chrzanowskim oraz w dwóch miastach na prawach powiatu: Nowym Sączu i Tarnowie.

Mapa 14. Udział ludności powiatu do ludności ogółem województwa w 2011 r. i przyrost rzeczywisty w latach 2007 - 2011 (wzrost/spadek ludności)

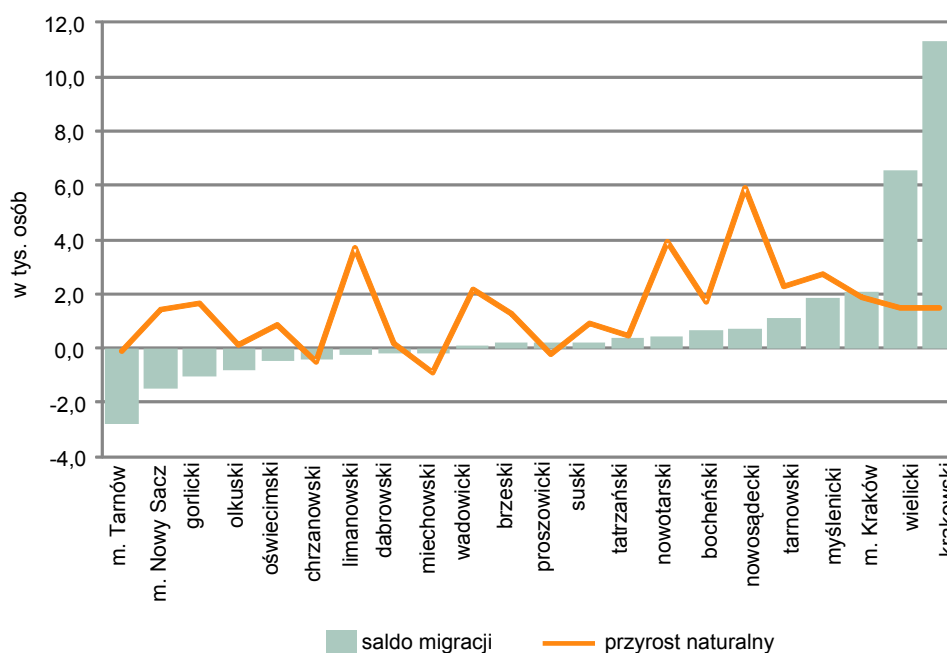

Przez cały pięcioletni okres prawie we wszystkich powiatach utrzymywała się niewielka przewaga liczby kobiet nad mężczyznami. W 2011 r. najbardziej sfeminizowanymi powiatami były miasta na prawach powiatu Kraków, Tarnów i Nowy Sącz, gdzie na 100 mężczyzn przypadają odpowiednio 114, 111 i 109 kobiet. Nieznaczną przewagę mężczyzn nad kobietami o 0,3% odnotowano w powiecie limanowskim.

Dynamika zachodzących procesów demograficznych jest uzależniona od migracji ludności oraz od przyrostu naturalnego. Lata 2007-2011 to w dalszym ciągu okres intensywnej migracji ludności zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, mających głównie podłoże ekonomiczne.

Największy napływ migracyjny zanotowano w powiatach: krakowskim i wielickim, gdzie saldo migracji stałej w latach 2007-2011 r. wynosiło odpowiednio: 11,3 tys. i 6,5 tys. osób. Największy odpływ migracyjny w tym okresie zanotowano w dwóch miastach na prawach powiatu: Tarnowie i Nowym Sączu oraz w powiecie gorlickim, gdzie saldo migracji stałej wynosiło odpowiednio: - 2,8 tys., - 1,5 tys. i - 1,1 tys. osób.

Wykres 85. Saldo migracji stałej i przyrost naturalny w latach 2007-2011

Znaczną część migracji stanowiły migracje zagraniczne. W latach 2007 - 2011 w jedenastu powiatach woj. małopolskiego odnotowano nadwyżkę odpływu osób za granicę w porównaniu do napływu z zagranicy. W tych latach najwyższe saldo ujemne odnotowano w Tarnowie (minus 1013 osób) i Nowym Sączu (minus 158 osób). Odwrotną tendencję obserwowano m.in. w Krakowie, powiecie nowotarskim i tatrzańskim, w których saldo migracji osiągało najwyższe wartości dodatnie. Większość emigrantów wyjechało do krajów europejskich.

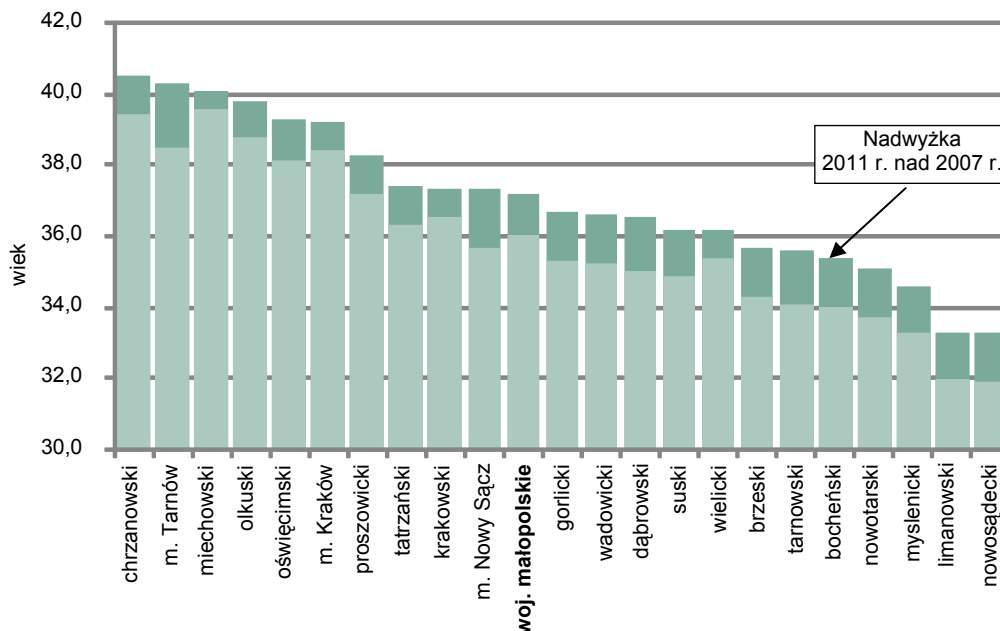
Migracje odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu się struktur wiekowych w obszarach napływu i odpływu migracyjnego. Największą liczbę migrantów odnotowano w przedziale wiekowym ludności 20-34 lat.

W powiatach woj. małopolskiego obserwuje się stały, powolny proces starzenia się populacji. Najwyższy średni wiek, powyżej 40 lat, odnotowano w 2011 r. w powiecie chrzanowskim (40,5) i Tarnowie (40,3), gdzie w 2007 r. średni wiek kształtował się odpowiednio 39,4 i 38,5 lat.

Najniższy średni wiek statystycznego mieszkańca w 2011 r. – 33,2 lata odnotowano w powiatach: limanowskim i nowosądeckim.

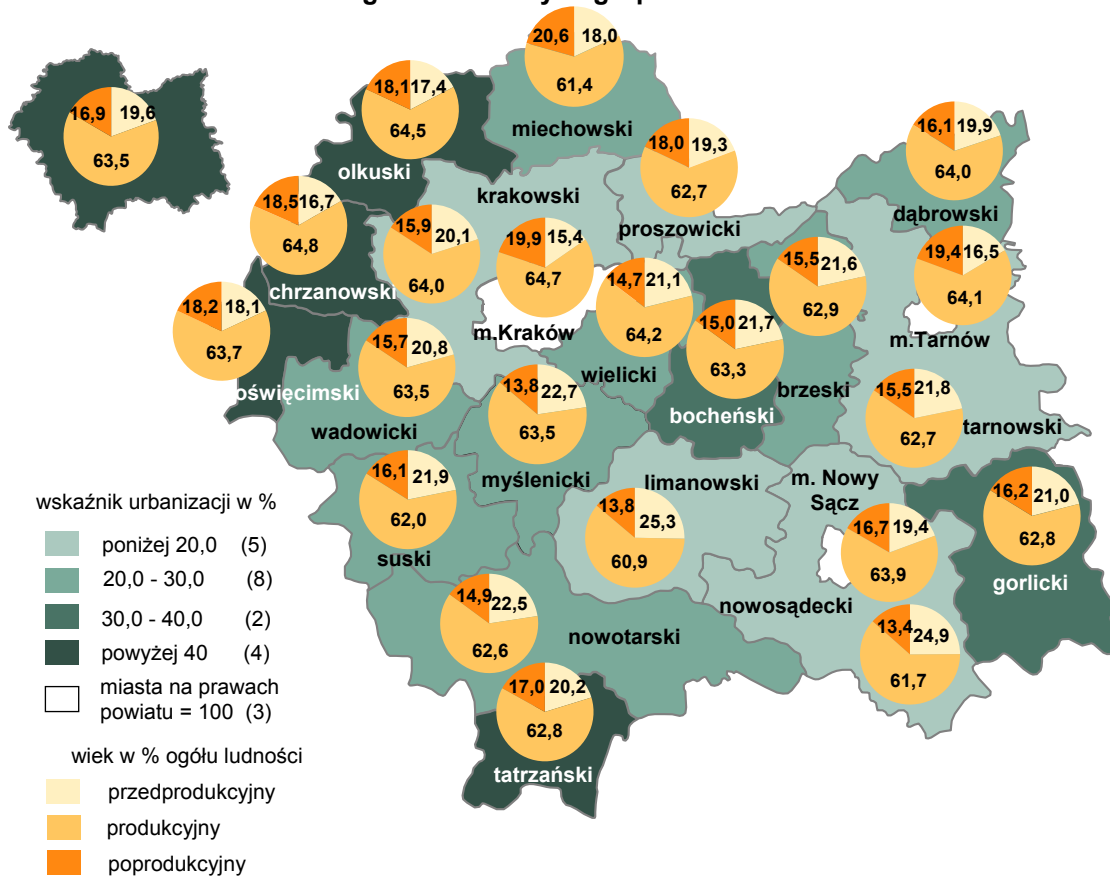
Proces starzenia się ludności najbardziej postępował w dwóch miastach na prawach powiatu: Nowym Sączu i Tarnowie. W 2011 r. w stosunku do 2007 r. statystyczny mieszkaniec tych powiatów był o około 2 lata starszy.

Wykres 86. Mediana wieku w 2007 i 2011 r.

Proces starzenia się populacji ma także odzwierciedlenie w udziale liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W 2011 r. największy udział osób w wieku poprodukcyjnym odnotowano w powiecie miechowskim – 20,6% i w mieście Krakowie – 19,9%. W powiatach nowosądeckim i limanowskim, w których statystyczni mieszkańcy byli najmłodszy stwierdzono również najniższy udział osób w wieku poprodukcyjnym. W powiatach: limanowskim, miechowskim i nowosądeckim opisane struktury miały decydujący wpływ na niekorzystnie kształtujący się, najwyższy wśród powiatów woj. małopolskiego wskaźnik obciążenia demograficznego. W każdym z wymienionych powiatów na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało od 62 do 64 osób w wieku nieprodukcyjnym. Przy wysokim udziale osób w wieku poprodukcyjnym odmiennie, korzystnie kształtował się wskaźnik obciążenia demograficznego w Krakowie. Na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 54 osób w wieku nieprodukcyjnym, co było następstwem równoczesnego niskiego udziału osób poniżej 17 lat i bardzo wysokiego udziału ludności w wieku produkcyjnym. Jednak w mieście Krakowie, a także w Tarnowie oraz powiatach: miechowskim, chrzanowskim, olkuskim i oświęcimskim wskaźnik obciążenia dla wieku poprodukcyjnego był wyższy niż dla wieku przedprodukcyjnego, co oznacza mniejszą liczbę osób, które będą wchodzić na rynek pracy od liczby ludności, która rynek ten już opuściła.

Mapa 15. Wskaźnik urbanizacji i struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2011 r.

W dalszym ciągu, w porównaniu do lat ubiegłych, obserwuje się wzrost poziomu urbanizacji. Największy wpływ na proces urbanizacyjny wywierały kierunki i natężenie stałych i czasowych migracji, a także zmiany administracyjne polegające na zmianie statusu dotychczasowych terenów wiejskich na miejskie. Do najmniej zurbanizowanych należały powiaty: tarnowski i krakowski, gdzie na koniec 2011 r. w miastach mieszkało odpowiednio 12,2% i 17,2% ogółu ich mieszkańców. Najwięcej ludności miejskiej liczyły powiaty: chrzanowski (62,5%) i oświęcimski (54,2%).

W większości powiatów obserwuje się średnioroczny spadek liczby zawieranych małżeństw a wzrost liczby rozwodów. Najwyższy spadek zawartych małżeństw odnotowano w Nowym Sączu (-10,4%), w pozostałych powiatach wahał się od minus 8,8% w tatrzańskim do minus 0,5% w powiecie gorlickim. Średniorocznego wzrostu liczby małżeństw nie odnotowano w żadnym z powiatów.

W 5 powiatach woj. małopolskiego odnotowano średnioroczny spadek liczby rozwodów, w pozostałych wystąpił wzrost, najwyższy w powiatach: dąbrowskim (23,3%) i proszowickim (21,1%).

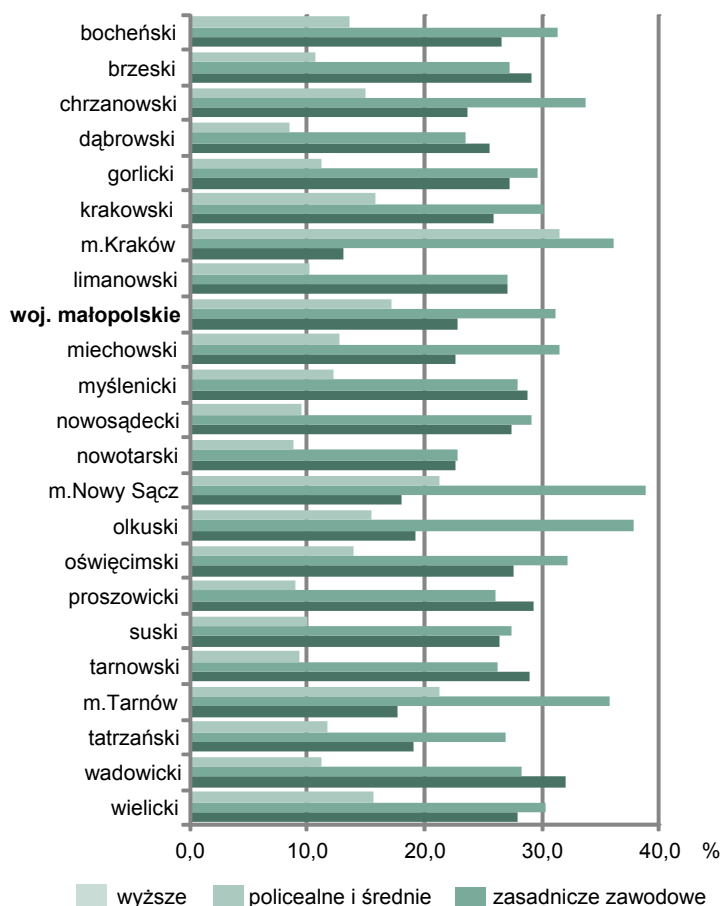
Poziom wykształcenia

W ujęciu terytorialnym analizy wykształcenia ludności dokonano na podstawie wyników NSP 2011, które pozwoliły ustalić najwyższy ukończony poziom wykształcenia szkolnego ludności w wieku 13 lat i więcej.

Najwyższy odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym w ludności w wieku 13 lat i więcej odnotowano w miastach na prawach powiatu: Tarnów, Nowy Sącz i Kraków - udział tych osób wynosił

od 74,7% do 80,7% i przewyższał wskaźnik wojewódzki (71,1%). Wysoki wskaźnik przekraczający średnią dla woj. małopolskiego, wystąpił także w powiatach oświęcimskim i wielickim, gdzie udział osób mających ukończone wykształcenie ponadpodstawowe wynosił 73,8%. Najniższy wskaźnik udziału ludności z wykształceniem ponadpodstawowym nie przekraczający 58% odnotowano w powiatach nowotarskim, tatrzańskim i dąbrowskim.

Wykres 87. Udział osób z wykształceniem ponadpodstawowym w ludności w wieku 13 lat i więcej w 2011 r.

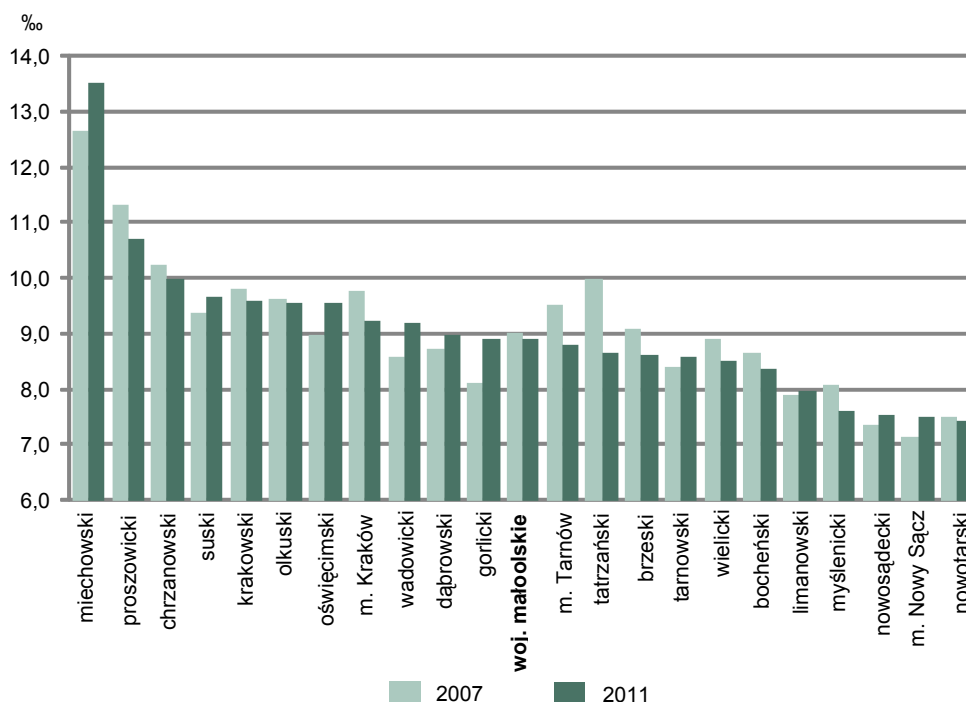
Najwięcej osób z wykształceniem wyższym – blisko 32% zamieszkuje w Krakowie. Najliczniejszą grupę osób z wykształceniem policealnym i średnim – 38,8% stanowią mieszkańcy Nowego Sącza. Najwyższym odsetkiem ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym, wynoszącym 32%, charakteryzował się powiat wadowicki.

Stan zdrowia ludności

W woj. małopolskim w 2011 r., podobnie jak w 2007 r. na każdy 1 tys. mieszkańców przypadało 9 zgonów. Wskaźnik umieralności kobiet w obu omawianych okresach był jednakowy, wynosił 8,3‰ i był niższy niż u mężczyzn zarówno w 2007 r. (9,8‰) jak i w 2011 r. (9,6‰). W układzie przestrzennym w 2011 r. najwyższy współczynnik umieralności ogółem wystąpił w powiatach: miechowskim – 13,5‰ (2007 r. 12,7‰), proszowickim 10,7‰ (2007 r. 11,3‰), i chrzanowskim -

10,0‰ (2007 r. 10,2‰). Najniższą wartość współczynnika umieralności – poniżej 7,6‰ odnotowano w powiatach: nowosądeckim, nowotarskim, myślenickim oraz w Nowym Sączu.

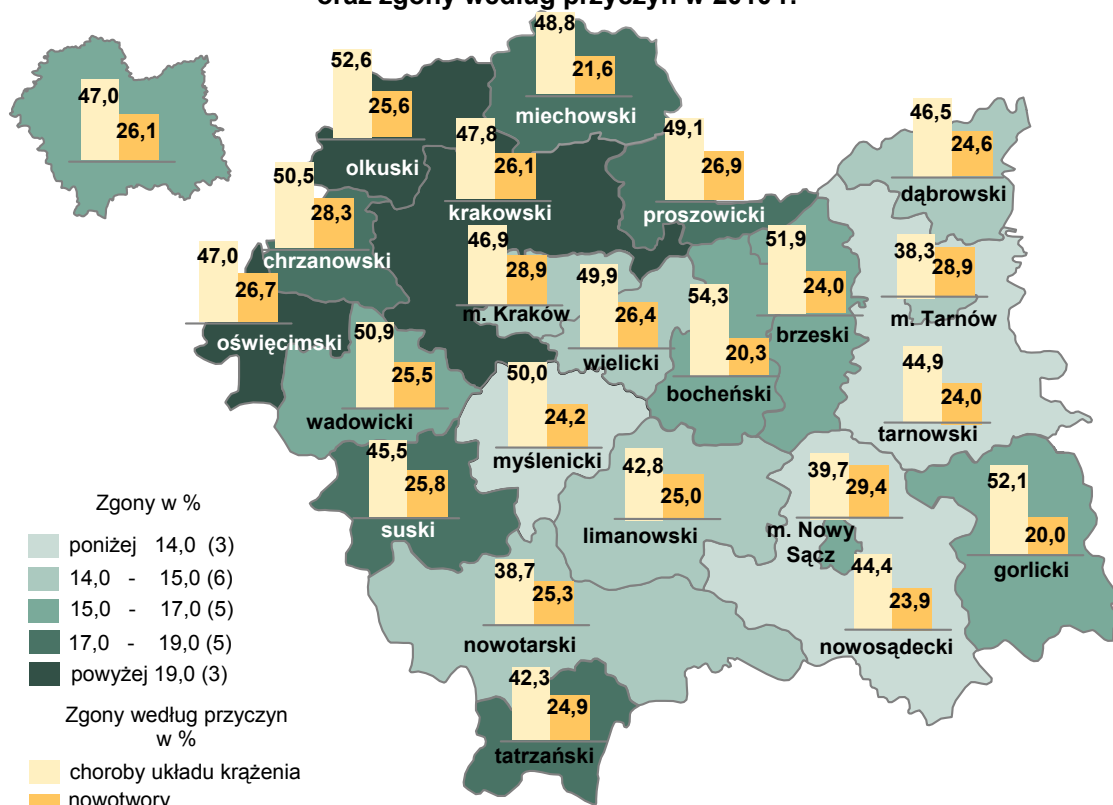
Wykres 88. Współczynnik umieralności

W większości powiatów woj. małopolskiego w latach 2007-2011 dało się zaobserwować pozytywne zjawisko spadku liczby zgonów niemowląt przypadających na każdy 1 tys. żywo urodzonych dzieci. W 2011 r. najniższe wskaźniki, poniżej 3 zgonów niemowląt, odnotowano w powiatach olkuskim, myślenickim i nowosądeckim a także w Tarnowie i Nowym Sączu, natomiast najwyższą wartość wskaźnika – powyżej 7 zgonów niemowląt - odnotowano w powiatach oświęcimskim i dąbrowskim. W 2007 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 3 zgonów niemowląt w powiecie tatrzańskim do ponad 14 zgonów w powiecie miechowskim na każdy 1 tys. urodzeń żywych.

W populacji osób pomiędzy 15 a 59 rokiem życia w okresie 2007 – 2011 w większości powiatów zaznaczył się spadek liczby zgonów przypadających na 10 tys. osób. W 2011 r. najkorzystniejszą sytuację zaobserwowano w powiatach: tarnowskim, myślenickim i nowosądeckim, w których na 10 tys. ludności w tym wieku przypadało poniżej 14 zgonów, najwyższe natężenie umieralności odnotowano w powiatach: krakowskim, oświęcimskim i olkuskim, gdzie wskaźnik osiągnął wartość powyżej 19 zgonów, przy średniej wojewódzkiej 15,8.

Mapa 16. Zgony osób w wieku 15 - 59 lat na 10 tys. ludności w 2011 r. oraz zgony według przyczyn w 2010 r.

W układzie terytorialnym w strukturze przyczyn zgonów w 2010 r., najwyższy udział stanowiły zgony, z powodu chorób układu krążenia, od 38,3% w Tarnowie do 54,3% w powiecie bocheńskim, przy wskaźniku wojewódzkim wynoszący 47,0%. Znaczącym zagrożeniem życia okazały się nowotwory – udział zgonów z tej przyczyny ukształtował się na poziomie od 20% w powiecie gorlickim do ponad 28% w powiecie chrzanowskim i blisko 29% zgonów w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie. Dla porównania wskaźnik dla województwa wynosił 26%. Podobna była struktura przyczyn zgonów w powiatach woj. małopolskiego w 2007 r. - najczęstszymi przyczynami zgonów były wtedy choroby układu krążenia (44% - 53%) i nowotwory (22% - 28%).

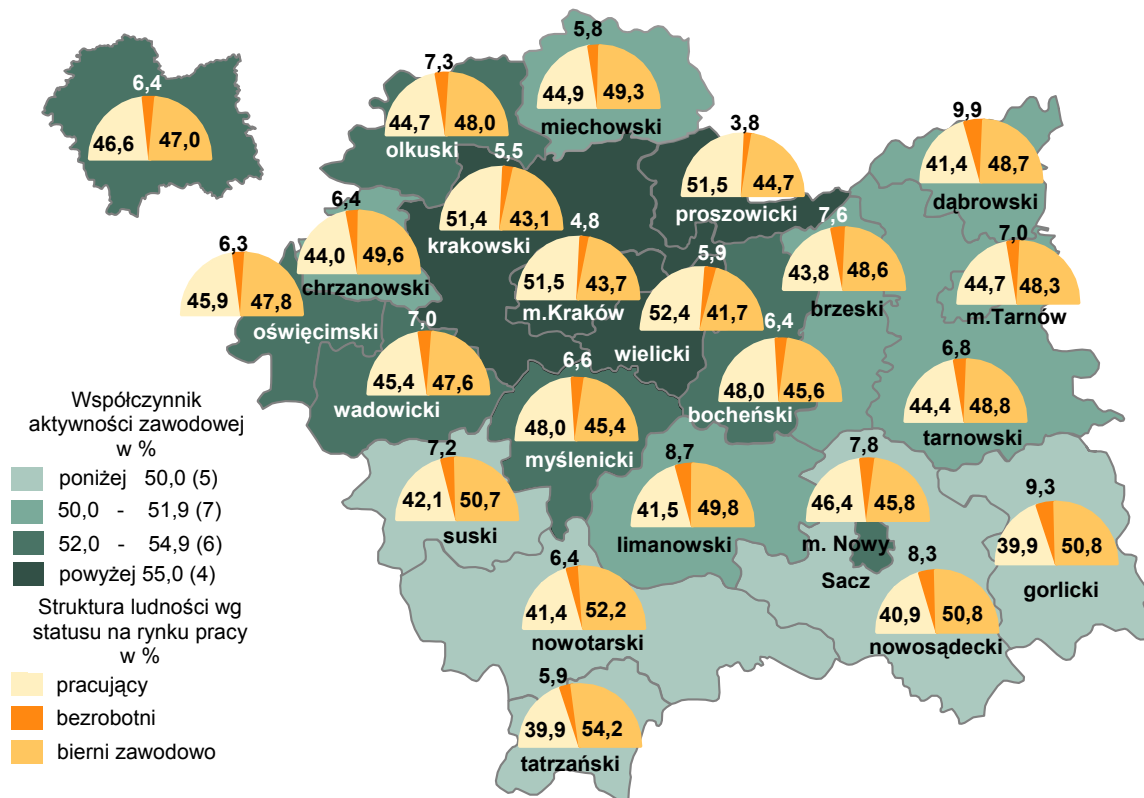
We wszystkich powiatach woj. małopolskiego obserwuje się pozytywną tendencję wzrostową liczby osób w wieku powyżej 80 lat świadcząca niewątpliwie o poprawie stanu zdrowia ludności. W 2011 r. na każdy 1 tys. osób przypadało od około 29 osób w wieku 80 lat i więcej w powiatach: nowosądeckim, nowotarskim i myślenickim do 53 osób w powiecie miechowskim. W 2007 r. wskaźnik ten kształtował się na znacznie niższym poziomie - od 23 do 49 osób.

Na stan zdrowia ludności wpływ mają również warunki wykonywania pracy, mierzone liczbą osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1 tys. zatrudnionych w zbiorowości objętej badaniem. Rozpiętość wskaźnika zagrożenia w powiatach województwa małopolskiego w 2011 r. była duża. Najniższy wskaźnik zatrudnionych w warunkach zagrożenia odnotowano w powiatach: dąbrowskim – 13 osób i myślenickim - 38 osób. Najwyższy stopień zagrożenia dla zdrowia na stanowiskach pracy (blisko dwukrotnie wyższy niż wskaźnik dla województwa wynoszący 79 osób) odnotowano w powiatach: oświęcimskim (142 osoby), chrzanowskim (153 osoby) i w Nowym Sączu (157 osób).

Aktywność zawodowa ludności²⁵

Wyniki NSP 2011 potwierdzają, że wśród powiatów woj. małopolskiego występuje duże zróżnicowanie na rynku pracy.

Mapa 17. Współczynnik aktywności zawodowej oraz struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według statusu na rynku pracy w 2011 r.

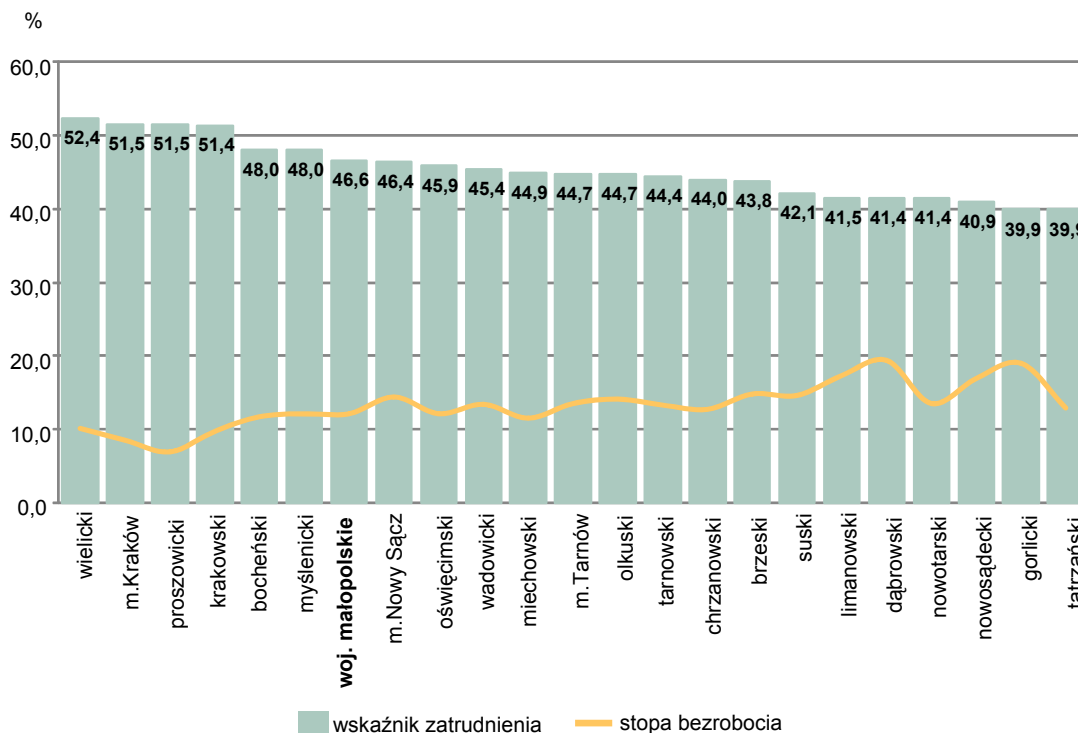

Najmniejsza aktywność zawodowa wystąpiła w powiatach zlokalizowanych w południowej części województwa. W najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy byli mieszkańcy powiatów gorlickiego i nowosądeckiego, w których współczynnik aktywności zawodowej wynosił 49,2%, a wskaźnik zatrudnienia ukształtował się na poziomie 39,9% i 40,9%. Równocześnie stopa bezrobocia w tych powiatach osiągnęła wartości najwyższe dla województwa i wynosiła odpowiednio 19,0% i 16,9%. Trudną sytuację obserwowano również w powiatach tatrzańskim i nowotarskim, gdzie wskaźniki zatrudnienia miały wartości najniższe w województwie, niemniej jednak stopa bezrobocia w tych powiatach oscylowała wokół poziomu przeciętnej dla województwa.

W relatywnie najlepszej sytuacji znajdowali się mieszkańcy Krakowa i przyległych powiatów: krakowskiego, wielickiego i proszowickiego, w których współczynnik aktywności ekonomicznej przyjął wartości w przedziale 55-58%, przy współczynniku dla województwa wynoszącym 53%. Wskaźnik zatrudnienia w omawianych powiatach ukształtował się na poziomie 52% i był wyższy od wojewódzkiego, który wynosił blisko 47%, przy równocześnie najniższej stopie bezrobocia przyjmującej wartości w przedziale 7-10%, dla porównania – stopa w województwie wynosiła 12%.

²⁵ Patrz uwagi metodyczne str. 27.

Wykres 89. Wskaźnik zatrudnienia i stopa bezrobocia w 2011 r.

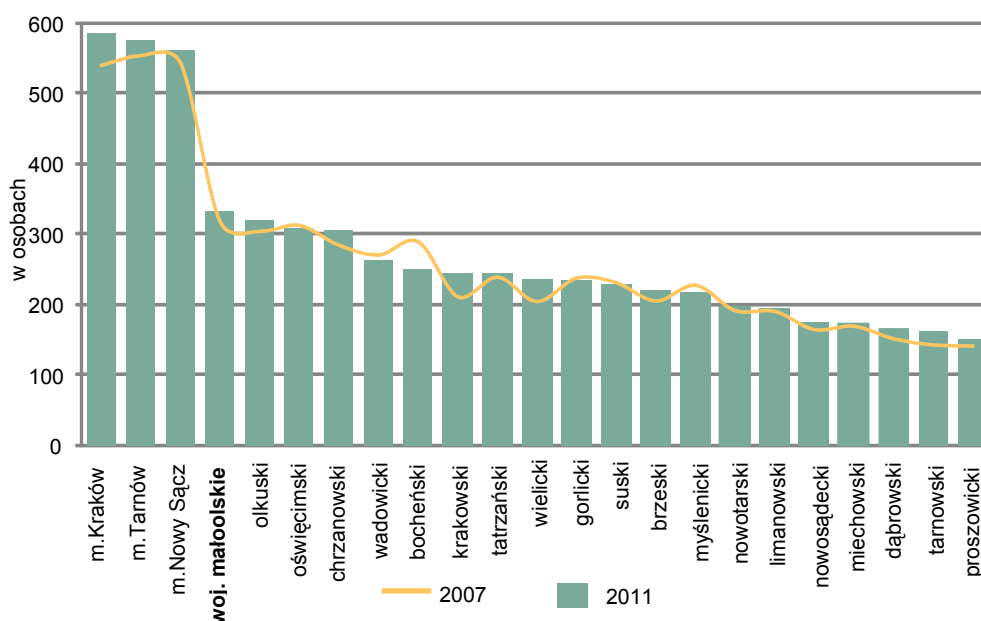

Pracujący

W okresie od 2007 do 2011 w powiatach woj. małopolskiego występowało duże zróżnicowanie liczby pracujących²⁶ poza rolnictwem indywidualnym w przeliczeniu na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Przez wszystkie lata omawiany wskaźnik w miastach na prawach powiatu utrzymywał się na wysokim poziomie, w 2011 r. wynosił około 575 osób, znacznie przekraczając wskaźnik dla województwa wynoszący 332 pracujących. W pozostałych powiatach najwyższe wartości wskaźnika w 2011 r. odnotowano w powiatach: olkuskim - 320, a także oświęcimskim i chrzanowskim, odpowiednio 308 i 306 pracujących. Relatywnie najmniej pracujących poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym było w powiecie proszowickim – 152, jak również w powiatach: tarnowskim – 162 i dąbrowskim – 165. W tym miejscu trzeba zwrócić uwagę, że szczególnie w przypadku powiatów okalających większe miasta, powyższy wskaźnik nie odzwierciedla rzeczywistego natężenia zjawiska, gdyż znaczna liczba mieszkańców gmin pracuje w miastach. Dotyczy to szczególnie powiatów: krakowskiego, wielickiego, tarnowskiego i nowosądeckiego.

²⁶ Bez zakładów pracy o liczbie pracujących do 9 osób i bez osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

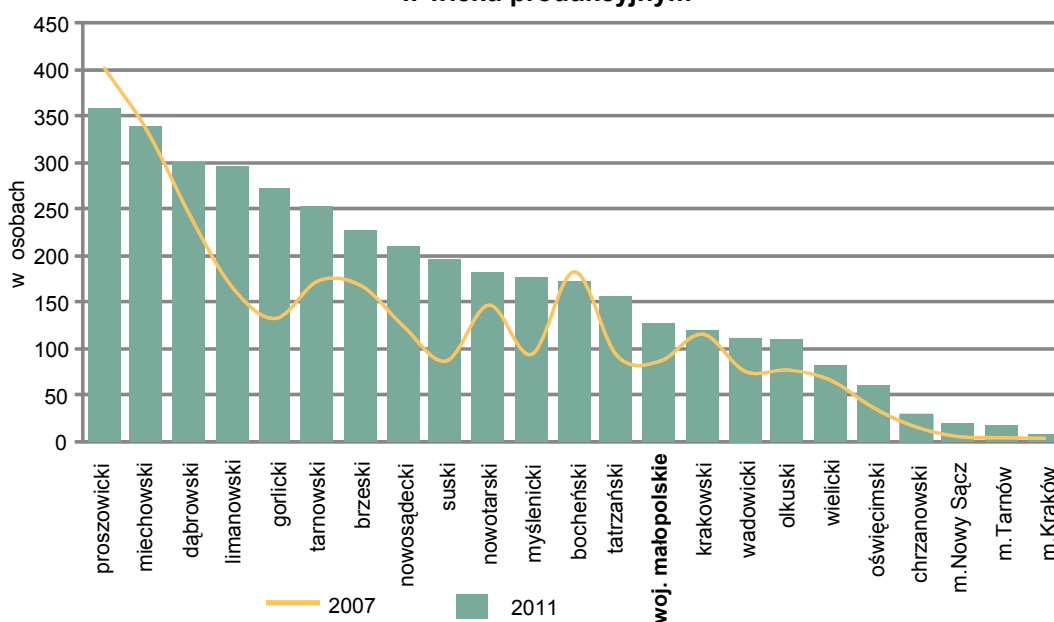
Wykres 90. Pracujący poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym

W omawianym okresie w większości powiatów liczba pracujących poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym wykazywała tendencję wzrostową. W 2011 r. najwyższy wzrost wskaźnika w porównaniu do 2007 r. – o 45 p. proc. wystąpił w Krakowie i o 35 p. proc. powiatach wielickim i krakowskim. Największy spadek omawianego wskaźnika wystąpił w powiecie bocheńskim – o 39 p. proc.

W 2011 r. najwyższe natężenie pracujących w rolnictwie indywidualnym, mierzone udziałem tych osób na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym, odnotowano w powiecie proszowickim – 358 a także w powiecie miechowskim – 340. Relatywnie wysokie wartości omawianego wskaźnika wystąpiły również w powiatach: dąbrowskim, limanowskim, gorlickim i tarnowskim – od 300 do 250 pracujących na 1 tys. osób. W 2007 r. wyżej wymienione powiaty uplasowały się w tej samej kolejności.

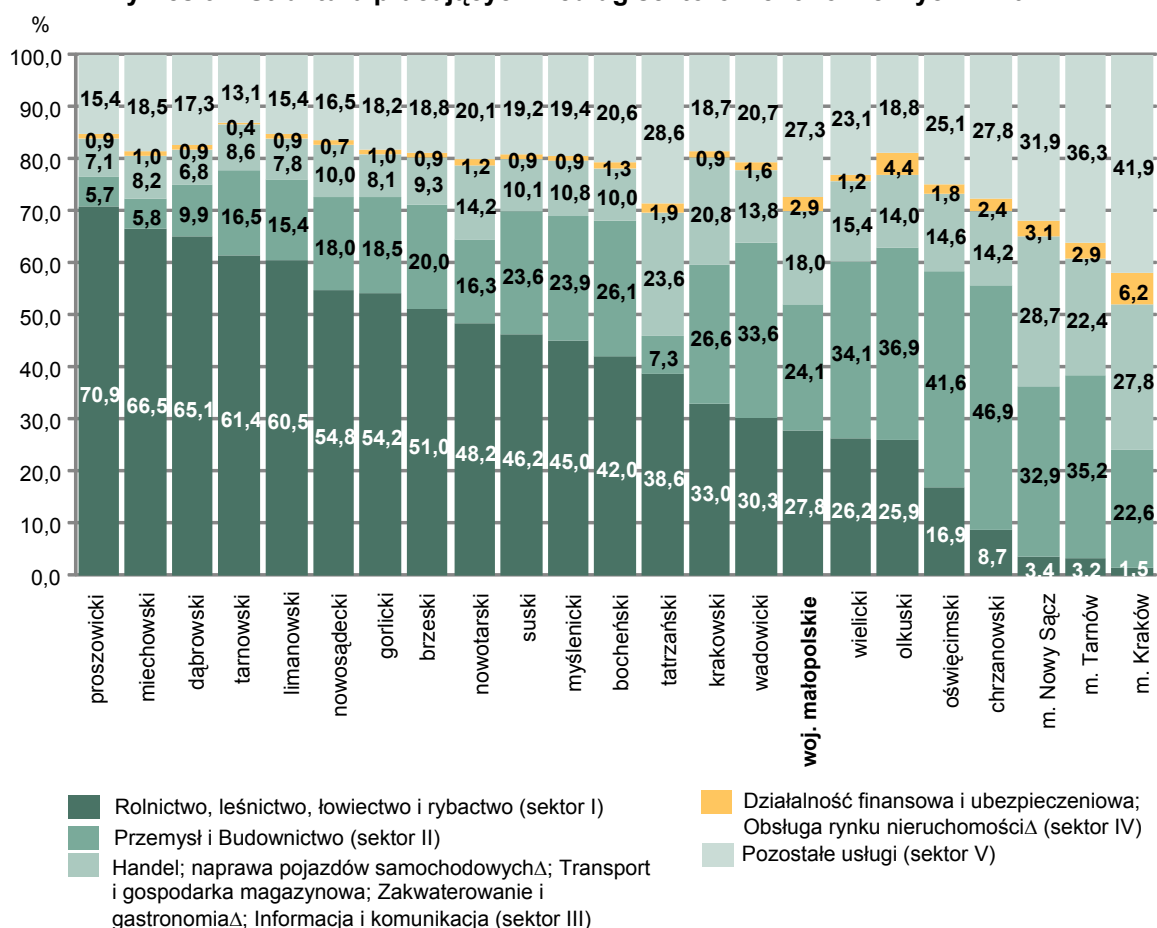
Wykres 91. Pracujący w rolnictwie indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Poza miastami na prawach powiatu, najniższy udział pracujących w rolnictwie indywidualnym na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym utrzymywał się w powiatach zachodniej części województwa – chrzanowskim i oświęcimskim.

Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych łącznie z rolnictwem indywidualnym, w miastach na prawach powiatu kształtowała się inaczej niż w pozostałych powiatach. W miastach na prawach powiatu zdecydowanie dominowali pracujący w sektorze V - pozostałe usługi i sektorze II – przemysł i budownictwo. W 2011 r. w Krakowie udział pracujących w tych sektorach sięgał odpowiednio 42% i 23%. W Tarnowie udział pracujących w sektorze pozostałych usług oraz w przemyśle i budownictwie przekroczył 35% w każdym z nich, a w Nowym Sączu ukształtował się na poziomie około 32%. W miastach na prawach powiatu znacznie mniejszy był odsetek pracujących w III sektorze obejmującym jednostki działalności handlowej, transportowej, usług kwaterunkowo-gastronomicznych oraz informacji i komunikacji, od 28% w Krakowie do nieco ponad 22% w Tarnowie. Relatywnie niski był udział pracujących w IV sektorze obejmującym podmioty działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsługi nieruchomości - od 3% do 6% ogółu pracujących, a udział pracujących w I sektorze rolniczym był minimalny.

Wykres 92. Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w 2011 r.

Wśród powiatów ziemskich, najwyższy udział pracujących w V sektorze pozostałych usług sięgający 29% występował w powiecie tatrzańskim, natomiast najniższy w powiecie tarnowskim – 13%.

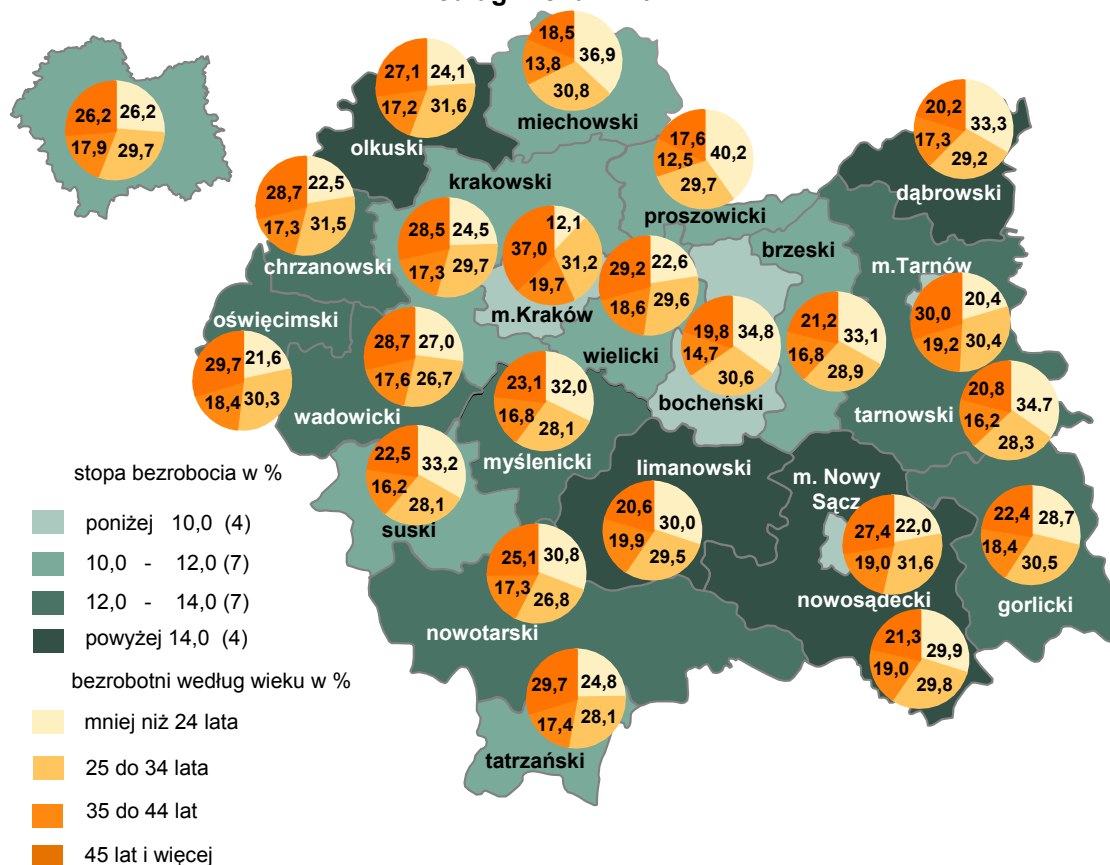
Pozostałe powiaty można podzielić na te, w których wśród pracujących przeważał I sektor rolniczy oraz te, w których decydującą rolę odgrywali pracujący w II sektorze przemysłowym. Największy

udział pracujących w sektorze przemysłowym wystąpił w powiatach zachodniej części województwa – chrzanowskim, oświęcimskim i olkuskim, gdzie wyniósł odpowiednio – 46,9%, 41,6% oraz 36,9%. W powiatach proszowickim i miechowskim zdecydowanie dominowali pracujący w sektorze rolniczym z udziałem odpowiednio 70,9% i 66,5% ogółu pracujących. Do powiatów typowo rolniczych należy również zaliczyć powiaty: dąbrowski i tarnowski, w których udział sektora rolniczego wynosił odpowiednio 65,1% i 61,4% ogółu pracujących.

Bezrobotni zarejestrowani

Zjawisko bezrobocia to efekt ciągłych zmian zachodzących na rynku pracy, a skutki, jakie wywołuje odczuwalne są zarówno w życiu społecznym jak i ekonomicznym. Przez cały badany okres w powiatach woj. małopolskiego utrzymywało się przestrzenne zróżnicowanie stóp bezrobocia. Na koniec 2011 r. rozpiętość między najniższą a najwyższą stopą bezrobocia wynosiła blisko 15 p. proc. Najwyższą stopę bezrobocia zarejestrowano w powiatach: dąbrowskim (19,7%) i limanowskim (18,1%), podczas gdy w Krakowie bez pracy pozostawało blisko 5% ludności aktywnej zawodowo. W porównaniu do 2007 r. spadek stopy bezrobocia odnotowano jedynie w powiatach: gorlickim (o 3,7 p. proc.) i w nowosądeckim (o 0,4 p. proc.), natomiast najwyższy wzrost wystąpił w powiecie myślenickim (o 5 p. proc.).

Mapa 18. Stopa bezrobocia rejestrowanego oraz struktura bezrobotnych według wieku w 2011 r.

W omawianym okresie liczba bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej roku w wielu powiatach malała, ale ich udział w strukturze bezrobotnych był najwyższy tam, gdzie stopa bezrobocia była relatywnie wysoka. Tendencja spadkowa liczby bezrobotnych, jaka zaznaczyła się po 2003 r.

była zapewne następstwem wejścia Polski do Unii Europejskiej i emigracji zarobkowej do państw członkowskich otwierających swoje granice dla polskich pracowników.

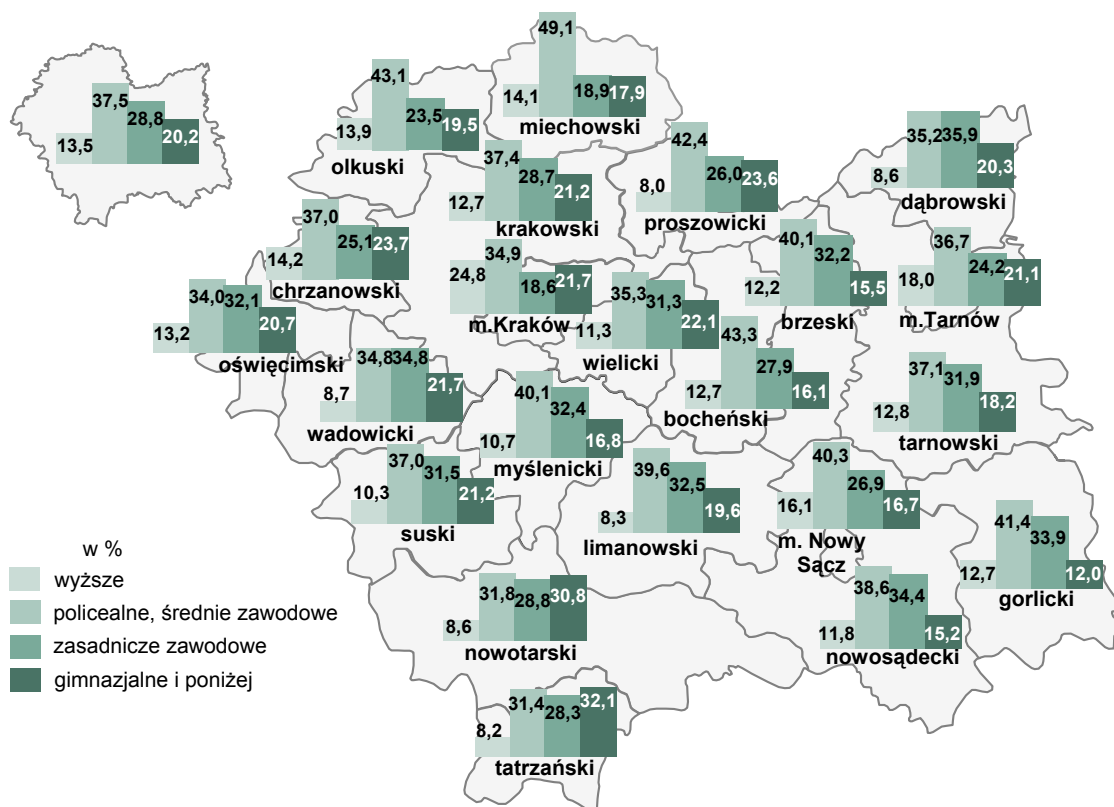
W strukturze bezrobotnych według płci przeważały kobiety. Najwyższy – 60% udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2011 r. odnotowano w powiatach: oświęcimskim, bocheńskim, brzeskim i gorlickim, przy wskaźniku dla województwa wynoszącym 54%.

Zjawisko bezrobocia najsilniej dotyka ludzi młodych. Na koniec 2011 r. w powiatach proszowickim i miechowskim trudności ze znalezieniem pracy miało blisko 40% osób w wieku do 24 lat, w 2007 r. analogiczny wskaźnik wynosił tam odpowiednio 35% i 32%. Najłatwiej było znaleźć pracę młodemu bezrobotnemu w Krakowie i Tarnowie.

W omawianym okresie liczną grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 45 lat i więcej. Odsetek tych osób z każdym rokiem wzrastał i na koniec 2011 r. osiągnął najwyższe wartości w Krakowie i Tarnowie, odpowiednio 37% i 30% ogółu bezrobotnych. Relatywnie najmniejszą grupę bezrobotnych w tym wieku – 18% stanowili bezrobotni mieszkający w powiatach: proszowickim i miechowskim.

Struktura poziomu wykształcenia bezrobotnych uległa w omawianych latach zasadniczej zmianie. We wszystkich powiatach zdecydowanie wzrósł udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Wskaźnik wyższy niż dla województwa wynoszący 13,5% odnotowano w powiatach: chrzanowskim, miechowskim i olkuskim. Najwyższy wskaźnik bezrobotnych z wyższym wykształceniem wystąpił w miastach na prawach powiatu: Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie.

Mapa 19. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w 2011 r.

Równocześnie w woj. małopolskim zmalał udział bezrobotnych słabiej wykształconych, z 56% w 2007 r. do 49% w 2011 r. Niemniej jednak, w dwóch powiatach tatrzańskim i nowotarskim udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym wynosił po około 60%.

W 2011 r. o 3 p. proc. zmalał udział bezrobotnych bez stażu pracy, mimo to osoby te stanowiły 22% całej zbiorowości. Najwyższy wskaźnik bezrobotnych nie posiadających żadnego doświadczenia zawodowego odnotowano w powiatach miechowskim – 43% i proszowickim – 37%, a najniższy – 12% w powiecie oświęcimskim. Udział bezrobotnych cechujących się krótkim stażem pracy, poniżej pięciu lat, w omawianym okresie wzrósł o blisko 5 p. proc., natomiast udział bezrobotnych z wyższym stażem zmniejszył się o 4 p. proc.

W omawianym okresie liczba ofert pracy zgłaszanych przez pracodawców w urzędach pracy malała z roku na rok. W 2011 r. zanotowano jedynie 2 tys. ofert pracy, podczas gdy w 2007 r. było ich ponad 4,2 tys. Ponad połowa wszystkich ofert pracy dotyczyła bezrobotnych w Krakowie, gdzie na 1 tys. bezrobotnych przypadło 56 ofert, przy wskaźniku wojewódzkim wynoszącym 14 ofert. Stosunkowo wysoką wartość wskaźnika odnotowano w Tarnowie – 39 ofert oraz w powiatach krakowskim i chrzanowskim – odpowiednio 24 i 16 ofert pracy. W pozostałych powiatach wskaźnik ten kształtował się na poziomie poniżej 10 ofert.

Zasoby ludzkie – Grupy powiatów podobnych

Uwzględniając cechy diagnostyczne wymienione w Załączniku 2 oraz stosując metodę taksonomiczną utworzono dla lat 2007 i 2011 grupy powiatów podobnych ze względu na zasoby ludzkie.

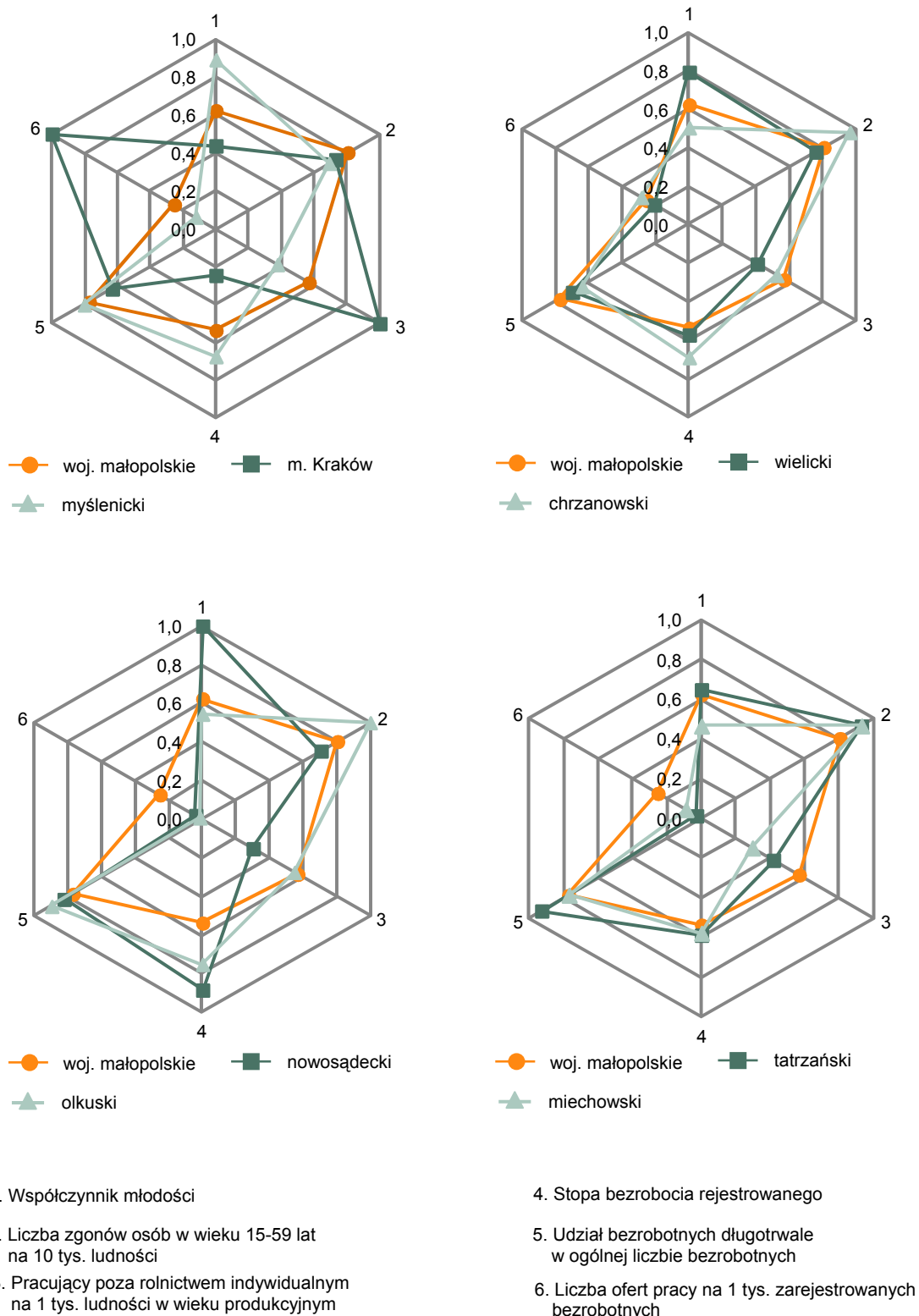
Grupy powiatów według miernika zasobów ludzkich w 2007 i 2011 r.

	2007	2011
Grupa I	m.Kraków	m.Kraków
	m.Tarnów	m.Nowy Sącz
	myślenicki	m.Tarnów myślenicki
Grupa II	bocheński	wielicki
	m. Nowy Sącz	bocheński
	wielicki	krakowski
	krakowski	wadowicki
	nowotarski	chrzanowski
	wadowicki	
	tarnowski	
suski		
Grupa III	nowosądecki	nowosądecki
	brzeski	limanowski
	oświęcimski	suski
	limanowski	oświęcimski
	gorlicki	nowotarski
	tatrzański	brzeski
	chrzanowski	tarnowski
	olkuski	gorlicki olkuski
Grupa IV	dąbrowski	tatrzański
	proszowicki	dąbrowski
	miechowski	proszowicki miechowski

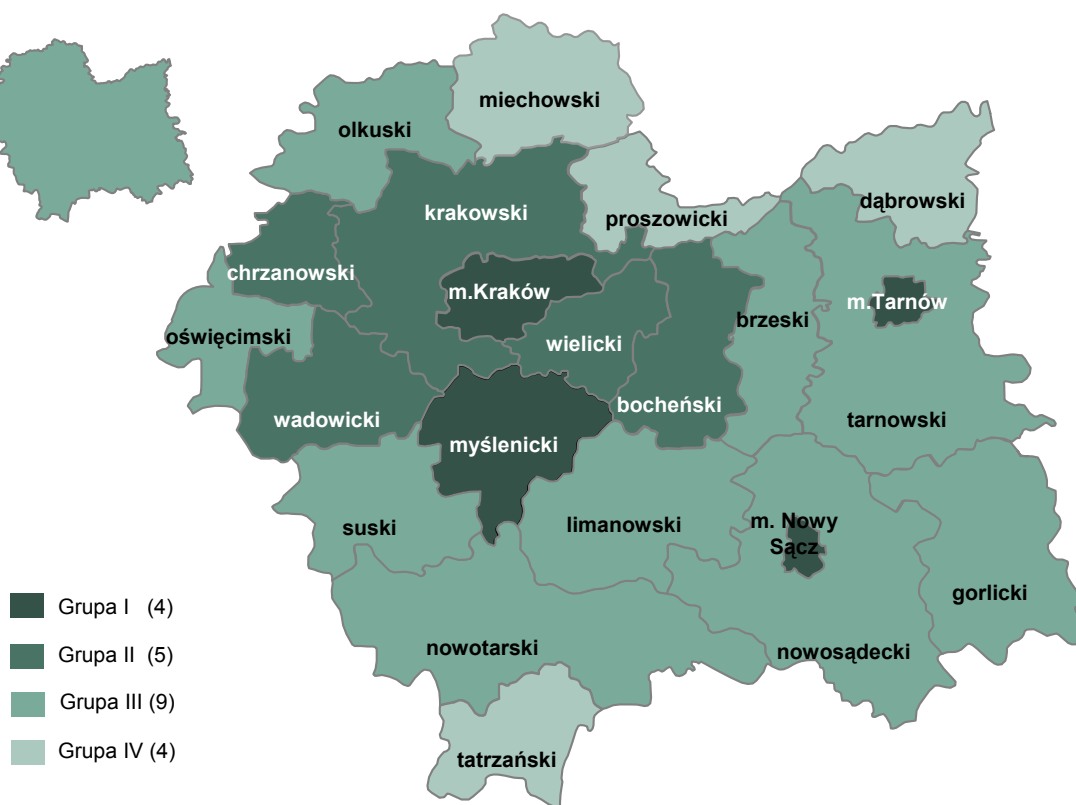
Zróźnicowanie powiatów pod względem poziomu ogólnego miernika zasobów ludzkich w analizowanych latach nie było znaczne (współczynnik zmienności w 2007 i 2011 r. wynosił odpowiednio 12,5% i 14,7%). Dystans między minimalnym i maksymalnym miernikiem syntetycznym jest stosunkowo stabilny, natomiast rozstęp kwartyłowy (na wykresie obrazuje go długość prostokąta skrzynki), czyli obszar w którym znajduje się 50% „środkowych” powiatów zmniejszył się w analizowanym okresie o około 1/3. Świadczy to o niezmiennych proporcjach pomiędzy powiatami lokującymi się najwyżej i najniżej, przy równoczesnym mniejszym zróźnicowaniu wskaźników dla powiatów o wartościach „środkowych”.

Zróźnicowanie poszczególnych wskaźników potencjału demograficznego przedstawiono na wykresach radarowych. Każdy z wykresów radarowych reprezentuje jedną grupę z dwoma skrajnymi powiatami (najkorzystniejsza i najmniej korzystna wartość mierników syntetycznych w grupie).

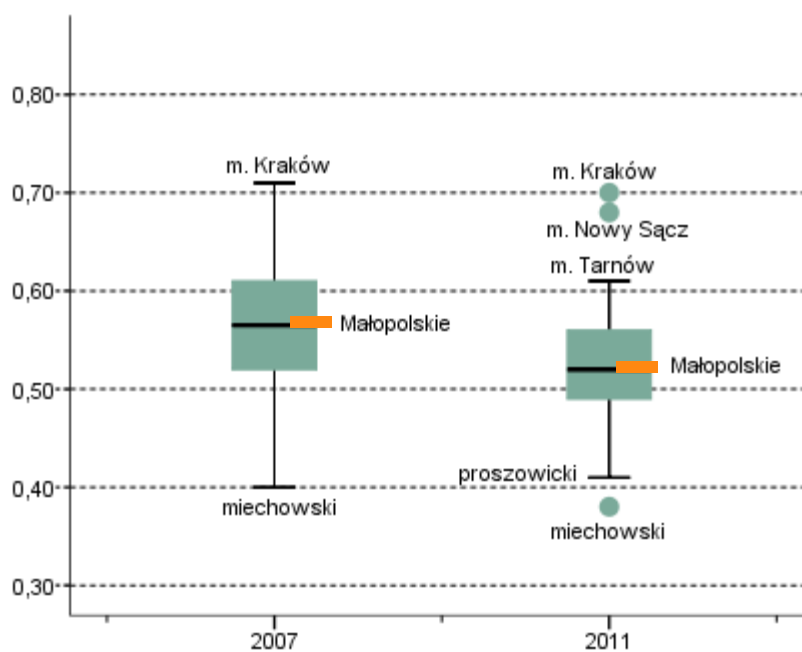
Wykres 93. Znormalizowane wskaźniki zasobów ludzkich w wybranych powiatach w 2011 r.

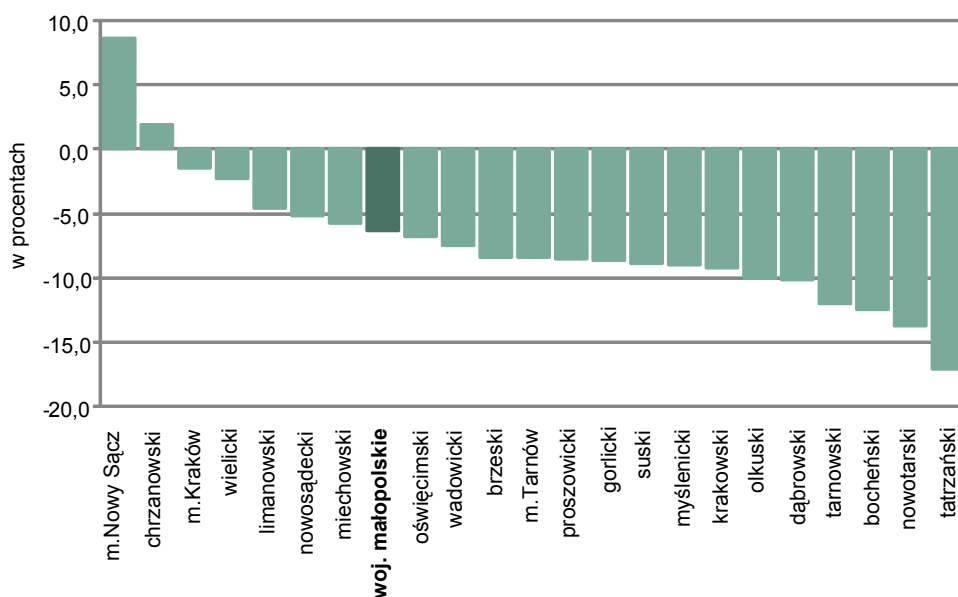
Mapa 20. Miernik zasobów ludzkich w 2011 r.

Wykres 94. Zróżnicowanie mierników zasobów ludzkich

Wykres 95. Zmiany miernika zasobów ludzkich w 2011 r. w stosunku do 2007 r.²⁷

GRUPY POWIATÓW WEDŁUG MIERNIKA ZASOBÓW LUDZKICH W 2007²⁸ i 2011 R.

		2007			
		GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV
2011	GRUPA I	m. Kraków m. Tarnów myślenicki	m. Nowy Sącz		
	GRUPA II		wielicki bocheński krakowski wadowicki	chrzanowski	
	GRUPA III		suski nowotarski tarnowski	nowosądecki limanowski oświęcimski brzeski gorlicki olkuski	
	GRUPA IV			tatrzański	dąbrowski proszowicki miechowski

Wzrost miernika zasobów ludzkich odnotowano jedynie w Nowym Sączu i w powiecie chrzanowskim, co spowodowało przesunięcie się tych powiatów w 2011 r. w porównaniu do 2007 r. o jedną grupę wzwyż (odpowiednio z II do I i z III do II). W pozostałych powiatach odnotowano spadek miernika. W powiatach: tatrzańskim, nowotarskim, bocheńskim, tarnowskim, dąbrowskim, olkuskim spadek osiągnął wartość ponad 10%. Największy spadek wartości miernika w powiecie tatrzańskim spowodował przesunięcie powiatu do grupy IV w 2011 r.

Relatywnie duży spadek miernika w powiatach: suskim, nowotarskim i tarnowskim przy niskiej pozycji w grupie drugiej w 2007 r. ulokował te powiaty w 2011 r. w grupie III.

²⁷ Patrz uwagi ogólne pkt 14 str. 22.

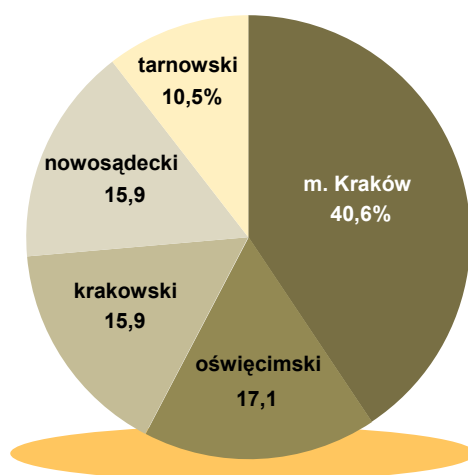
²⁸ j.w.

AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA²⁹**Produkt Krajowy Brutto³⁰**

Produkt krajowy brutto jest podstawowym wskaźnikiem zróżnicowania potencjału ekonomicznego nie tylko województw, ale także podregionów. Udziały poszczególnych podregionów w generowaniu produktu krajowego brutto były wyraźnie zróżnicowane. Wartość PKB wytworzonego w Krakowie w 2010 r. była około 4-krotnie wyższa niż w podregionie tarnowskim. Kraków wytwarzał w 2011 r. ponad 40% krajowej wartości produktu krajowego brutto w woj. małopolskiego, w dalszej kolejności podregion oświęcimski (ponad 17%), podregion krakowski (około 16%). Najniższe udziały w tworzeniu produktu krajowego brutto w woj. małopolskim odnotowano w podregionie tarnowskim (ponad 10%).

Wśród 66 podregionów w kraju bardzo wysoki udział w generowaniu produktu krajowego brutto z drugą lokatą w kraju po Warszawie odnotowano w Krakowie (udział wynosił 3%). Podregion oświęcimski wytwarzał 1,3% produktu krajowego w Polsce i uplasował się na 33 miejscu, a podregiony krakowski i nowosądecki po 1,2% każdy z 38 i 39 lokatą. Podregion tarnowski zajmował 54 pozycję w kraju z udziałem wytwarzanego produktu krajowego brutto -0,8%.

Wykres 96. Udział podregionów w tworzeniu Produktu Krajowego Brutto w % ogółu województwa w 2010 r.

W przekroju podregionów poziom PKB na 1 mieszkańca był znacznie zróżnicowany i od 2008 r. utrzymuje się na podobnym poziomie, o czym świadczy wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca osiągający w każdym roku wartość około 61%. Najwyższy poziom produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w 2010 r. odnotowano w Krakowie 56 tys. zł, przekraczający przeciętną w kraju o około 60%. W pozostałych podregionach produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca kształtował się poniżej przeciętnej krajowej. W podregionie oświęcimskim stanowił około 76% przeciętnego miernika w Polsce, a najniższy poziom produktu brutto krajowego na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie nowosądeckim, który stanowił około 58% miernika krajowego.

²⁹ Uwzględniając dostępność danych analizę dotyczącą aktywności gospodarczej w przekrojach powiatów oparto na danych z rejestru REGON.

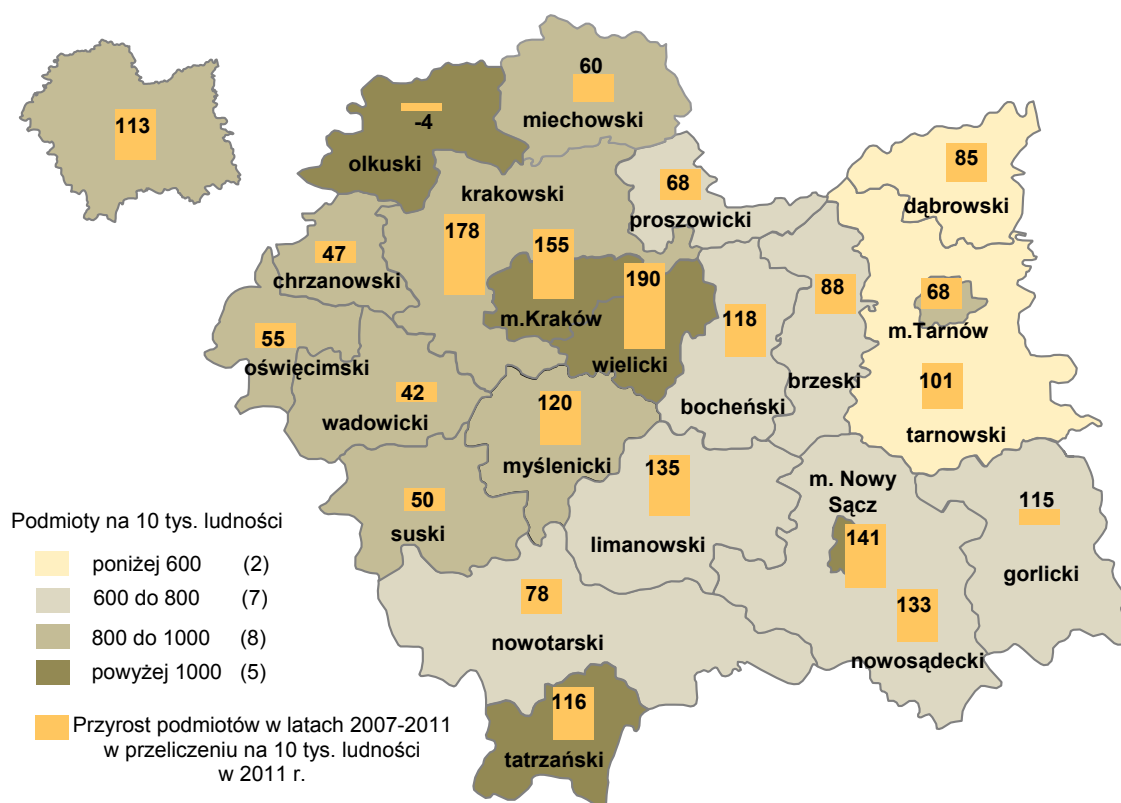
³⁰ Ze względu na dostępność danych w zakresie PKB w opracowaniu zaprezentowano dane dla 2010 r. w przekroju podregionów.

Podmioty gospodarki narodowej

Opisanemu zróżnicowaniu produktu krajowego brutto według podregionów odpowiada znaczne zróżnicowanie liczby podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w powiatach.

W 2011 r. w Krakowie na każde 10 tys. ludności przypadało 1530 podmiotów, a w powiatach: tatrzańskim, wielickim i olkuskim oraz w Nowym Sączu, liczba podmiotów na 10 tys. ludności przekraczała średnią wojewódzką wynoszącą 991 podmiotów. Najniższe natężenie podmiotów odnotowano w powiecie dąbrowskim i tarnowskim, gdzie na 10 tys. ludności przypadało mniej niż 600 podmiotów. W omawianym okresie jedynie w powiecie olkuskim odnotowano spadek liczby podmiotów przypadających na 10 tys. ludności, we wszystkich pozostałych odnotowano wzrost. Największy przyrost podmiotów, powyżej 150 podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w 2011 r. wystąpił w powiecie wielickim i krakowskim oraz w Krakowie.

Mapa 21. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2011 r. oraz przyrost podmiotów w latach 2007 - 2011

Podmioty prowadzące działalność w 2011 r. to we wszystkich powiatach w większości podmioty sektora prywatnego od około 94% w powiecie dąbrowskim do około 99% w Krakowie.

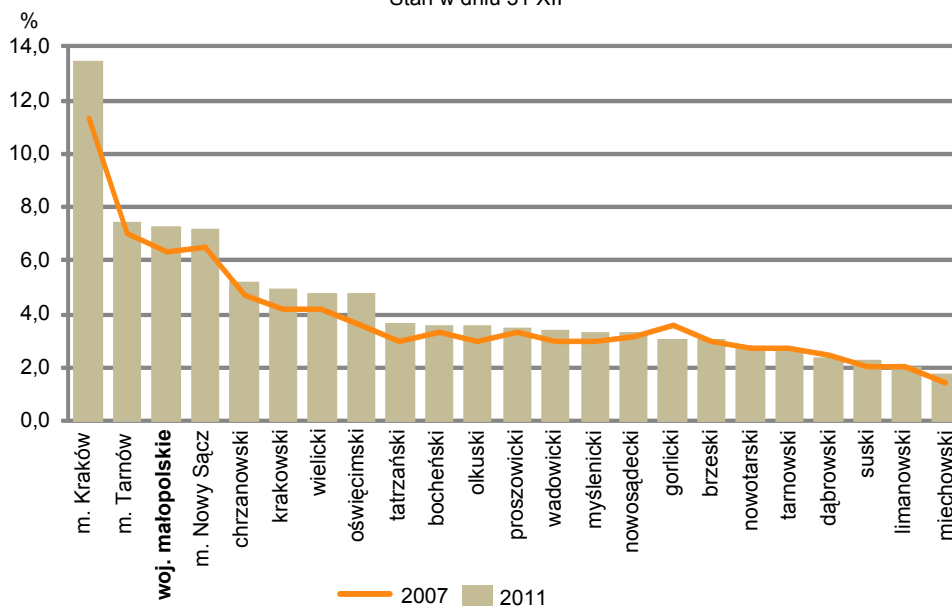
Wśród podmiotów sektora prywatnego w każdym powiecie zdecydowaną większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, od powyżej 68% w Krakowie do ponad 87% w powiecie limanowskim.

W latach 2007 – 2011 obserwuje się w niektórych powiatach spadek udziału osób fizycznych w ogólnej liczbie podmiotów, największy w Krakowie – 1,4 p. proc., z kolei najwyższy wzrost udziału osób fizycznych odnotowano w powiecie dąbrowskim – 3,4 p. proc.

Przez cały analizowany okres widoczne było silne zróżnicowanie udziału spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów. Spółki handlowe swoje siedziby najchętniej lokowały w miastach na prawach powiatu. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w 2011 r. wynosił w Krakowie - 13,5%, w Tarnowie - 7,5%, w Nowym Sączu - 7,2% przy średniej wojewódzkiej - 7,3%.

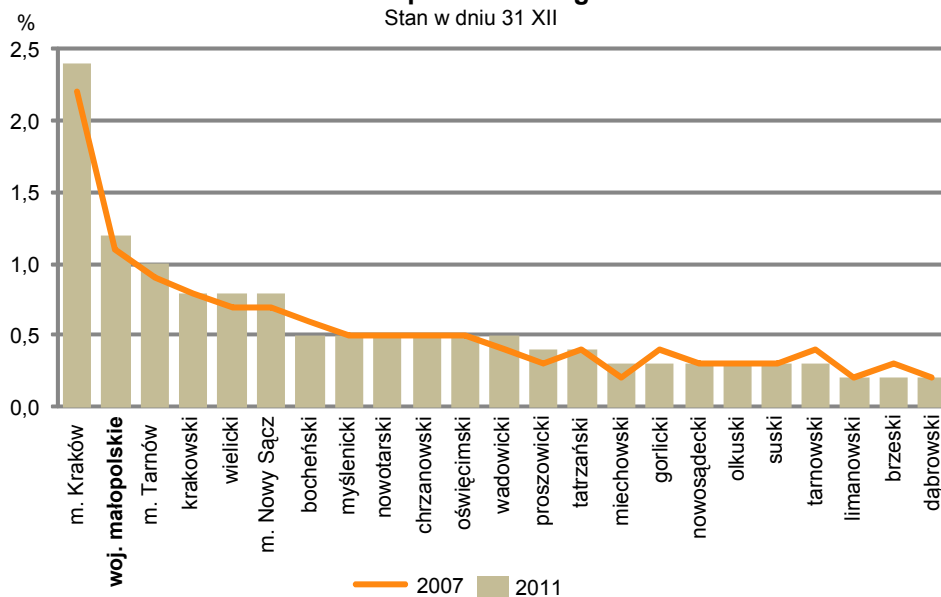
Wykres 97. Udział spółek handlowych w liczbie podmiotów ogółem

Stan w dniu 31 XII

Wykres 98. Udział spółek handlowych z kapitałem zagranicznym w liczbie podmiotów ogółem

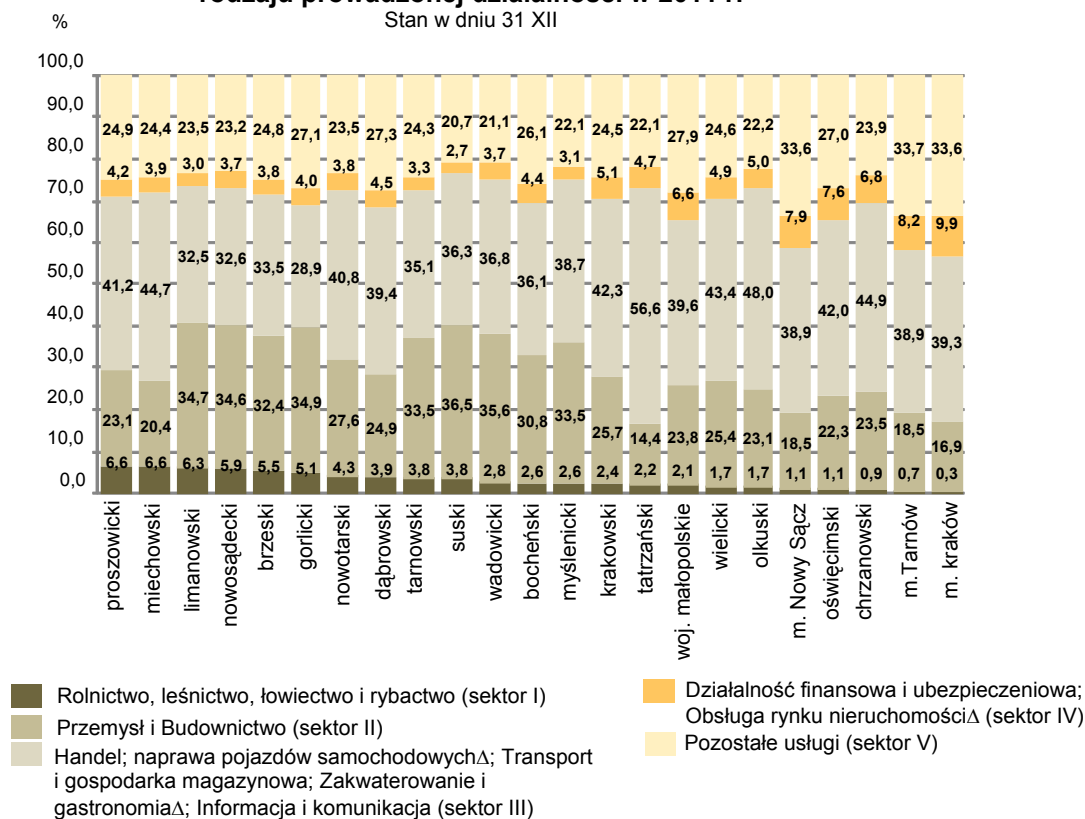
Stan w dniu 31 XII

Spółki handlowe z kapitałem zagranicznym najczęściej miały swoje siedziby w Krakowie, w 2011 r. ich udział w liczbie podmiotów ogółem wynosił 2,4%. W pozostałych powiatach udział ten był niższy od średniej wojewódzkiej - 1,2%.

W porównaniu do 2007 r. prawie we wszystkich powiatach wystąpił niewielki wzrost lub obserwowano stagnację udziału spółek handlowych z kapitałem zagranicznym (największy wzrost w Krakowie 0,2 p. proc). W powiatach woj. małopolskiego obserwuje się zróżnicowanie udziału podmiotów według rodzaju prowadzonej działalności.

Wykres 99. Struktura wybranych podmiotów gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności w 2011 r.

W 2011 r. udział podmiotów:

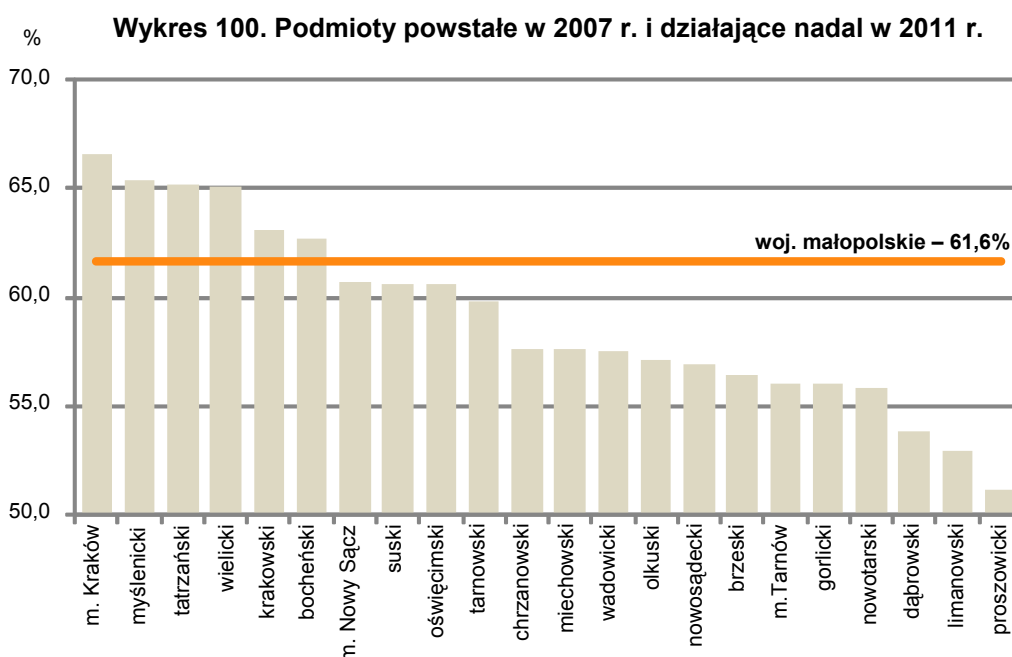
- I sektora ekonomicznego wynosił od 0,3% w Krakowie do 6,6% w powiatach: miechowskim i proszowickim,
- II sektora ekonomicznego wynosił od 14,4% w powiecie tatrzańskim do 36,5% w suskim,
- III sektora ekonomicznego wynosił od 28,9% w powiecie gorlickim do 56,6% w powiecie tatrzańskim,
- IV sektora ekonomicznego wynosił od 2,7% w powiecie suskim do 9,9% w Krakowie,
- V sektora ekonomicznego wynosił od 20,7% w powiecie suskim do 33,7% w Tarnowie.

W latach 2009 - 2011 struktura podmiotów pogrupowana w pięć sektorów ekonomicznych uległa nieznacznym zmianom. W 2011 r. w porównaniu do 2009 r. udział podmiotów w ogólnej liczbie podmiotów:

- I sektora ekonomicznego był względnie stały. Zarówno wzrost jak i spadek udziału podmiotów tego sektora w powiatach kształtował się na poziomie około 1%. Największy wzrost odnotowano w powiecie proszowickim i miechowskim, a spadek w powiecie gorlickim,
- II sektora ekonomicznego w przeważającej liczbie powiatów był wyższy. Największy wzrost odnotowano w powiatach gorlickim i nowosądeckim po 1,5 p. proc. W ośmiu powiatach odnotowano spadek udziału podmiotów II sektora przy czym największy w powiecie suskim o 1,6 p. proc.,

- III sektora ekonomicznego we wszystkich powiatach był niższy, a największy spadek o 3,0 p. proc. odnotowano w powiecie proszowickim,
- IV sektora ekonomicznego był względnie stały. Zarówno wzrost jak i spadek udziału podmiotów IV sektora zawierał się w granicach 0,2 – 0,4 p. proc,
- V sektora ekonomicznego był niższy jedynie w powiecie tatrzańskim o 0,2 p. proc., we wszystkich pozostałych powiatach odnotowano wzrost, największy w powiatach: miechowskim o 1,9 p. proc. i krakowskim o 1,7 p. proc.

W omawianym okresie w powiatach woj. małopolskiego zróżnicowanie udziału podmiotów według klas wielkości nie ulegało dużym zmianom. W 2011 r. największe zróżnicowanie pomiędzy powiatami obserwowano w udziale podmiotów dużych w ogólnej liczbie podmiotów od 1,5% w Tarnowie do 0,5% w powiatach tatrzańskim i miechowskim. Udział podmiotów średnich w ogólnej liczbie podmiotów wahał się od 3,4% w powiatach miechowskim i tatrzańskim do 5,5% w powiatach dąbrowskim i tarnowskim.

Najmniejsze zróżnicowanie między powiatami występuje w udziale podmiotów małych od 93,4% w Tarnowie do 96,1% w powiatach miechowskim i tatrzańskim. W 2011 r. w porównaniu do 2007 r. w większości powiatów nastąpił:

- wzrost udziału podmiotów małych w ogólnej liczbie podmiotów (w 15 powiatach), największy zaobserwowano w powiecie gorlickim - 1,1 p. proc.,
- spadek udziału podmiotów średnich w ogólnej liczbie podmiotów, (w 15 powiatach) największy w powiecie gorlickim – 0,9 p. proc.,
- niewielki spadek (od 0,1 do 0,2 p. proc.) udziału podmiotów dużych w ogólnej liczbie podmiotów (w 12 powiatach).

Największe szanse na utrzymanie się na rynku miały podmioty działające w Krakowie, powiecie myślenickim, tatrzańskim i wielickim (w 2011 r. działało ponad 60% podmiotów, które rozpoczęły działalność w 2007 r.). Najmniejszą przeżywalnością charakteryzowały się podmioty prowadzące działalność w powiecie proszowickim, limanowskim, dąbrowskim (w 2011 r. działało poniżej 55% podmiotów, które rozpoczęły działalność w 2007 r.).³¹

³¹ W zmianie liczby podmiotów nie uwzględniono zmian metodologicznych prowadzenia rejestru REGON.

Aktywność gospodarcza – Grupy powiatów podobnych

Uwzględniając cechy diagnostyczne wymienione w Załączniku 2 oraz stosując metodę taksonomiczną i wyliczony miernik syntetyczny³² utworzono dla lat 2007 oraz 2011 grupy powiatów podobnych ze względu na aktywność gospodarczą.

Grupy powiatów według miernika aktywności gospodarczej 2007 i 2011 r.

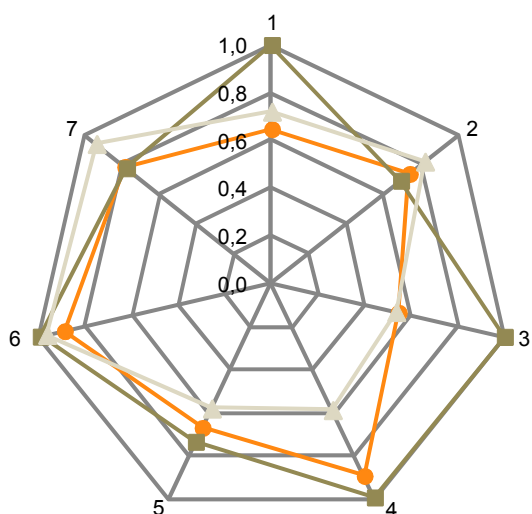
	2007	2011
Grupa I	m.Kraków	m.Kraków
	m. Nowy Sącz	m.Nowy Sącz
Grupa II	m. Tarnów	m.Tarnów
	wielicki	wielicki
	krakowski	krakowski
	tatrzański	wadowicki
	myślenicki	bocheński
	wadowicki	nowotarski
	nowotarski	myślenicki
	bocheński	
	gorlicki	
	suski	
Grupa III	chrzanowski	suski
	oświęcimski	tatrzański
	tarnowski	gorlicki
	nowosądecki	nowosądecki
	olkuski	chrzanowski
	limanowski	oświęcimski
	brzeski	olkuski
		tarnowski
	limanowski	
	miechowski	
Grupa IV	miechowski	proszowicki
	dąbrowski	brzeski
	Proszowicki	dąbrowski

Zróżnicowanie poziomu aktywności gospodarczej podmiotów w analizowanych latach w powiatach utrzymywało się na podobnym poziomie. Współczynnik zmienności miernika syntetycznego aktywności gospodarczej w 2007 r. i w 2011 r. wynosił około 11%. W 2011 r. w stosunku do 2007 r. nieznacznie zwiększył się dystans pomiędzy powiatami, dla których miernik aktywności gospodarczej przyjmował wartości maksymalne i minimalne.

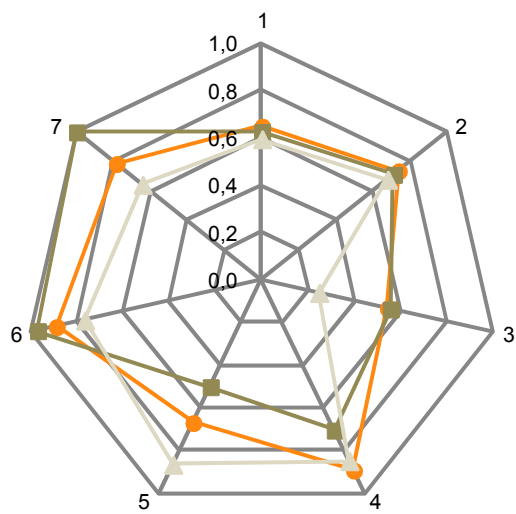
Zróżnicowanie poszczególnych wskaźników aktywności gospodarczej w powiatach przedstawiono na wykresach radarowych. Każdy z wykresów radarowych reprezentuje jedną grupę z dwoma skrajnymi powiatami (najkorzystniejsza i najmniej korzystna wartość mierników syntetycznych w grupie).

³² Patrz uwagi metodyczne str. 38.

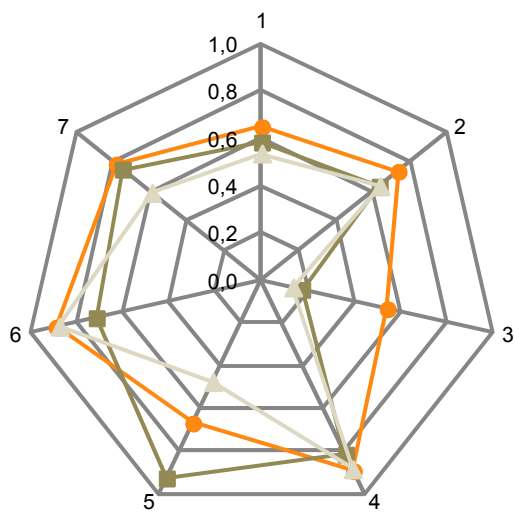
Wykres 101. Znormalizowane wskaźniki aktywności gospodarczej w wybranych powiatach w 2011 r.

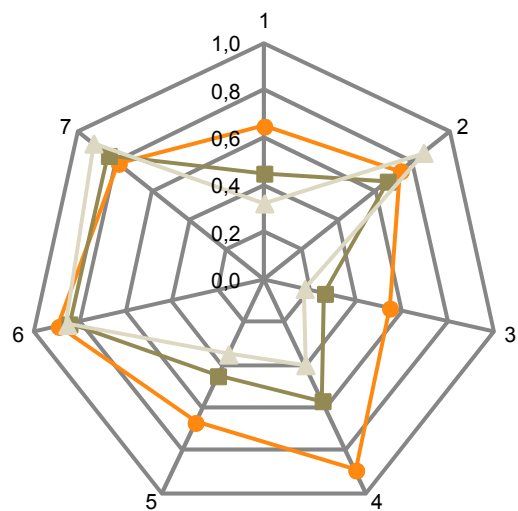
—●— woj. małopolskie —■— m. Kraków
—▲— m. Nowy Sącz

—●— woj. małopolskie —■— m. Tarnów
—▲— myślenicki

—●— woj. małopolskie —■— suski
—▲— miechowski

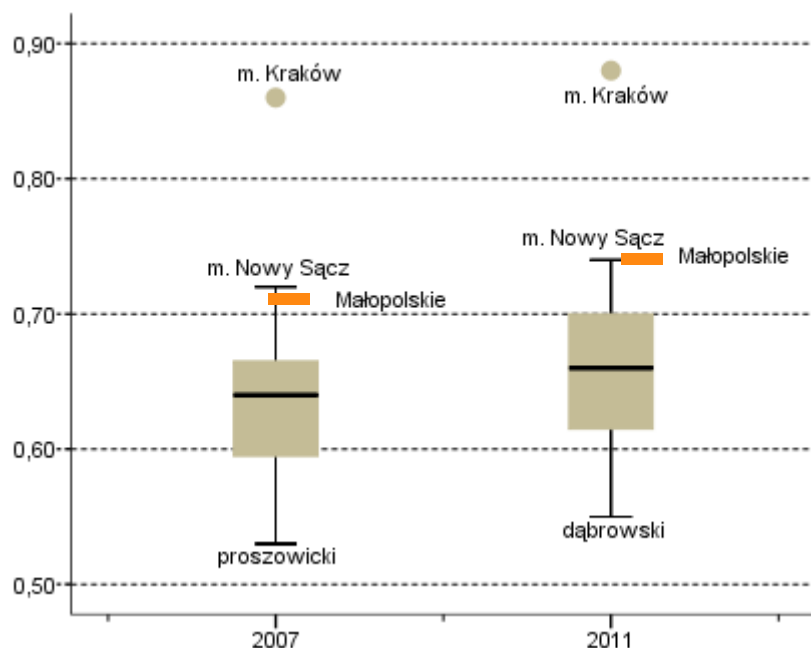

—●— woj. małopolskie —■— proszowicki
—▲— dąbrowski

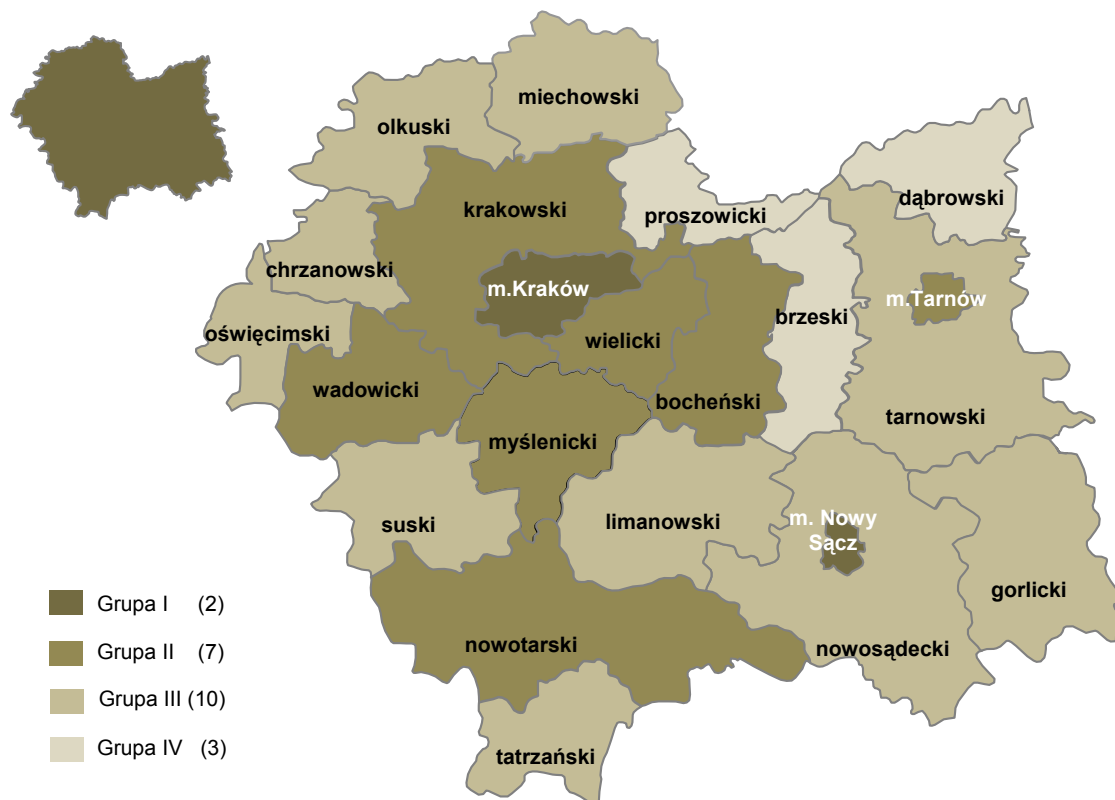
1. Liczba podmiotów na 10 tys. ludności
2. Udział podmiotów nowo zarejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów
3. Udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów
4. Udział spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie spółek handlowych

5. Liczba podmiotów w II sektorze ekonomicznym (sekcje B, C, D, E, F) na 10 tys. ludności w ogólnej liczbie podmiotów
6. Udział podmiotów III, IV, V sektora ekonomicznego w ogólnej liczbie podmiotów
7. Udział podmiotów średnich i dużych w ogólnej liczbie podmiotów

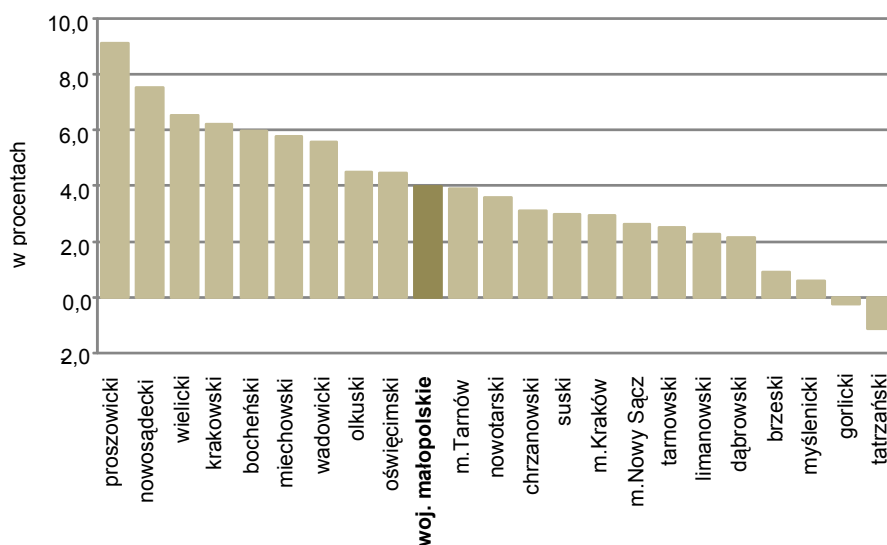
Wykres 102. Zróżnicowanie mierników aktywności gospodarczej

Mapa 22. Miernik aktywności gospodarczej w 2011 r.

Wykres 103. Zmiany miernika aktywności gospodarczej w 2011 r. w stosunku do 2007 r.³³

Grupy powiatów według miernika aktywności gospodarczej w 2007³⁴ i 2011 r.

		2007			
		GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV
2011	GRUPA I	m. Kraków m. Nowy Sącz			
	GRUPA II		m. Tarnów wielicki krakowski wadowicki bocheński nowotarski myślenicki		
	GRUPA III		suski tatrzański gorlicki	nowosądecki chrzanowski oświęcimski olkuski tarnowski limanowski	miechowski
	GRUPA IV			brzeski	proszowicki dąbrowski

W większości powiatów woj. małopolskiego odnotowano wzrost miernika aktywności gospodarczej, a najwyższy ponad 6% w powiatach: proszowickim, nowosądeckim, wielickim i krakowskim. Stosunkowo duży wzrost miernika syntetycznego w powiecie miechowskim spowodował ułożenie tego powiatu w 2011 r., w grupie III (w 2007 r. – grupa IV).

Spadek wartości miernika w powiecie tatrzańskim i gorlickim był powodem przesunięcia tych powiatów do niższej III grupy w 2011 r. W powiatach suskim i brzeskim odnotowano niewielki wzrost miernika, ale o niższym tempie niż w wielu innych powiatach, stąd wymienione powiaty w 2011 r. znalazły się w niższych grupach (suski w III grupie, brzeski w IV grupie). Pozostałe powiaty, pomimo wzrostu miernika w 2011 r. nie zmieniły grupy w porównaniu do 2007 r.

³³ Patrz uwagi ogólne pkt 14 str. 22.

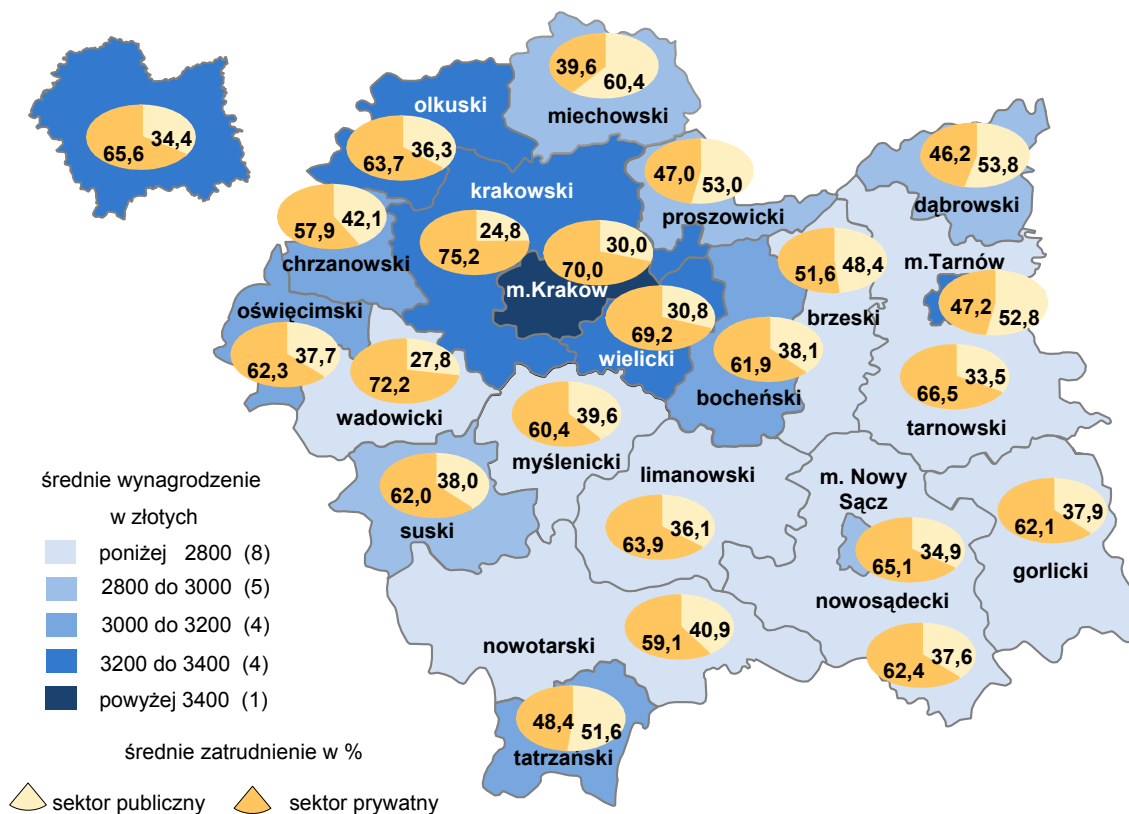
³⁴ j.w.

ZAMOŻNOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Wynagrodzenia

W powiatach woj. małopolskiego występowało znaczne zróżnicowanie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a jego rozkład przestrzenny w 2011 r. był bardzo podobny jak w 2007 r.

Mapa 23. Średnia płaca i struktura zatrudnienia w 2011 r.

Najwyższe wynagrodzenie brutto w 2011 r. w wysokości 3722 zł otrzymali pracownicy zatrudnieni w Krakowie, w którym zlokalizowanych jest wiele firm, instytucji i uczelni zatrudniających specjalistów wysokiej klasy w wielu dziedzinach gospodarki, których wynagrodzenie miało istotny wpływ na poziom średniej płacy. Relatywnie wysoką średnią płacę otrzymywali również zatrudnieni w powiatach: krakowskim i wielickim (odpowiednio 3378 zł i 3206 zł), a także w powiatach w zachodniej części województwa: olkuskim – 3348 zł i oświęcimskim – 3131 zł, przy średniej dla województwa wynoszącej 3333 zł.

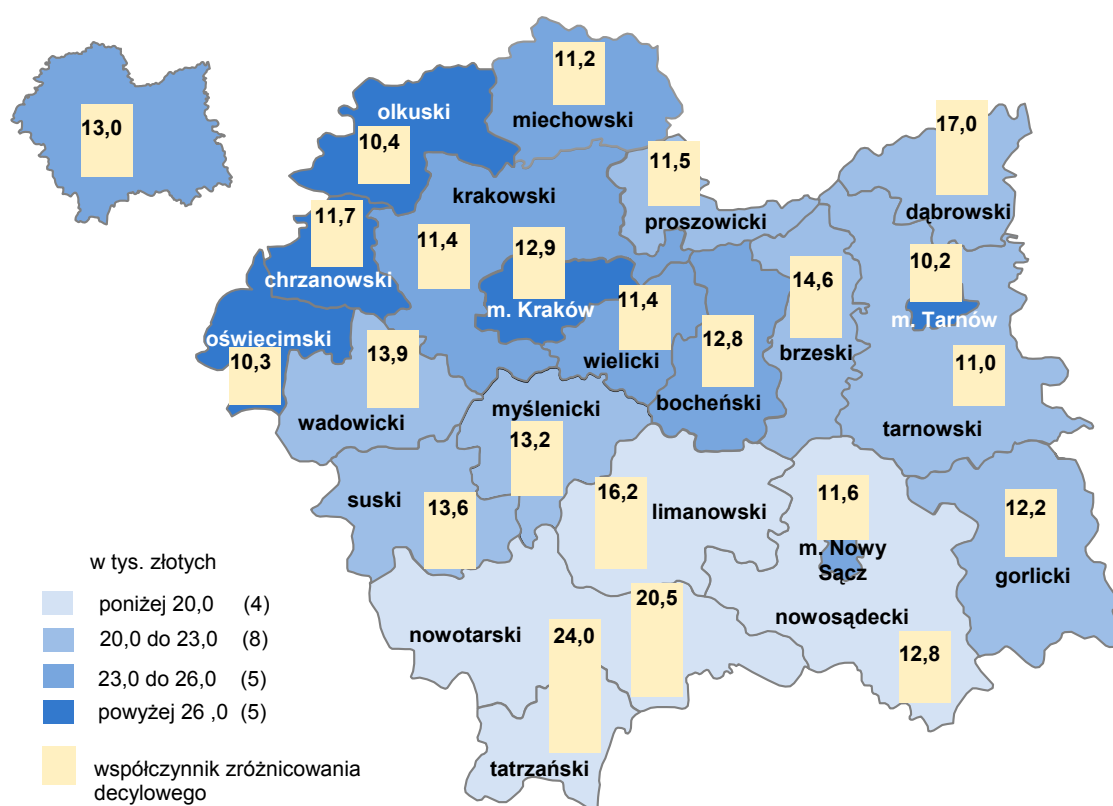
Najniższa przeciętna miesięczna płaca w 2011 r. stanowiąca około 81% przeciętnej płacy dla województwa wystąpiła w powiatach: wadowickim i nowotarskim.

Rozkład przeciętnego wynagrodzenia nie oddaje faktycznych dochodów z pracy mieszkańców poszczególnych powiatów, ponieważ dane o wynagrodzeniach dotyczą miejsca pracy. Lepszym wskaźnikiem jest mediana przychodów z tytułu wynagrodzeń, która obrazuje faktyczne dochody według miejsca zamieszkania.

Przychody roczne z pracy najemnej³⁵

Udział osób będących podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych w układzie przestrzennym w 2010 r. wykazywał duże zróżnicowanie. Wśród ludności w wieku produkcyjnym najwyższy odsetek osób uzyskujących przychody z pracy najemnej odnotowano w powiecie oświęcimskim – 55%, w którym mediana uzyskanych przez te osoby rocznych przychodów wynosiła 29,1 tys. zł. Wysoki udział osób uzyskujących przychody z pracy najemnej od 50% do 52% odnotowano w powiatach: olkuskim, chrzanowskim i wadowickim, w których mediana wynosiła od 27,9 tys. zł do 21,4 tys. zł. Dla porównania – mediana przychodów z pracy najemnej dla województwa ukształtowała się na poziomie 25,0 tys. zł przy 47% udziale podatników uzyskujących przychody z tego tytułu.

Mapa 24. Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń i współczynnik zróżnicowania decylowego w 2010 r.

Ponad 50% udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń odnotowano w mieście Krakowie, a także w bezpośrednio z nim sąsiadujących powiatach wielickim i krakowskim. Warto zaznaczyć, że w Krakowie w 2010 r. mediana rocznych przychodów uzyskanych z tytułu wynagrodzeń była najwyższa w województwie i wynosiła 31,9 tys. zł, a w powiatach wielickim i krakowskim odpowiednio 24,8 tys. zł i 25,0 tys. zł.

Omówione powiaty usytuowane w zachodniej części województwa, są terenami z relatywnie dużym udziałem podmiotów przemysłowych o liczbie pracujących powyżej 50 osób, tradycyjnie związanych

³⁵ Dane Ministerstwa Finansów.

z górnictwem i przetwórstwem metali, a także wieloma średnimi i małymi podmiotami działającymi w ich otoczeniu.

W powiatach położonych we wschodniej części województwa odsetek osób, które uzyskiwały dochody z pracy najemnej wahał się 40% - 43%.

Im dalej na południe, tym odsetek podatników uzyskujących przychody z pracy zmniejsza się przy stopniowym wzroście emerytów i rencistów. Niski udział podatników uzyskujących dochody z pracy w powiatach tatrzańskim – 36% i nowotarskim – 35% wynikał także z dużej ilości osób prowadzących działalność na własny rachunek. Również relatywnie niski odsetek wystąpił w typowo rolniczych powiatach w północnej części województwa: proszowickim i dąbrowskim – odpowiednio 36% i 33%.

W 2010 r. w woj. małopolskim rozwarstwienie przeciętnych rocznych przychodów z tytułu wynagrodzeń było blisko 13 – krotne (współczynnik różnicowania decylogowego). Wyższą wartość współczynnika niż przeciętnie dla województwa odnotowano w powiatach położonych na południu województwa: tatrzańskim, nowotarskim i limanowskim. W powiatach: tatrzańskim i nowotarskim rozwarstwienie przeciętnych przychodów z tytułu wynagrodzeń było najwyższe – ponad 24 – krotne i 21-krotne. Względnie wysokie zróżnicowanie przychodów, na poziomie wskaźnika wojewódzkiego odnotowano w Krakowie i Nowym Sączu.

Przychody z emerytur i rent

Rozkład mediany przychodów z emerytur i rent w 2010 r. w układzie powiatów był podobny jak przychodów z pracy. Relatywnie najwyższe przychody roczne z tytułu emerytury lub renty uzyskały osoby będące mieszkańcami powiatów chrzanowskiego i oświęcimskiego, odpowiednio 18,7 tys. zł i 17,6 tys. zł, jak również olkuskiego – 15,5 tys. zł i wadowickiego 14,0 tys. zł. Wyższe przychody z tytułu emerytury lub renty w stosunku do średnich dla województwa, które wynosiły 13,8 tys. zł uzyskali świadczeniobiorcy mieszkający w miastach na prawach powiatu: w Krakowie o blisko 28%, w Tarnowie o ponad 12% i w Nowym Sączu o 10%. Relatywnie najniższe, o ponad 25% niż wojewódzkie, średnioroczne przychody z tytułu emerytur i rent uzyskali mieszkańcy powiatów położonych we wschodniej i południowej części województwa.

Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych

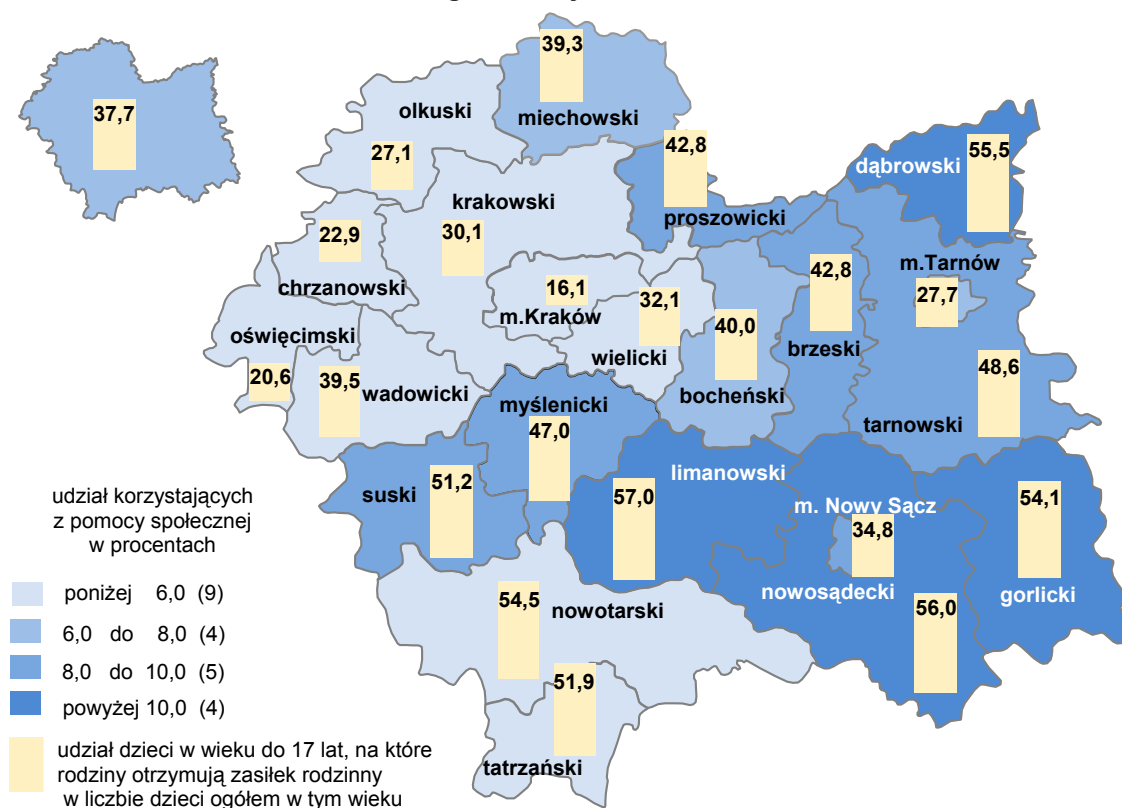
Wysoki udział beneficjentów pomocy społecznej w gospodarstwach domowych w 2011 r. wystąpił w powiatach w południowo - wschodniej części województwa. Najwyższy odsetek – 13% korzystających z pomocy społecznej odnotowano w powiatach: nowosądeckim, limanowskim, dąbrowskim i gorlickim a także tarnowskim - blisko 10%. Niski udział beneficjentów pomocy społecznej można było zaobserwować w powiatach położonych w zachodniej części woj. małopolskiego 4 – 6% ogółu ludności tych powiatów. Najniższy odsetek – tylko 3% populacji ogółem stanowili beneficjenci pomocy społecznej w Krakowie.

Beneficjenci pomocy społecznej mogą otrzymywać pomoc w formie pieniężnej, obejmującej m. in. zasiłki stałe, okresowe lub celowe oraz w formie niepieniężnej obejmującej m. in. posiłki, usługi opiekuńcze i pomoc rzeczową, jednak skala i rodzaj udzielanej pomocy w poszczególnych powiatach w układzie terytorialnym była zróżnicowana. W powiatach – nowosądeckim, limanowskim, dąbrowskim, gorlickim i tarnowskim – o wysokim natężeniu korzystających z pomocy społecznej,

a także stosunkowo wysokim udziale dzieci i młodzieży do lat 18 w ludności ogółem, pomoc ukierunkowana była na zapewnienie dzieciom posiłku oraz przyznaniu osobom potrzebującym zasiłku celowego i w naturze. W powiatach tych w 2011 r. sfinansowano posiłki dla ponad 26 tys. dzieci i młodzieży, które stanowiły 45% ogółu dzieci korzystających z posiłków. Mieszkańcy omawianych powiatów stanowili 25% wszystkich osób, którym przyznano zasiłki celowe w województwie w omawianym okresie.

Najwięcej osób, którym przyznano zasiłki stałe i okresowe – blisko 36%, a także pomoc w formie usług opiekuńczych – 50% spośród ogółu wszystkich osób w województwie, którym taka pomoc została przydzielona, zamieszkiwała w Krakowie i Tarnowie. Wiąże się to z wysokim odsetkiem osób w wieku 65 lat i więcej, którzy głównie korzystają z takich form pomocy.

Mapa 25. Udział korzystających z pomocy społecznej w populacji ogółem oraz dzieci w wieku do 17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny w liczbie dzieci ogółem w tym wieku w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

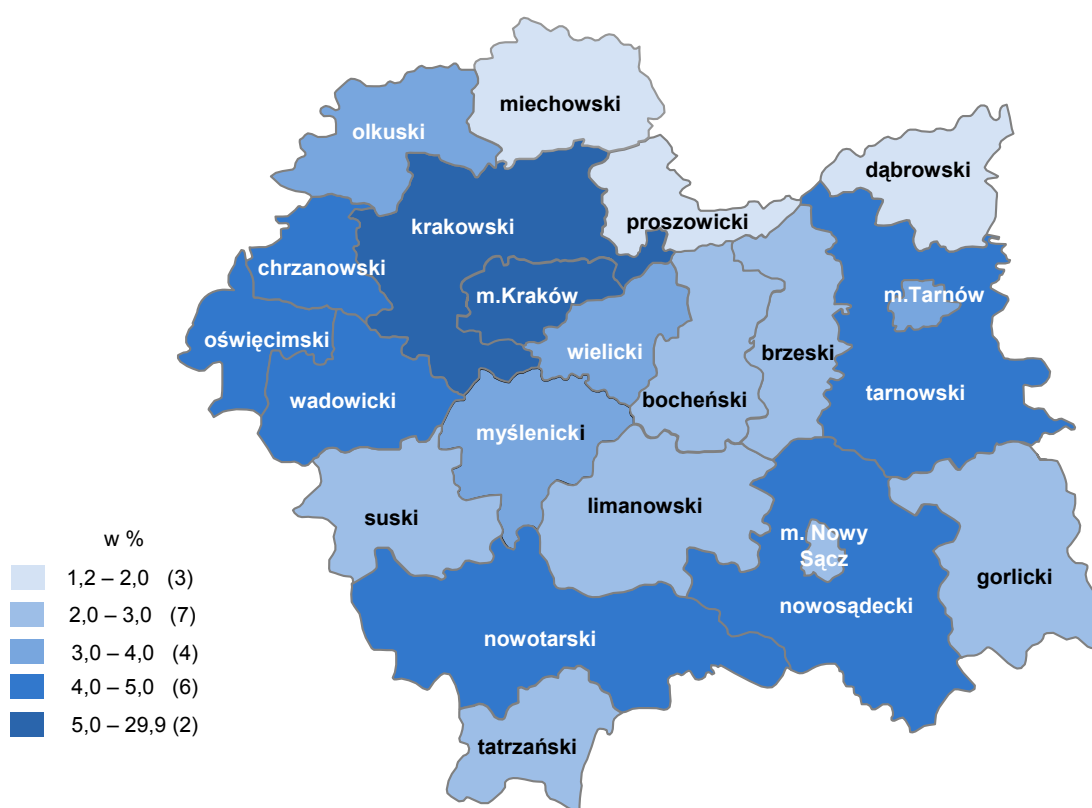
W woj. małopolskim w układzie przestrzennym według powiatów występuje znaczne zróżnicowanie liczby dzieci będących beneficjentami świadczeń rodzinnych. W 2011 r. liczba dzieci w wieku 0 - 17 lat, na które rodzice pobierali zasiłek rodzinny w powiatach: dąbrowskim, gorlickim, limanowskim, nowosądeckim i nowotarskim była najwyższa i przekroczyła 54% populacji dzieci w tym wieku. Najmniej dzieci w wieku 0 - 17 lat, na które rodzice pobierali zasiłek rodzinny wystąpiło w 2011 r. w Krakowie (16,1%), w powiecie oświęcimskim (20,6%) oraz w powiecie chrzanowski (22,9% populacji w tym wieku).

Zasoby mieszkaniowe

Spośród 22 powiatów wchodzących w skład woj. małopolskiego (wliczając 3 miasta na prawach powiatu) najwięcej mieszkań w badanym okresie skupionych było w mieście Krakowie. Na koniec 2010 r. zasoby mieszkaniowe Krakowa wynosiły 326,2 tys. mieszkań i stanowiły 29,9% zasobów wojewódzkich (w 2007 r. 29,2%). Drugim pod względem liczby mieszkań był powiat krakowski, w którym znajdowało się 7,4% ogółu mieszkań (w 2007 r. 7,3%). W pozostałych 20 powiatach mieszkania stanowiły łącznie niepełne 2/3 zasobów wojewódzkich, a udział poszczególnych powiatów mieścił się w granicach od 1,2% do 4,7%. Powiatem o najmniejszej liczbie mieszkań w badanym okresie był powiat proszowicki.

Mapa 26. Powiaty według udziału mieszkań w zasobach mieszkaniowych województwa w 2010 r.

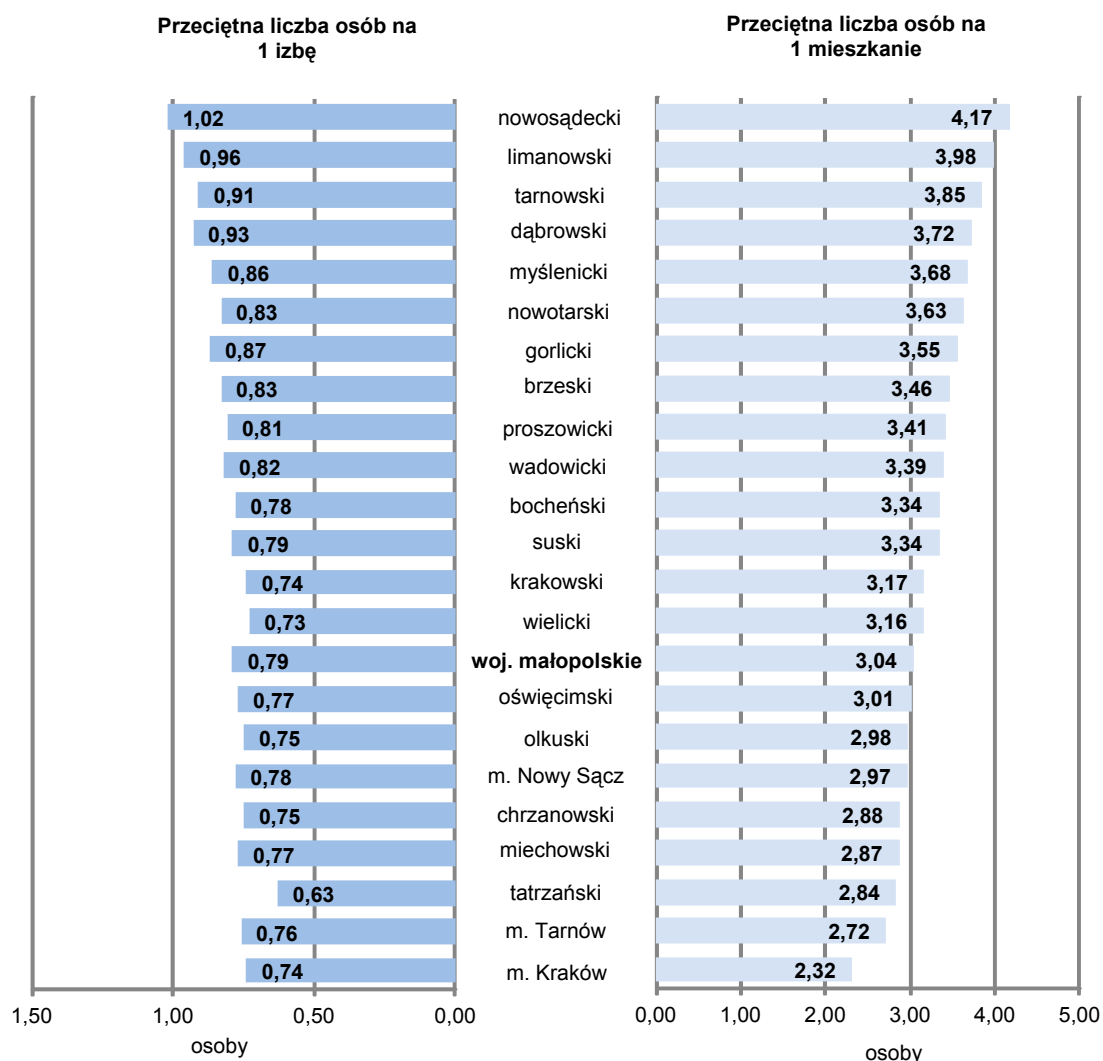
Stan w dniu 31 XII

Najkorzystniejsze warunki mieszkaniowe pod względem zagęszczenia posiadali mieszkańcy Krakowa, gdzie liczba osób przypadających na mieszkanie w 2010 r. wynosiła 2,32 (w 2007 r. - 2,48), a liczba osób przypadających na izbę wynosiła 0,74 (w 2007 r. - 0,79) oraz mieszkańcy Tarnowa - 2,72 osób przypadających na mieszkanie (w 2007 r. - 2,82) i 0,76 osób na izbę (w 2007 r. - 0,79). Oprócz miast: Krakowa i Tarnowa jeszcze sześć powiatów: miechowski, chrzanowski, tatrzański, olkuski, oświęcimski i miasto Nowy Sącz osiągnęło obydwa wskaźniki lepsze od średniej wojewódzkiej, mniej niż 3,04 osób na jedno mieszkanie oraz 0,79 na izbę. Największe zaludnienie mieszkań wystąpiło w powiecie nowosądeckim, gdzie odnotowano najgorsze obydwa wskaźniki, 4,17 osób w 1 mieszkaniu i 1,02 osoby w 1 izbie. Kolejne powiaty o dużym zaludnieniu mieszkań w 2010 r. to: limanowski, tarnowski i dąbrowski.

Wykres 104. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie i na 1 izbę w 2010 r.

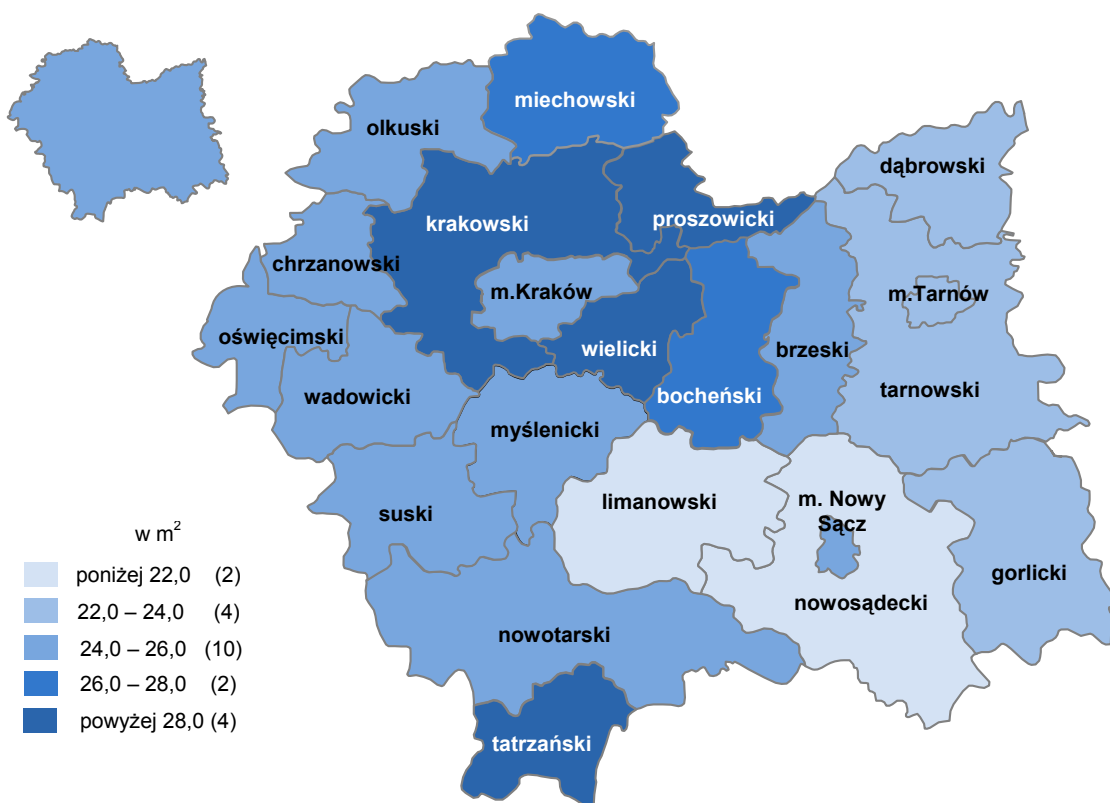
Stan w dniu 31 XII

Wskaźnik informujący o przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania, jaką zajmował statystyczny mieszkaniec uplasował powiaty w odmierzonej kolejności. W 2010 r. najkorzystniejszymi warunkami dysponowali mieszkańcy powiatu tatrzańskiego, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 mieszkańca wynosiła 30,7 m² (w 2007 r. - 28,7 m²). Wyniki powyżej średniej wojewódzkiej, która w 2010 r. wynosiła 24,9 m² na osobę, osiągnęło 11 powiatów. W badanym okresie najmniejszą powierzchnię użytkową do dyspozycji posiadał statystyczny mieszkaniec powiatu nowosądeckiego – 20,5 m² (19,9 m² w 2007 r.).

Mapa 27. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2010 r.

Stan w dniu 31 XII

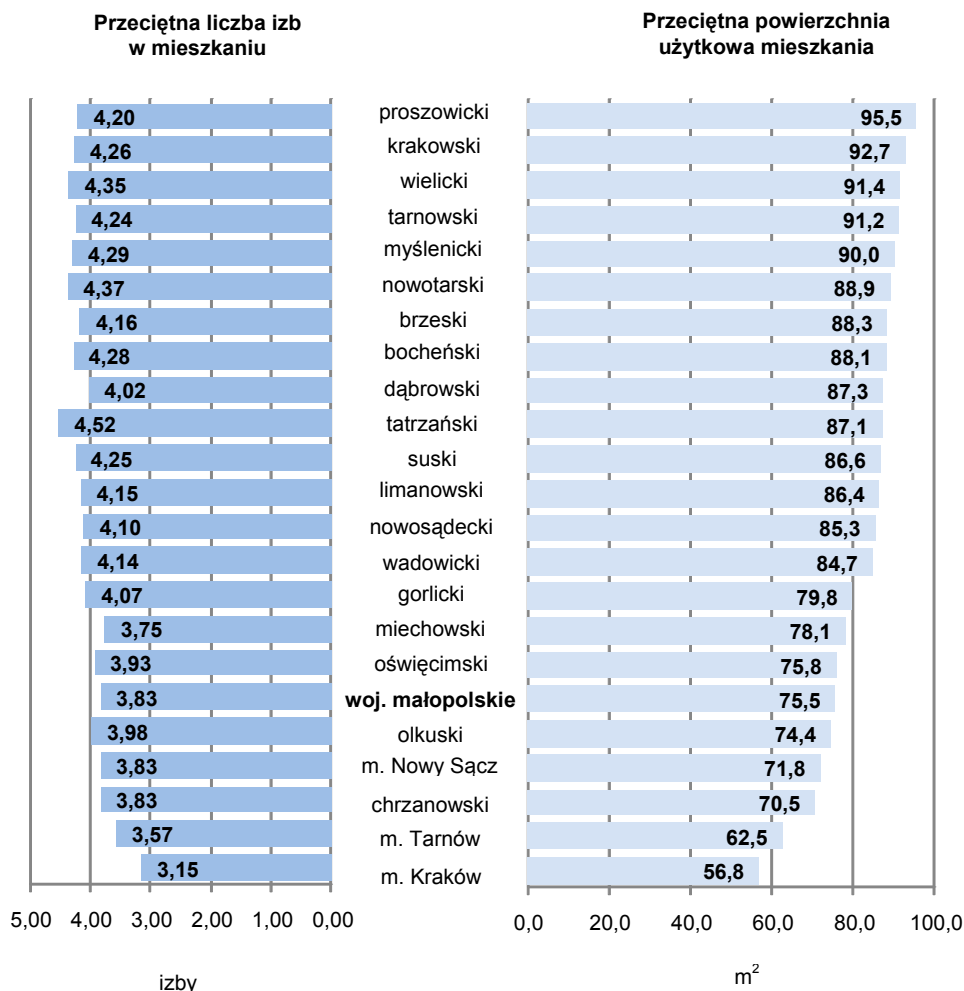
Podstawowymi wskaźnikami pozwalającymi określić poziom życia są wskaźniki ilustrujące przeciętną powierzchnię użytkową mieszkania, liczbę izb w mieszkaniu oraz wyposażenie mieszkań w podstawowe instalacje.

Porównując powiaty pod względem wielkości mieszkania, stwierdzono, że najmniejsze mieszkania skupione były w miastach na prawach powiatu. Tendencja ta jest niezmienna na przestrzeni omawianego okresu. W Krakowie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 56,8 m², w Tarnowie 62,5 m², a w Nowym Sączu 71,8 m². Mieszkania o powierzchni mniejszej od średniej wojewódzkiej, która w 2010 r. wynosiła 75,5 m², posiadały ponadto powiaty chrzanowski (70,5 m²) i olkuski (74,4 m²). W pozostałych 17 powiatach przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania była większa od średniej wojewódzkiej. Największe mieszkania skupione były w powiecie proszowickim, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 95,5 m².

Podobne tendencje zauważono, porównując mieszkania pod względem ilości izb. Mieszkania o najmniejszej ilości izb, a równocześnie o ilości izb mniejszej od średniej wojewódzkiej znajdowały się w dwóch miastach na prawach powiatu, w Krakowie, gdzie liczba izb w mieszkaniu na koniec 2010 r. wynosiła 3,15 i Tarnowie - 3,57 oraz w powiecie miechowskim - 3,75. Pozostałe powiaty posiadały wskaźnik równy lub wyższy od średniej wojewódzkiej (w 2010 r. - 3,83 izby), przy czym mieszkania o największej liczbie izb wynoszącej 4,52 skupione były w powiecie tatrzańskim.

Wykres 105. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i przeciętna liczba izb w mieszkaniu w 2010 r.

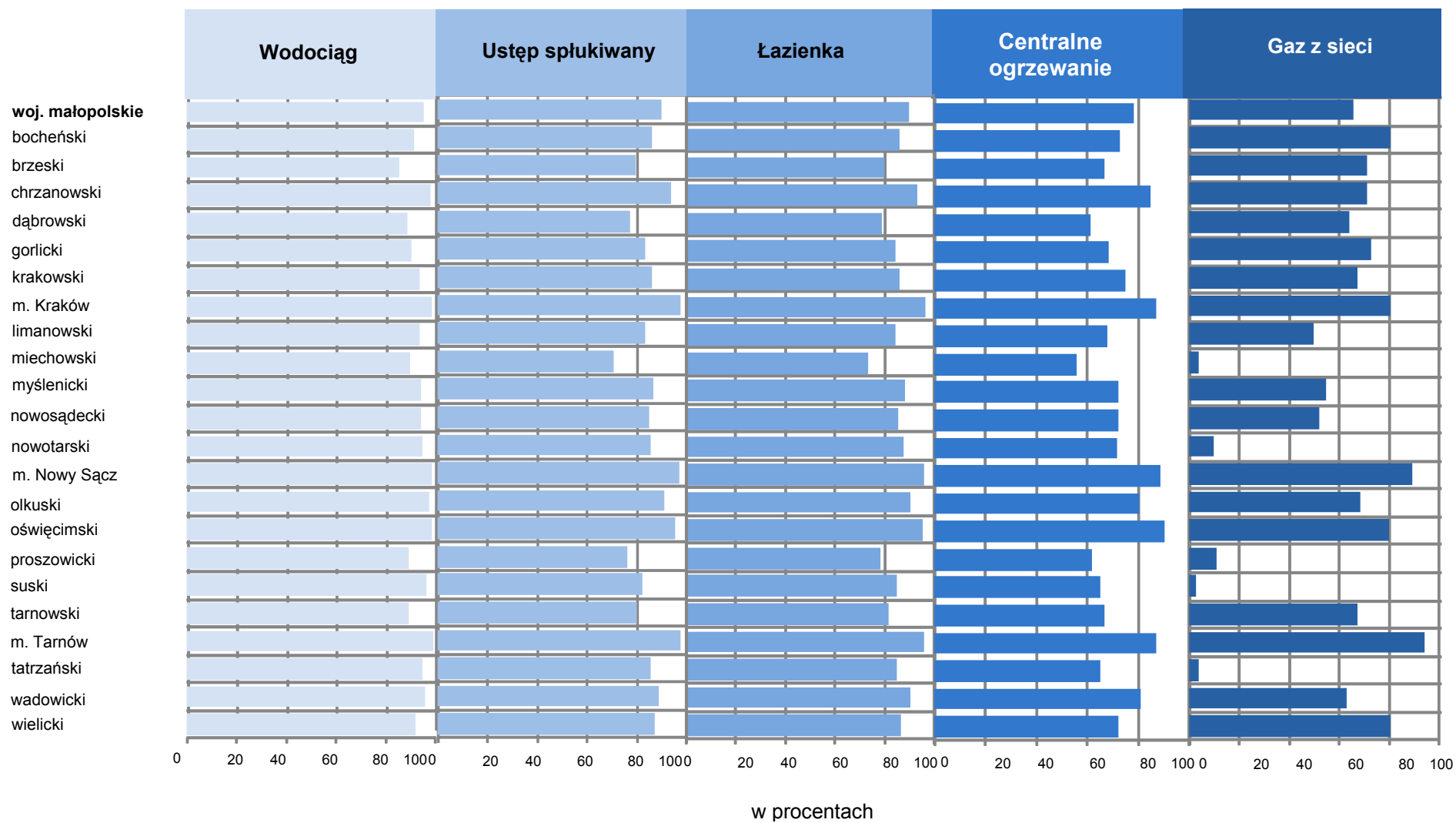
Stan w dniu 31 XII

W latach 2007 - 2010 najwięcej mieszkań wyposażonych w instalacje sanitarno techniczne zlokalizowanych było w miastach na prawach powiatu. W badanym okresie w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu w wodociąg wyposażonych było ponad 98% mieszkań, w ustęp około 97%, w łazienkę około 96%. Najmniej mieszkań wyposażonych w wodociąg było w powiecie brzeskim (około 85%), a w łazienkę i ustęp - w powiecie miechowskim (odpowiednio około: 73% i 71%). W badanym okresie największy udział mieszkań wyposażonych w instalację gazową zanotowano w Tarnowie (ponad 94%), Nowym Sączu (89%), oraz w Krakowie (ponad 80%). Najmniej mieszkań wyposażonych w instalację gazową (poniżej 10%) było w powiatach: suskim, miechowskim, tatrzańskim i nowotarskim.

Najwięcej mieszkań posiadających w badanym okresie centralne ogrzewanie odnotowano w powiecie oświęcimskim (ponad 90%), w Nowym Sączu (ponad 88%), w Krakowie i Tarnowie (po około 87%). Najmniej mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie zanotowano w powiecie miechowskim (ponad 55%) oraz w dąbrowskim (ponad 61%).

Wykres 106. Mieszkania wyposażone w podstawowe instalacje w % ogółu mieszkań w 2010 r.
 Stan w dniu 31 XII

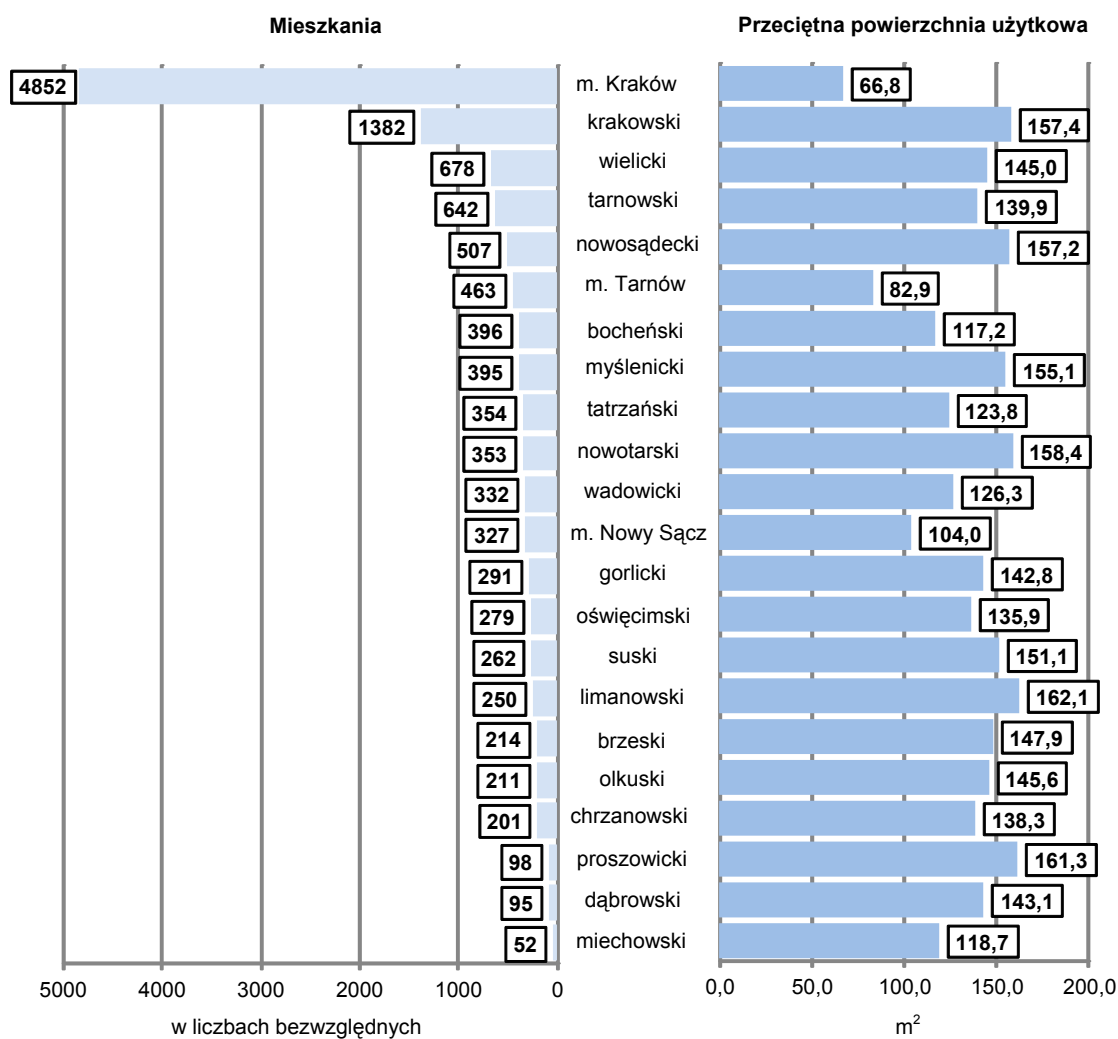

Mieszkania oddane do użytkowania

W 2011 r. w woj. małopolskim przekazano do użytkowania 12,6 tys. mieszkań, tj. o 2,0% więcej niż w 2007 r. Najwięcej mieszkań (4,8 tys.) oddano do użytkowania w Krakowie. Stanowiły one 38,4% efektów budownictwa mieszkaniowego całego województwa. Najmniej mieszkań przekazano do użytkowania w powiecie miechowskim (52 mieszkania) oraz w powiecie dąbrowskim (95 mieszkań).

Porównując powiaty pod względem wielkości nowo wybudowanych mieszkań, najmniejsze mieszkania (poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 112,1 m²) oddane zostały do użytkowania w miastach na prawach powiatu: w Krakowie przeciętna powierzchnia użytkowa nowo oddanych mieszkań wynosiła 66,8 m², w Tarnowie 82,9 m² oraz w Nowym Sączu 104,0 m². Największe mieszkania o przeciętnej powierzchni 162,1 m² przekazane zostały do użytkowania w powiecie limanowskim.

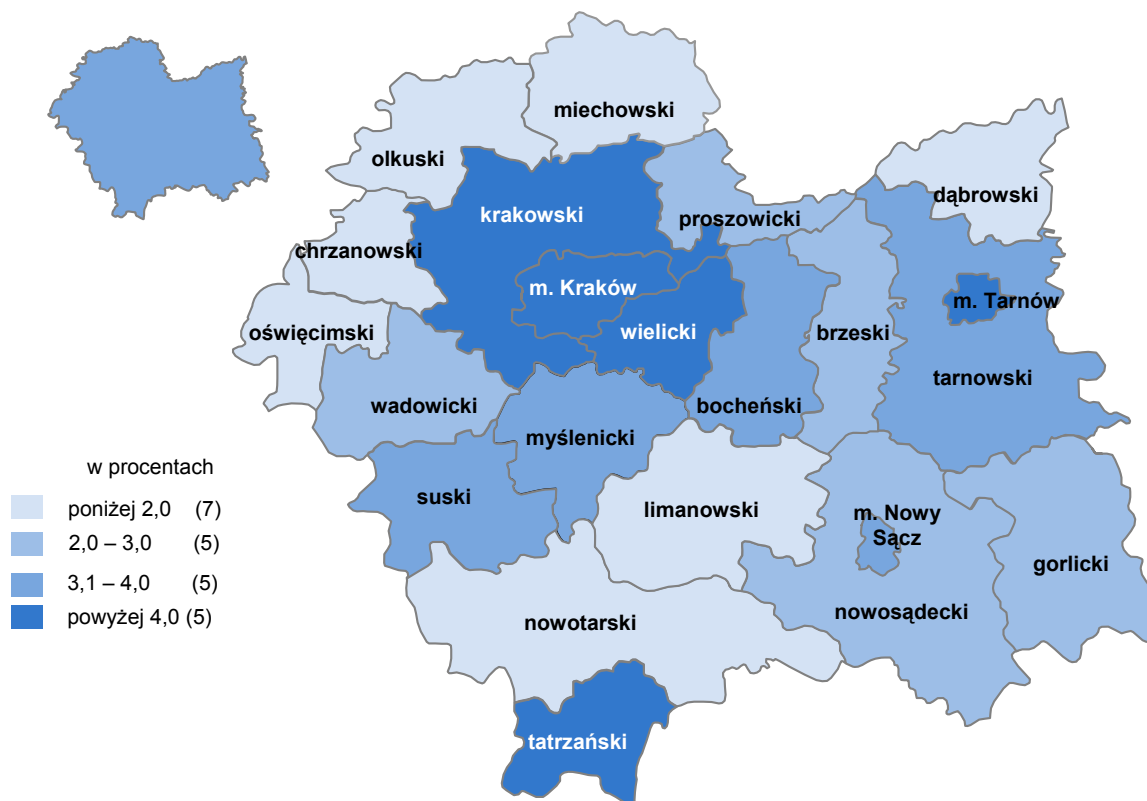
Wykres 107. Mieszkania oddane do użytkowania i przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2011 r.

Odmianą tendencję można zauważyć biorąc pod uwagę wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego. Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1 tys. ludności (powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 3,8) oddano do użytkowania w miastach na prawach powiatu. W Krakowie

wskaźnik ten wynosił 6,4, w Tarnowie (4,1), Nowym Sączu (3,9). Wyższy wskaźnik od średniej wojewódzkiej odnotowano również w powiatach: wielickim (5,9), krakowskim (5,3) oraz tatrzańskim (5,2). Najmniej mieszkańców na 1 tys. ludności oddano w powiecie miechowskim (1,0).

Mapa 28. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. ludności w 2011 r.

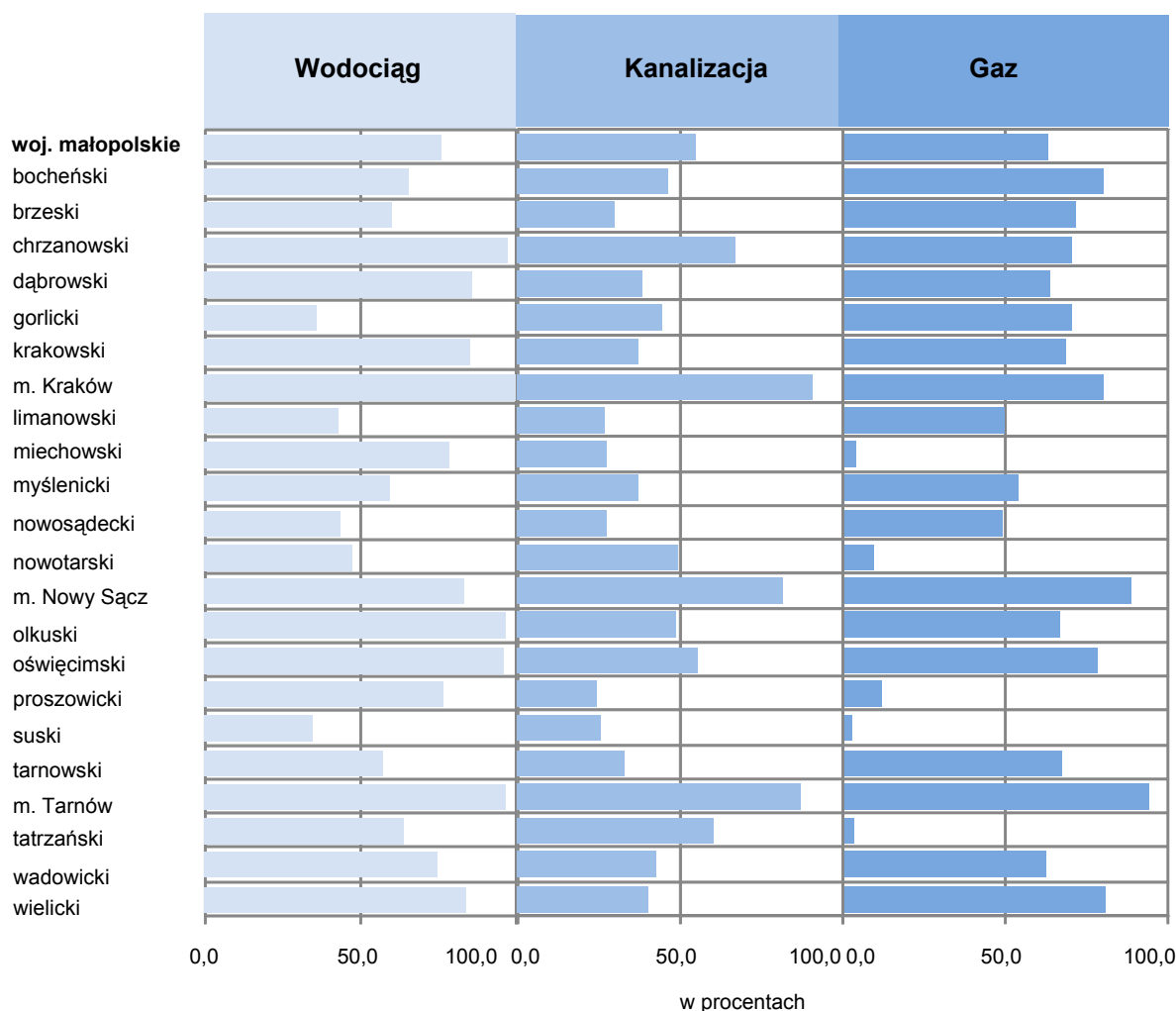

Największy wzrost liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia, w porównaniu do 2007 r. wystąpił w powiatach: wadowickim i miechowskim (odpowiednio o 67,6% i o 46,9%). Spadek odnotowano w dziewięciu powiatach, a największy w powiatach: wielickim (o 63,4% mniej pozwoleń) i krakowskim (mniej o 58,4%).

Dostępność sieci wodociągowej liczona udziałem ludności korzystającej z sieci do ogółu ludności wynosiła w 2011 r. w woj. małopolskim 76,0% (w 2007 r. 74,2%).

Niezmiennie od 2007 r. ponad 96% ludności posiadało dostęp do sieci wodociągowej w czterech powiatach: oświęcimskim, olkuskim, chrzanowskim i Tarnowie, a mieszkańcy Krakowa posiadali dostęp do sieci prawie w całości tj. w 99,7%. Najmniej mieszkańców korzystało z sieci wodociągowej w powiatach: suskim (34,4%) i gorlickim (36,1%).

Wykres 108. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w 2011 r.

W układzie przestrzennym przeliczając długość sieci wodociągowej na 100 km², największe zagęszczenie sieci 407,5 km przypadło na 100 km² powierzchni miasta Tarnowa a najmniejsze 23,0 km na 100 km² powierzchni powiatu gorlickiego.

Średnie zużycie wody z wodociągów na jednego mieszkańca woj. małopolskiego wynosiło 26,6 m³ i było mniejsze od średniego zużycia w kraju o 4,6 m³. Najwięcej wody średnio zużył mieszkaniec Krakowa (46,7 m³), a najmniej mieszkaniec powiatu suskiego (8,6 m³).

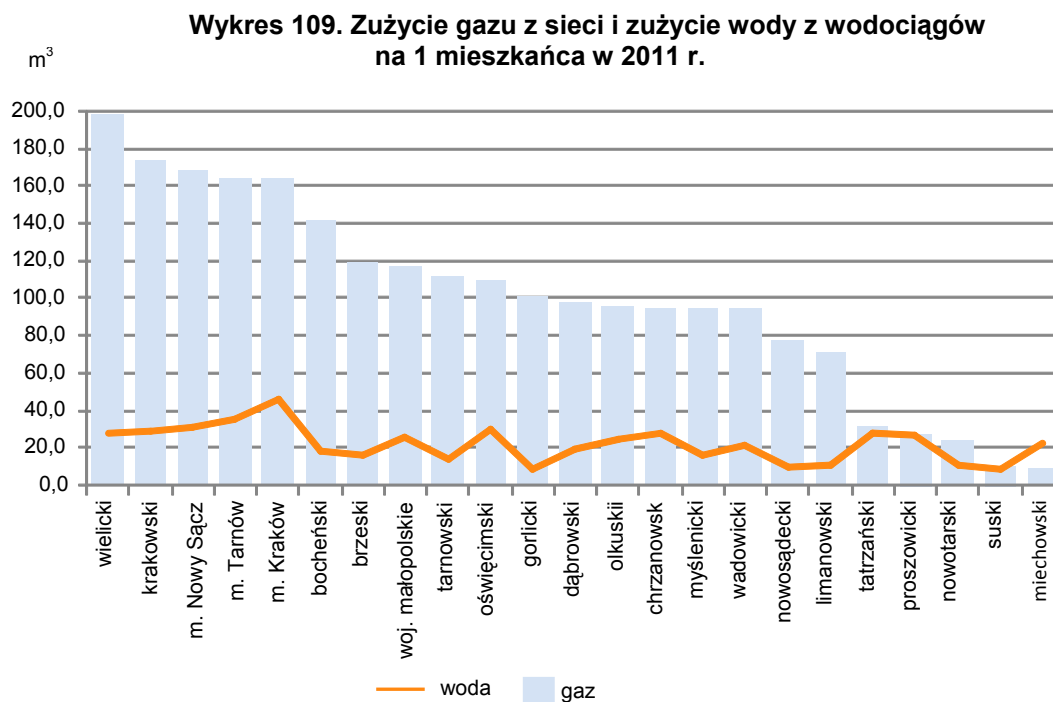
W woj. małopolskim z sieci kanalizacyjnej korzystało 54,5% ogółu mieszkańców (w 2007 r. 50,1%). Największy dostęp do sieci kanalizacyjnej posiadali mieszkańcy miast na prawach powiatu: Krakowa – 90,9%, Tarnowa – 86,8% oraz Nowego Sącza – 81,5%, a najmniej mieszkańcy powiatów: proszowickiego - 24,2% i suskiego - 25,9%.

Największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej 469,4 km na 100 km² wystąpiło w Tarnowie a najmniejsze w powiecie miechowskim 17,2 km na 100 km².

Znacznie zróżnicowany był dostęp do sieci gazowej. Najwięcej ludności korzystało z sieci gazowej w Tarnowie - 94,3% ogółu mieszkańców i w Nowym Sączu - 88,9% ogółu ludności. Najmniejszy dostęp do sieci gazowej posiadali mieszkańcy powiatów: suskiego - 3,3%, tatrzańskiego - 3,6% i miechowskiego - 4,3%.

W układzie przestrzennym największe zagęszczenie sieci gazowej wystąpiło w Tarnowie (491,0 km/100 km²) a najmniejsze w powiecie suskim (12,4 km/100 km²).

W 2011 r. o 3,3% spadło zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca woj. małopolskiego w porównaniu do 2007 r. Wśród powiatów największe zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiło w powiecie wielickim (199,2 m³) a najmniejsze w powiecie miechowskim (9,8 m³).

Wśród powiatów woj. małopolskiego największe zużycie energii elektrycznej odnotowano w powiecie tatrzańskim (1248,1 kWh na 1 mieszkańca) oraz w Krakowie (1032,1 kWh). Najmniej zużytego prądu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie dąbrowskim (497,0 kWh) i tarnowskim (582,5 kWh).

Zamożność mieszkańców – Grupy powiatów podobnych

Uwzględniając cechy diagnostyczne wymienione w Załączniku 2 oraz stosując metodę taksonomiczną utworzono dla lat 2007, 2011 grupy powiatów podobnych w zakresie zamożności mieszkańców.

Grupy powiatów według miernika zamożności mieszkańców w 2007 i 2011 r.

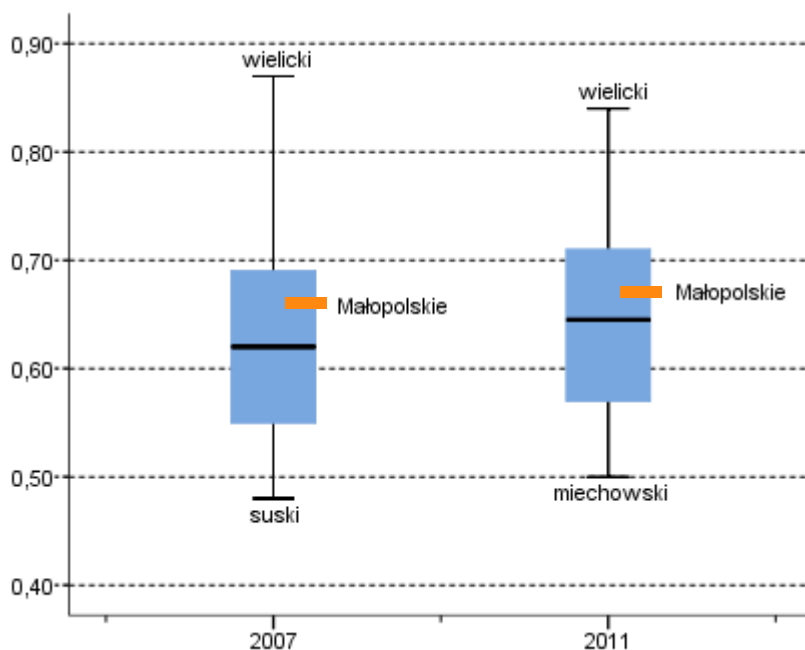
	2007	2011
Grupa I	wielicki	wielicki
	m. Kraków	m. Kraków krakowski
Grupa II	krakowski	m. Tarnów
	olkuski	bocheński
	chrzanowski	olkuski
	m. Nowy Sącz	chrzanowski
	bocheński	m. Nowy Sącz
	oświęcimski	brzeski
	brzeski	oświęcimski
	m. Tarnów	dąbrowski
Grupa III	dąbrowski	tatrzański
	wadowicki	myślenicki
	myślenicki	tarnowski
	tarnowski	wadowicki
	tatrzański	nowotarski
	limanowski	nowosądecki
	nowotarski	limanowski
gorlicki	gorlicki	
Grupa IV	proszowicki	proszowicki
	nowosądecki	suski
	miechowski	miechowski
	suski	

Zróznicowanie mierników zamożności mieszkańców w analizowanych latach zmalało (w 2007 r. współczynnik zmienności wynosił około 15,3% a w 2011 r. ponad 13,6%).

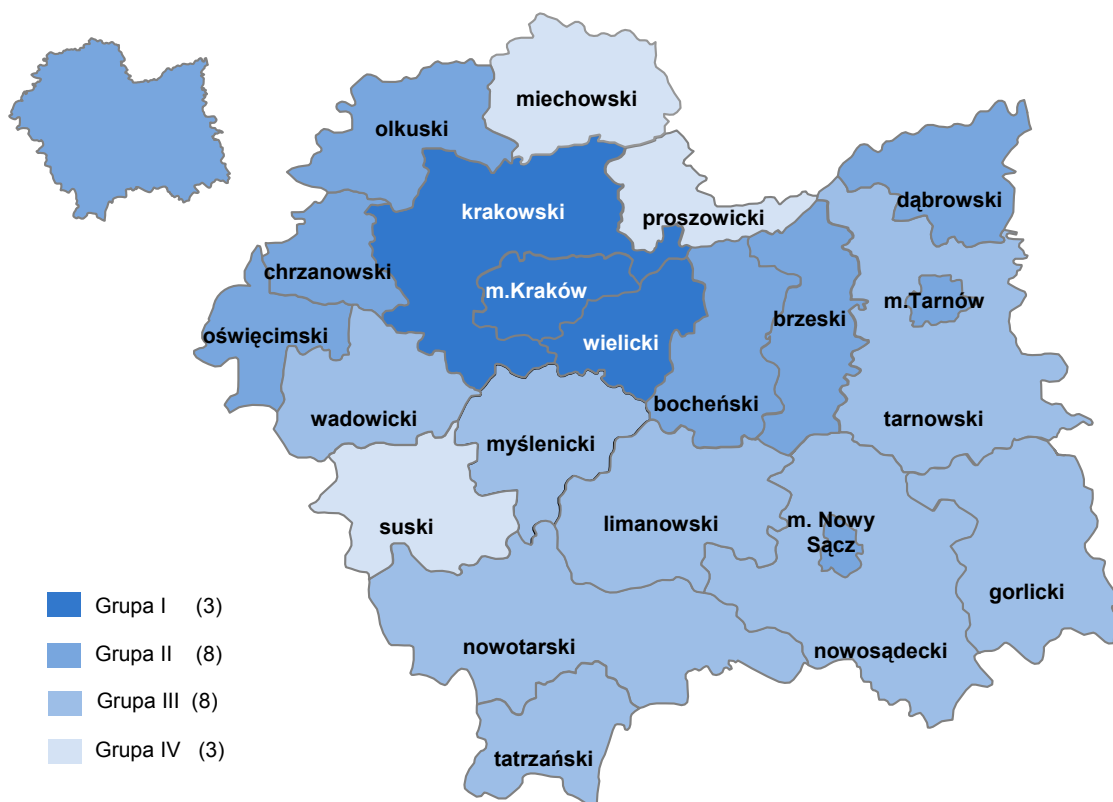
Zmniejszył się dystans pomiędzy powiatami z minimalną i maksymalną wartością miernika (spadek o 14,3 p. proc.). Mimo zmniejszenia się dystansu między powiatami największa wartość miernika, którą odnotowano w powiecie wielickim była o 67% większa od minimalnej wartości miernika w powiecie miechowskim.

Zróznicowanie poszczególnych wskaźników zamożności mieszkańców w powiatach przedstawiono na wykresach radarowych. Każdy z wykresów radarowych reprezentuje jedną grupę z dwoma skrajnymi powiatami (najkorzystniejsza i najmniej korzystna wartość mierników syntetycznych w grupie).

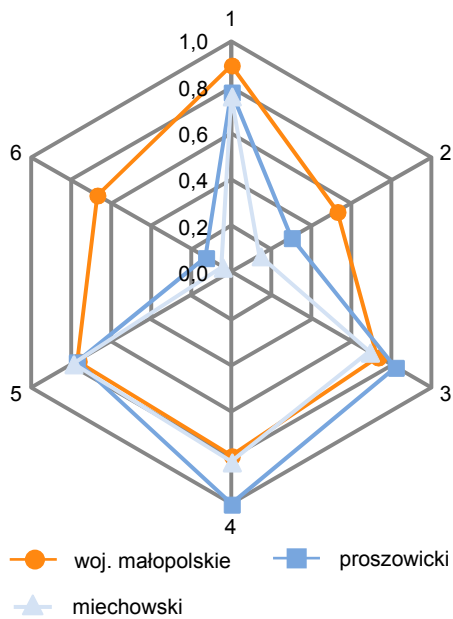
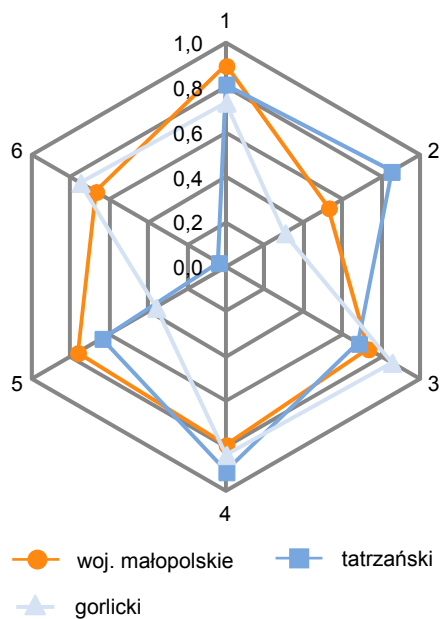
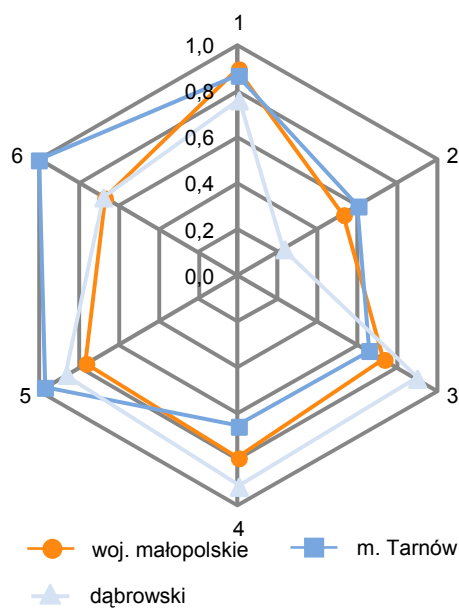
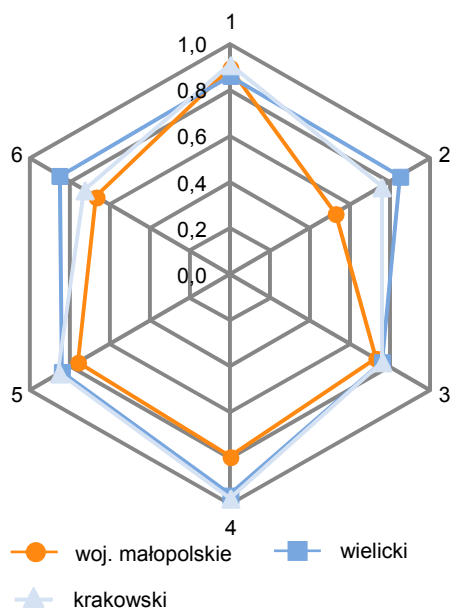
Wykres 110. Zróżnicowanie mierników zamożności mieszkańców

Mapa 29. Miernik zamożności mieszkańców w 2011 r.

Wykres 111. Znormalizowane wskaźniki zamożności mieszkańców w wybranych powiatach w 2011 r.

1. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł

2. Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. zawartych małżeństw

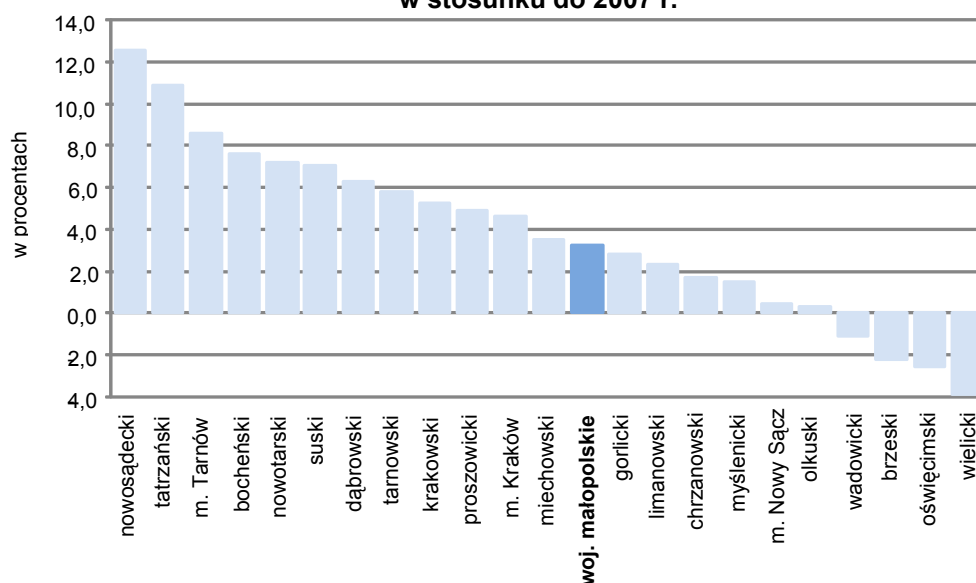
3. Liczba osób na 1 mieszkanie

4. Powierzchnia użytkowa mieszkania 1 mieszkania w m²

5. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności: wodociąg

6. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności: gaz

Wykres 112. Zmiany miernika zamożności mieszkańców w 2011 r. w stosunku do 2007 r.³⁶

Grupy powiatów według miernika zamożności mieszkańców w 2007³⁷ i 2011 r.

		2007			
		GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV
2011	GRUPA I	wielicki m. Kraków	krakowski		
	GRUPA II		m. Tarnów bocheński olkuski chrzanowski m. Nowy Sącz brzeski oświęcimski	dąbrowski	
	GRUPA III			tatrzański myślenicki tarnowski wadowicki nowotarski limanowski gorlicki	nowosądecki
	GRUPA IV				proszowicki suski miechowski

W większości powiatów woj. małopolskiego odnotowano wzrost miernika zamożności mieszkańców, a najwyższy ponad 8% w powiecie nowosądeckim i tatrzańskim oraz w Tarnowie. Tak duży wzrost miernika w powiecie krakowskim i nowosądeckim spowodował ulokowanie się tych powiatów w 2011 r. w wyższych grupach odpowiednio w grupie I i w grupie III. Relatywnie wysoki wzrost miernika syntetycznego dla powiatu dąbrowskiego przyczynił się do awansu tego powiatu w 2011 r. do II grupy. Spadek wartości miernika odnotowano w 4 powiatach, a największy w powiecie wielickim około 4%. Powiaty ze spadkiem wartości miernika, a także pozostałe powiaty, w których odnotowano wzrost w stosunku do 2007 roku zachowały swoje miejsca w grupach.

Zależność usytuowania powiatów w grupach w 2007 i 2011 r. przedstawia tabelka.

³⁶ Patrz uwagi ogólne pkt 14 str. 22.

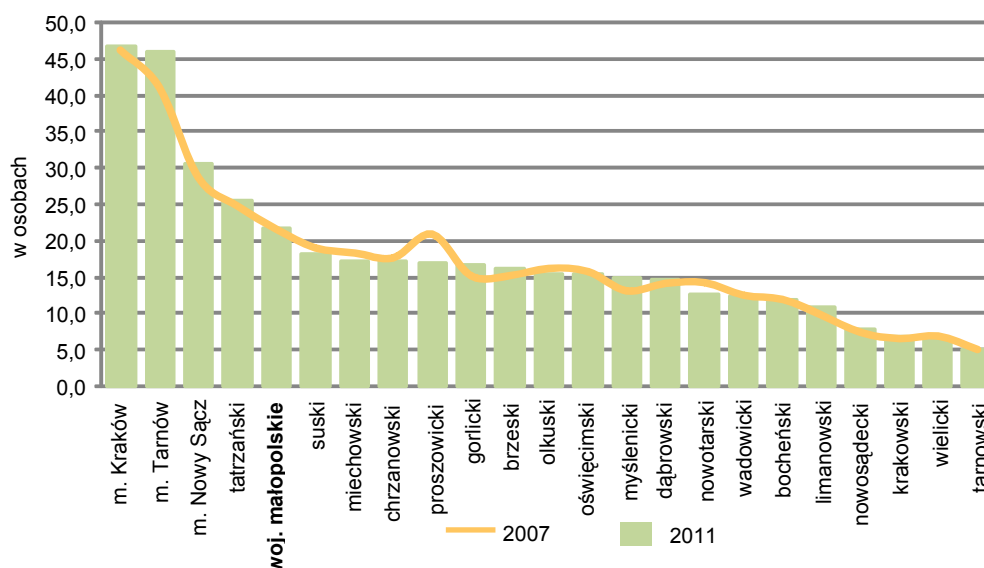
³⁷ j.w.

DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

Ochrona zdrowia

W 2011 r. pod względem dostępności do lekarzy najkorzystniejsza sytuacja występowała w miastach na prawach powiatu, gdzie liczba lekarzy³⁸ przypadających na 10 tys. ludności wynosiła 46,8 w Krakowie, 46,0 w Tarnowie i 30,6 w Nowym Sączu – przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 21,7 lekarzy. Najgorsza sytuacja występowała w powiecie tarnowskim, wielickim i krakowskim, gdzie na 10 tys. ludności przypadało odpowiednio 4,9; 6,2 i 6,9 lekarzy. Faktycznie jednak dostępność do lekarzy w tych powiatach była o wiele lepsza ze względu na bliskie sąsiedztwo dużych miast i możliwość korzystania ludności z usług tamtejszych lekarzy.

Wykres 113. Lekarze na 10 tys. ludności

W 2011 r. liczba porad³⁹ udzielonych przez lekarzy w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiła dla województwa 7,6. Najniższe wartości wskaźnik ten przyjmował w powiatach: nowotarskim i nowosądeckim (5,0), wadowickim i dąbrowskim (5,2), krakowskim (5,3), wielickim i tarnowskim (5,4). Najwięcej porad lekarskich udzielano w miastach: Tarnów – średnio 12,9 porad na mieszkańca, Nowy Sącz – 11,6 porad oraz Kraków 11,4 porad.

Tak duże dysproporcje znajdują uzasadnienie w organizacji jednostek, świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia. W dużych miastach lekarze specjalistycznych zakładów opieki zdrowotnej udzielają porad również osobom, mieszkającym w okolicznych powiatach ziemskich. Zjawisko to wyraźnie widać w takich jednostkach terytorialnych jak Tarnów i powiat tarnowski, Nowy Sącz i powiat nowosądecki oraz Kraków i sąsiadujące z nim powiaty krakowski i wielicki.

Dostępność ludności do leczenia szpitalnego mierzona jest m.in. liczbą łóżek w szpitalach. W analizowanym okresie w większości powiatów zaobserwowano spadek liczby łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności. W 2011r. wskaźnik ten dla województwa ogółem wynosił 42,9 łóżek (w 2007 r. – 41,5 łóżek). Najwyższy wskaźnik odnotowano w powiecie tatrzańskim (106,3 łóżek) i Tarnowie (92,3 łóżek). Najmniejszą liczbą łóżek na 10 tys. ludności dysponowano w powiatach: wielickim

³⁸ Patrz uwagi metodyczne str. 34.

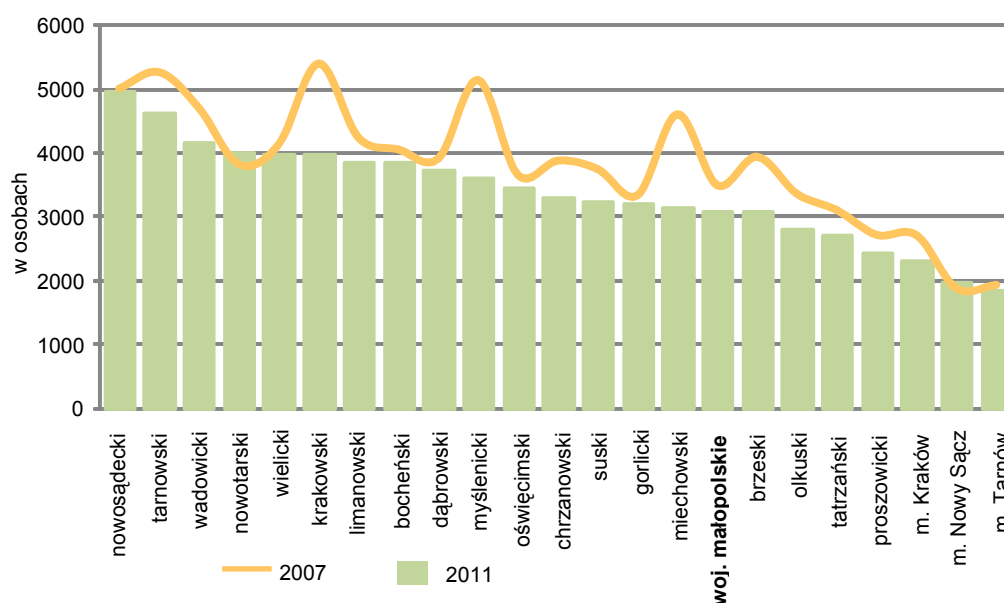
³⁹ j.w.

(0,9 łóżek), tarnowskim (7,5 łóżek), nowosądeckim (9,7 łóżek) i krakowskim (13,9 łóżek), a więc w powiatach zlokalizowanych w sąsiedztwie dużych miast, w których mieszkańcy wymienionych powiatów korzystają z opieki szpitalnej.

W ostatnich latach w województwie systematycznie zwiększała się liczba aptek. W 2011 r. na 1 aptekę przypadało średnio 3090 osób (w 2007 r. – 3488 osób). Najłatwiejszy dostęp do aptek mieli mieszkańcy miast na prawach powiatu, gdzie na 1 aptekę przypadała najmniejsza liczba osób: w Tarnowie – 1832 osób, Nowym Sączu – 1961 osób, Krakowie – 2307 osób. W 2007 r. również w tych miastach omawiany wskaźnik przedstawiał się najkorzystniej i wynosił odpowiednio 1935 osób, 1877 osób, 2712 osób. Najwięcej ludności na 1 aptekę w 2011 r. przypadało w powiecie nowosądeckim i tarnowskim (odpowiednio 4969 i 4611 osób).

W 2011 r. w województwie działało 112 punktów aptecznych uzupełniających infrastrukturę aptek. Najwięcej punktów aptecznych, bo blisko 40% wszystkich działających w województwie zlokalizowanych było w powiatach: krakowskim, nowotarskim, tarnowskim, wadowickim. Tylko 2 punkty apteczne (1,8%) działały na terenie miast.

Wykres 114. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną

W powiatach słabo rozwinięta była opieka nad dziećmi w wieku 0 – 2 lat. Wszystkie żłobki znajdowały się na terenie miast i łącznie dysponowały 2680 miejscami (z oddziałami) . Poza miastami na prawach powiatu żłobki i oddziały żłobkowe funkcjonowały zaledwie w 5 powiatach ziemskich (limanowskim, myślenickim, krakowskim, chrzanowskim, wielickim). Spośród powiatów, w których funkcjonowały placówki (żłobki/oddziały) najwięcej miejsc na 1 tys. dzieci w wieku 0 - 2 lat w 2011 r. przypadało w Tarnowie – 117,5 miejsc (w 2007 r.- 105,0 miejsc), natomiast najmniej w powiecie wielickim – 4,7 miejsc (w 2007 r. – 5,9 miejsc). Średnia wojewódzka wynosiła 23,7 miejsc. W powiecie wielickim oraz w Krakowie zaobserwowano spadek omawianego wskaźnika w stosunku do 2007 r., natomiast w pozostałych powiatach odnotowano niewielki wzrost.

Edukacja

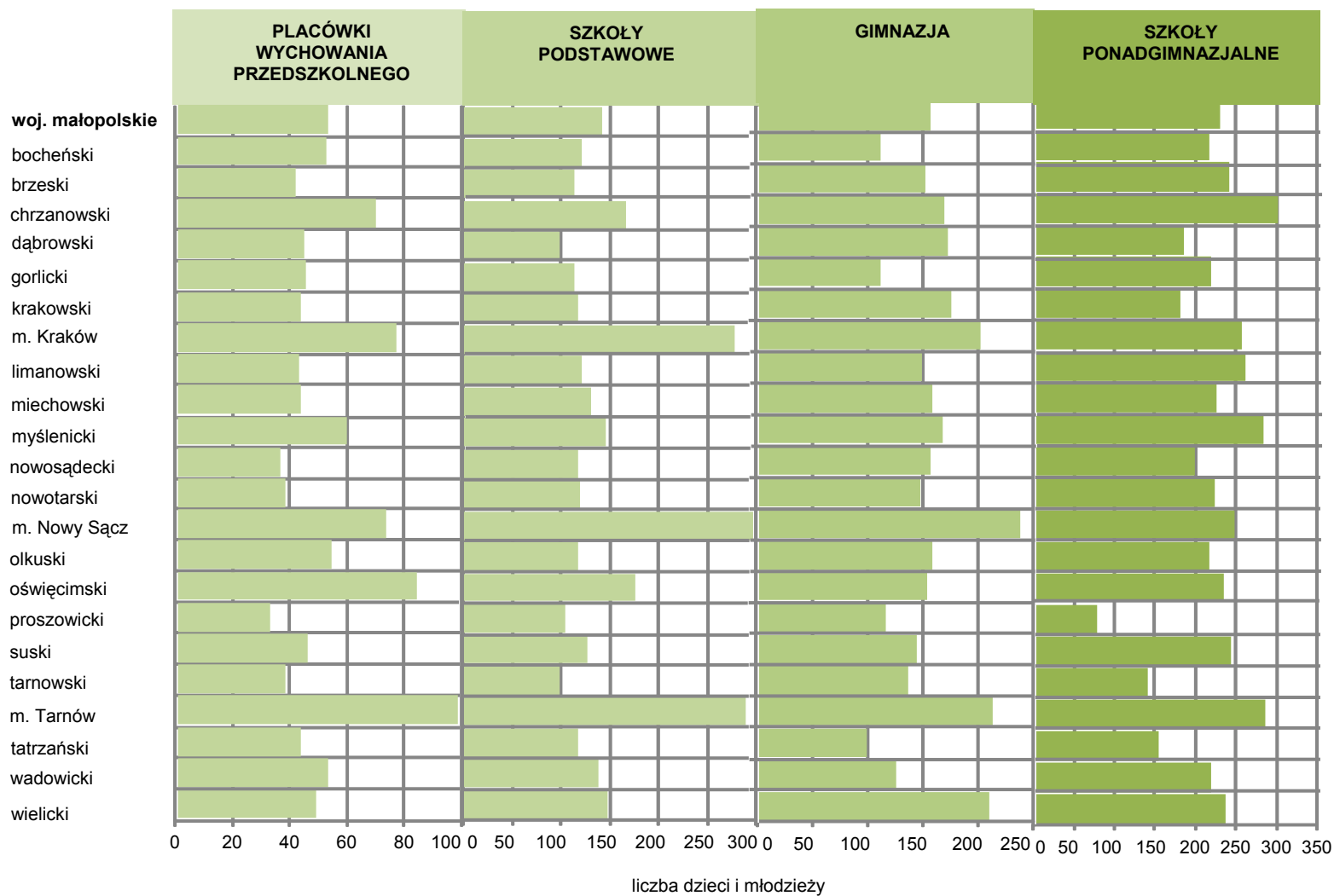
Pierwszym etapem kształcenia w systemie oświaty jest wychowanie przedszkolne. Na przestrzeni ostatnich lat rosła liczba miejsc w przedszkolach przypadająca na 1 tys. dzieci w grupie wiekowej 3 – 6 lat. W 2011 r. wskaźnik ten dla województwa osiągnął poziom 557 miejsc wobec 470 miejsc w 2007 r. Najwyższy odnotowano w Tarnowie – 917 miejsc, Krakowie – 831 miejsc i powiecie oświęcimskim – 764 miejsc. W 2007 r. również w wymienionych powiatach występowały najwyższe wskaźniki, ale były mniej korzystne (wynosiły odpowiednio 760 miejsc, 775 miejsc i 713 miejsc). Najniższy wskaźnik w 2011 r. zanotowano w powiecie nowosądeckim (256 miejsc) i proszowickim (292 miejsc). W 2007 r. również w wymienionych powiatach omawiany wskaźnik należał do najniższych w województwie i wynosił odpowiednio 200 i 234 miejsc.

Od wielu lat zmniejsza się systematycznie zarówno liczba szkół podstawowych jak i liczba uczniów. W roku szkolnym 2011/12 na 1 szkołę podstawową (bez specjalnych) w województwie przypadało przeciętnie 143 uczniów, przy czym najwięcej w Nowym Sączu (297 uczniów), najmniej w powiecie dąbrowskim (98 uczniów).

W analizowanych latach 2007 – 2011 znacznie wzrosła w szkołach podstawowych liczba komputerów z dostępem do Internetu przeznaczonych do użytku uczniów. W roku szkolnym 2011/12 na jeden komputer w szkołach podstawowych przypadało średnio w województwie 9,9 uczniów (w 2007/08 – 13,2 uczniów). Najkorzystniejszą sytuację, tj. najmniej uczniów na 1 komputer odnotowano w powiatach: tatrzańskim (7,7 uczniów), bocheńskim (7,8 uczniów) i proszowickim (7,9 uczniów). Najgorzej pod względem komputeryzacji w szkołach podstawowych prezentowały się miasta na prawach powiatu: Tarnów – 16,2 uczniów, Kraków – 14,0 uczniów, Nowy Sącz – 13,1 uczniów na jeden komputer. Jednak i tutaj widać zdecydowaną poprawę w dostępności do komputerów w porównaniu do roku szkolnego 2007/08, kiedy to omawiany wskaźnik wynosił dla Tarnowa – 23,7 uczniów, Krakowa – 19,3 uczniów, Nowego Sącza – 17,6 uczniów.

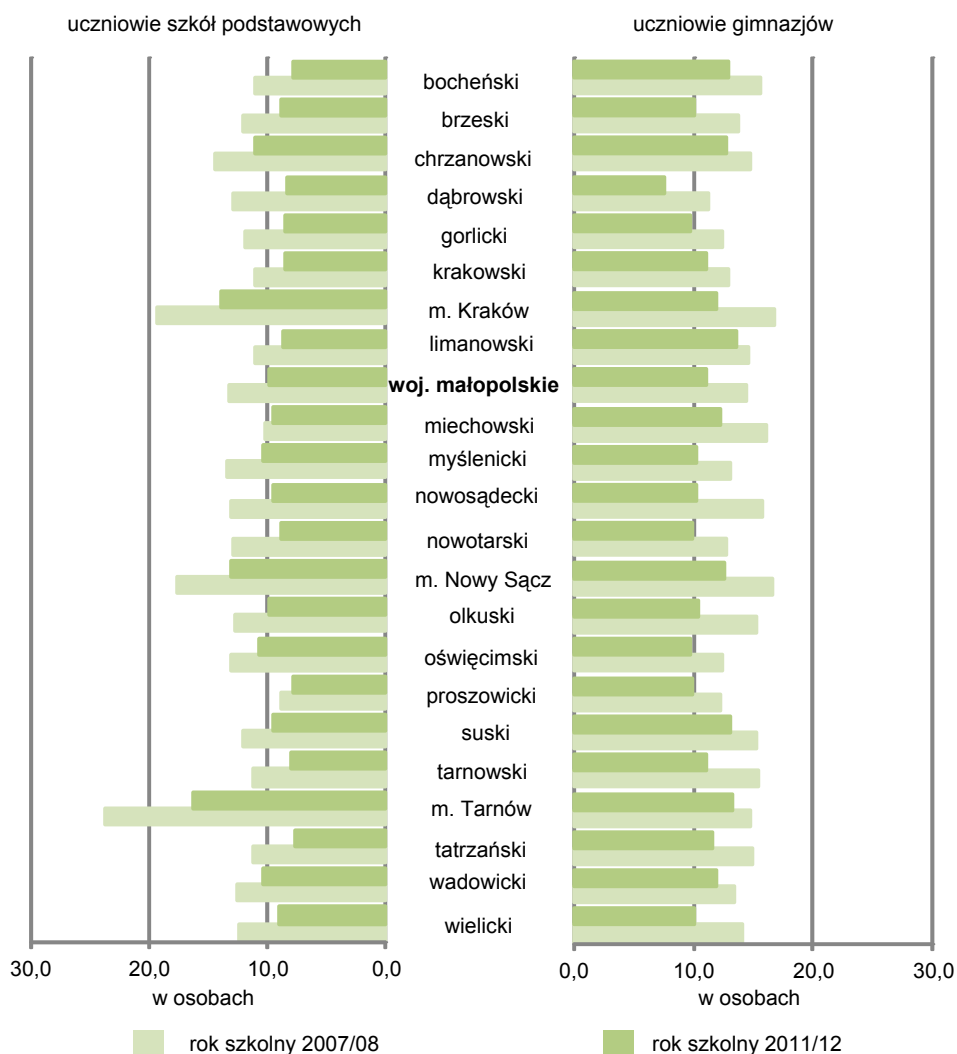
Liczba gimnazjów nieznacznie rosła w ostatnich latach, natomiast liczba uczęszczających do nich uczniów systematycznie malała. Na 1 gimnazjum w roku szkolnym 2011/12 przypadało w województwie średnio 157 uczniów. Najmniejsze liczebnie szkoły znajdowały się w powiecie tatrzańskim – średnio 99 uczniów na szkołę, bocheńskim i gorlickim – po 111 uczniów, natomiast największe w Nowym Sączu – 238 uczniów na szkołę, Tarnowie – 212 uczniów, powiecie wielickim – 209 uczniów.

Wykres 115. Dzieci i młodzież na 1 placówkę wychowania przedszkolnego i szkołę (bez specjalnych) w roku szkolnym 2011/12

Podobnie jak w szkołach podstawowych również w gimnazjach z roku na rok wzrastała liczba komputerów z dostępem do Internetu, przeznaczonych do użytku uczniów. W roku szkolnym 2011/12 na 1 komputer w gimnazjach w skali województwa przypadało 11,1 uczniów, podczas gdy w 2007/08 było to 14,4 uczniów. Najmniej uczniów na 1 komputer przypadało w powiecie dąbrowskim – 7,5 uczniów, natomiast najwięcej w powiecie limanowskim (13,6 uczniów), Tarnowie (13,3 uczniów) oraz powiatach suskim i bocheńskim (po 13,0 uczniów).

Wykres 116. Uczniowie na 1 komputer z dostępem do Internetu ^a

^a Przeznaczony do użytku uczniów

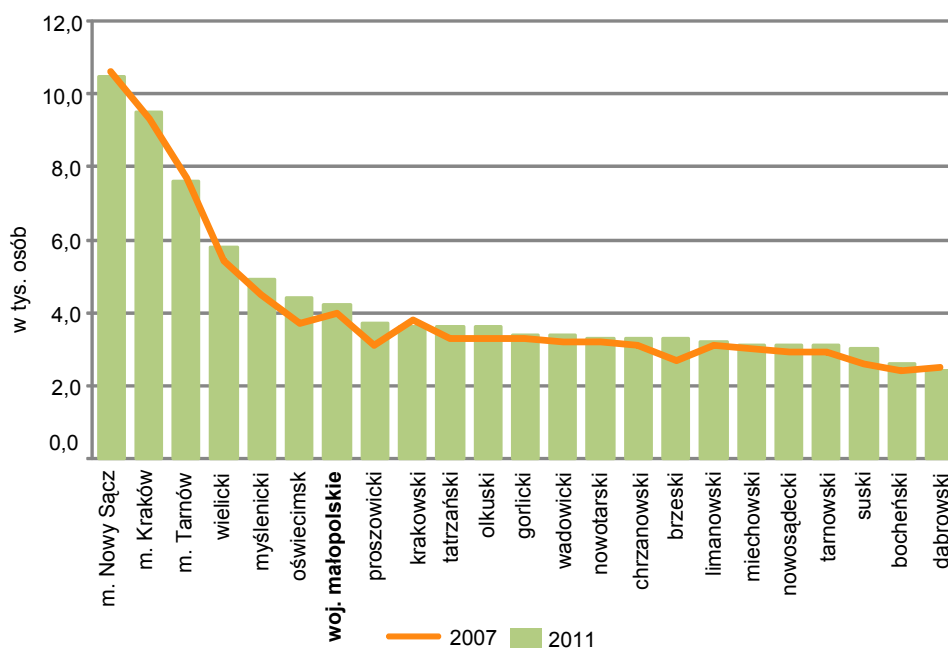
W ostatnich latach w woj. małopolskim malała zarówno liczba szkół ponadgimnazjalnych jak i liczba uczęszczających do nich uczniów. W roku szkolnym 2011/12 na 1 szkołę ponadgimnazjalną dla młodzieży średnio w województwie przypadało 231 uczniów. W 12 powiatach wskaźnik ten był wyższy, przy czym najwięcej uczniów na 1 szkołę ponadgimnazjalną przypadało w powiecie chrzanowskim (301 uczniów) i Tarnowie (286 uczniów). Najniższy wskaźnik odnotowano natomiast w powiecie proszowickim – średnio 78 uczniów na szkołę.

W omawianym roku na 1 komputer w szkołach ponadgimnazjalnych przypadało średnio 9,3 uczniów (w 2007/08 – 13,1 uczniów). Najmniej uczniów na 1 komputer przypadało w szkołach powiatu brzeskiego (6,1 uczniów), krakowskiego (6,2 uczniów), miechowskiego (7,2 uczniów) i tarnowskiego (7,3 uczniów). Najmniej korzystna sytuacja pod względem dostępności komputerów występowała w szkołach ponadgimnazjalnych powiatu tatrzańskiego (13,5 uczniów), wadowickiego (13,1 uczniów) i Nowego Sącza (13,0 uczniów).

Biblioteki

W 2011 r. w woj. małopolskim na 1 placówkę biblioteczną przypadało 4,2 tys. osób (w 2007 r. – 4,0 tys. osób). W układzie przestrzennym według powiatów najkorzystniejszy wskaźnik wystąpił w powiecie dąbrowski (2,4 tys. osób) i bocheńskim (2,6 tys. osób na 1 placówkę biblioteczną). Najgorsza sytuacja pod tym względem w 2011 r. była w Nowym Sączu, gdzie na koniec 2011 r. na 1 placówkę biblioteczną przypadało 10,5 tys. osób. W większości powiatów liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną w porównaniu do roku 2007 zwiększyła się.

Wykres 117. Ludność na 1 placówkę biblioteczną

Księgozbiór bibliotek woj. małopolskiego na koniec 2011 r. w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosił 3245 woluminów. W układzie przestrzennym według powiatów najwyższy wskaźnik odnotowano w powiecie chrzanowskim (4647 woluminów) i brzeskim (4568 woluminów), najniższy w powiecie myślenickim (2107 woluminów na 1 tys. ludności).

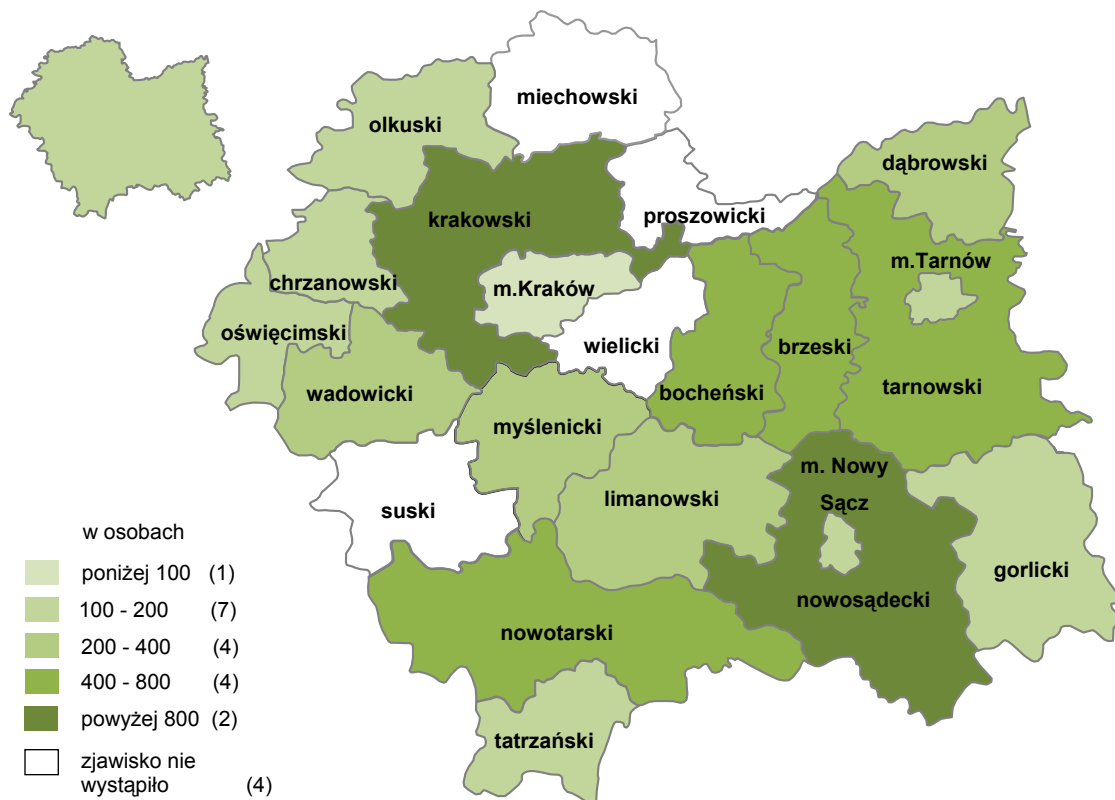
Zmniejsza się systematycznie liczba wypożyczanych książek. W 2011 r. średnio na 1 czytelnika w woj. małopolskim wypożyczono 16,2 woluminów, podczas gdy w 2007 r. było to 17,4 woluminów. Najwyższy wskaźnik wypożyczeń powyżej 20 woluminów na 1 czytelnika odnotowano w 2011 r. w powiatach: nowosądeckim, olkuskim i dąbrowskim, natomiast najniższy w powiecie proszowickim (12,0 woluminów).

Kina

W 2011 r. w woj. małopolskim działało 46 kin stałych, w porównaniu do roku 2007 ubyło jedno. Przeciętnie na 1 miejsce w kinach stałych w woj. małopolskim w 2011 r. przypadało 141 osób.

W układzie przestrzennym według powiatów najkorzystniejszy wskaźnik, mierzony liczbą ludności na 1 miejsce w kinach stałych wystąpił w miastach na prawach powiatu: Kraków (51 osób), Tarnów (110 osób), Nowy Sącz (115 osób) oraz w powiecie tatrzańskim (111 osób). Najgorsza sytuacja pod tym względem występuje w powiatach: miechowski, proszowickim, wielickim i suskim, gdzie w 2011 r. nie było kin stałych.

Mapa 30. Ludność na 1 miejsce w kinach stałych w 2011 r.

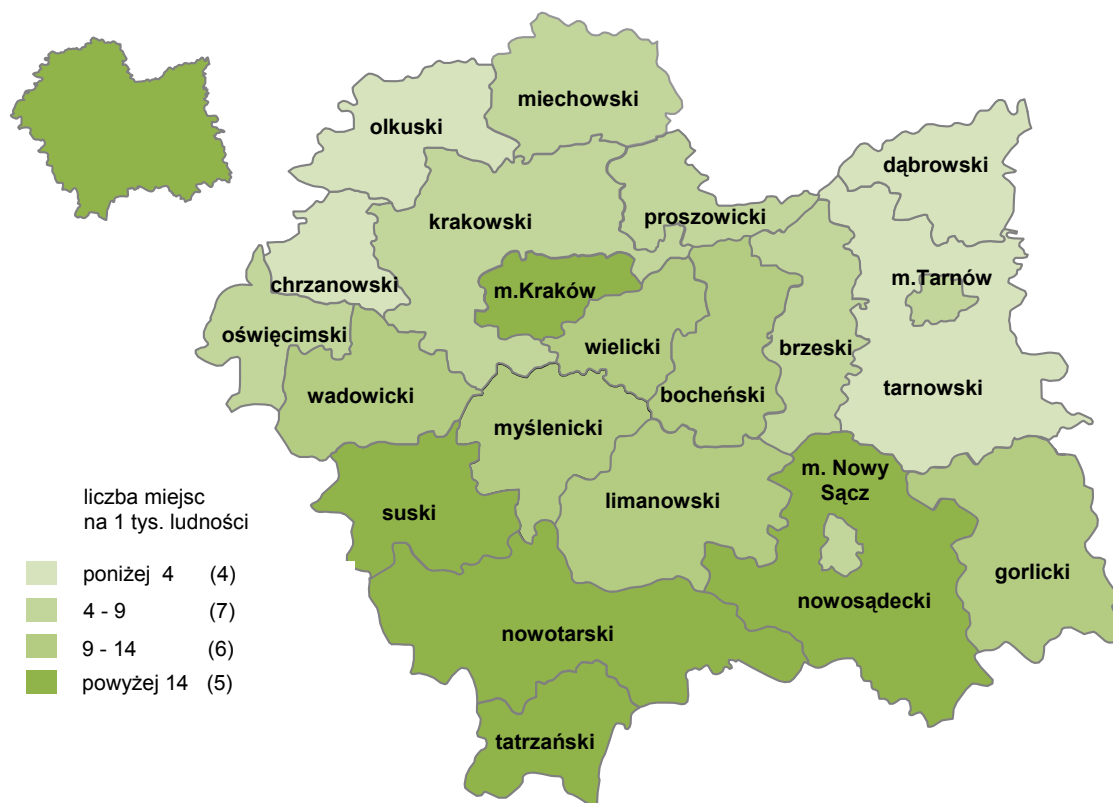
Muzea

W 2011 r. w woj. małopolskim działało 112 muzeów łącznie z oddziałami muzealnymi. Liczba muzeów wzrosła o 6 placówek, o 5,7% w stosunku do 2007 r. Placówki muzealne w 2011 r. znajdowały się we wszystkich powiatach województwa z wyjątkiem powiatu miechowskiego. Najwięcej, bo 44 zlokalizowanych było w Krakowie (39,3%) wszystkich placówek muzealnych województwa, najmniej bo tylko jedna w powiecie proszowickim.

Turystyka

Zgodnie ze stanem w dniu 31 lipca 2011 r. w woj. małopolskim było zarejestrowanych 880 obiektów zbiorowego zakwaterowania, w których znajdowało się 73,3 tys. miejsc noclegowych. W układzie przestrzennym według powiatów najwyższy wskaźnik określający liczbę miejsc noclegowych na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie tatrzańskim (191 miejsc), a najniższą w powiecie dąbrowskim, gdzie wskaźnik ten nie osiągnął nawet wartości jeden.

Mapa 31. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 1 tys. ludności w 2011 r.

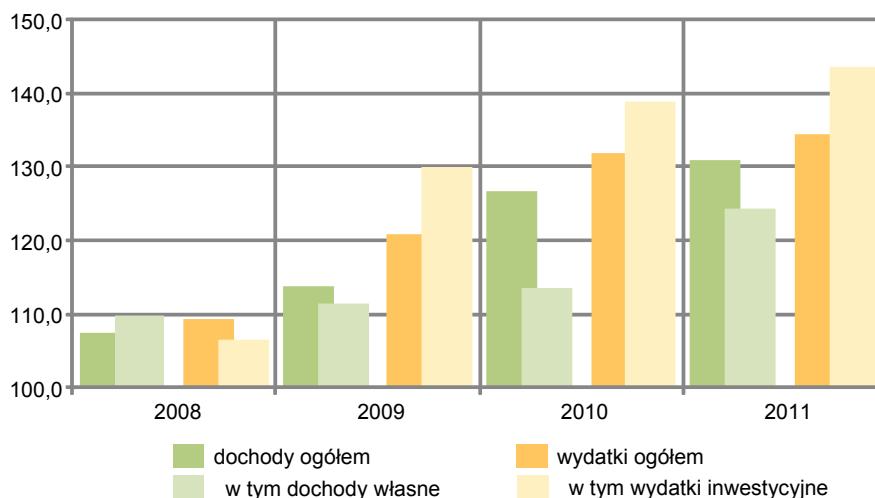

Wydatki jednostek samorządowych na poprawę warunków życia

Zgodnie z ustawą o samorządzie – wszelkie działania podejmowane przez jednostki samorządowe mają na celu stworzenie odpowiednich warunków rozwoju społeczności lokalnej. W praktyce proces ten jest w znacznej mierze uzależniony od stopnia zamożności jednostek, możliwości zdobycia dodatkowych środków finansowych oraz prowadzenia racjonalnej polityki rozwoju.

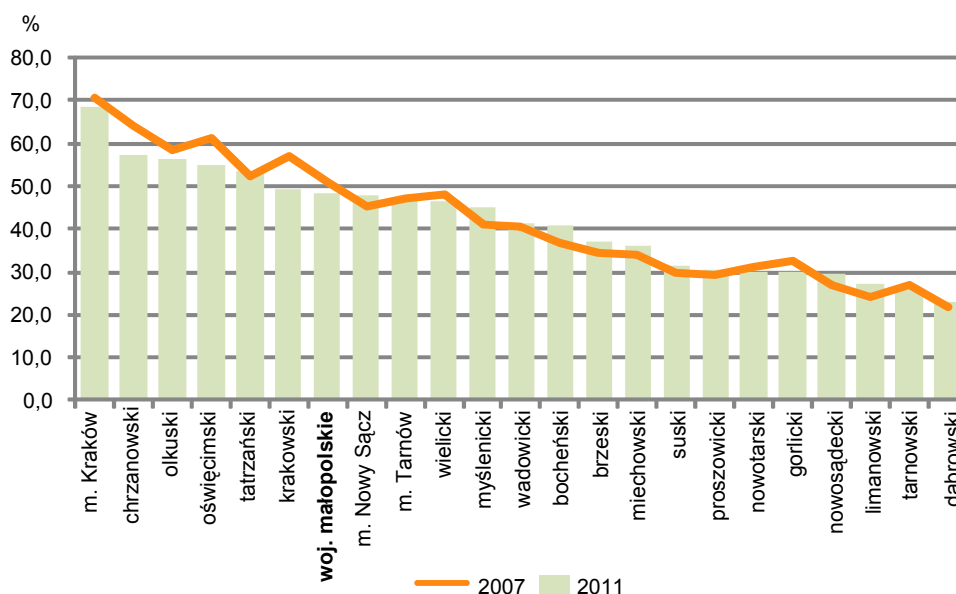
Największa odpowiedzialność w tym zakresie spoczywa na gminach i miastach na prawach powiatu, gdyż zasadniczo od ich kondycji finansowej zależy zakres i poziom realizacji zadań wynikających z ustawy. W 2011 r. gminy i miasta na prawach powiatu woj. małopolskiego wypracowały 11207 mln zł dochodów ogółem, co oznaczało wzrost o 30,9% w odniesieniu do 2007 r. W latach 2007 - 2011 dynamika dochodów tych jednostek wykazywała stałą tendencję wzrostową w relacji do roku bazowego, czyli 2007, natomiast w odniesieniu do roku poprzedniego tendencje nie były już tak jednorodne. W 2011 r. najwyższy wzrost dochodów ogółem w porównaniu do 2007 r. (znacznie przewyższający średni w województwie) uzyskały jednostki usytuowane w różnych częściach województwa, w powiatach: myślenickim (o 58,3%), nowosądeckim (o 53,1%) oraz dąbrowskim (o 50,0%). Najniższe tempo wzrostu dochodów odnotowano w Krakowie (o 18,8%) i w powiecie krakowskim (o 20,5%). Na 1 mieszkańca przypadało średnio 3354 zł dochodów ogółem i było to o 741 zł więcej niż w 2007 r. a najwyższy wzrost (przekraczający 1000 zł) miał miejsce w budżetach Nowego Sącza i Tarnowa oraz w powiatach myślenickim i nowosądeckim.

Wykres 118. Dynamika dochodów i wydatków gmin i miast na prawach powiatu woj. małopolskiego
Rok 2007=100

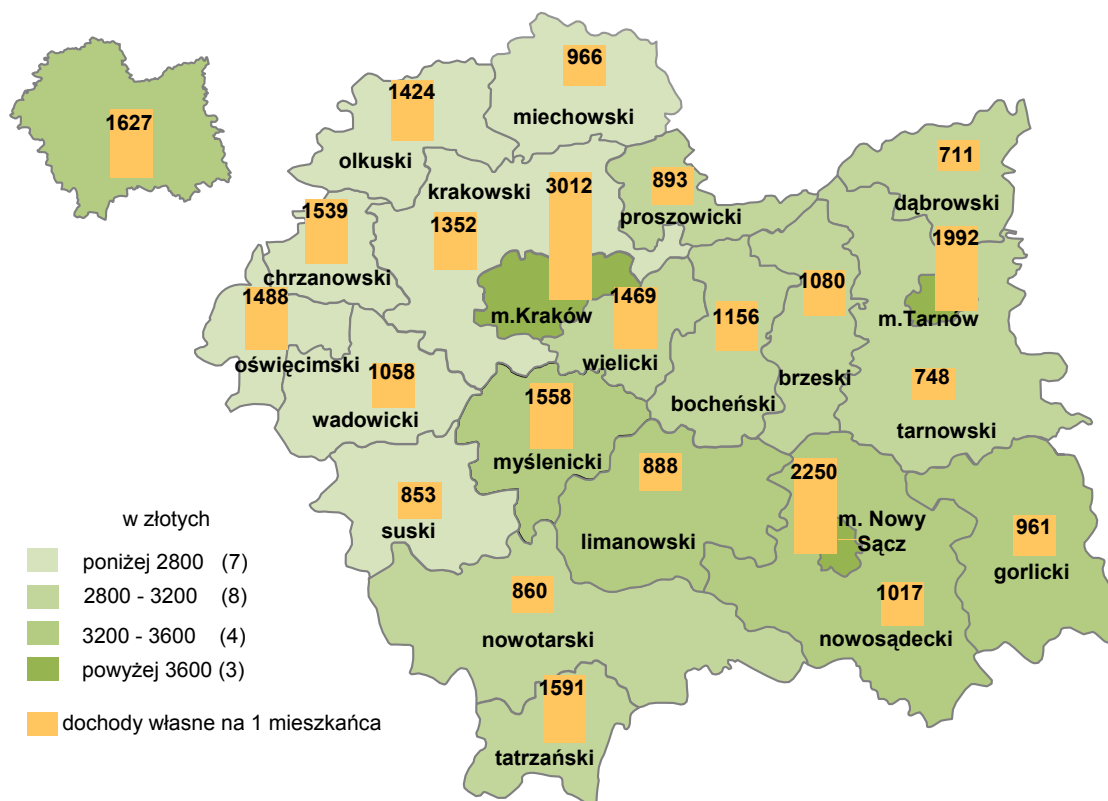
Dochody własne stanowią tę część dochodów ogółem, na którą mogą wpływać określone decyzje władz jednostek samorządowych, a także wprowadzane zmiany legislacyjne w zakresie samych finansów publicznych, ściślej wiążące poziom dochodów własnych z aktywnością i finansami lokalnych przedsiębiorstw oraz zamożnością mieszkańców. W 2011 r. dochody własne gmin i miast na prawach powiatu osiągnęły wartość 5437 mln zł i stanowiły 48,5% dochodów ogółem (w 2007 r. – 51,1%). Zmiany sytuacji finansowej małopolskich jednostek samorządowych na przestrzeni całego omawianego okresu przebiegały w stosunkowo wyrównanym tempie, stąd też grupy powiatów o najwyższym i najniższym udziale dochodów własnych w dochodach ogółem w 2011 r. pozostały te same, co w 2007 r. Nadal najwyższy udział wystąpił rozwiniętych gospodarczo w powiatach z północno-zachodniej części województwa - w Krakowie i w powiatach: chrzanowskim, olkuskim, oświęcimskim oraz dodatkowo w tatrzańskim. Najniższy udział dochodów własnych wystąpił ponownie w powiatach z przewagą rolnictwa, czyli dąbrowskim, limanowskim, nowosądeckim i tarnowskim.

Wykres 119. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin i miast na prawach powiatu

W 2011 r. na 1 mieszkańca województwa przypadało z dochodów własnych średnio 1627 zł, przy czym silna dominacja miast na prawach powiatu, w których wystąpiły najwyższe wartości: Kraków (3012 zł), Nowy Sącz (2250 zł) i Tarnów (1992 zł) spowodowała, że w żadnym z powiatów nie osiągnięto średniego poziomu a najbliższej tej wartości znalazły się jednostki powiatu tatrzańskiego (1591 zł).

Mapa 32. Dochody ogółem i własne gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2011 r.

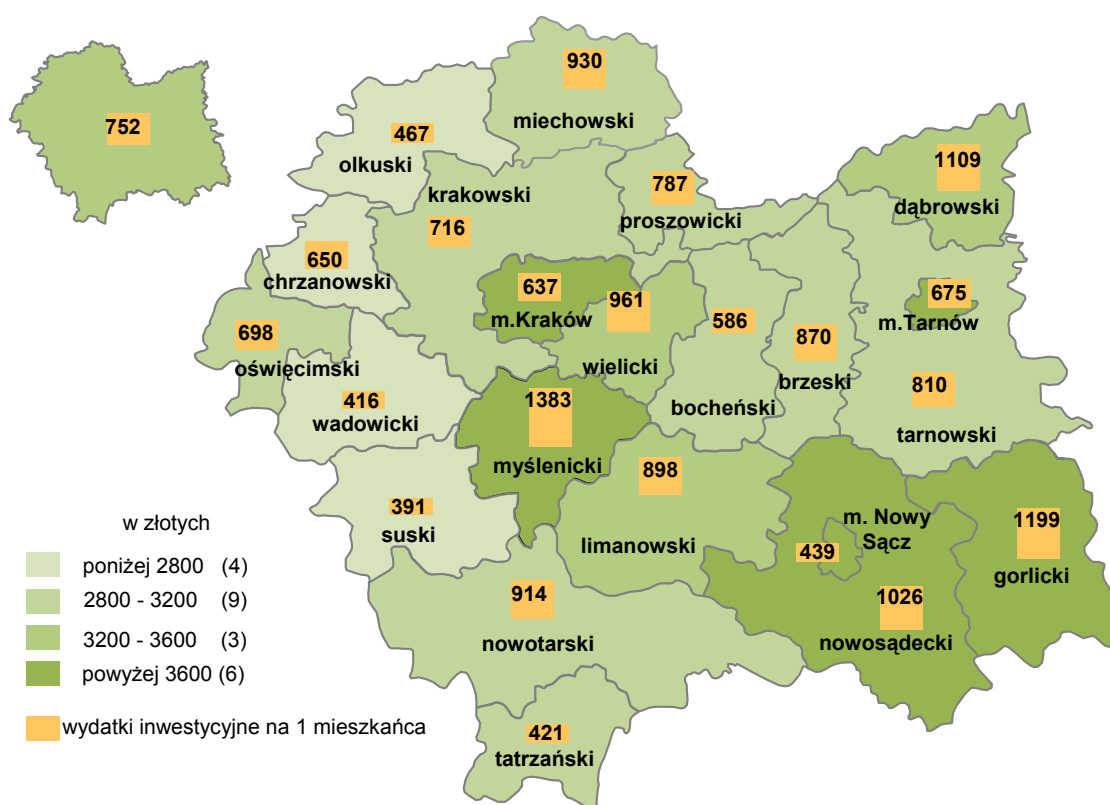
W omawianym okresie wydatki ogółem gmin i miast na prawach powiatu w relacji do roku 2007 rosły szybciej niż dochody i na koniec 2011 r. osiągnęły wartość 11675 mln zł, co oznaczało ich wzrost o 34,5% do roku bazowego. Równocześnie zaznaczyć należy, że spośród 22 powiatów, w 17 z nich dynamika wydatków przewyższała dynamikę dochodów ogółem (w najwyższym stopniu w powiecie myślenickim o 45,7 p. proc.). Na 1 mieszkańca z wydatków ogółem przypadało średnio 3495 zł (w 2007 r. 2651 zł), na co zdecydowanie wpłynęły wartości uzyskane w miastach na prawach powiatu: Nowym Sączu (4560 zł), Tarnowie (4461 zł) i Krakowie (4378 zł). Średni poziom wydatków przekroczony został tylko w trzech powiatach: myślenickim, nowosądeckim i gorlickim.

Miernikiem określającym poziom oraz stopień zaangażowania samorządów w rozwój regionu jest udział wydatków inwestycyjnych w ich wydatkach ogółem. W latach 2007 - 2011 przyjmował różne wartości, oscylując w granicach 19,7% do 21,7%, w 2011 r. przyjął wartość 21,5%. Największymi inwestorami okazały się gminy powiatów: krakowskiego, myślenickiego, nowotarskiego i wielickiego, gdyż na przestrzeni całego omawianego okresu udział wydatków inwestycyjnych w ich wydatkach

ogółem znacznie przewyższał średnie wartości w województwie. Należy podkreślić, iż od 2008 r. do grona tego dołączył powiat dąbrowski a od 2010 r. powiat gorlicki. W 2011 r. zdecydowanie dominowały w tym zakresie trzy powiaty: myślenicki, dąbrowski i gorlicki, gdyż wydatki inwestycyjne stanowiły ponad 30% ich całego budżetu.

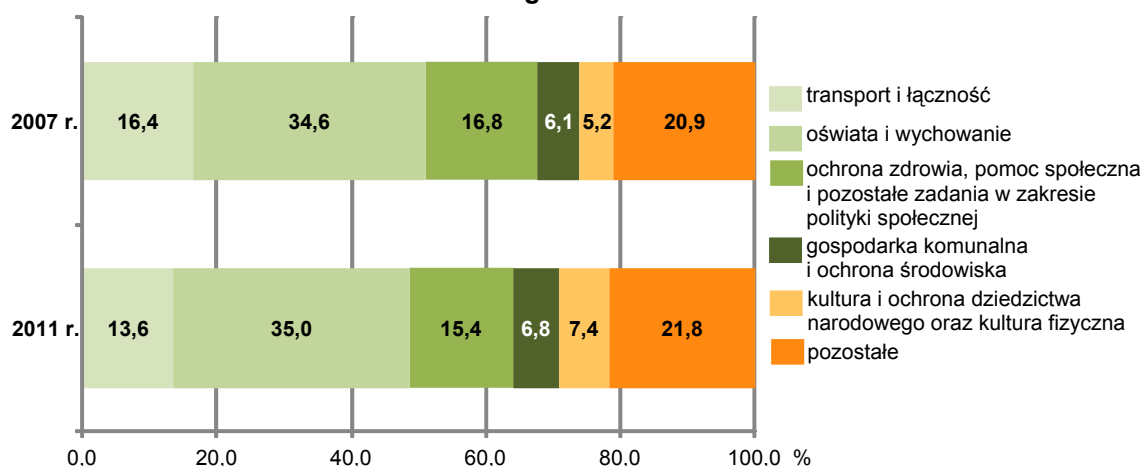
O intensywnym rozwoju regionu świadczy również wielkość wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca. W 2011 r. w powiecie myślenickim wydatkowano 1383 zł (2,5-krotnie więcej niż w 2007 r.), w powiecie gorlickim – 1199 zł (blisko 3 – krotny wzrost) i w powiecie dąbrowskim – 1109 zł (blisko 3 - krotnie więcej) wobec średniej 752 zł dla gmin i miast na prawach powiatu w województwie ogółem.

Mapa 33. Wydatki ogółem i wydatki inwestycyjne gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w 2011 r.

Przedstawiona sytuacja finansowa gmin i miast na prawach powiatu daje obraz realnych możliwości samorządu w zakresie stworzenia jak najlepszych warunków rozwoju lokalnej społeczności. Odpowiedź na pytanie - w jaki sposób zadanie to jest realizowane, znajduje się w analizie wydatków jednostek samorządowych według działów. Przedstawiono wydatki w działach, które najściślej związane są z mieszkańcami: transport i łączność, oświata i wychowanie, ochrona zdrowia, opieka społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, gospodarka komunalna i ochrona środowiska a także kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz kultura fizyczna.

Wykres 120. Struktura wydatków gmin i miast na prawach powiatu według działów

Wydatki zrealizowane w dziale transport i łączność w całym omawianym okresie stanowiły średnio w granicach 16,4% – 13,6% ogólnych wydatków gmin i miast na prawach powiatu. W 2011 r. rozdysponowano 1585 mln zł, z czego na inwestycje 819 mln zł. Utrzymana przewaga wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach na transport świadczyła o tym, że samorzady nadal kontynuowały zadanie szybkiego nadrobienia wieloletnich zaległości w zakresie infrastruktury drogowej, uważanej za istotny czynnik aktywizacji terenu. W 2011 r. do grupy największych inwestorów należały gminy z czterech powiatów: gorlickiego, brzeskiego, dąbrowskiego i miechowskiego, gdyż na inwestycje przeznaczono w tych powiatach ponad 80% ogólnych środków na transport. Na przestrzeni lat 2007 – 2010 średnie wydatki na transport w przeliczeniu na 1 mieszkańca systematycznie rosły od 434 zł do 514 zł, natomiast w 2011 r. obniżyły się do poziomu 474 zł. Wśród powiatów widoczne było silne zróżnicowanie, w 2011 r. z budżetu Krakowa na 1 mieszkańca wydatkowano 804 zł a w gminach powiatu proszowickiego - 152 zł. Dominacja Krakowa sprawiła, że średnia kwota wydatków przekroczona została jedynie przez gminy z dwóch powiatów: nowotarskiego (496 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca) i chrzanowskiego (482 zł).

Wydatki na oświatę i wychowanie zawsze stanowiły najwyższą pozycję w budżetach gmin i miast na prawach powiatu. Ich udział w ogólnych wydatkach w latach 2007 – 2011 kształtował się średnio w granicach 34,6 – 35,0%, chociaż w latach 2007 – 2008 w większości powiatów wydatki w tym dziale przekroczyły 40% całego budżetu. W 2011 r. na utrzymanie szkół podstawowych, gimnazjów, szkolnictwa ponadgimnazjalnego i przedszkoli przeznaczono 4092 mln zł (ponad 1 mld zł więcej niż w 2007 r.), czyli średnio 35,0% wszystkich środków, a w Tarnowie i w powiatach: proszowickim, suskim, wadowickim i olkuskim ponad 40%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki w tym dziale wyniosły średnio 1225 zł, najwięcej w Tarnowie (1948 zł), Nowym Sączu (1790 zł), oraz w powiatach: myślenickim (1387 zł) i proszowickim (1297 zł). Na uwagę zasługuje fakt, że w 15 powiatach kwota wydatków w dziale oświata i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca nie przekroczyła średniej (1225 zł) a w powiecie chrzanowskim wynosiła 906 zł.

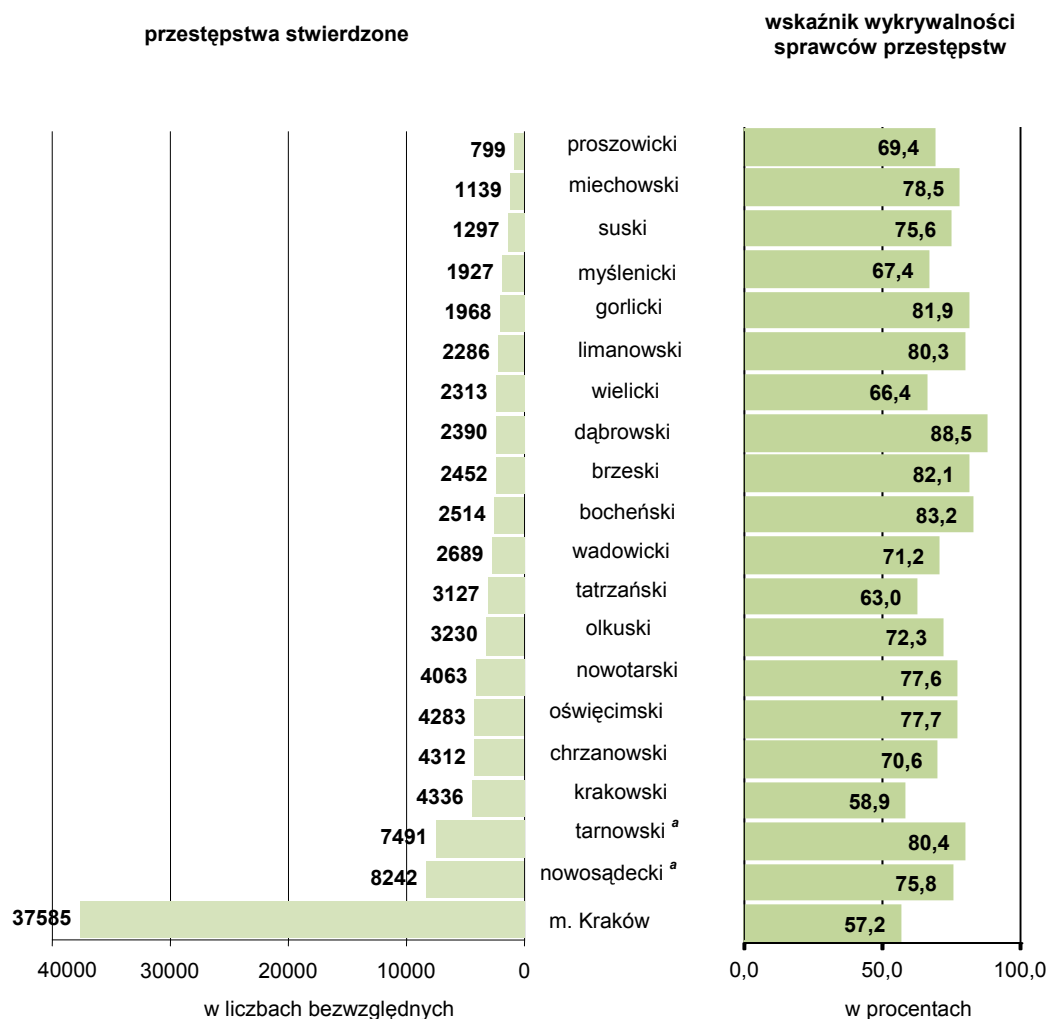
oraz gospodarkę odpadami w oczywisty sposób poprawiły poziom życia mieszkańców. W 2011 r. na realizację tych zadań gminy i miasta na prawach powiatu przeznaczyły 799 mln zł, czyli średnio o połowę więcej niż w 2007 r. Środki rozdysponowywane w tym dziale w latach 2007 – 2011 stanowiły przeciętnie 5,8% – 6,9% całego budżetu, ale wśród powiatów widoczne było wyraźne zróżnicowanie tego wskaźnika. Zaznaczyła się silna dominacja powiatu wielickiego, w którym udział wydatków w dziale gospodarka komunalna w ich wydatkach ogółem od trzech lat był najwyższy a w 2011 r. stanowił 14,2%. Relatywnie wysoki udział w wydatkach ogółem w 2011 r. odnotowano również w powiatach: miechowskim (12,7%), dąbrowskim (11,4%) oraz krakowskim i nowosądeckim (11,3%). W 2011 r. na 1 mieszkańca wydatkowano średnio 239 zł (o 78 zł więcej niż w 2007 r.), najwięcej w powiatach: wielickim (478 zł), nowosądeckim (414 zł), miechowskim (392 zł) i dąbrowskim (377 zł), przy czym w ich przypadku było to o ponad 200 zł więcej w odniesieniu do 2007 r.

Utrzymanie i rozwój instytucji kultury, takich jak teatry, biblioteki, domy i ośrodki kultury, muzea oraz wszelkie obiekty sportowe finansowane jest w ramach działów: kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz kultura fizyczna. Na przestrzeni lat 2007 – 2011 wydatki gmin i miast na prawach powiatu systematycznie rosły i w 2011 r. osiągnęły poziom 869 mln zł, dynamika w relacji do 2007 r. wzrosła do 192,3 (w 2010 r. była wyższa – 198,6). Znacznie wyższe dynamiki wydatków odnotowano w trzech powiatach: miechowskim (564,6), dąbrowskim (487,7) oraz nowosądeckim (306,6). Na 1 mieszkańca wydatkowano średnio 260 zł, przy czym w Krakowie była to kwota 501 zł, a w powiatach: dąbrowskim i miechowskim odpowiednio 357 zł i 286 zł. W relacji do 2007 r. wyraźnie zwiększyły się wydatki przeznaczone na utrzymanie bibliotek, domów i ośrodków kultury, których utrzymanie w 2011 r. kosztowało 209 mln zł, czyli 24,1% łącznych wydatków w obu działach (w 2007 r. 155 mln zł).

Bezpieczeństwo powiaty

W 2011 r. wśród wszystkich powiatów woj. małopolskiego tylko w czterech spadła liczba przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w porównaniu do 2007 r. W powiecie chrzanowskim odnotowano spadek o 22,4%, suskim o 20,4%, krakowskim o 4,9% i o 0,1 % powiecie myślenickim. Największy wzrost przestępstw w badanym okresie odnotowano w powiatach: limanowskim (o 77,2%), dąbrowskim (o 51,9%) oraz tatrzańskim (o 43,0%). We wszystkich powiatach woj. małopolskiego najwięcej przestępstw miało charakter kryminalny. Ich udział w ogólnej liczbie przestępstw stwierdzonych na terenach poszczególnych powiatów mieścił się w granicach od 55,1% w powiecie nowotarskim do 84,9% w powiecie tatrzańskim.

Wykres 121. Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych ogółem w 2011 r.

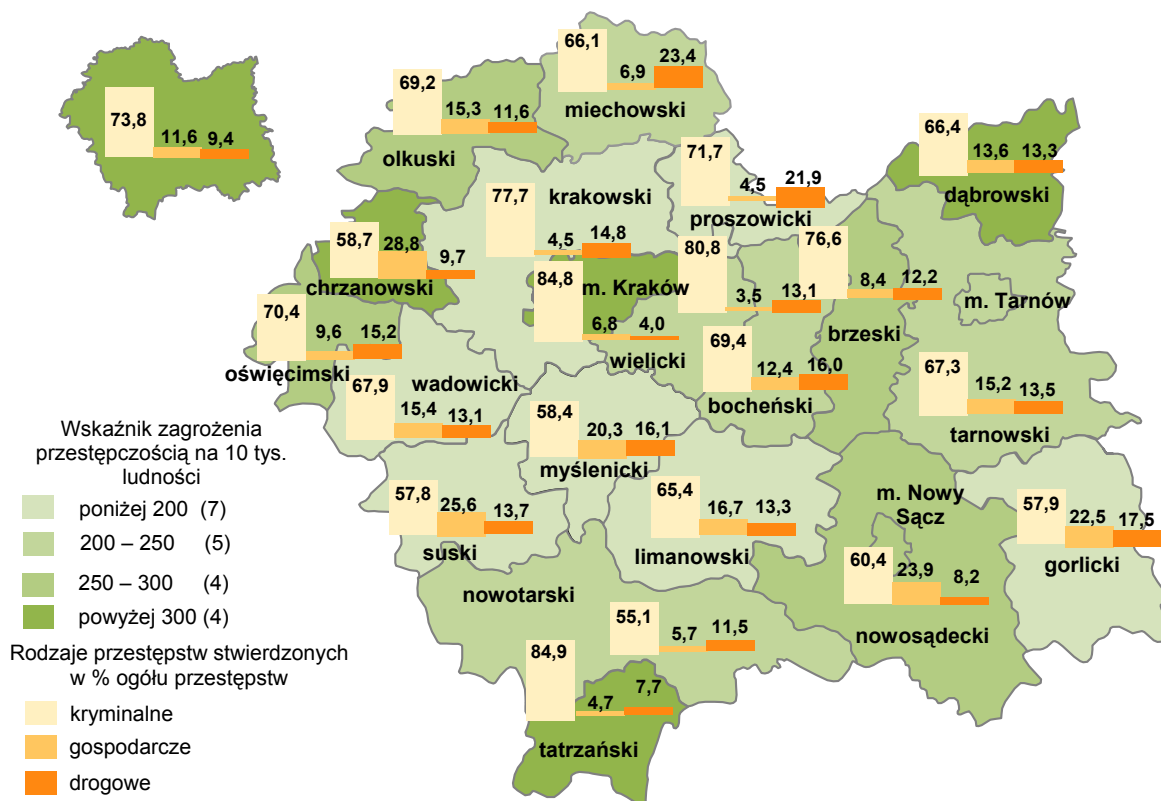

^a łącznie z danymi dla miasta na prawach powiatu

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Wskaźnik zagrożenia przestępczością w woj. małopolskim w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2011 r. wynosił 295. Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w Krakowie oraz w powiatach: tatrzańskim, dąbrowskim i chrzanowskim. Najmniej przestępstw stwierdzonych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wystąpiło w powiatach: suskim, myślenickim, krakowskim i wadowickim.

Mapa 35. Wskaźnik zagrożenia przestępczością na 10 tys. ludności oraz rodzaje przestępstw stwierdzonych w 2011 r.

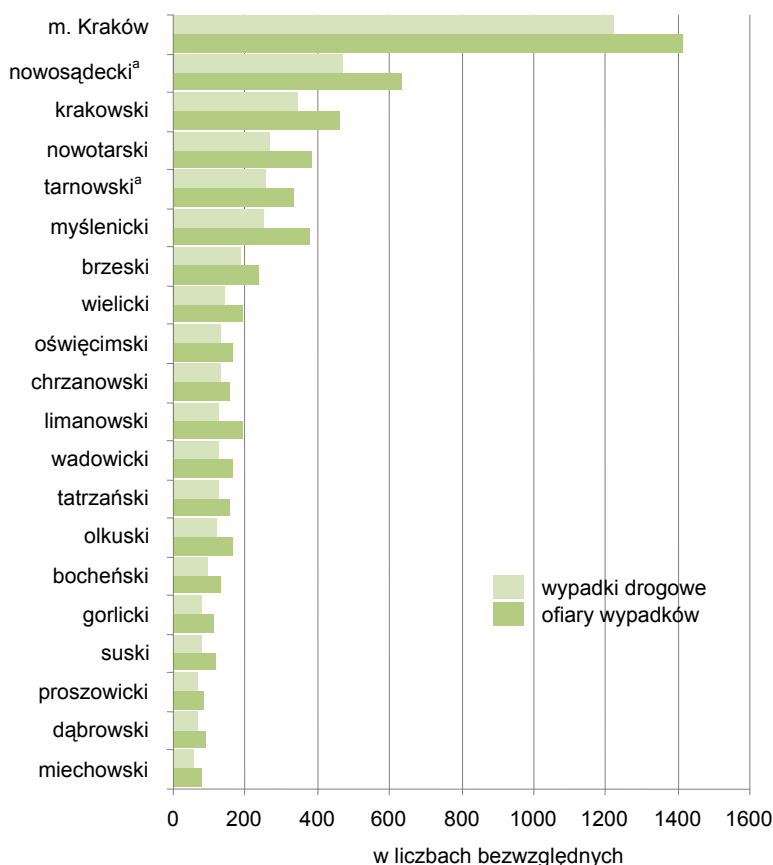
Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Przestępczość a szczególnie działania powodujące utratę mienia i życia jest jednym z głównych problemów społecznych wpływających na jakość życia ludności.

W większości powiatów woj. małopolskiego w 2011 r. odnotowano spadek przestępstw stwierdzonych przeciwko życiu i zdrowiu w porównaniu do 2007 r. Jedynie w pięciu powiatach: wielickim, gorlickim, limanowskim, oświęcimskim i dąbrowskim odnotowano wzrost. Odwrotną sytuację możemy zaobserwować w przypadku przestępstw stwierdzonych przeciwko mieniu. W większości powiatów odnotowano wzrost przestępczości, a tylko w dwóch powiatach: chrzanowskim i dąbrowskim zarejestrowano spadek.

Największy wzrost przestępstw o charakterze drogowym stwierdzono w powiecie bocheńskim i limanowskim (odpowiednio o 21,8 % i 17,8 % więcej niż w 2007 r.) Stosunkowo najbezpieczniej było na drogach powiatu suskiego i wadowickiego, gdzie w badanym okresie odnotowano spadek przestępstw drogowych i wypadków, mniej osób straciło życie i odniosło rany.

Wykres 122. Wypadki drogowe i ofiary wypadków w 2011 r.

^a Łącznie z danymi dla miasta na prawach powiatu

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Poziom wykrywalności sprawców przestępstw w powiatach woj. małopolskiego w 2011 r. był zróżnicowany i wahał się w granicach od najwyższego 88,5 % w powiecie dąbrowskim do 57,2 % w Krakowie, gdzie był najniższy. W badanym okresie w większości powiatów wykrywalność sprawców przestępstw wzrosła, zmniejszyła się w sześciu powiatach: w wadowickim, suskim, tatrzańskim, proszowickim, myślenickim i krakowskim.

Spójność społeczna

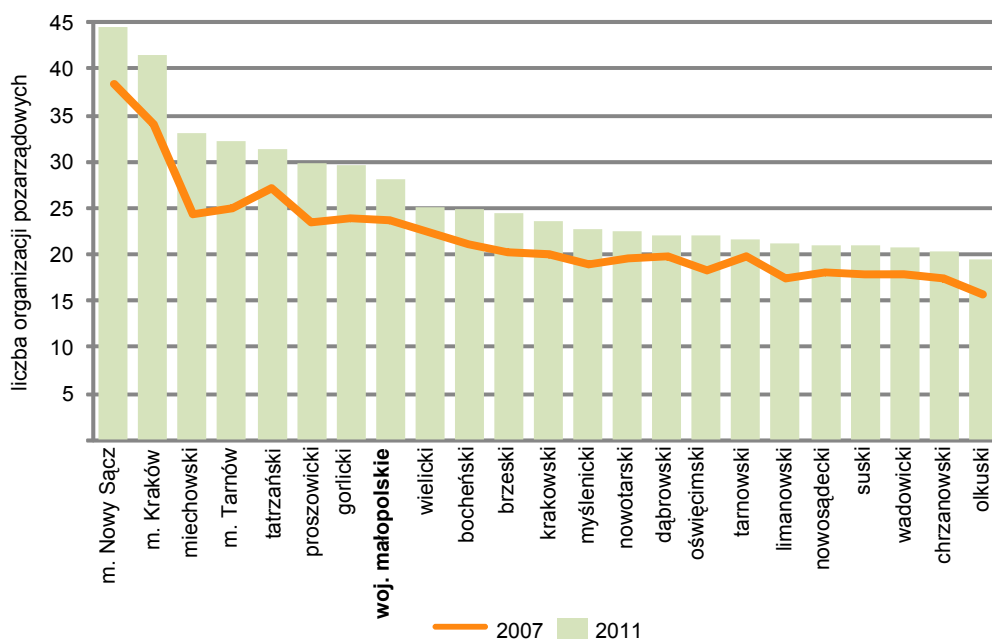
Pojęcie spójności społecznej rozpatrywane jest w wielu płaszczyznach życia społecznego i najczęściej rozumiane jest jako integracja i zaangażowanie w działaniach niosących pomoc osobom, które z różnych przyczyn znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, często z przyczyn od nich niezależnych. Jest procesem budowania więzi społecznych, a najlepszym obrazem tego zaangażowania jest tworzenie organizacji pozarządowych – fundacji i stowarzyszeń. Proces tworzenia społeczności ludzi zaangażowanych miał miejsce również w woj. małopolskim.

Na koniec 2011 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 9,4 tys. organizacji pozarządowych, z czego 1,2 tys. stanowiły fundacje a 8,2 tys. to stowarzyszenia i inne organizacje społeczne. W porównaniu do 2007 r. liczba zarejestrowanych organizacji zwiększyła się o 1,6 tys.,

przy czym liczniej powstawały stowarzyszenia niż fundacje. Zwraca uwagę fakt, że ponad 73% fundacji i ponad 24% stowarzyszeń powstałych w latach 2007 – 2011 zostało zarejestrowane na terenie Krakowa. W pozostałych częściach województwa proces zrzeszania się nie był tak intensywny, kolejne miejsca za Krakowem zajęły powiaty: krakowski, w którym powstały 124 organizacje (12 fundacji i 112 stowarzyszeń i innych organizacji) i nowosądecki (4 i 77). Najslabiej proces zrzeszania się przebiegał w powiecie dąbrowskim, na przestrzeni lat 2007 – 2011 powstało tam 15 organizacji (2 fundacje i 13 stowarzyszeń i innych organizacji).

Na koniec 2011 r. w woj. małopolskim w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców przypadało przeciętnie 28 organizacji pozarządowych, co oznaczało wzrost o 4 w porównaniu do stanu z 2007 r. Największa dostępność organizacji miała miejsce w miastach na prawach powiatu: Nowym Sączu (45 organizacji) i Krakowie (41), a najmniejsza w powiecie olkuskim (19), czyli w tych samych jednostkach samorządowych, co cztery lata wcześniej.

Wykres 123. Fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne na 10 tys. ludności

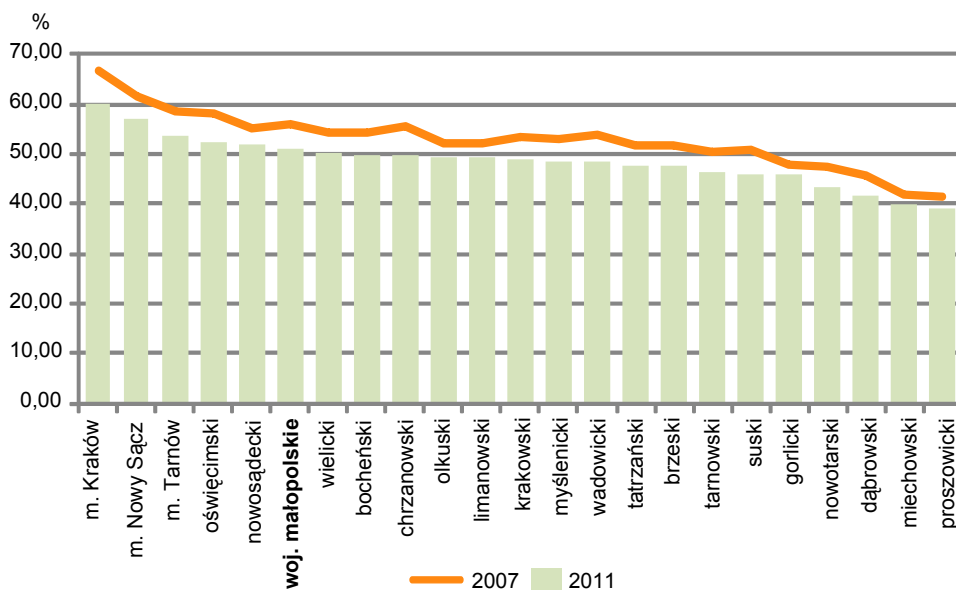

Inaczej przedstawiała się lokata poszczególnych powiatów, jeżeli oceniana była liczebność zarejestrowanych organizacji w liczbach bezwzględnych. Najwięcej organizacji (3137) podało miasto Kraków jako miejsce swojej działalności, następnie wskazało powiaty: krakowski (616), nowosądecki (438), tarnowski (427) i nowotarski (422), natomiast najmniej (131 organizacji) zadeklarowało powiaty dąbrowski i proszowicki.

Proces tworzenia społeczeństwa zaangażowanego wyraża również udział w wyborach i referendach, przy czym udział w wyborach samorządowych jest wyrazem zaangażowania w sprawy własnych społeczności lokalnych i regionalnych. Na przestrzeni lat 2007 – 2011 społeczeństwo kilkakrotnie podchodziło do urn wyborczych: 2-krotnie wybierano posłów do Sejmu i senatorów (w 2007 i 2011 r.), wybierano posłów do Parlamentu Europejskiego (w 2009 r.), Prezydenta RP

(w 2010 r.) oraz przedstawiciele do własnych struktur samorządowych (w 2010 r.). Frekwencja wyborcza mieszkańców woj. małopolskiego w każdym przypadku przekraczała średnią w kraju, natomiast obraz powiatów a tle województwa okazał się niezwykle zróżnicowany. Postawy społeczne mieszkańców miast na prawach powiatów były zbliżone między samymi miastami, a odmienne od postaw mieszkańców powiatów. Mieszkańcy Krakowa, Nowego Sącza i Tarnowa wysokie zainteresowanie wykazywali wyborami Prezydenta RP i posłów do Sejmu, czego wyrazem były czołowe miejsca wśród 22 powiatów. Z kolei wobec wyboru władz samorządowych, który daje poczucie bezpośredniego wpływu na politykę prowadzoną w najbliższym otoczeniu wykazali chłodną postawę. Osiągnięta frekwencja w wyborach samorządowych usytuowała Kraków i Tarnów na ostatnich miejscach wśród powiatów, a Nowy Sącz zajął 12 miejsce. Wśród pozostałych 19 powiatów, żywe zainteresowanie wyborami wykazywali mieszkańcy dwóch powiatów: nowosądeckiego i bocheńskiego, którzy w równie wysokim stopniu interesowali się zarówno wyborami władz samorządowych, jak i Prezydenta RP. Odmienne postawy wykazali mieszkańcy powiatów: nowotarskiego i gorlickiego, których nie zainteresowały żadne wybory, a osiągnięta frekwencja umiejscowiła je na końcowych miejscach w drugiej dziesiątce powiatów. W powiatach: dąbrowskim i miechowskim uwidoczniła się jeszcze inna tendencja, aktywnie uczestniczący w wyborach samorządowych (siódme i trzecie miejsce), natomiast frekwencja w wyborach Prezydenta RP i posłów do Sejmu znacznie niższa od średniej w województwie usytuowała te powiaty odpowiednio na 20 i 21 miejscu.

Wykres 124. Frekwencja w wyborach do Sejmu RP

W krańcowych latach omawianego okresu odbyły się wybory posłów do Sejmu RP, dlatego możliwe było porównanie poziomu zaangażowania społecznego w tym zakresie. W 2011 r. spośród 22 powiatów, w dziesięciu powtórzyła się ich lokata na tle województwa z 2007 r. i dotyczyło to zarówno czołowych jak i ostatnich pozycji (trzy pierwsze miejsca zajmowały miasta: Kraków, Nowy Sącz i Tarnów, a ostatnie, czyli od 18 do 22 należały odpowiednio do powiatów: gorlickiego, nowotarskiego, dąbrowskiego, miechowskiego i proszowickiego. Najsilniejszy spadek w relacji do 2007 r. (z 9 na 13 pozycję) odnotowano w powiecie wadowickim i równocześnie w tym samym stopniu (o 4 pozycje w górę z 13 na 9) odnotowano zmianę w powiecie olkuskim.

Dostępność usług społecznych – Grupy powiatów podobnych

Przy zastosowaniu metody taksonomicznej i uwzględnieniu cech diagnostycznych wymienionych w Załączniku 2 dla lat 2007 oraz 2011 wyodrębniono grupy powiatów podobnych ze względu na poziom wskaźników dostępności usług społecznych, które mają na celu poprawę warunków życia społeczności lokalnych.

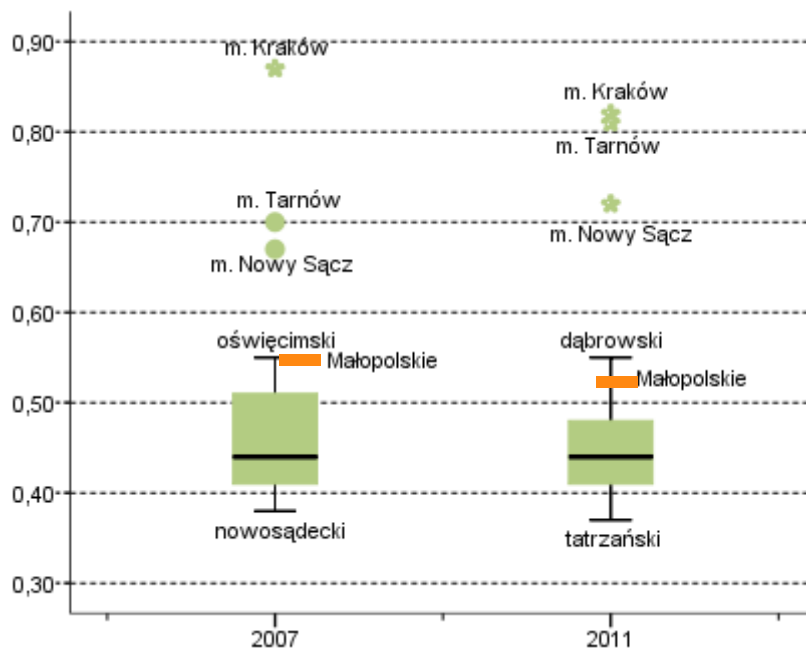
Grupy powiatów według miernika syntetycznego usług społecznych w 2007 i 2011 r.

	2007	2011
Grupa I	m. Kraków	m. Kraków
	m. Tarnów	m. Tarnów
	m. Nowy Sącz	m. Nowy Sącz
Grupa II	oświęcimski	dąbrowski
	dąbrowski	oświęcimski
	chrzanowski	
Grupa III	olkuski	olkuski
	myślenicki	gorlicki
	wielicki	myślenicki
	krakowski	chrzanowski
	proszowicki	krakowski
	gorlicki	miechowski
	miechowski	brzeski
	nowotarski	proszowicki
	wadowicki	wielicki
	brzeski	nowotarski
	bocheński	suski
	suski	tarnowski
	limanowski	limanowski
	tarnowski	nowosądecki
	tatrzański	wadowicki
nowosądecki	bocheński	
	tatrzański	
Grupa IV		

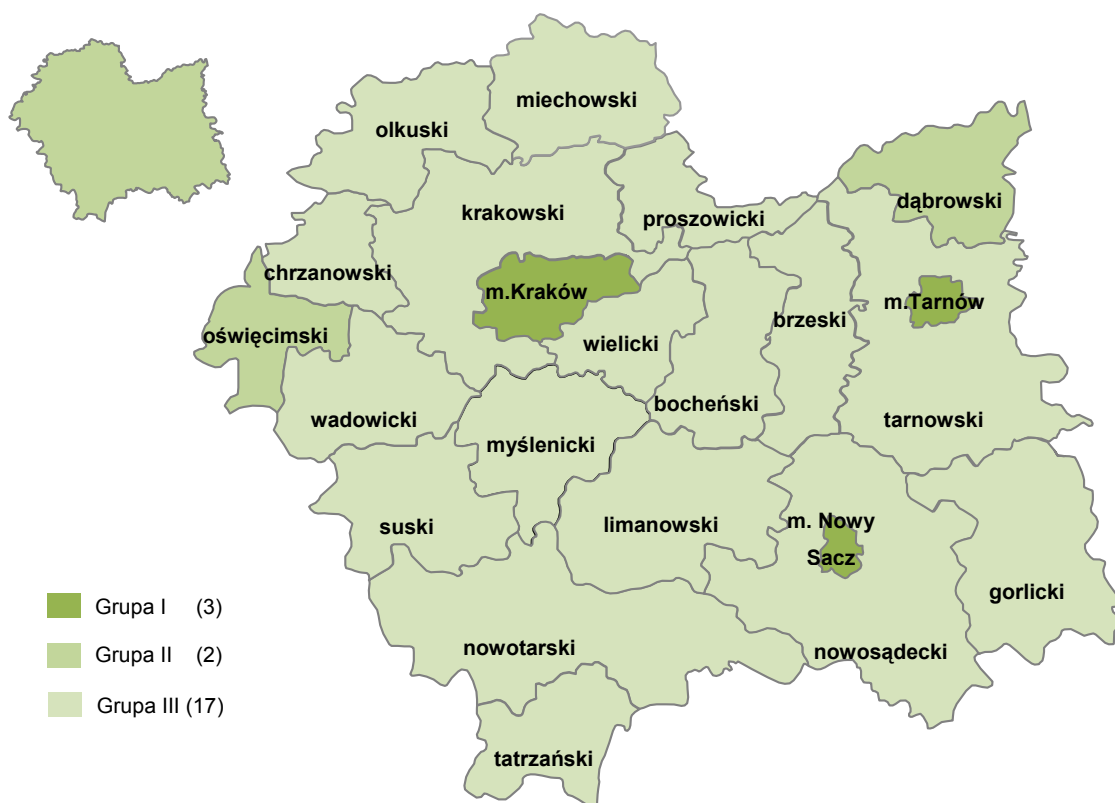
Zróżnicowanie mierników syntetycznych charakteryzujących omawianą dziedzinę w analizowanych latach zwiększyło się (współczynnik zmienności w 2007 r. wynosił około 25%, natomiast w roku 2011 około 27%). Dystans pomiędzy maksymalną i minimalną wartością miernika zmniejszył się. Zmniejszył się także rozstęp kwartylowy, czyli obszar, w którym znajduje się 50 % „środkowych” powiatów o około 4%, co świadczy o większej kumulacji miernika dla powiatów „środkowych”.

Zróżnicowanie poszczególnych wskaźników omawianej dziedziny przedstawiono na wykresach radarowych. Każdy z wykresów radarowych reprezentuje jedną grupę z dwoma skrajnymi powiatami (najkorzystniejsza i najmniej korzystna wartość mierników syntetycznych w grupie).

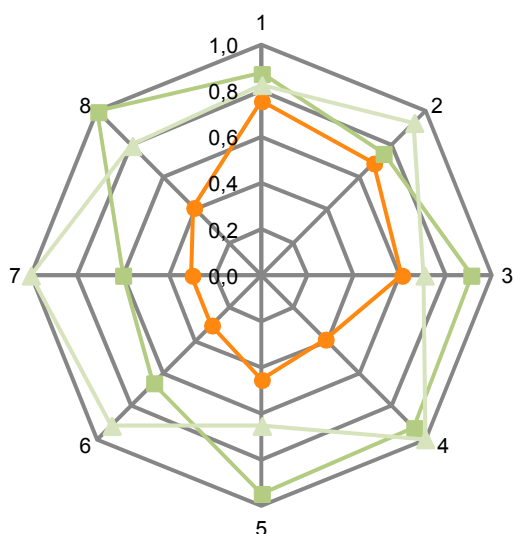
Wykres 125. Zróżnicowanie mierników usług społecznych

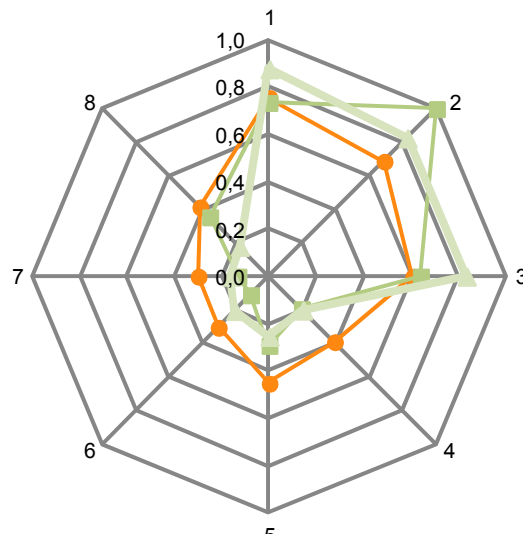
Mapa 36. Mierniki usług społecznych w 2011 r.

Wykres 126. Znormalizowane wskaźniki usług społecznych w wybranych powiatach w 2011 r.

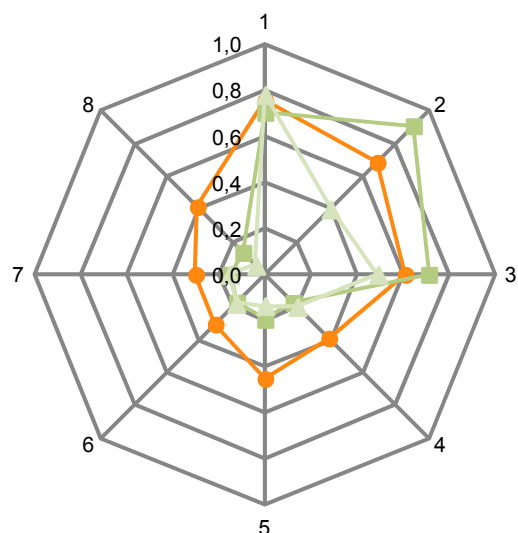

● woj. małopolskie ■ m. Kraków
▲ m. Nowy Sącz

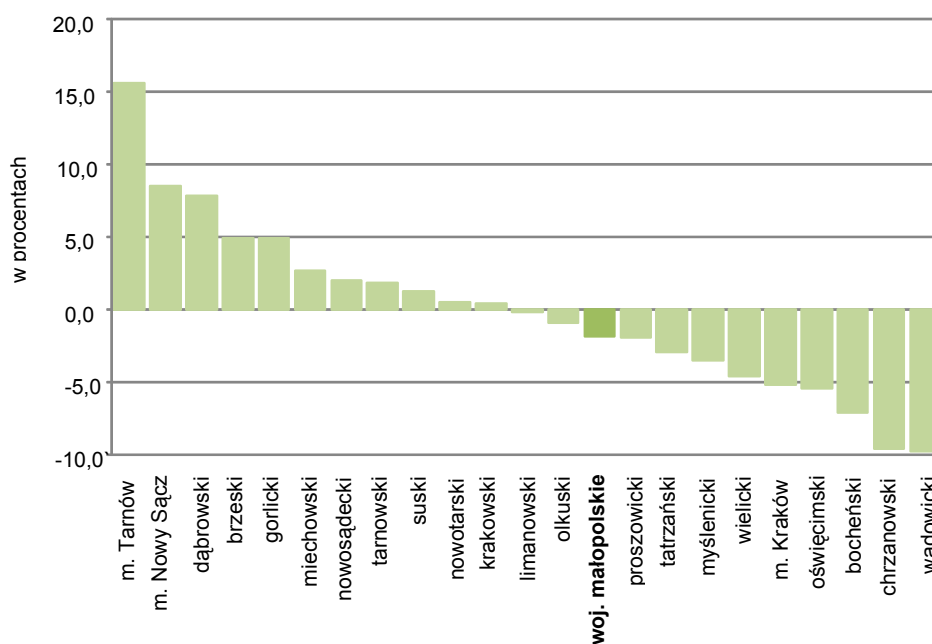
● woj. małopolskie ■ m. Dąbrowski
▲ powiat oświęcimski

1. Liczba pracowni komputerowych przypadających na 100 szkół podstawowych
2. Liczba pracowni komputerowych przypadających na 100 gimnazjów
3. Liczba miejsc w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat
4. Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
5. Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
6. Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
7. Wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł
8. Wydatki na transport, łączność, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

● woj. małopolskie ■ powiat olkuski
▲ powiat tatrzański

Wykres 127. Zmiany miernika usług społecznych w 2011 r. w stosunku do 2007 r.⁴⁰

Grupy powiatów według miernika usług społecznych w 2007⁴¹ i 2011 r.

		2007			
		GRUPA I	GRUPA II	GRUPA III	GRUPA IV
2011	GRUPA I	m. Kraków m. Tarnów m. Nowy Sącz			
	GRUPA II		dąbrowski oświęcimski		
	GRUPA III		chrzanowski	olkuski gorlicki myślenicki krakowski miechowski brzeski proszowicki wielicki nowotarski suski tarnowski limanowski nowosądecki wadowicki bocheński tatrzański	
	GRUPA IV				

⁴⁰ Patrz uwagi ogólne pkt 14 str. 22.

⁴¹ j.w.

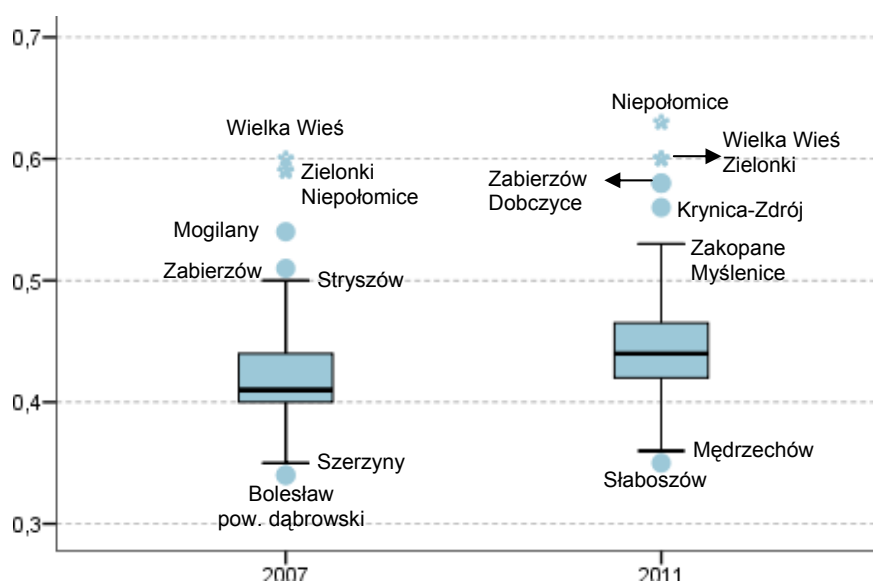
W połowie powiatów odnotowano wzrost miernika usług społecznych, a w połowie spadek. Największy wzrost powyżej 5% odnotowano w Tarnowie, Nowym Sączu oraz w powiecie dąbrowskim, a spadek powyżej 7% w wadowickim, chrzanowskim, bocheńskim. Relatywnie duży spadek miernika w powiecie chrzanowskim spowodował przesunięcie powiatu w 2011 r. do grupy III. Pozostałe powiaty pozostały w tych samych grupach, mimo zmian wartości miernika (na plus i na minus) w obu omawianych latach. Należy odnotować, że trzy największe miasta z grupy pierwszej uzyskały o wiele większe wartości miernika niż wszystkie pozostałe powiaty, dla przykładu wartość miernika dla m. Krakowa była ponad 2-krotnie większa od wartości miernika dla powiatu tatrzańskiego. Ten fakt tłumaczy również brak jakichkolwiek powiatów w grupie IV, różnica pomiędzy miastami na prawach powiatu a pozostałymi powiatami była tak duża, że różnice w ramach pozostałych powiatów okazały się mało istotne.

ROZDZIAŁ III. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI W GMINACH WOJ. MAŁOPOLSKIEGO W 2007 i 2011 R.

Wszystkie zjawiska i procesy społeczno-gospodarcze obserwowane na poziomie powiatów są jeszcze bardziej widoczne w przekroju gmin. Oceny zróżnicowania poziomu życia ludności w przekroju gmin dokonano dla lat 2007 i 2011 przy zastosowaniu cech diagnostycznych zgodnie z Załącznikiem 3. Sytuacja Krakowa oraz Tarnowa i Nowego Sącza została przedstawiona w części powiatowej, dlatego nie brano tych miast pod uwagę w analizie gmin. W odniesieniu do gmin i wymienionego zestawu cech diagnostycznych zastosowano metodę taksonomiczną dla 2007 r. i 2011 r. (jednolitość metodologii) wyliczając mierniki syntetyczne określające warunki życia w gminach.

Zróżnicowanie warunków życia w gminach w 2007 r. i w 2011 r. kształtowało się podobnie, współczynnik zmienności wynosił około 10%. Również dla tych dwóch lat dystans pomiędzy gminą o najgorszym i najlepszym poziomie życia nieznacznie się różnił (wykres 99). Miernik syntetyczny gminy z najmniej korzystnym poziomem życia musiałby wzrosnąć blisko 2 - krotnie, aby osiągnąć poziom gminy, w której ludziami żyje się najlepiej. Dystans „środkowych” 50% gmin nie zmienił się (rozstęp kwartyłowy, który na wykresie obrazuje długość prostokąta skrzynki). Świadczy to o niezmiennych proporcjach pomiędzy gminami lokującymi się najwyżej i najniżej, przy równoczesnym podobnym zróżnicowaniu wskaźników dla gmin o wartościach „środkowych”.

Wykres 128. Zróżnicowanie mierników warunków życia ludności

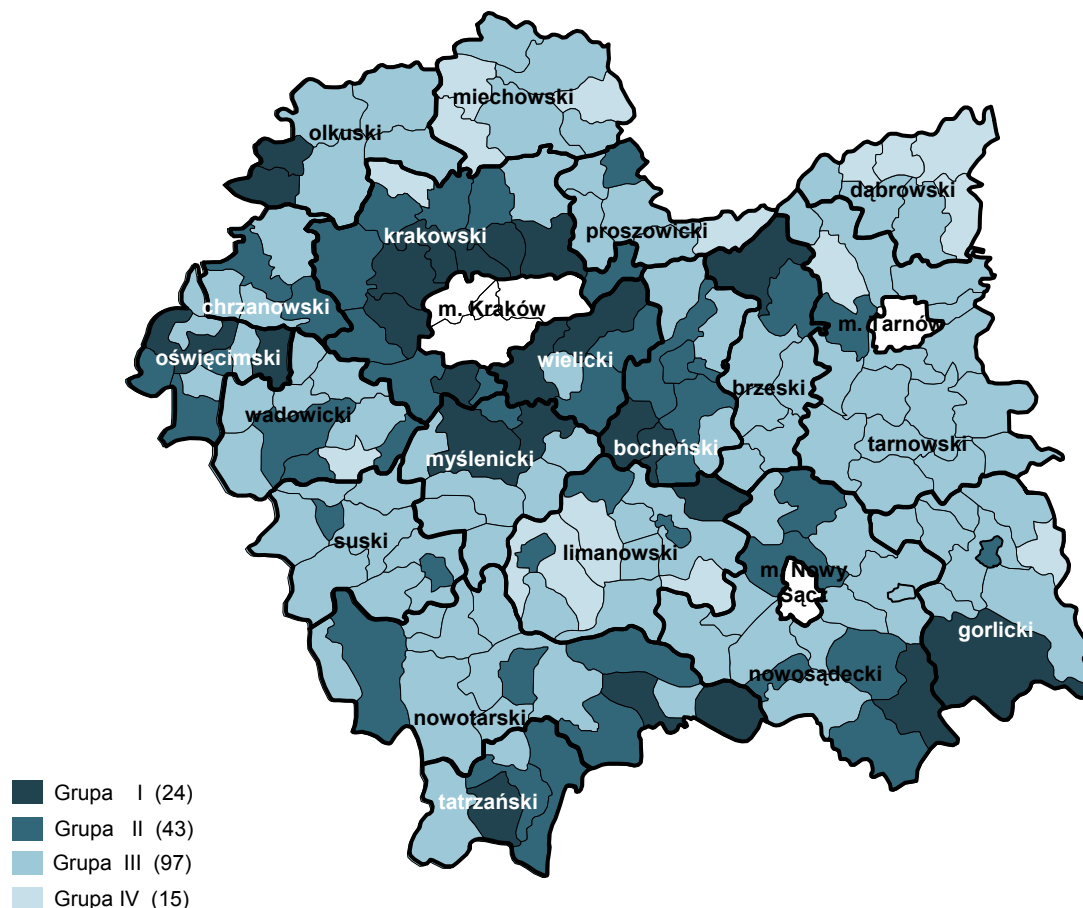
W gminach potwierdziły się ogólne tendencje zmian w warunkach życia ludności, które zaobserwowano w powiatach. Zróżnicowania wynikają z położenia gmin w strefie oddziaływania miast, bliskiego położenia względem szlaków komunikacyjnych, atrakcyjnego krajobrazu, działania władz samorządowych oraz aktywności społeczności lokalnych.

Wysokie mierniki syntetyczne warunków życia występowały w:

- bliskim sąsiedztwie metropolii krakowskiej, w gminach powiatu krakowskiego: Wielka Wieś, Zielonki, Zabierzów, Mogilany, Kocmyrzów-Luborzyca, Michałowice i Liszki, w gminie powiatu wielickiego: Niepołomice i Wieliczka, w dwóch północnych gminach powiatu myślenickiego: Dobczyce, Myślenice,
- gminach zachodnich powiatów rozwiniętych gospodarczo: oświęcimskiego - Oświęcim i Zator i olkuskiego - Bukowno i Bolesław,
- gminach atrakcyjnych turystycznie w powiatach: nowosądeckim – Krynica-Zdrój, tatrzańskim – Zakopane, gorlickim - Uście Gorlickie, nowotarskim – Szczawnica i Czorsztyn,
- gminach powiatu bocheńskiego: Łapanów i Trzciana oraz po jednej gminie w powiatach: limanowskim – Laskowa i brzeskim - Szczurowa.

W gminach zachodniej i południowej części woj. małopolskiego (poza gminą Sułoszowa w powiecie krakowskim, gminą Stryszów w powiecie wadowickim) nie występowały gminy, gdzie poziom życia był bardzo niski.

Mapa 37. Mierniki syntetyczne warunków życia w 2011 r.

Z kolei warunki życia w większości gmin wschodniej i północnej części województwa oraz powiecie limanowskim pozostawały na niskim poziomie. Wśród tych gmin były jednak takie, które wyróżniały się korzystnie i posiadały znaczny potencjał (w powiecie tarnowskim w bliskim położeniu Tarnowa – gmina Wierzchosławice, oraz w powiecie gorlickim gmina Uście Gorlickie).

Podobnie niskie wartości miernika syntetycznego warunków życia odnotowano w powiatach rolniczych: miechowskim, dąbrowskim, proszowickim (oprócz gminy Paęcznica), a także w większości gmin powiatu limanowskiego (oprócz miast: Limanowa i Mszana Dolna oraz gminy Jodłownik). Największy dystans mierników poziomu życia ludności pomiędzy gminami wystąpił w powiatach:

- krakowskim (najniższy w gminie Sułoszowa, a najwyższy w gminie Wielka Wieś),
- wielickim (najniższy w gminie Biskupice, najwyższy w gminie Niepołomicach),
- myślenickim (najniższy w gminie Lubień, a najwyższy w gminie Dobczyce),
- nowosądeckim (najniższy w gminie Łącko, a najwyższy w gminie Krynica-Zdrój).

Najmniejsze zróżnicowanie poziomu życia ludności wystąpiło w gminach powiatu dąbrowskiego i miechowskiego, gdzie mierniki syntetyczne osiągały niskie wartości oraz w gminach powiatu chrzanowskiego, olkuskiego, wadowickiego i brzeskiego, gdzie z kolei wartości mierników były wyższe.

Mieszkańcy gmin zachodniej i północnej części woj. małopolskiego byli statystycznie najstarsi, natomiast mieszkańcy gmin południowej i wschodniej części województwa relatywnie młodzi, o czym świadczyła wartość współczynnika młodości. Najmniejszą wartość współczynnika młodości, czyli liczbę dzieci w wieku 0 - 14 lat przypadającą na 100 osób w wieku 65 lat i więcej odnotowano w 2011 r. w gminie Gręboszów w powiecie dąbrowskim (na jedno dziecko przypadają prawie dwie osoby starsze), a największą w gminie Łabowa w powiecie nowosądeckim (na jedną osobę starszą przypadało blisko troje dzieci). Dla porównania w województwie na jedno dziecko przypadała jedna osoba dorosła.

Znaczny wpływ na kształtowanie się struktur ludności w gminach mają procesy migracyjne (napływ, odpływ ludności) oraz przyrost naturalny. W przekroju gminnym jeszcze bardziej widoczny był napływ ludności do niektórych gmin bezpośrednio przyległych do miast na prawach powiatu oraz do atrakcyjnych turystycznie gmin między innymi powiatu tatrzańskiego, nowotarskiego i nowosądeckiego. W 2011 r. największe dodatnie saldo migracji stałej na 1 tys. ludności odnotowano w gminie Zielonki w powiecie krakowskim (ponad 31 osób), podczas gdy średnia wojewódzka wynosiła 1,4 osoby. Najniższe saldo migracji odnotowano w powiecie nowosądeckim w Grybowie minus 11,6 osoby na 1 tys. ludności. Niskie saldo migracji obserwowano przeważnie w gminach peryferyjnych województwa oddalonych od dużych miast. W gminach powiatów nowosądeckiego i limanowskiego widoczny był wyraźny wpływ wysokiego przyrostu naturalnego na powolniejsze starzenie się mieszkańców w porównaniu do pozostałych gmin województwa.

W woj. małopolskim w 2011 r. udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym kształtował się na poziomie 6,8%, przy czym najwyższy wystąpił w gminach wschodniej i południowej części województwa w powiatach dąbrowskim, limanowskim, gorlickim, nowosądeckim oraz olkuskim. Udział bezrobotnych był relatywnie najwyższy do 15,5% w gminie Kamienica. Konsekwencją przedstawionych powyżej wskaźników jest zróżnicowanie udziału osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem. Udział ten był wysoki w gminach wschodniej i północnej części województwa oraz w gminach powiatu nowosądeckiego, limanowskiego i gorlickiego. Najwyższy udział (23,3%) wystąpił w gminie Bobowa, równie wysoki udział zaobserwowano w gminie Kamienica (22,4%) i Rzepiennik Strzyżewski (22%) przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 8,1%.

Na poziom życia ludności znaczący wpływ wywiera aktywność gospodarcza, która w przekroju gmin jest reprezentowana liczbą podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności osiągnęła wysokie wartości w gminach powiatów zachodnich, w gminach położonych w sąsiedztwie aglomeracji krakowskiej oraz w gminach turystycznych południowej części woj. małopolskiego. Niską liczbę podmiotów przypadających na 10 tys. ludności odnotowano w gminach wschodnich i północnych województwa. Mieszkańcy Zakopanego, wykorzystując walory turystyczne otoczenia, okazali się najbardziej przedsiębiorczy gdzie na 10 tys. ludności przypadało 2012 podmiotów (średnia wojewódzka - 991 podmioty).

Zarówno udział podatników podatku dochodowego od osób fizycznych w ludności w wieku produkcyjnym, jak również mediana uzyskanych przez te osoby przychodów⁴² były uzależnione od poziomu aktywności gospodarczej. Wysoki odsetek osób uzyskujących przychody z wynagrodzeń odnotowano w gminach zachodniej części woj. małopolskiego oraz w gminach powiatów położonych w sąsiedztwie aglomeracji krakowskiej. W gminach typowo rolniczych północnej części województwa oraz w gminach położonych we wschodniej części województwa odsetek osób uzyskujących dochody z pracy najemnej był niski. Niski udział podatników uzyskujących dochody z pracy najemnej w gminach powiatów tatrzańskiego i nowotarskiego wynikał z dużej ilości osób prowadzących działalność na własny rachunek. Największy udział podatników uzyskujących przychody z wynagrodzeń występował w gminie powiatu oświęcimskiego Polanka Wielka (59,4%), najniższy w gminach powiatu dąbrowskiego Gręboszów i Bolesława (odpowiednio 20,4%, 20,5%).

Mediana rocznych przychodów uzyskanych z wynagrodzeń była najwyższa w mieście Bukowno (powiat olkuski) i wynosiła 32,8 tys. zł, a najniższa na poziomie 15,8 tys. zł, w gminach powiatów: limanowskiego (Kamienica, Niedźwiedź), nowotarskiego (Czarny Dunajec, Jabłonka, Lipnica Wielka, Nowy Targ, Ochotnica Dolna, Spytkowice, Szaflary), tatrzańskiego (Biały Dunajec) i suskiego (Jordanów). Wartość 15,8 tys. zł osiągnięta przez gminy o najmniejszej medianie przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń jest równa minimalnemu wynagrodzeniu brutto w 2010 r. Dla porównania mediana przychodów w całym województwie wyniosła 25,0 tys. zł.

W przekroju gmin widoczne było znacznie większe rozwarstwienie przeciętnych rocznych przychodów z tytułu wynagrodzeń (współczynnik zróżnicowania decylogowego) niż na poziomie powiatów. Rozwarstwienie przychodów rocznych w województwie było 13 - krotne. Rozwarstwienie około 2 - krotnie wyższe niż średnia wojewódzka, odnotowano w gminach wiejskich powiatu nowotarskiego i tatrzańskiego (30 - krotne w gm. Jabłonka, około 28 - krotne w gminach: Lipnica Wielka i Biały Dunajec, oraz około 27-krotne w gminach: Łapsze Niżne, Bukowina Tatrzańska i Czarny Dunajec). Dla przykładu w 2010 r. w gminie Jabłonka 90% osób osiągnęło roczny przychód z tytułu wynagrodzeń nie wyższy niż 51,2 tys. zł, natomiast wysokość przychodów 10% osób z najniższym przychodem z wynagrodzeń nie przekraczała kwoty 1,7 tys. zł. W pozostałych gminach wartości graniczne były zbliżone do tych w gminie Jabłonka, a dla porównania w woj. małopolskim wynosiły odpowiednio 62,9 tys. zł i 4,9 tys. zł. Najmniejsze, 8 - krotne rozwarstwienie przychodów rocznych odnotowano w gminie wiejskiej powiatu krakowskiego Iwanowice (mediana przychodów 23,9 tys. zł) oraz w gminie wiejskiej powiatu oświęcimskiego Polanka Wielka, a blisko 9 – krotne w gminie miejskiej powiatu olkuskiego Bukowno (mediana przychodów 32,8 tys. zł), w gminie wiejskiej powiatu krakowskiego Sułszowa (mediana przychodów 23,0 tys. zł) i gminie wiejskiej powiatu oświęcimskiego Preciszów (mediana przychodów 29,1 tys. zł).

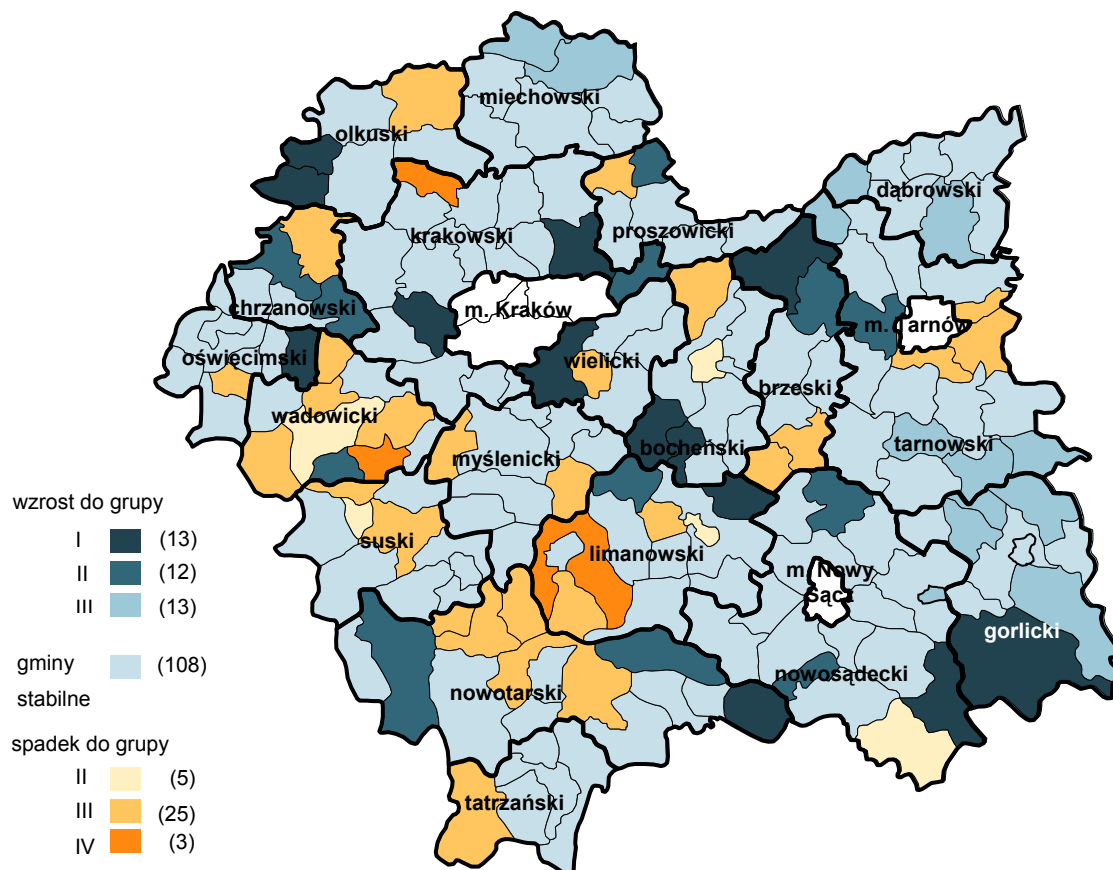
⁴² Dane Ministerstwa Finansów.

Poziom korzystania z pomocy społecznej jest uwarunkowany w największym stopniu udziałem bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz liczbą osób pozostających na utrzymaniu. W konsekwencji najwyższy udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem obserwuje się w większości gmin powiatów: gorlickiego, nowosądeckiego, limanowskiego i dąbrowskiego oraz w pojedynczych gminach powiatów graniczących z nimi. Z kolei bardzo niski udział beneficjentów pomocy społecznej odnotowuje się w gminach aglomeracji krakowskiej oraz w gminach położonych w zachodniej i południowej części woj. małopolskiego.

Dochody własne stanowią tę część dochodów ogółem jednostek samorządowych, które są między innymi uzależnione od poziomu aktywności gospodarczej i kondycji ekonomicznej lokalnych przedsiębiorstw. W 2011 r. gminy o najwyższych dochodach własnych na 1 mieszkańca były położone w większości na zachodzie woj. małopolskiego oraz blisko Krakowa. Natomiast najniższe dochody własne na 1 mieszkańca wystąpiły w rolniczych gminach powiatu dąbrowskiego oraz w słabiej rozwiniętych gospodarczo gminach powiatu limanowskiego, nowotarskiego, tarnowskiego, suskiego i północnej części powiatu nowosądeckiego.

O stopniu rozwoju gminy świadczy wysokość wydatków inwestycyjnych. Największymi inwestorami okazały się gminy Zator, Krynica-Zdrój i Dobczyce, zajmujące trzy pierwsze miejsce w województwie pod względem wielkości wydatków inwestycyjnych przypadających na 1 mieszkańca. Najmniejsze nakłady na inwestycje (w przeliczeniu na 1 mieszkańca) poniesiono w gminach Brzeszcze, Babice i Poronin. W omawianym okresie w gminach województwa odnotowano zmiany miernika syntetycznego poziomu życia ludności.

Mapa 38. Zmiana miernika warunków życia ludności w 2011 r. w stosunku do 2007 r.

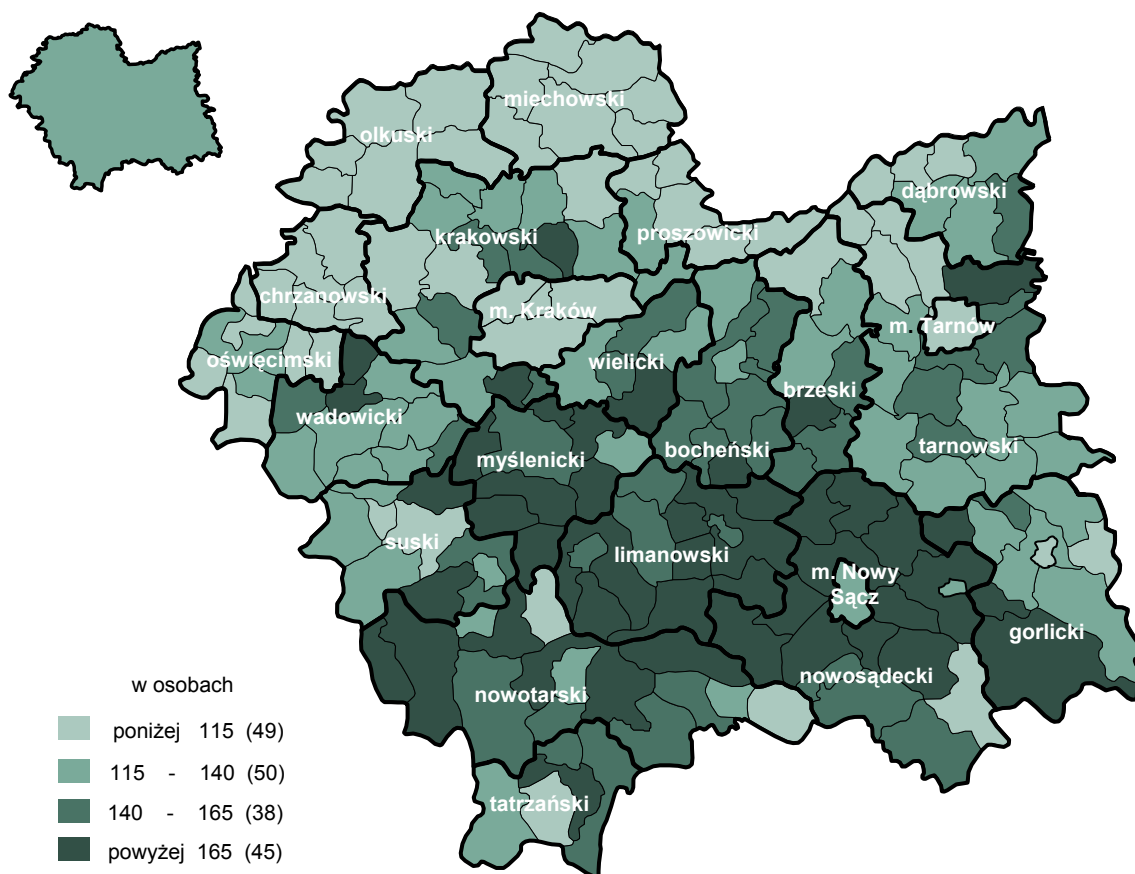
Wzrost poziomu życia w omawianym okresie skutkujący awansem do wyższej grupy w 2011 r. wystąpił w 38 gminach, w większości były to gminy o niskim poziomie życia ludności, czyli gminy znajdujące się w 2007 r. w grupie III i grupie IV. Wśród gmin znajdowały się również takie, które awansowały z grupy II do grupy I (Łapanów, Trzciana, Szczurowa, Uście Gorlickie, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Laskowa, Krynica-Zdrój, Szczawnica, Bukowno, Bolesław w powiecie olkuskim, Zator, Wieliczka). Gminy, w których nastąpił wzrost poziomu życia to gminy rozwojowe. Szczególnie pozytywnym zjawiskiem była aktywizacja gmin słabo rozwiniętych, które w 2007 r. znajdowały się w IV grupie. Były to gminy wschodnich powiatów woj. małopolskiego oraz dwie gminy powiatu miechowskiego (Książ Wielki i Kozłów).

W gminach stabilnych (108 gmin) nastąpił wzrost lub spadek miernika syntetycznego, ale równoczesne zmiany miernika w pozostałych gminach spowodowały ich utrzymanie się w 2011 r. w tej samej grupie co w 2007 r.

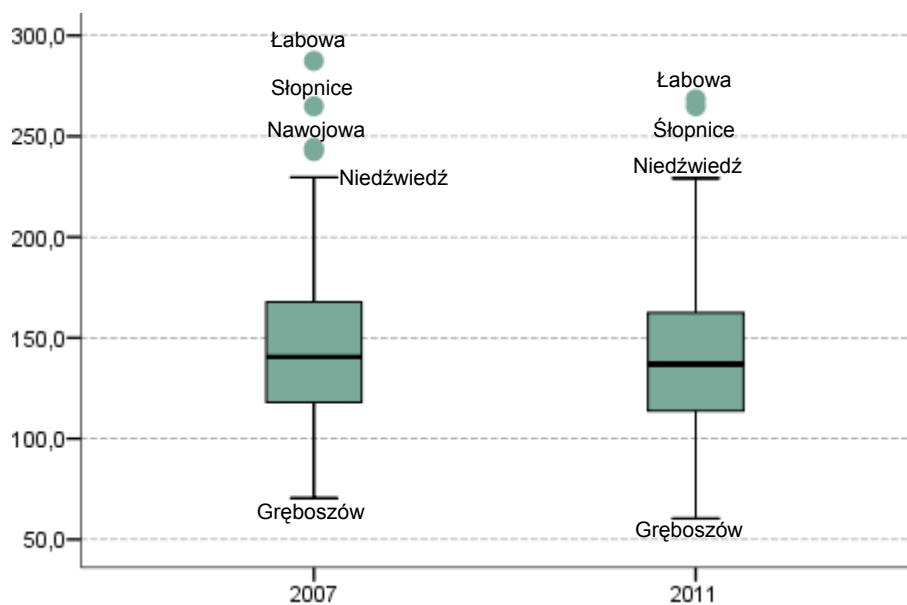
Pogorszenie warunków życia polegające na spadku gminy do niższej grupy wystąpiło w 33 gminach. W 12 gminach było to wynikiem spadku miernika syntetycznego, a w pozostałych mniejszego wzrostu tego miernika w porównaniu do innych gmin.

W najgorszej sytuacji były gminy, które zarówno w 2007 r. jak i w 2011 r. znalazły się w grupie IV i dodatkowo nastąpił spadek miernika syntetycznego (gminy Słaboszów i Mędrzechów) oraz gminy grupy III w 2007 r., które znalazły się w grupie IV w 2011 r. (Mszana Dolna, Stryszów, Sułoszowa). Niezadowolająca sytuacja wystąpiła wśród 25 gmin grupy II w 2007 r. w których wystąpił spadek wartości miernika syntetycznego lokując te gminy w grupie III.

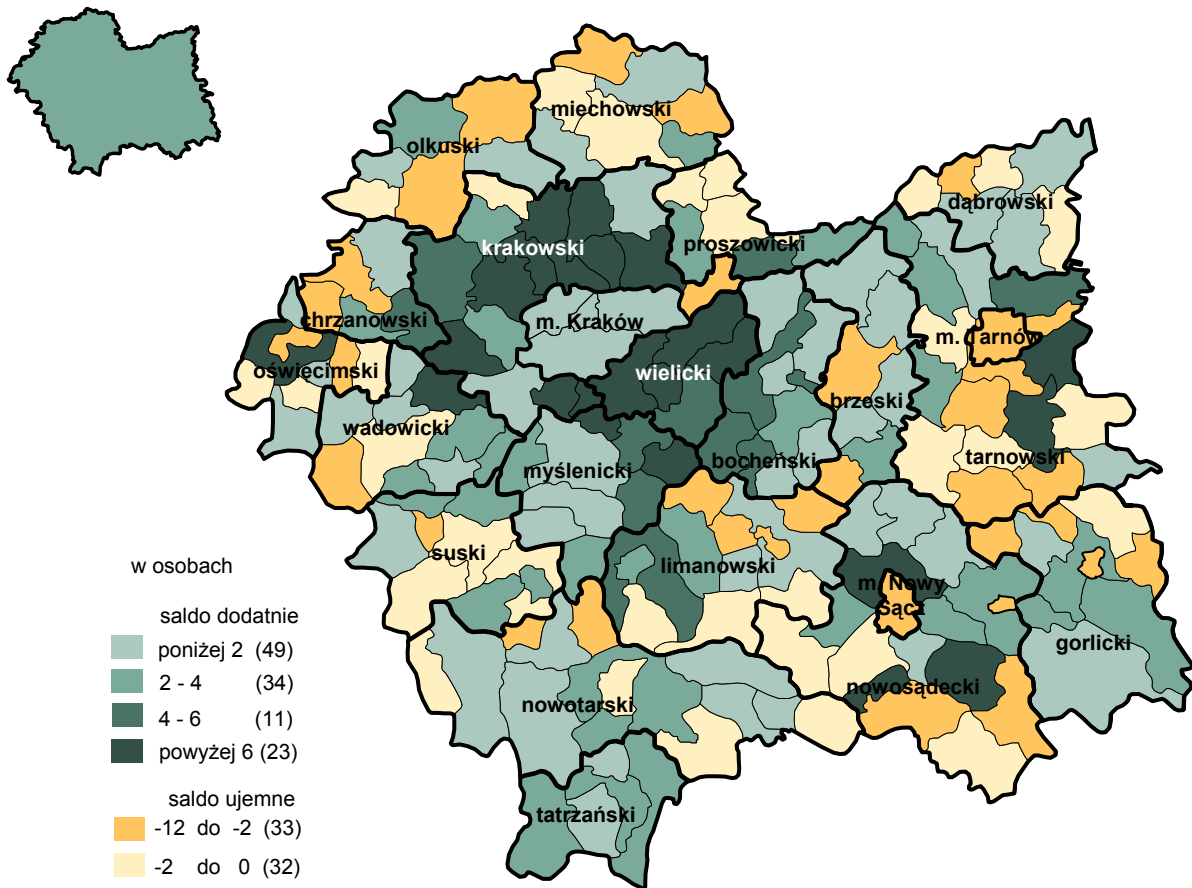
Mapa 39. Współczynnik młodości w 2011 r.

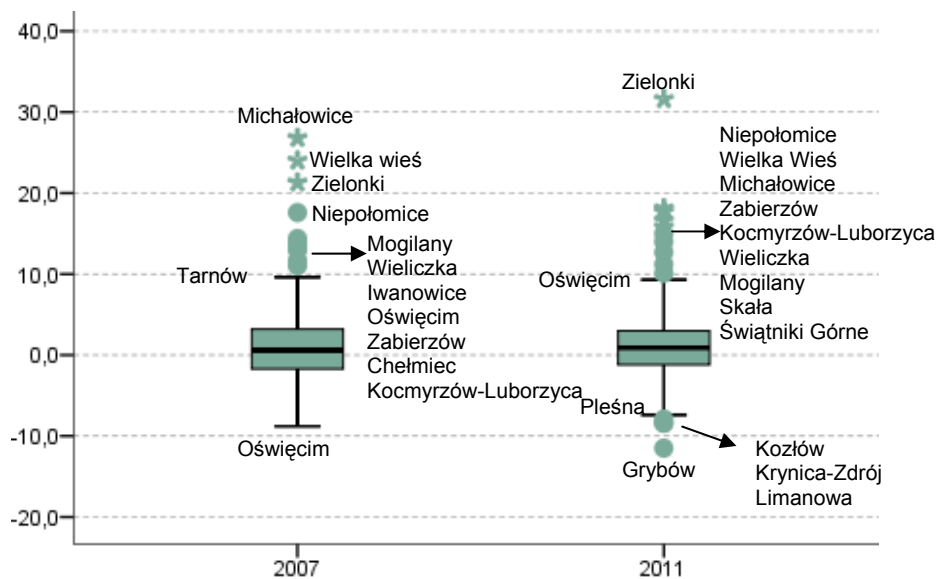
Wykres 129. Zróżnicowanie współczynnika młodości

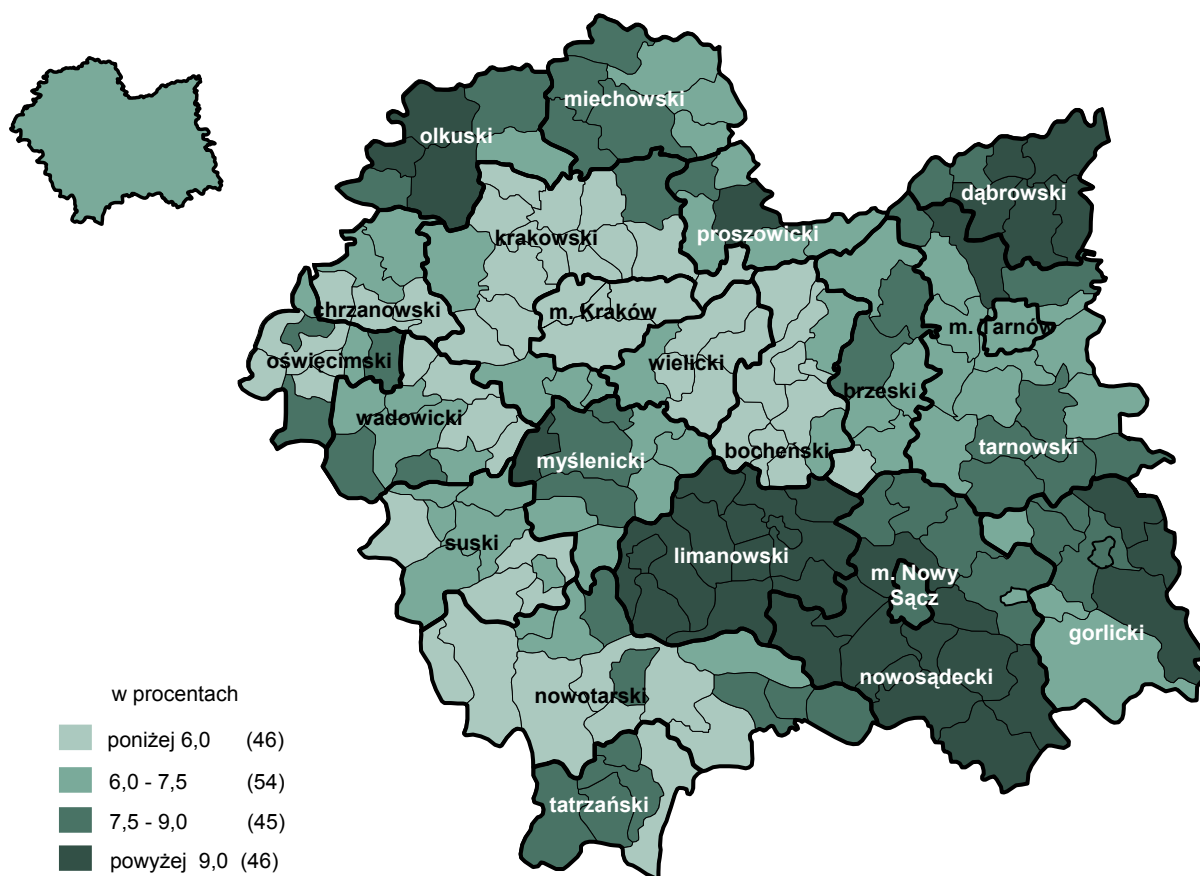
Mapa 40. Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności w 2011 r.

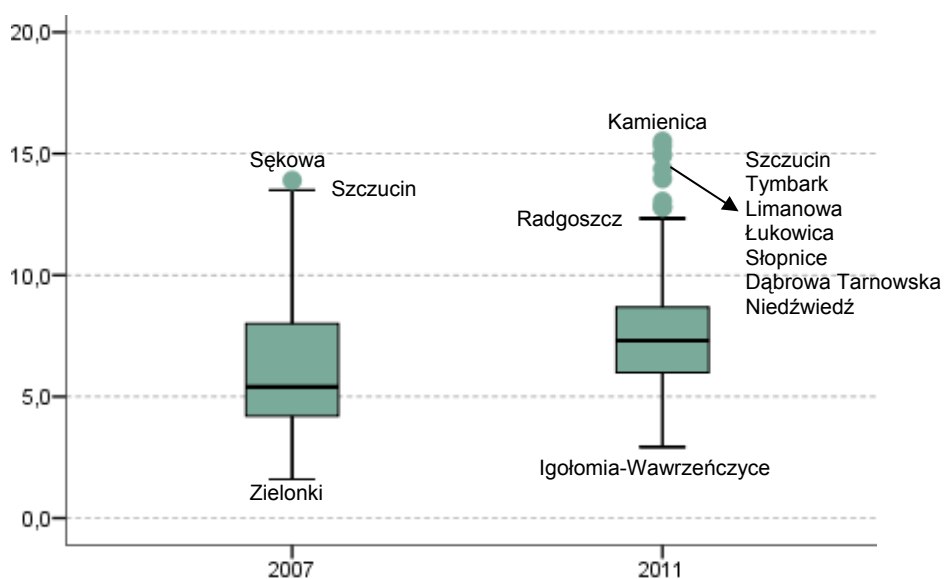
Wykres 130. Zróżnicowanie salda migracji stałej na 1 tys. ludności

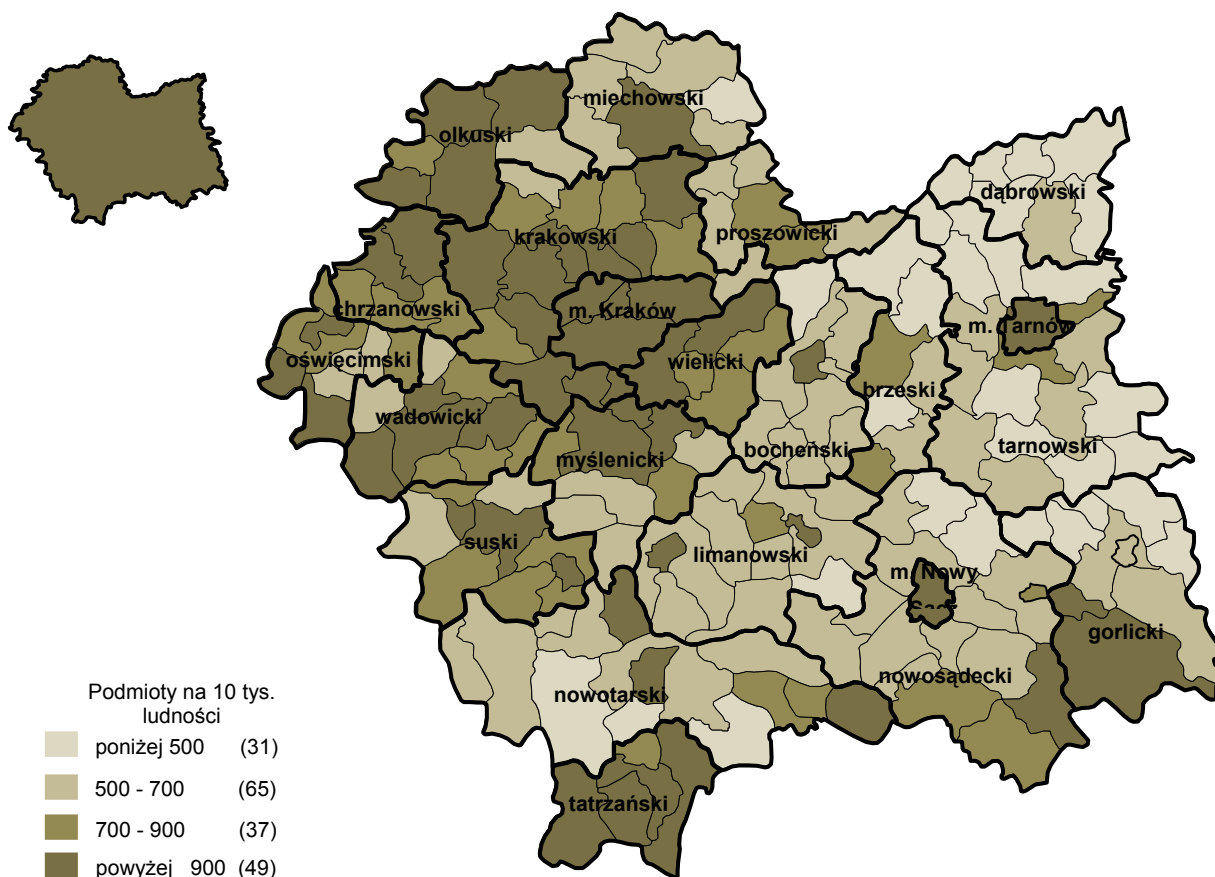
Mapa 41. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2011 r.

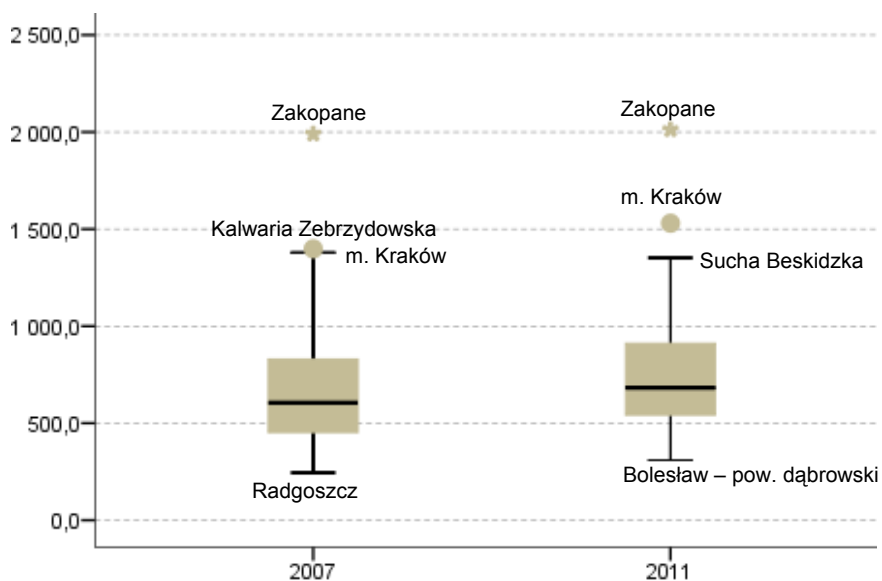
Wykres 131. Zróżnicowanie udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

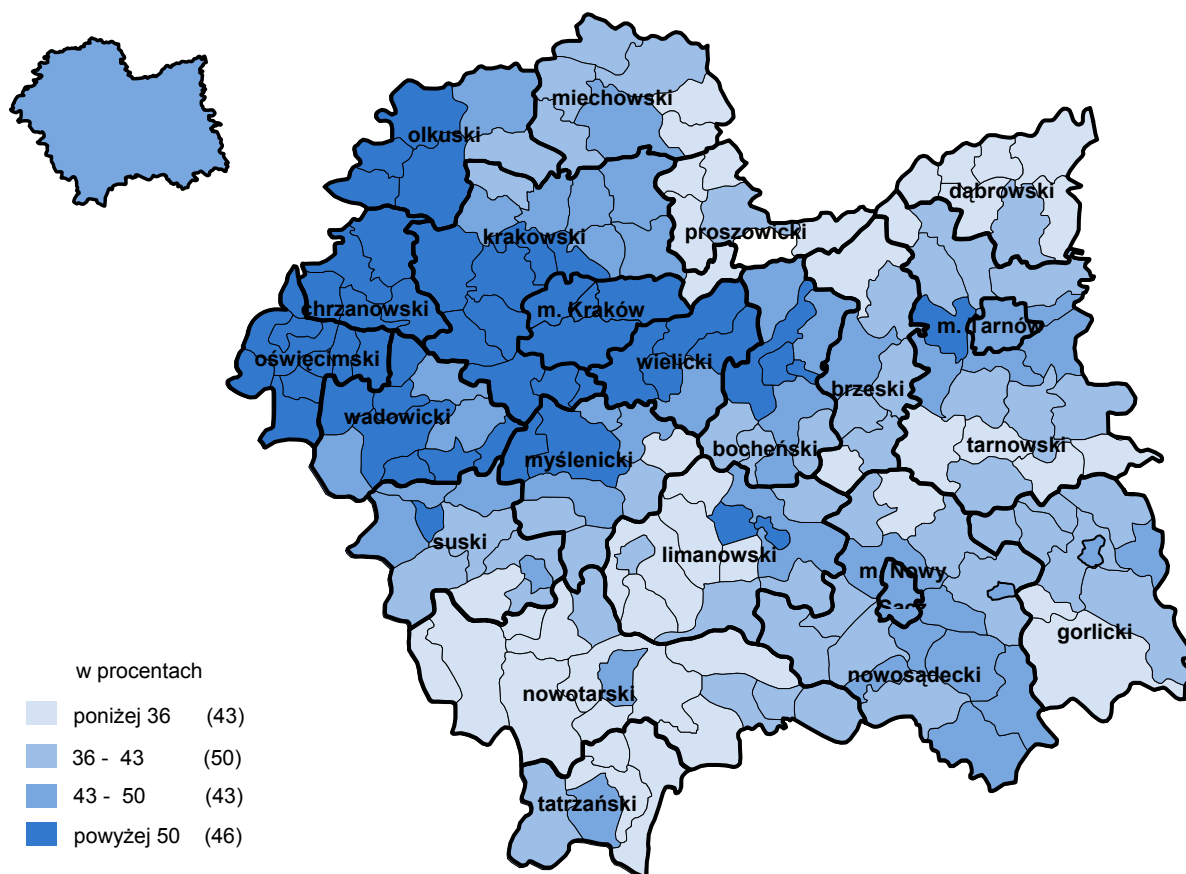
Mapa 42. Podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności w 2011 r.

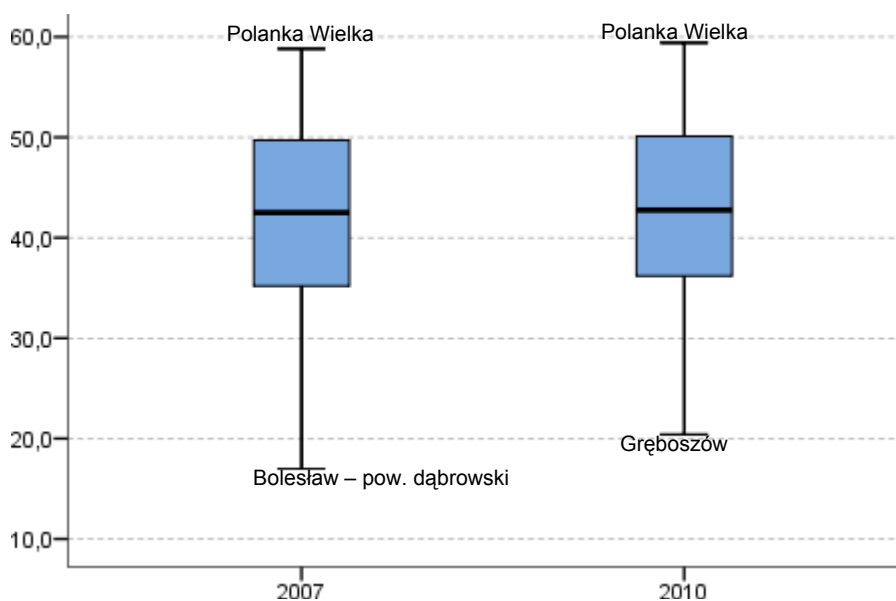
Wykres 132. Zróżnicowanie liczby podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności

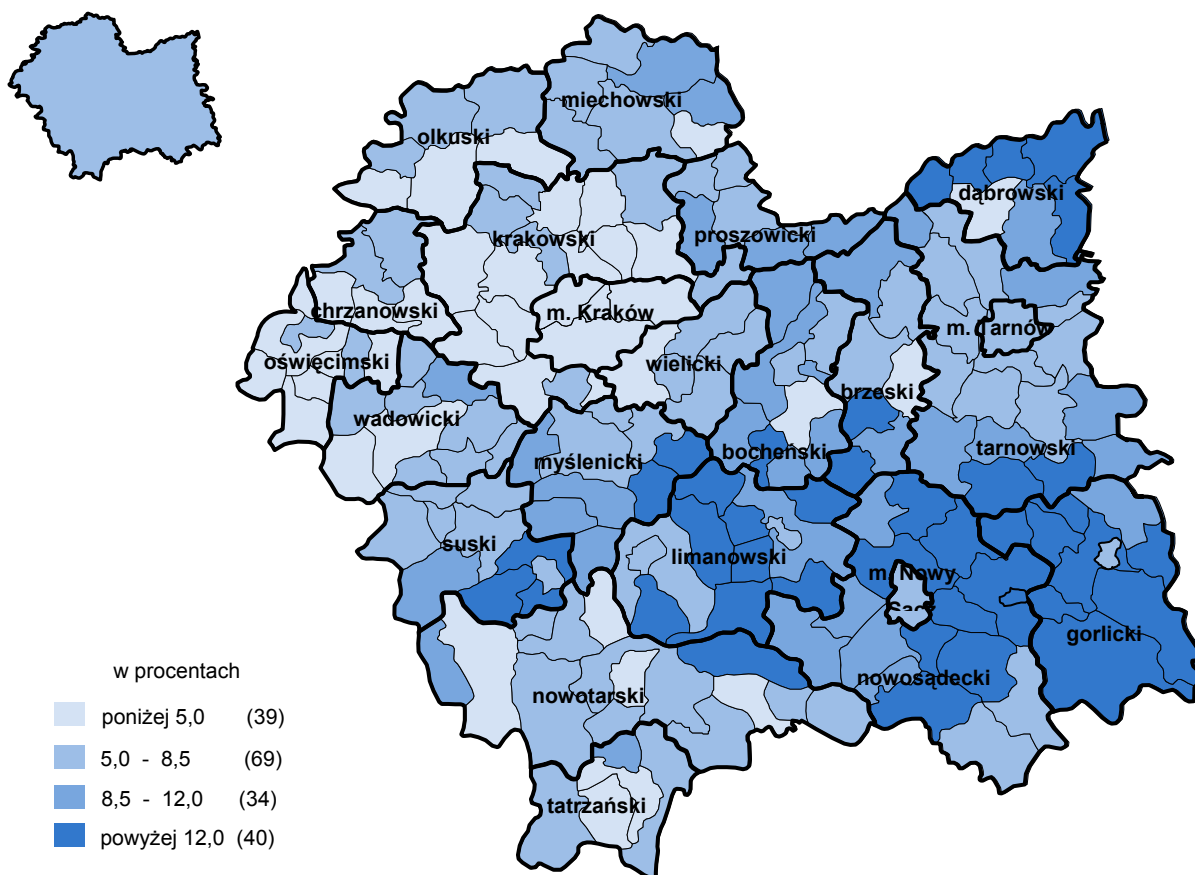
Mapa 43. Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2010 r.

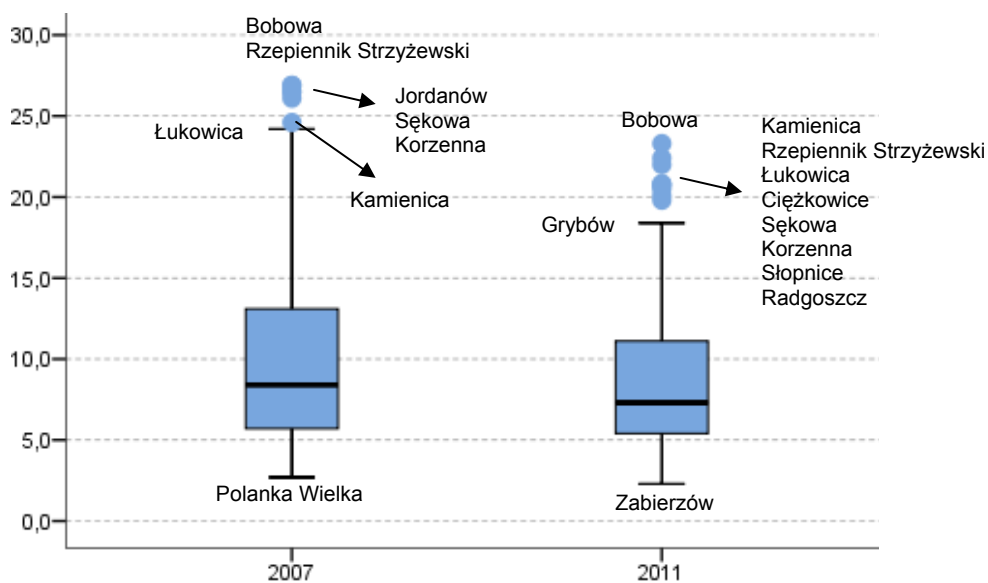
Wykres 133. Zróżnicowanie udziału podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

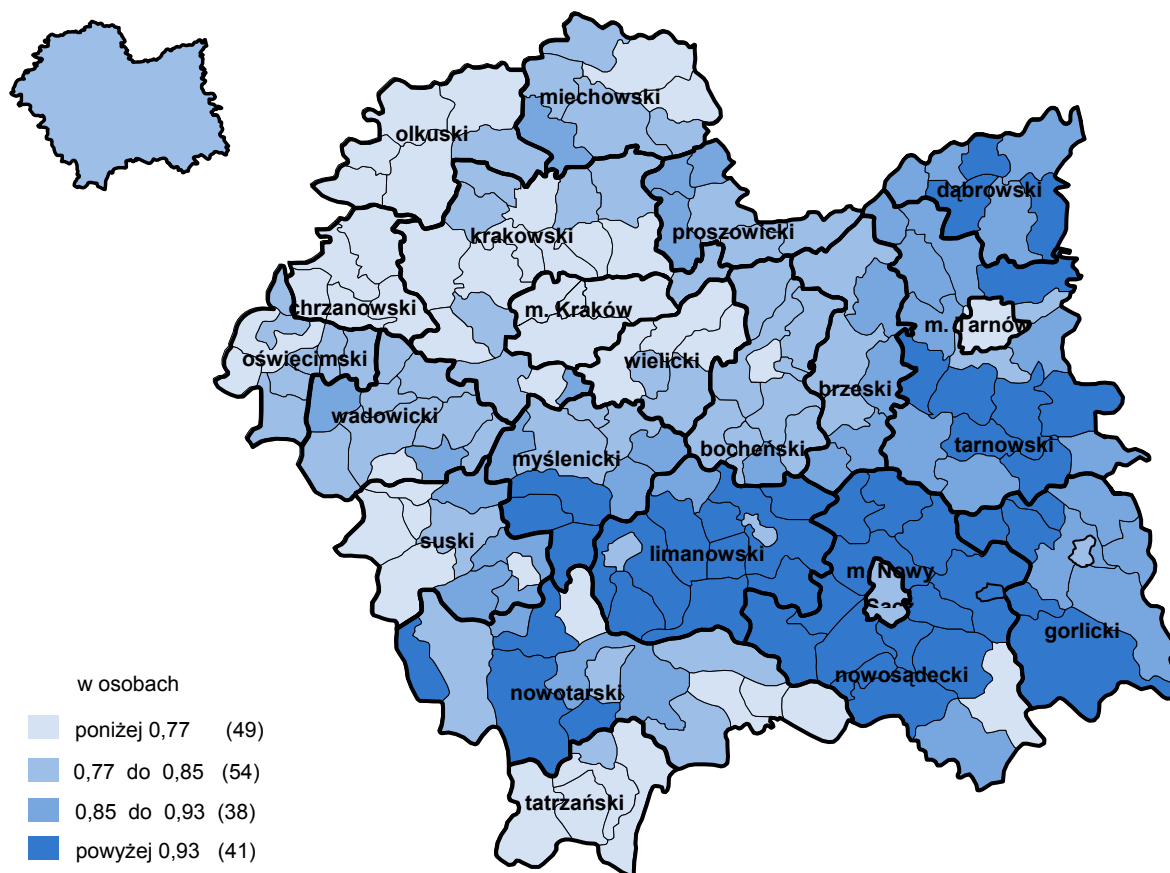
Mapa 45. Udział beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem w 2011 r.

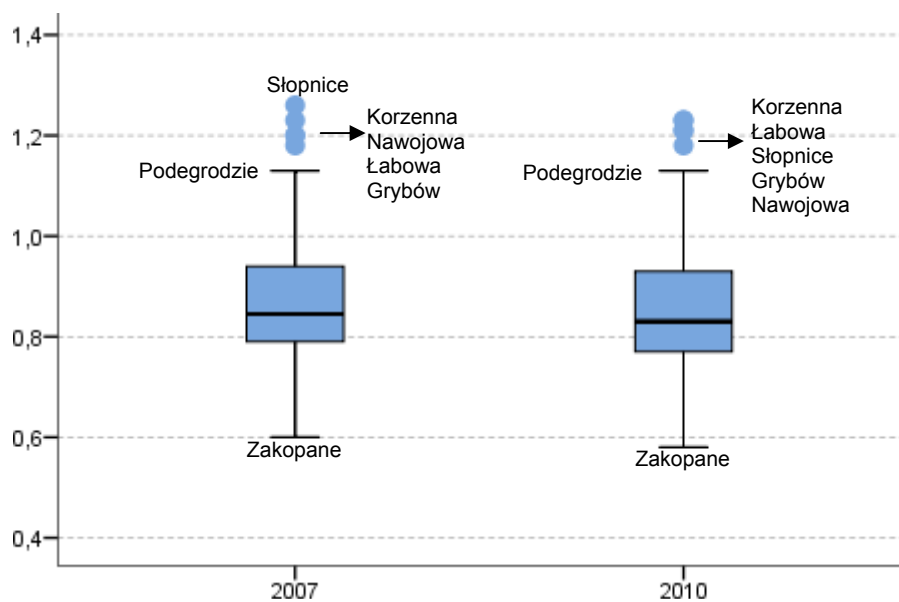
Wykres 135. Zróżnicowanie udziału beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem w 2011 r.

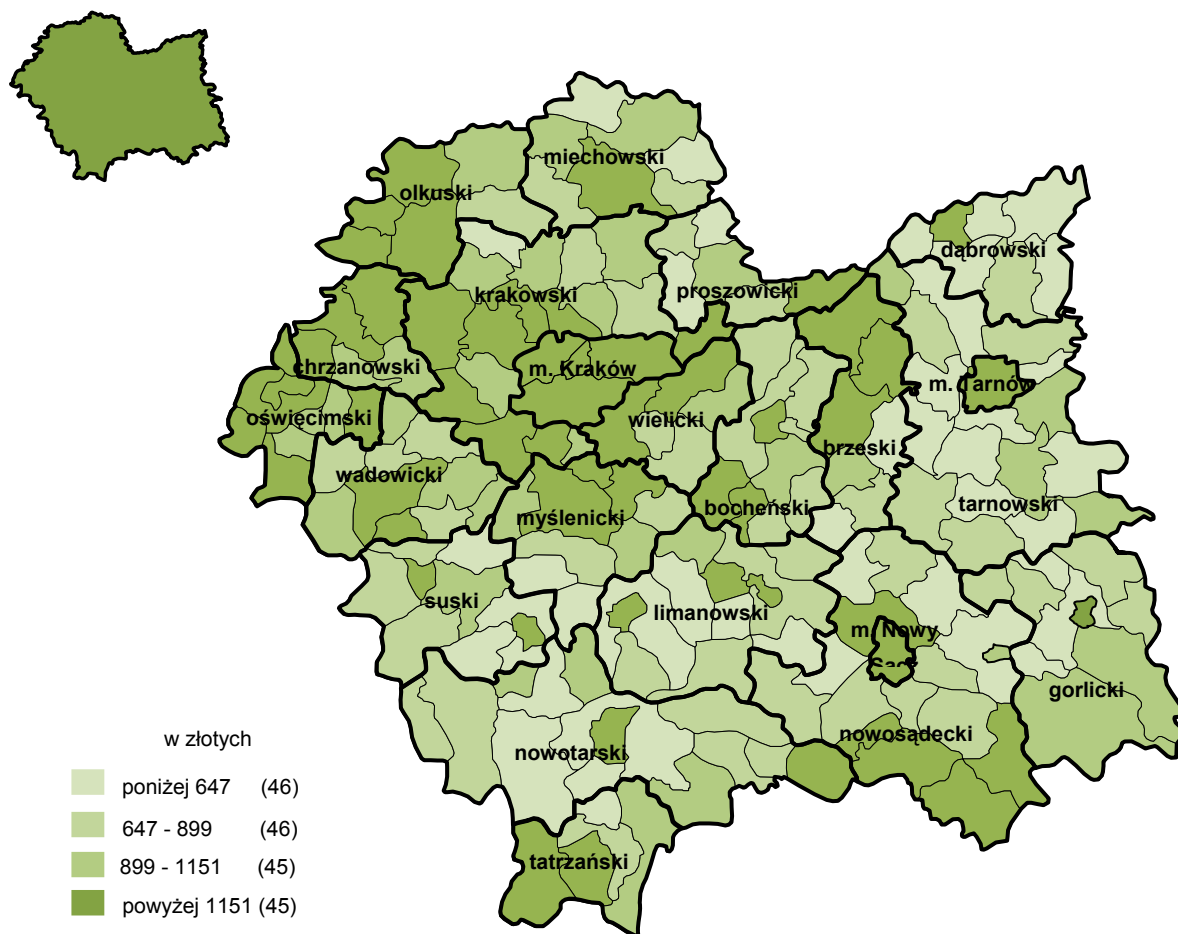
Mapa 46. Przeciętna liczba osób na 1 izbę w 2010 r.

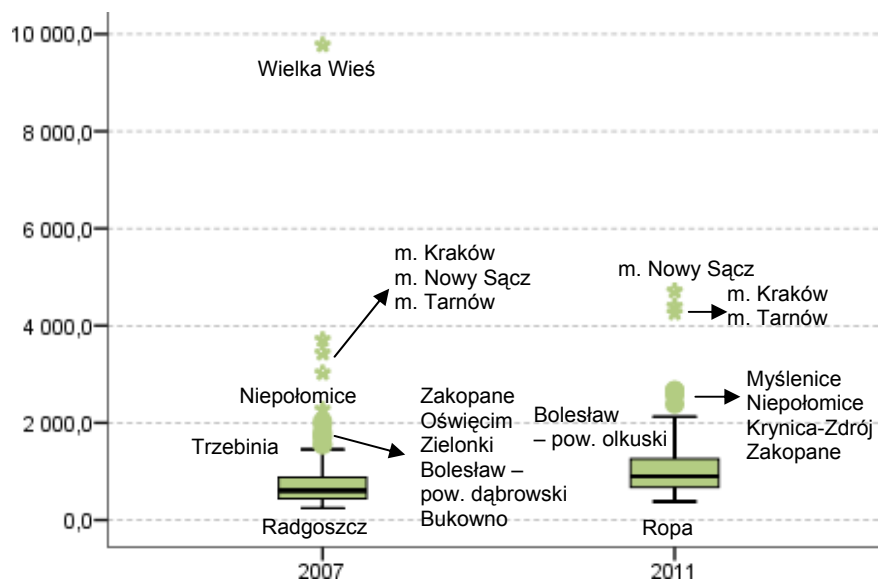
Wykres 136. Zróżnicowanie przeciętnej liczby osób na 1 izbę

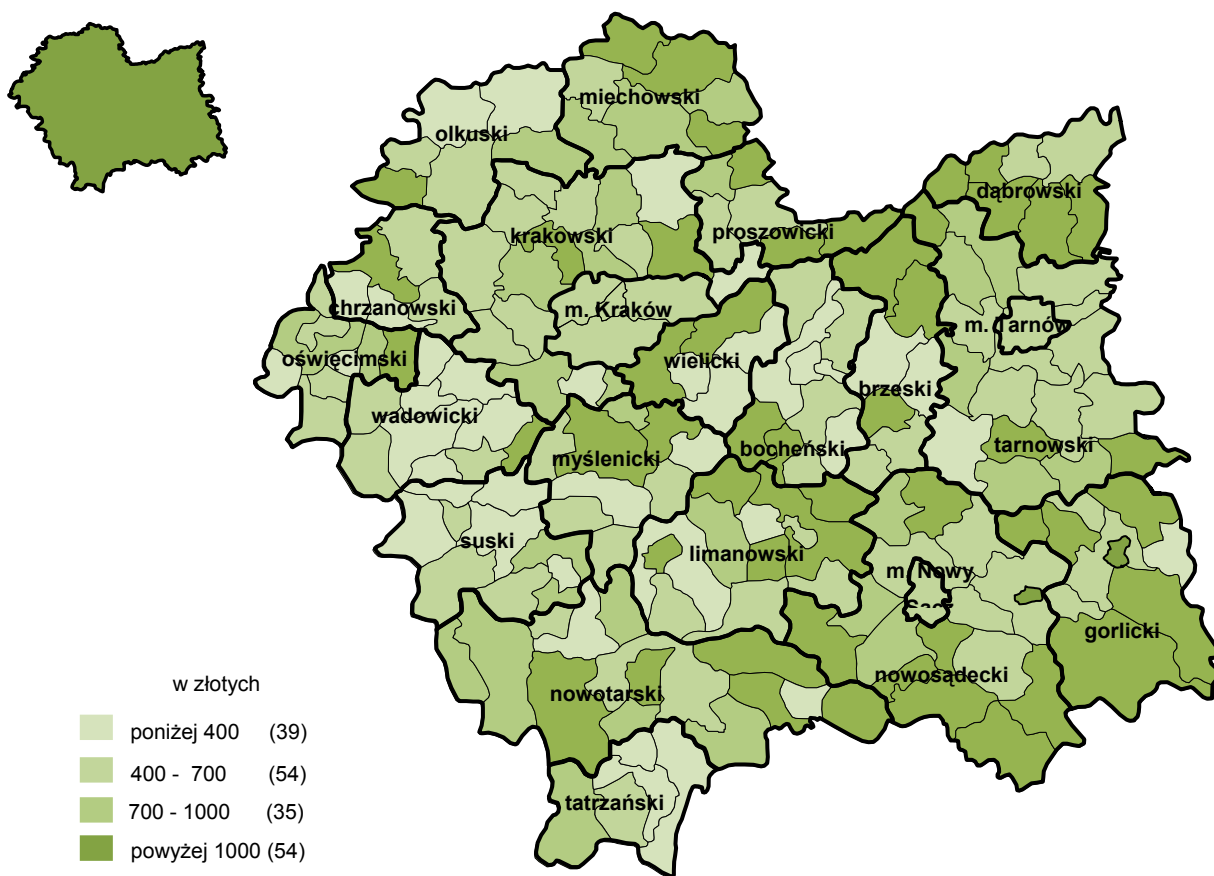
Mapa 47. Dochody własne na 1 mieszkańca w 2011 r.

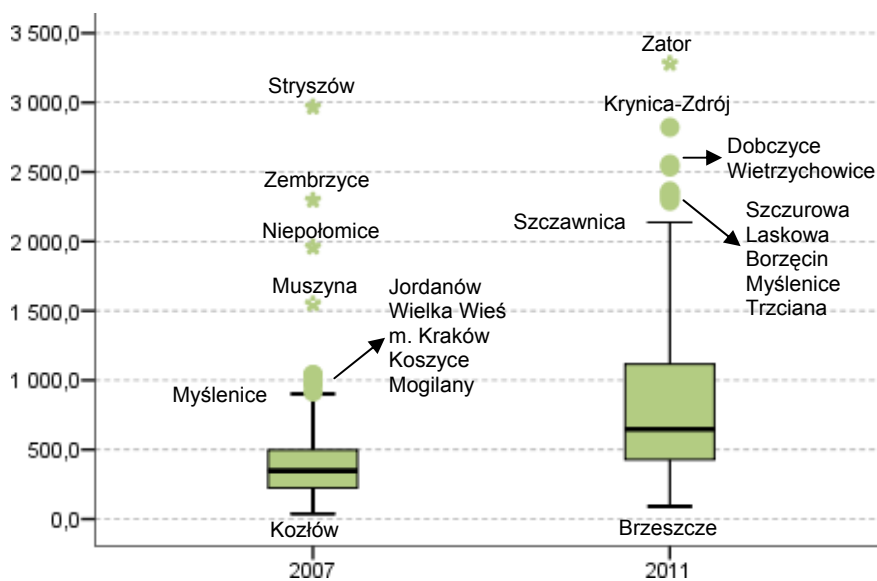
Wykres 137. Zróźnicowanie dochodów własnych na 1 mieszkańca

Mapa 48. Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2011 r.

Wykres 138. Zróżnicowanie wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca

Załącznik 1. Wykaz cech diagnostycznych dla województw

LP	CECHY DIAGNOSTYCZNE	2007	2011	Typ cechy ⁴³
ZASOBY LUDZKIE				
1	Współczynnik urbanizacji	x	x	S
2	Współczynnik młodości	x	x	S
3	Liczba emigrantów zagranicznych na 1 tys. ludności	x	x	D
4	Liczba zgonów niemowląt na 1 tys. żywych urodzeń	x	x	D
5	Liczba zgonów osób w wieku 15-59 lat na 10 tys. ludności	x	x	D
6	Wskaźnik zatrudnienia	x	x	S
7	Stopa bezrobocia rejestrowanego	x	x	D
8	Liczba ofert pracy na 1 tys. zarejestrowanych bezrobotnych	x	x	S
9	Udział pracujących w sektorze przemysłowym w ogólnej liczbie pracujących	x	x	S
10	Udział pracujących w sektorze usługowym w ogólnej liczbie ludności	x	x	S
AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA				
1	Liczba podmiotów na 10 tys. ludności	x	x	S
2	Udział spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie spółek handlowych	x	x	S
3	Udział podmiotów średnich i dużych w ogólnej liczbie podmiotów	x	x	S
4	Liczba podmiotów w I sektorze ekonomicznym (sekcja A) na 10 tys. ludności	x	x	D
5	PKB na 1 mieszkańca	x	x	S
ZAMOŻNOŚĆ MIESZKAŃCÓW				
1	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych	x	x	S
2	Gospodarstwa domowe wyposażone w niektóre przedmioty trwałego użytkowania (komputer osobisty z dostępem do Internetu)	x	x	S
3	Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji	x	x	D
4	Liczba mieszkańców placówek pomocy społecznej na 10 tys. ludności	x	x	D
5	Udział beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem	x	x	D
6	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności: – kanalizacja – gaz	x	x	S
7	Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. zawartych małżeństw	x	x	S
DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH				
1	Liczba uczniów na 1 komputer z dostępem do internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych	x	x	D
2	Liczba miejsc w żłobkach na 1 tys. dzieci w grupie wiek 0-2 lat	x	x	S

⁴³ Typ cechy: S – stymulanty, D- de stymulanty.

Załącznik 1. Wykaz cech diagnostycznych dla województw (dok.)

LP	CECHY DIAGNOSTYCZNE	2007	2011	Typ cechy ⁴⁴
DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH (dok.)				
3	Liczba miejsc w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat	x	x	S
4	Liczba lekarzy na 10 tys. ludności	x	x	S
5	Ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100 tys. pojazdów	x	x	D
6	Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
7	Wydatki na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
8	Wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
9	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	x	x	S
10	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
11	Liczba aptek ogólnodostępnych na 10 tys. ludności	x	x	S
12	Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	x	x	D
13	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w kilometrach na 100 km ² pow. ogólnej	x	x	S

⁴⁴ Typ cechy: S – stymulanty, D- de stymulanty.

Załącznik 2. Wykaz cech diagnostycznych dla powiatów woj. małopolskiego

LP	CECHY DIAGNOSTYCZNE	2007	2011	Typ cechy ⁴⁵
ZASOBY LUDZKIE				
1	Współczynnik młodości	x	x	S
2	Odływ ludności do innych województw na 1 tys. ludności	x	x	D
3	Liczba osób w wieku 80 lat i więcej na 1 tys. ludności	x	x	D
4	Liczba zgonów niemowląt na 1 tys. żywych urodzeń	x	x	D
5	Liczba zgonów osób w wieku 15-59 lat na 10 tys. ludności	x	x	D
6	Pracujący poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym	x	x	S
7	Stopa bezrobocia rejestrowanego	x	x	D
8	Udział bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych	x	x	D
9	Udział bezrobotnych w wieku do 24 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych	x	x	D
10	Liczba ofert pracy na 1 tys. zarejestrowanych bezrobotnych zarejestrowanych	x	x	S
11	Udział pracujących w sektorze przemysłowym w ogólnej liczbie pracujących	x	x	S
AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA				
1	Liczba podmiotów na 10 tys. ludności	x	x	S
2	Udział podmiotów nowozarejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów	x	x	S
3	Udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów	x	x	S
4	Udział spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie spółek handlowych	x	x	S
5	Liczba podmiotów w II sektorze ekonomicznym (sekcje B, C, D, E, F) na 10 tys. ludności	x	x	S
6	Udział podmiotów III, IV, V sektora ekonomicznego w ogólnej liczbie podmiotów	x	x	S
7	Udział podmiotów średnich i dużych w ogólnej liczbie podmiotów	x	x	S
ZAMOŻNOŚĆ MIESZKAŃCÓW				
1	Liczba mieszkańców placówek pomocy społecznej na 10 tys. ludności	x	x	D
2	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	x	x	S
3	Liczba osób na 1 mieszkanie	x	x	D
4	Powierzchnia użytkowa w m ² 1 mieszkania.	x	x	S
5	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności: – wodociąg – gaz	x	x	S
6	Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. zawartych małżeństw	x	x	S

⁴⁵ Typ cechy: S – stymulanty, D- de stymulanty.

Załącznik 2. Wykaz cech diagnostycznych dla powiatów woj. małopolskiego (dok.).

LP	CECHY DIAGNOSTYCZNE	2007	2011	Typ cechy ⁴⁶
DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH				
1	Liczba uczniów na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w gimnazjach	x	x	D
2	Liczba pracowni komputerowych przypadających na 100 szkół podstawowych	x	x	S
3	Liczba pracowni komputerowych przypadających na 100 gimnazjów	x	x	S
4	Liczba miejsc w przedszkolach na 1 tys. dzieci w wieku 3-6 lat	x	x	S
5	Wydatki na gospodarkę mieszkaniową w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
6	Wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
7	Wydatki na transport, łączność, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S

⁴⁶ Typ cechy: S – stymulanty, D- de stymulanty.

Załącznik 3. Wykaz cech diagnostycznych dla gmin woj. małopolskiego

LP	CECHY DIAGNOSTYCZNE	2007	2011	Typ cechy ⁴⁷
1	Liczba podmiotów na 10 tys. ludności	x	x	S
2	Współczynnik młodości	x	x	S
3	Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym	x	x	S
4	Pracujący poza rolnictwem indywidualnym na 1 tys. ludności	x	x	S
5	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym	x	x	D
6	Liczba zgonów na 1 tys. ludności	x	x	D
7	Przeciętna liczba osób na 1 izbę	x ⁴⁸	x	D
8	Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ² na 1 mieszkania.	x ⁴⁸	x	S
9	Mediana przychodów rocznych ogółem w zł	x ⁴⁸	x	S
10	Udział beneficjentów pomocy społecznej w ludności ogółem		x	D
11	Dochody własne gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
12	Wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
13	Wydatki na transport, łączność, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
14	Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
15	Wydatki na ochronę zdrowia, pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	x	x	S
16	Liczba uczniów na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych	x	x	D

⁴⁷ Typ cechy: S – stymulanty, D- de stymulanty.

⁴⁸ Dane za 2010 r.